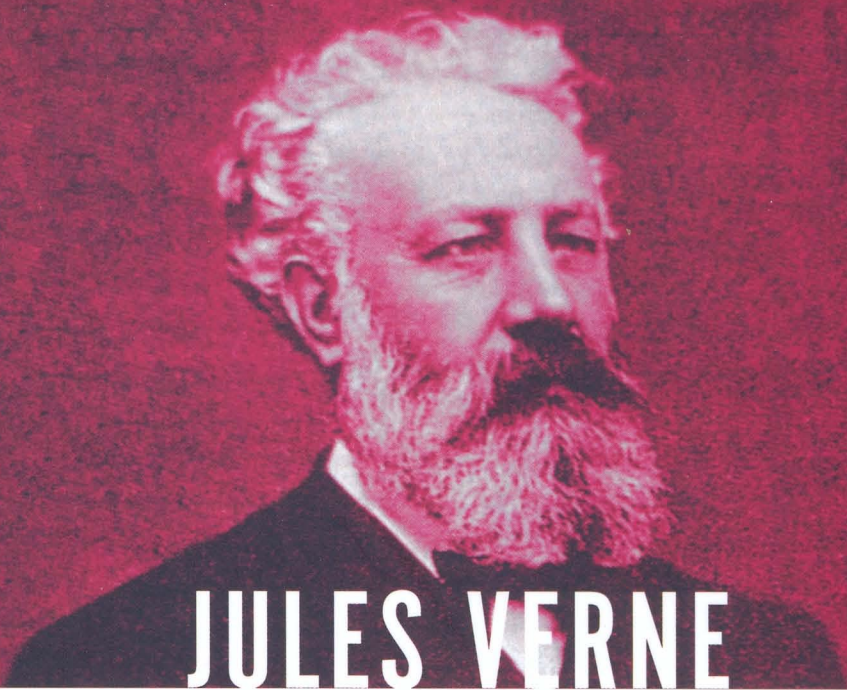

JULES VERNE

Dünyadan Aya

kutuphaneci - eskikitaplarım

ROMAN

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Jules Verne, denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta*'yı yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat*, *Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20 000 Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Dünya'dan Ay'a
Özgün Adı: *De La Terre A La Lune*
Çeviren: Z. Zühre İlkelen
Redaksiyon: Mirel Torun

İthaki Yayınları - 89
Edebiyat - 80
Jules Verne Kitaplığı - 3
ISBN 975-8607-07-3

© İthaki, 2001, İstanbul
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Sanat Yönetmeni: İbrahim Çeşmecioğlu
Sayfa Düzeni Ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan
Kapak, İç Baskı ve Cilt: Uygun Basın

Dağıtım: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.
Hürriyet Medya Towers, Güneşli-İstanbul
(Tel: 0212 677 00 00)

İthaki Yayınları:
Mühürdar Cad. İlder Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr
Dağıtım:
Çatalçeşme Sok. Yavuz Han 26 Çağaloğlu-İstanbul
Tel: (0212) 512 76 00 Faks: (0212) 519 56 56
ithakidagitim@ithaki.com.tr

Jules Verne

DÜNYA'DAN AY'A

97 SAAT 20 DAKİKADA MOLASIZ

Çeviren:

Z. Zühre İlkelen

GUN-CLUB¹

Birleşik Devletler'in Kuzey-Güney Savaşı sırasında, Maryland Eyaleti'nin orta yerinde, Baltimore Kenti'nde, pek etkili bir kulüp ortaya çıkmıştı. Armatörler, tüccarlar ve makinecilerden oluşan bu halkta asker içgüdüsünün nasıl bir kuvvetle geliştiğini biliyoruz. West Point Harp Akademisi'ne uğramamış sıradan tüccarlar, dükkânlarını kapatıp hemencecik yüzbaşı, albay, general olmuşlardı. Bunlar, çok geçmeden, "savaş sanatı"nda yaşlı kıtadaki meslektaşlarıyla boy ölçüşür, tıpkı onlar gibi mermi, para ve insan harcayarak zafer kazanır hale gelmişlerdi.

Fakat Amerikalıların Avrupalıları şaşılacak biçimde geride bıraktıkları asıl nokta, balistik bilimi oldu. Silahları daha mükemmel değildi ancak alışılmamış boyutları sayesinde, o zamana dek bilinmeyen menzillere ulaştılar. İngilizlerin, Fransızların ya da Prusyalıların yerden yapılan geniş açılı, düşey ve dikey atışlarda öğrenecek bir şeyi kalmamıştır ama, onların topları, obüsleri, havanları, Amerikalıların o muhteşem topları yanında mantar tabancası gibi kalır.

Bu kimseyi şaşırtmasın, nasıl İtalyanlar müzisyen, Almanlar metafizikçi doğarsa, dünyanın ilk makinistleri olan Amerikalılar da doğuştan mühendistir. Şu halde, o gözüpek mühendisliklerini balistik bilimine de taşımalarından daha doğal ne olabilir? İşte, dikiş makinesinden çok daha az yararlı, fakat onun kadar şaşırtıcı ve çok daha fazla hayranlık çeken o dev gibi toplar böyle ortaya çıkmıştı. Amerikalı mucit mühendisler Parrott, Dahlgren ya da Rodman'ın yarattığı harikaları biliyoruz. Bunları görünce, Armstrong, Pallisser ya da Treuille de Beaulieu gibi Avrupalılara da denizaşırı rakipleri önünde eğilmekten başka bir şey kalmamıştı.

1) Tam karşılığı: Top Kulübü (J.V.)

İşte, Kuzeylilerle Güneyliler arasındaki o korkunç çatışmada, topçular birinci sırada yer alıyordu. Birlik¹ gazeteleri, onların icatlarını coşku ile övüyorlardı; tacir kafalı ya da safdil meraklı bir kişi yoktu ki, gece gündüz akıllamaz menzil hesaplarına kafa yormasın.

Bir Amerikalının aklına bir fikir geldi mi, o fikri paylaşacak bir başka Amerikalı arar. Üç kişi oldular mı, bir başkanla iki sekreter seçerler. Dörde çıkınca da bir arşivci atarlar, büro işlemeye başlar. Beşi bulduklarında, genel kurul toplantıya çağılır; kulüp kurulmuş olur. İşte Baltimore da böyle olmuştu. Yeni bir top icat eden ilk adam, topun metalini döken ilk adam ve namlusunu açan ilk adamla ortak oldu. İşte Gun-Club'ın çekirdeği budur. Kuruluşunun üzerinden bir ay geçtiğinde fiili üye sayısı bin sekiz yüz otuz üçü bulmuştu; ayrıca başka şehirlerde bulunan otuz bin beş yüz yetmiş beş üye de sürekli irtibat halindeydi.

Derneğe girmek isteyen herkeste, ayırım yapmaksızın, aynı koşul aranıyordu: Bir top tasarlamış ya da hiç değilse tasarlanmış bir topu daha mükemmelleştirmek için çalışmalar yapmış olması gerekiyordu. Top yerine, başka herhangi bir ateşli silah da kabul ediliyordu. Fakat, aslına bakılırsa, öyle altıpatlar tabanca ya da döner çifte veya kılıç-tabanca mucidinin pek itibarı yoktu. Her koşulda, topçular onların önündeydi.

Bir gün Gun-Club'ın en bilgili konuşmacılarından biri, topçulardan söz ederken “Gördükleri saygı”, demişti, “toplارının kütlesi ve mermilerinin eriştiği uzaklığın karesiyle doğru orantılı!”

Bu neredeyse, Newton'un evrensel yerçekimi yasasının manevi düzleme aktarılmasıydı.

Gun-Club gibi bir şey kurulduğuna göre, Amerikalıların yaratıcı kafasının bu alanda neler üretebildiği zihinde rahatça canlandırılabilir. Savaş aletleri dev boyutlara ulaşmıştı, mermi ya da gülle diye atılanlar, kabul edilen sınırların ötesine gidiyor, kimseye bir zararı olmayan kişileri ikiye biçiyordu. Bütün bu buluşlar, Avrupalı topçuların o çekingen toparlarını çok geride bırakıyordu. Aşağıdaki rakamlara bakıp bir yargıya varılabilir.

1) Kuzey-Güney ayrılmasına karşı olan ve çoğunlukla Kuzey eyaletlerin oluşturduğu birlik. (ç.n)

Çok eskiden, böyle bir yarışmanın görülmediği dönemlerde, otuz altılık bir gülle, üç yüz kadem mesafeden otuz altı atı sağrısından vurur, altmış sekiz eri biçerdi. Bu, ateşli silahlar sanatının çocukluk dönemiymiş meğer; o zamandan beri mermiler çok gelişti. Yarım tonluk bir gülleyi yedi mil uzağa fırlatan¹ bir Rodman topu yüz elli atla üç yüz eri kolayca devirmiş. Hattâ, Gun-Club'da bunun gösterişli bir denemesinin yapılması bile söz konusu oldu. Fakat, atlar deneye razı olduysa da, ne yazık ki, insanlar mızıkçılık etti.

Her ne olursa olsun, toplanın etkisi pek öldürücüydü, ve her atışta savaşçılar orakla biçilen ekinler gibi dökülüyorlardı. Bu mermilerin yanında, Coutras'da 1587'de yirmi beş eri safdışı bırakan gülle, Zorndorf'ta 1758'de kırk piyadeyi öldüren gülle ya da Kesselsdorf'ta her salvosu yetmiş tane düşmanı yere seren 1742 yapımı Avusturya topu ne anlam taşır? İéna'da ya da Austerlitz'te savaşın yazgısını değiştiren o şaşırtıcı ateşler neymiş meğer? Amerika'nın Kuzey-Güney Savaşı'nda onlara baskın çıkan niceleri görüldü! Gettysburg çatışmasında, yivli topla atılan konik bir mermi, yetmiş üç Kuzeyli'ye isabet etmişti. Potomac Irmağı geçilirken, bir Rodman güllesi iki yüz on beş Güneyli'nin dünyalarını değiştirip adamları daha iyi olduğu besbelli bir yere göndermişti. Bu arada, Gun-Club'ın sayın üyesi ve sürekli sekreteri J.-T. Maston'un icat ettiği korkunç havan topundan da söz etmek gerekir. Bu icadın hayli kanlı sonuçları oldu, deneme atışında üç yüz otuz yedi kişiyi öldürmüştü; ne var ki, bu iş, gülle yanlışlıkla erken patladığı için olmuştu.

Hiçbir yorum gerektirmeyen bu açık seçik rakamlara ne ekleyebiliriz? Hiçbir şey. Bunun için de, istatistikçi Pitcairn'in çıkardığı şu hesaba itiraz etmek mümkün değildir: Top mermileriyle ölen kişilerin sayısını Gun-Club üyelerinin sayısına bölünce görmüş ki, üyelerin her biri, ortalama olarak, kendi hesabına, iki bin üç yüz yetmiş beş virgül bilmem ne kadar adam öldürmüş oluyor.

Bu rakama bakınca, bu uzmanlık kulübünün en başta gelen tasasının, birer uygarlık aracı diye görülen savaş silahlarının geliştirilmesi ve insanları insancıl bir amaçla yok etmek olduğu açıkça görülür.

1) 1 mil, 1609 metre 31 santimetre eder. Şu halde, söz konusu uzaklık üç fersaha yakın bir yoldur. (J.V.)

Bu kulüp, dünyanın en hayırlı oğullarının yani Ölüm Melekleri'nin bir araya gelmesinden başka bir şey değildi.

Şunu da eklemek gerekir ki, her türlü çetin işte gözüpек oldukları anlaşılan bu Amerikalılar, formüllerle yetinmeyip canlarını da vermişlerdir. Kulüp üyeleri arasında teğmen ya da general, her yaştan asker, bu mesleğe yeni adım atandan sakalını top kundağının başında ağartmış kişilere her rütbeden subay vardı. Çoğu er meydanında can vermişti; adları Gun-Club'ın onur kütüğünde kayıtlıydı. Savaştan dönenlerin çoğundaysa, o tartışılmaz yürekliliğin izleri görölüyordu. Koltuk değnekleri, tahta bacaklar, takma kollar, çengel eller, kauçuk çeneler, platin burunlar, koleksiyonda yok yoktu. Yukarıda sözü edilen Pitcairn'in yaptığı başka bir hesaba göre, Gun-Club'da dört üyeye bir tam kol düşmüyordu, altı üyeye düşen bacak sayısı da ikiydi.

Ama o gözüpек topçular işe pek bu yandan bakmıyor, şayet bir çatışma raporunda kurban sayısı atılan mermi sayısının on katını bulmuşsa, haklı olarak bundan gurur duyuyorlardı.

Günün birinde, kasvetli, iç karartıcı bir günde, sağ kalanlar barışı imzaladı; ateş sesleri yavaş yavaş kesildi, havan toplanı sustu; uzun bir süre için ağzı bağlanan sahra toplanı, siper toplanı, hepsi başlarını öne eğip silah depolarının yolunu tuttu. Gülleler parklarda yığıldı. Kanlı anılar silindi, bol bol sulanan tarlalarda pamuk biter oldu. Yas giysileri sonunda yıpranıp eskidi; acılar da onlarla birlikte. Gun-Club derin bir sessizliğe gömülmüştü.

Çalışmaktan başka bir yaşam tarzı bilmeyen bazı üyeler hâlâ balistik hesaplarla uğraşılıyor, dev bombaların, hiçbir şeyle karşılaşılamayacak havan toplanlarının düşünüyörlerdi. İyi de, uygulamaya dökülemeyince, böyle kuramsal çalışmalar ne işe yarar? Bu nedenle, toplantı salonları ıssızlaşıyor, odacılar sandalyelerinde uyukluyor, loş köşelerden horultular geliyordu. Gazeteler masaların üzerinde bekliyor, bekliyordu. Gun-Club'ın eskiden o kadar gürültücü olan üyeleri, bu felâket barışla, artık suskunluğa itilmiş olarak topçuların düşlerini süslüyordu!

"Çok can sıkıcı", dedi bir akşam Tom Hunter, tahta bacakları sigara salonunun şöminesinde kavrulurken, "Yapılacak tek bir şey yok, umutla beklediğimiz

hiçbir şey yok! Ne sıkıcı yaşam bu! Nerde o her sabah neşeli gümbürtüsüyle insanı uyandıran toplar?”

“O dönem kapandı,” diye yanıtladı çevik yapılı Bilsby. Bu arada, olmayan kollarıyla gerinmeye çalışıyordu. “Ne keyifliydi! Kendi havanını icat edersin, döküm biter bitmez koşup düşman karşısında denersin, sonra Sherman'ın kutlamasını dinler ya da Mac-Clellan ile el sıkışır, ordugâha dönersin! Ah, anacığım ah, Amerika'da topçuluğun geleceği diye bir şey kalmadı!”

“Evet, Bilsby”, diye haykırdı Albay Blomberry, “ne acı! İnsan günün birinde rahatını bırakıyor, silah kullanmayı öğreniyor, Baltimore'dan kalkıp savaş alanlarına koşuyor, kahramanlık ediyor; arkasından, iki, üç yıl sonra, bunca yorgunluğun meyvesi olarak elinde hiçbir şey kalmıyor. Acı bir aylıklık içinde, elleri cebinde kalakalıyor.”

Güzel konuşmuştu yiğit albay ama, aylaklığı konusunda verdiği örneği somut olarak gösteremezdi, göstermesini engelleyen şey de cebi olmaması değildi.

“Gelecekte hiçbir savaş umudu da sezilmiyor!” dedi ünlü J.-T. Maston damdazlak kafasını demir çengeliyle kaşırken. “Ufukta tek bir bulut yok, halbuki topçuluk biliminde yapacak daha ne kadar çok şey var! Yalnız ben bile, daha bu sabah, planıyla, kesitiyle, yüksekliğiyle, bir havan topunun ana taslağını bitirdim! Savaş yasalarını değiştirecek bir şey!”

“Gerçekten mi?” diye yanıtladı Tom Hunter. Birden saygıdeğer J.-T. Maston'un son denemesini anımsamıştı.

“Gerçekten,” dedi Maston. “Ama, olumlu bir sonuç alıncaya kadar yürütülmüş bunca çalışma, yenilmiş bunca zorluk ne işe yarayacak? Bu boşu boşuna çalışmak değil de nedir? Yeni Dünya Halkları barış içinde yaşayacağız diye söz birliği etmişler. Halbuki, bizim savaşsever Tribune¹ de bundan, nüfusun hızlı artışıının felaketler doğuracağı sonucunu çıkarıyor.”

“Bununla birlikte Maston,” diye sürdürdü konuşmasını Albay Blomberry, “Avrupa'da hâlâ ulusallık ilkelerini destelemek için çarpışıyorlar!”

“Peki ne olmuş?”

1) Federal eyaletler birliğinin en ateşli kölelik karşıtı gazetesi. (J.V.)

“Şu olmuş ki, belki orada bir şeyler denenebilir, tabii bizimle çalışmak isterlerse...”

“Böyle bir şey düşünür müsünüz?” diye haykırdı Bilsby. “Yabancılar yararına balistik yapmak ha!”

“Hiçbir şey yapmamaktan iyidir.” Bunu söyleyen albaydı.

“Herhalde,” dedi J.-T. Maston, “öylesi daha iyi olurdu ama, o yolu hiç düşünmemeli.”

“Neden düşünmeyecekmişiz?” diye sordu albay.

“Düşünmemeliyiz, çünkü ilerleme konusunda Eski Dünyadakilerin bizim Amerikalı alışkanlıklarımıza zıt düşecek birtakım düşünceleri vardır. Astegmen olmadan general olunabileceğini o adamlar düşünemezler. Yani, onlara göre, bir kimse topu kendisi dökmezse gülleyi iyi isabet ettiremez. Halbuki, son derecede basit olarak...”

“Saçma!” diye yanıtladı Tom Hunter. Bir yandan da oturduğu koltuğun dirseklerini bir ‘bowie-knife’ ile paralayıp duruyordu. “Madem ki iş bu noktada,” diye sürdürdü konuşmasını, “bize kala kala tütün ekmek ya da balina yağı damıtmak kalıyor.”

“Nasıl,” diye yanıtladı J.-T. Maston koca sesiyle, “yaşamımızın bu son yıllarında ateşli silahları geliştiremeyecek miyiz? Mermilerimizin menzilini denemek için yeni bir fırsat geçmeyecek mi elimize? Atlantik ötesinde bir büyük devlete savaş açmamıza olanak verecek uluslararası bir sorun çıkmayacak mı? Fransızlar hiçbir gemimizi batırmayacaklar, İngilizler insan haklarını çiğneyerek üç dört yurttaşımızı asmayacaklar mı?”

“Hayır Maston,” dedi Albay Blomsberry, “o mutluluğu tadamayacağız! Hayır, o dediklerinizin hiçbirisi olmayacak. Olsa bile biz bundan yararlanamayacağız! Amerika’nın hassasiyeti her gün kayboluyor; erkeklik elden gidiyor.”

“Evet, kendi kendimizi aşağılıyoruz!” diye yanıtladı Bilsby.

“Ve bizi aşağılıyorlar!” diye karşılık verdi Tom Hunter.

“Bütün bunlar fazlasıyla doğru,” dedi J.-T. Maston. Sesine yeni bir canlılık gelmişti. “Ortada savaşmak için bin tane neden var, buna karşın savaşılmıyor!”

“İnsanlar koldan bacadan tasarruf ediyorlar. Kimin yararına? O kolları, ba-

Dünya'dan Ay'a

çakları kullanmasını bilmeyenlerin yararına! Bakın, fazla uzağa gitmeye gerek yok. Kuzey Amerika, eskiden İngiltere'ye ait değil miydi?"

"Elbette," dedi öfkeyle Tom Hunter. Bir yandan da koltuk değneğinin ucuyla ateşi karıştırıyordu.

"Peki neden, şimdi de İngiltere Amerika'ya ait olmasın?"

"Adalet yerini bulmuş olur," diye yanıtladı Albay Blomsberry.

"Gidin de bunu Birleşik Devletler Başkanı'na önerin, bakayım. Görürsünüz sizi nasıl karşılayacağını."

"Kötü karşılar," diye mırıldandı Bilsby savaştan kurtarabildiği dört dişinin arasından.

"Yemin ederim ki," diye bağırdı J.-T. Maston "gelecek seçimde benden oy bekleyemez."

"Bizden de," diye hep bir ağızdan bağırdılar savaşçı malüller.

"Bu arada," diye sürdürdü J.-T. Maston, "konuşmamı bitirirken şunu da söyleyeyim ki, yeni havan topumu sahici bir savaş alanında denememe olanak tanınmazsa, Gun-Club üyeliğimden istifa eder, gidip kendimi Arkansas bozkırlarına gömerim!"

"Biz de peşinizden geliriz", oldu gözüpük J.-T. Maston'un muhataplarının yanıtı.

İşte bu duruma gelinmişti, heyecan gitgide artıyordu. Kulüp kapanmanın eşigindeydi ki, beklenmeyen bir olay çıkıp bu acı felaketi önledi.

Yukarıdaki konuşmanın ertesi günü, kulüp üyelerinin her birinin eline şu metni içeren bir genelge ulaştı:

Baltimore, 3 Ekim

Gun-Club Başkanı, 5 Ekim günü oturumunda üye arkadaşlarının huzurunda kendilerini çok ilgilendirecek bir sunumda bulunacağını bildirmekle onur duyar. Bu nedenle, koşulları ne olursa olsun işbu çağrıya uymalarını rica eder.

İçten saygılarıyla,

Impey Barbicane, G.-C. Bşk.

BAŞKAN BARBİCANE'İN KONUŞMASI

5 Ekim günü, akşam saat sekizde, Gun-Club'ın Birlik Alanı, No-21'deki salonlarında pek yoğun bir kalabalık vardı. Kulübün Baltimore'da oturan ne kadar üyesi varsa, hepsi başkanlarının çağrısına gelmişti. Dışarıdakilere gelince, ekspres trenler yüzlerce üyeyi kentin sokaklarına boşaltmaktaydı. Oturumların yer aldığı "hall" ne denli geniş olursa olsun, bu bilginler topluluğunun tümüne yetmemişti. O nedenle de, gelenler, bitişik salonlara, koridorlara taşıyor, dış avlunun ortasına kadar yayılıyordu. Orada, Başkan Barbicane'in ne diyeceğini öğrenmek için sabırsızlanan, ilk sıralarda yer kapmak isteyen ve "self government" fikirleri içinde yetişmiş yığınlarda görülen eylem özgürlüğüyle itişip kakışan, birbirini ezen, dışarıdan gelip de kapılara yığılan halkla burun buruna idiler.

O akşam Baltimore'da hiçbir yabancı, altın verse, büyük salona giremezdi.

Oraya sadece sürekli üyelerle, kulüple irtibat halinde olan diğer üyeler alınıyordu. Eşraftan kimselerle belediye meclisi üyelerinden oluşan kurulun yüksek görevlileri, içeriden bir haber alma umuduyla, yönettikleri kalabalığa karışmışlardı.

Bununla birlikte, o koskoca "hall" acayip bir görünüm sergiliyordu. Amacına son derecede uygun bir yerdi. Kubbenin dökme demirden kesilmiş oya gibi işlenmiş ince demir iskeletini, kalın havanlar üzerine üst üste bindirilmiş toplardan oluşan yüksek sütunlar tutuyordu. Uzun tüfekler, namlusu yayvan kısa tüfekler, altıpatlarlar, karabinalar, arkebüzler, kısaca eski ve yeni her çeşit ateşli silah, iç içe girmiş ve göze hoş görünen bir düzen içinde duvarları süslüyordu. Avize biçiminde bir araya getirilmiş bin kadar tabancanın ortasından gaz, olanca aleviyle fışkırıyor, bağlanıp de-

metlenmiş tüfeklerin oluşturduğu şamdanlar da bu görkemli aydınlatma aracını büyütüyordu. Top maketleri, bronzdan örnekler, atışlarla kalbura dönmüş nişan tahtaları, Gun-Club'ın gülle vuruşlarıyla kırılmış levhalar, ağızdan doldurmaların mermi sürgüleri, namlu temizleyiciler, bir dizi mermi ve gülle, kısaca, topçunun tüm araç ve avadanları, şaşırtıcı dizilişleriyle dikkati çekiyor ve insana asıl kullanım amaçlarının öldürmekten çok süslemek olduğunu düşündürüyordu.

Onur yerinde, görkemli bir cam koruyucu içinde barutun zorlamasıyla kırılıp eğilmiş bir top kaması parçası vardı. J.-T. Maston'un topundan değerli bir kalıntıydı.

Salonun giriş karşısına gelen duvarı önünde, kendisine yardım etmek üzere bulunan dört sekreteriyle başkan, geniş bir yükseltinin üzerinde yer almıştı. Oturduğu koltuk, oymalı bir top kundağı üzerine konulmuştu ve genel görünümüyle otuz iki parmaklık, doksan derece dikilmiş ve kulplara asılı bir havan biçimini andırıyordu. Öyle ki, sıcak havalarda başkan sallanan sandalyede gibi sallanarak ferahlayabilirdi. Altı tane karonada¹ oturtulmuş bir saç levhadan oluşan masanın üzerinde ince yontulu bir Biscaye tüfeğinden yapılmış çok zevkli bir mürekkep hokkası ile bir çan vardı. Çana vurulduğunda tabanca patlaması gibi bir ses çıkarıyordu. Ancak, bu yeni moda çan bile ateşli tartışmalar sırasında, bizim heyecanlı topçular kurulunun sesini bastırmaya yetmezdi.

Masanın önünde, bir savaş alanı siperlerini andıran zigzag biçiminde konulmuş sedirler vardı. Bunlar, bir perde hattı üzerinde Gun-Club üyelerinin oturduğu bir dizi burç oluşturunuyordu. O akşam "surların tepesinin kalabalık olduğu" söylenebilir. Başkanı, çok önemli bir şey olmadıkça meslektaşlarını rahatsız etmeyeceğini bilecek kadar tanıyordu hepsi.

Impey Barbicane, kırk yaşlarında, sakin, soğuk, sert bir adamdı; son derecede ciddi, dikkatli ve düşünceli bir kişiydi. Her türlü zorluğa dayanan bir ruh yapısındaydı, sarsılmaz bir karakteri vardı. Cesaret gösterilerine düşkün değildi ama, maceradan da hoşlanırdı. Bir yandan da, en korkusuz girişimlere bile pratik çözümler bulurdu. Tam bir İngiliz, sömürgeci Kuzeyliydi. Stuart Hanedanı'nın başına o

1) Caronade: Adı Iskoçya'daki Carron kentinden türetilmiş ve bugün kullanılmayan kısa bir top çeşidi. (ç.n.)

kadar bela açmış olan o Toparlık-Kafalıların¹ soyundan geliyordu, anavatanın eski süvarileri olan Güneyli beyefendilerin amansız düşmanıydı. Tek sözcükle, kasıksız bir Yanki idi.

Barbican, kereste ticaretinde büyük bir servet edinmişti. Savaş sırasında topçu sınıfının başına atanmış, icatlarında verimli, fikirlerinde yürekli bulunmuştu. Bu silahın gelişimine katkılarda bulunmuş, deneysel çalışmalara görülmemiş bir atılım getirmişti.

Orta boylu bir adamdı ve Gun-Club'da pek rastlanmayan bir şeye sahipti: Kolları da bacakları da yerli yerinde kalmıştı. Yüzünün belirgin çizgileri sanki pergelce, cetvelle çizilmiş gibiydi. Bir insanın içgüdülerini keşfetmek için ona yandan bakılması gerektiği doğrusu, Barbican'ın yandan görünüşünde gücün, yürekliliğin ve soğukkanlılığın en kesin belirtileri vardı.

O sırada, koltuğunda hareketsiz, düşüncelerine dalmış, bakışlarını içine yöneltmiş olarak oturuyordu. Başında Amerikalıların kafalarına vidalanmış gibi duran siyah ipekten silindir şapkası vardı.

Çevresinde, meslektaşları gürültüyle konuşuyorlardı, ama onun dikkati dağılmıyordu. Birbirlerine sorular soruyor, birtakım varsayımlar yürütüyor, onun yüzünün hiç değişmeyen görünümünden bir anlam çıkarmaya çalışıyorlardı.

Büyük salonun top gibi patlayan saati sekizi vurduğunda, Barbican, sanki bir yayla harekete geçmiş gibi, dikiliverdi. Genel bir sessizlik oldu. Konuşmacı, tiyatro sahnesini anımsatır bir sesle, şöyle başladı:

"Yürekli arkadaşlarım, gereksiz yere uzun süren verimsiz bir barış dönemi yüzünden, Gun-Club'ın üyeleri üzücü bir aylaklığa itilmiş bulunuyorlar. Bunca olayla geçen birkaç yıllık bir dönemden sonra, çalışmalarımızı bırakıp ilerlemeler kaydettiğimiz bu yolda durmak zorunda kaldık. Şunu burada yüksek sesle söylemekten çekinmiyorum ki, silahlarımızı yeniden elimize almamızı sağlayacak herhangi bir savaş özlemle bekliyoruz."

"Evet, savaş!" diye haykırdı J.-T. Maston.

1) İngiltere'deki 1642 devriminde, saçlarını kazıtıp lüle biçiminde kıvrıtan kralcılar karşısında saçlarını kısa kestiren Parlamento yanlısı püritelere verilen ad. (ç.n.)

"Susun da dinleyin!" diye yanıtlar geldi dört bir yandan.

"Fakat savaş," diye sürdürdü Barbicane, "bugünün koşullarında olanaksız; ayrıca, sözümü kesen saygıdeğer üye ne düşünürse düşünsün, toplumumuzun yeniden bir savaş alanında gürlemesine daha yıllar var. Şu halde, işi ele almamız ve durmasından dolayı kıvranmakta olduğumuz etkinliğimizi canlandıracak şeyi başka bir yerde aramamız gerekiyor!"

Dinleyiciler, başkanlarının nazik noktaya geldiğini anlamışlardı. Dikkat kesildiler.

"Birkaç aydan beri, yürekli arkadaşlarım," diye yeniden konuşuyordu Barbicane, "acaba dedim, uzmanlığımız alanından çıkmadan, yüzyılımıza, on dokuzuncu yüzyıla layık büyük bir işe girişemez miyiz? Ateşli silahlar bilimindeki ilerlemeler bu girişimimizi olumlu sonuçlandırma olanağını vermez mi bize? diye düşündüm. Bunun üzerine, araştırdım, çalıştım, hesapladım ve çalışmalarım bana şu kanıyı verdi ki, başka hiçbir ülkede gerçekleştirilemeyecek gibi görünen bir girişimde başarılı olabileceğiz. İşte, konuşmamın konusu, uzun süre üzerinde çalıştığım bu tasarıdır. Bu, sizlere layık, Gun-Club'ın geçmişine layık bir tasarı ve bayağı bir gürültü koparacak."

"Gürültü mü?" diye bağırarak sordu tutkulu bir topçu.

"Sözcüğün gerçek anlamında gürültü," diye yanıtladı Barbicane.

"Sözünü kesmeyin!" sesleri yükseldi sağdan soldan.

"Şu halde, yürekli arkadaşlarım, olanca dikkatinizi söyleyeceklerime vermenizi rica ediyorum."

Salonu bir heyecan dalgası sardı. Barbicane başındaki şapkasını hızlı bir hareketle düzelttikten sonra, sakın bir sesle söylevini sürdürdü:

"İçinizde kimse yoktur ki, yürekli arkadaşlarım, ayı görmemiş olsun ya da hiç değilse, aydan söz edildiğini duymamış olsun. Size burada, gecelerin yıldızından söz etmeme şaşmayınız. Belki o bilinmeyen alemin Colomb'ları olmak da bizim yazgımızdır. Beni anlayınız ve olanca gücünüzle beni destekleyiniz. Ben sizi Ay'a götüreceğim, bu büyük ülkeyi oluşturan otuz altı eyaletin adına onun adını da ekleyeceğiz!"

“Ay’a!” diye bağırdı tüm Gun-Club bir ağızdan.

“Ay çok incelenmiştir,” diye sürdürüyordu Barbicane; “kitlesi, yoğunluğu, ağırlığı, hacmi, oluşumu, devinimi, uzaklığı, Güneş alemi içindeki işlevi, bütün bunlar eksiksizce belirlenmiştir. Yeryüzü haritalarından üstün değilse de en az onlar kadar kesin olan Selenografik haritalar yapılmıştır. Fotoğrafçılık, uydumunun başka şeyle karşılaştırılmaz güzellikte resimlerini sağlamıştır. Özetlemek gerekirse, matematik, jeoloji ve optik bilimlerinin aydan öğrenebildiği her şeyi biliyoruz; fakat bugüne kadar ayla doğrudan bir ilişki kurulamadı.”

Bu sözler, büyük bir ilgi ve şaşkınlıkla karşılandı.

“İzin verin de,” diye yeniden başladı konuşmaya, “bazı ateşli kişilerin düşsel yolculuklar sonunda uydumuzun gizlerini nasıl çözdüklerini ileri sürdüğünü birkaç sözcükle size anımsatayım. On yedinci yüzyılda David Fabricius adında biri çıkıp, Ay ahalisini gözleriyle gördüğünü söyleyip övünmüş. 1649 da Jean Baudouin diye bir Fransız, *İspanyol Serüvenci Dominique Gonzalès’in Dünya’dan Ay’a Yolculuğu* adlı bir kitap yayınlamış. Aynı dönemde Cyrano de Bergerac, Fransa’da pek tutulan o ünlü sefer hikâyesini¹ yayınlamış. Daha sonra, yine bir Fransız –bu adamlar da Ay’la ne kadar çok uğraşmışlar–, Fontenelle diye biri, döneminde başyapıt sayılan *Dünyaların Çoğulluğu* başlıklı bir kitap yazmış. Bu kitap bir başyapıt olmuş ama, bilim ilerlerken başyapıtları bile ezebiliyor! 1835 yılına doğru, *New York American* dergisinde çevirisi yayınlanan bir kitapçıkta, astronomi araştırmaları yapmak üzere Ümit Burnu’na gönderilen Sir John Herschell’in içten aydınlatmalı bir teleskopla Ay’ı seksen yarda² yakına getirdiği anlatılıyor. Gözlemci, o teleskopla açıkça suaygırlarının yaşadığı mağaralar, altın oyalarla süslü yeşil dağlar, fildişi boynuzlu koçlar, beyaz karacalar görmüş, ahalinin yarasaninkî gibi zar kanatları varmış. Locke adında bir Amerikalı’nın yazdığı bu kitapçık³ büyük bir başarı elde etti. Ne var ki, kısa sürede bunun bilimsel aldatmaca olduğu ortaya çık-

1) *Histoire comique des États et Empires de la Lune*, Ay’daki ülke ve imparatorlukların gülünç öyküsü. (J.V.)

2) 1 yarda 1 metreden kısa, 91 santimlik bir uzunluk birimidir. (J.V.)

3) Kitapçık, 1840 Roma kuşatmasında ölen Fransız cumhuriyetçi Laviron tarafından Fransa’da yayınlanmıştır. (J.V.)

Dünya'dan Ay'a

11 ve ilk alay edenler, Fransızların kendileri oldu.”

“Bir Amerikalıyla alay etmek ha!” diye bağırды J.-T. Maston, “işte size bir *casus belli*’!”

“Merak etmeyin, sayın dostum. Fransızlar, alay etmeden önce, yurttaşımızın yazdıklarına pekâlâ aldanmışlardı. Bu kısa tarihçeyi şununla kapatmak istiyorum: Rotterdamlı Hans Pfaal adında bir adamın azottan elde edilen ve hidrojenin otuz yedide biri hafifliğinde olan bir gazla doldurulmuş balonuyla on dokuz gün yol aldıktan sonra Ay’a vardığını öğreniyoruz. Elbette, daha önce sözünü ettiklerim gibi, bu girişim de düş ürünü olmaktan öte bir şey değil. Fakat bu, düşleri zengin ve garip, pek zeki, Amerika’da çok sevilen bir yazarın yapıtıydı. Poe’dan söz ediyorum!”

“Edgar Allan Poe’ya saygı!” diye bağınıyordu tüm dinleyiciler. Başkanlarının sözleriyle büyülenmişlerdi.

“Sadece yazın çerçevesinde kaldığını ve Ay ile ciddi ilişkiler kurmakta kesinlikle yetersiz olduğunu söyleyebileceğim bu girişimler hakkında söyleyeceklerimi bitirdim. Bununla birlikte, eklemeliyim ki, birkaç pratik zekâlı adam, Ay ile ciddi olarak iletişime geçmeye kalkmışlardır. Örneğin, birkaç yıl önce, bir Alman geometri bilgini, Sibirya’ya bir bilgin heyeti gönderilmesi fikrini ortaya attı. Orada, geniş ovalarda ışıldaklarla çok büyük geometrik şekiller, özellikle de hipotenüs karesi, Fransızların avam ağzıyla ‘eşek köprüsü’ dedikleri o şekilden, çiçeklerdi. Geometri bilgini ‘Akıllı olan her varlık,’ diyordu, ‘bu biçimin hangi bilimsel amaca yöneldiğini anlayacaktır. Şayet Ay’da oturanlar varsa, benzer bir geometri biçimiyle yanıt vereceklerdir. Bir kez iletişim kuruldu mu, iş, haberleşmemizi sağlayacak bir alfabe yaratmaya kalır.’ Evet, Alman geometri bilgini böyle diyordu ama, tasarısı uygulamaya konulamadı. Bugüne kadar Yerküre ile uydusu arasında doğrudan hiçbir bağ var olmadı. Fakat Amerikalıların pratik zekâsı gökcisimleriyle ilişkiye geçebilecek güçtedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu basit ve kolaydır; yanılma payı diye bir şey olmaz. Önerimin konusunu da bu oluşturacaktır.”

Bu sözlere coşkulu bir uğultu karşılık verdi. Dinleyiciler arasında, konuşma-

1) ‘Savaş nedeni’ anlamında kullanılan Latince deyim. (ç.n.)

cının söylediklerinden etkilenmemiş, ve bu fikrin peşinden sürüklenmemiş tek kişi yoktu.

“Dinleyin! Susun! Dinleyin!” haykırışları yükseliyordu dört bir yandan.

Dalgalanma biraz durulduktan sonra, Barbicane, daha ciddi bir sesle konuşmasını sürdürdü:

“Birkaç yıldan beri balistikte nasıl ilerlemeler olduğunu ve savaş sürseydi ateşli silahların nasıl bir gelişmişliğe ulaşmış olacağını biliyorsunuz. Yine şu da bildiğiniz bir gerçektir ki, topların direnci ve barutun yayılma gücü, genel olarak, sınırsızdır. İşte, bu ilkeden yola çıkarak, acaba dedim, yeterli bir aygıt ve belirli direnç koşulları altında Ay’a bir gülle gönderilemez mi?”

Bu sözler biter bitmez, körük gibi inip kalkan bin göğüsten “Ooo!” diye bir şaşkınlık sesi yükseldi. Sonra bir an sessizlik oldu. Gök gürlemesinden önceki sessizliklere benziyordu. Gerçekten de hemen ardından gök gürüldedi, ama bu, alkışların, çığlıkların, haykırışların gürlemesiydi. Büyük salon inliyordu. Başkan konuşmak istiyordu ama, konuşamıyordu. Ancak on dakika sonra sesini duyurabildi.

“İzin verin de, bitireyim,” diyerek konuşmasına devam etti. Sorunu her yönüyle inceledim. Ve konuya kararlı bir biçimde yaklaştım. Tartışılmaz hesaplardan çıkan sonuç şu ki, Ay’a yöneltilecek ve saniyede on iki bin yarıdalık¹ bir başlangıç hızına sahip herhangi bir merminin hedefine varması kesindir. Şu hald², değerli arkadaşlarım, size bu ufak deneye girişmemizi öneriyorum!”

1) Yaklaşık 11 000 metre. (J.V.)

BARBİCANE'İN KONUŞMASININ ETKİLERİ

Sayın Başkan'ın bu son sözlerinin yarattığı etkiyi anlatmak olanaksızdır. Ne bağırışlar! Ne haykırışlar! İnsan gırtlığından çıkmışa benzemeyen sesler! “Ya ya ya, şa şa şa!”lar. Bir karışıklıktır, bir patırtıdır kopmuştu. İnsanlar bağırıyor, eller çırpılıyor, ayaklar salonun döşemelerini sarsıyordu. Bu topçu müzesinin tüm silahları aynı anda ateşlense bundan daha fazla ses çıkaramazdı. Buna da şaşmamak gerekir, çünkü öyle topçular vardır ki, toplarından daha gürültücüdürler.

Coşkulu bağırış çığırışlar ortasında Barbicane sükûnetini koruyordu. Elleriyle susmalarını işaret ettiğine göre, herhalde arkadaşlarına birkaç söz daha söylemek istiyordu. Çanın sesi de birkaç çat pattan sonra kesildi. İştmemişlerdi bile başkanlarını. Çok geçmedi, koltuğundan kaldırılıp sadık arkadaşlarının elleri üzerine alındı, oradan da en az onlar kadar heyecanlı kalabalığın omuzlarında yükseldi.

Hiçbir şey bir Amerikalıyı şaşırtamaz. Hep deriz ki, Fransızın kitabında ‘olanaksız’ yazmaz. Besbelli, yanlış sözlüğe bakmışız. Amerika’da her şey kolay, her şey basittir. Mekanik sorunlara çözüm bulmak ise anlık iştir. Hiçbir Yanki yoktur ki, Barbicane’in tasarısıyla onun uygulanması arasında bir zorluk kırıntısı görsün. Bir şey söylendi mi, yapılacak demektir.

Başkanın omuzlarda dolaştırılması, akşamın geç vaktine kadar sürdü. Tam bir fener alayı oldu. İrlandalı’sı, Alman’ı, Fransız’ı, İskoçyalı’sı, Maryland Eyaleti’ni oluşturan bütün bu karmaşık topluluğun üyeleri, kendi ana dillerinde bağırıp çığırıyorlar, “Yaşasın!” ları, “Aferin!” leri anlatılamaz bir coşkuyla birbirine kaşıyordu.

Ay da, sanki konunun kendisi olduğunu anlamış gibi, dingin bir görkemle parlıyor, yoğun ışınlarıyla çevredeki lambaları gölgede bırakıyordu. Tüm Yanki-

ler gözlerini o pırl pırl tepsiye dikmişler, kimi onu selamlıyor, kimi de ona sevgi sözcükleri gönderiyordu. Uzaklığını kestirmeye çalışanlar vardı, yumruğunu sallayıp meydan okuyanlar eksik değildi. Jone's-Fall Sokağındaki bir gözlükçü, saat sekizden gece yarısına kadar dürbün satıp küpünü doldurdu. Gecenin yıldızına, kibar bir leydi imiş gibi göz süzüyorlardı. Amerikalılarda bir sahiplenme belirmişti. Sanki sarışın Phoibe¹ bu gözüpük fatihlerin malı olmuş, Birlik topraklarına katılmıştı. Yine de, düşündükleri, ona bir mermi göndermekten öteye bir şey değildi yani, bir uydu ile de olsa, ilişkiye girmenin kaba bir yoluydu. Kabaydı, ama bu, uygar uluslar arasında pek sık kullanılan bir yoldu.

Saat gece yarısını vurmuştu, yine de coşku dinmiyordu, halkın her kesiminde aynı derecede coşku vardı. Hâkimi, bilgini, dükkân sahibi, taciri, hamalı, zekisi, uçuk kafalı hepsi bu coşkuyu iliklerine kadar hissediyordu. Söz konusu olan, ulusal çapta bir girişimdi; zengin mahallesi de, fakir mahallesi de, Patapsco sularıyla yıkanmış rıhtımlar ya da gemilerin demir attığı havuzlar, hepsi sevinçten, cin ve viskiden sarhoş olmuş insanlarla dolup taşmıştı. Konuşuyorlar, şişinerek bir şeyler anlatıyorlar, tartışıyorlar, çekişiyorlar, bir şeyleri doğruluyorlar, alkışlıyorlardı. Bu durum, şık barların divanlarına uzanmış beyefendiden Fells-Point kesimindeki loş meyhanesinde “yandım-ben”² ile sarhoş olmuş sandalcıya kadar, aynıydı.

Bu arada, sabahın ikisine doğru, heyecan yatıştı. Başkan Barbicane mahvolmuş, tükenmiş bir halde evine döndü. Herkül olsa onca coşkuya dayanamazdı. Kalabalık yavaş yavaş alanları, sokakları boşaltıyordu. Ohio'dan, Susquehanna'dan, Philadelphia'dan ve Washington'dan gelip Baltimore'da buluşan dört demiryolu o karma kalabalığı Birleşik Devletler'in dört bucağına attı, ve kent görece bir dinginliğe kavuştu.

Öte yandan, bu unutulmayacak akşam boyunca o coşkuya kapılanın sadece Baltimore olduğunu sanmak yanlış olur. Birliğin büyük kentleri, Texas'tan Massachusetts'e, Michigan'dan Florida'ya, New York, Boston, Albany, Washington, Rich-

1) Yunan mitolojisinde Uranus ile Gaia'nın bazen Ay tanrıçasıyla özdeşleştirilen kızı ve Satürn gezegeninin uydularından birine verilen ad. (J.V.)

2) Avam tabakasına içilen sert bir içki. *Thorough knock medown* (J.V.)

Dünya'dan Ay'a

mond, Crescent-City¹, Charleston, Mobile, hepsi bu sarhoşluğa katılmıştı. Çünkü, Gun-Club'ın otuz bin muhabir üyesinin başkanın mektubundan haberi vardı. Onun 5 Ekim de yapacağı konuşmayı hepsi aynı sabırsızlıkla beklemişti. Onun için de, sözcükler, daha konuşmacının dudaklarından dökülür dökülmez, telgraf tellerinde saniyede iki yüz kırk sekiz bin dört yüz kırk yedi mil² hızla Birliğin tüm eyaletlerini dolaşmaya başlamıştı. Şundan kesinlikle emin olabiliriz ki, Fransa'dan on kat geniş olan Amerika Birleşik Devletleri, aynı anda, tek bir 'Yaşasın!' sözünü haykırmış, gururla kabarmış yirmi beş milyon göğüs aynı nabızla atmıştı.

Ertesi gün, bin beş yüz kadar günlük gazete, haftalık, on beş günlük ya da aylık dergi konuyu ele almış, onu fiziksel, meteorolojik, ekonomik ve etik yönleriyle incelemişler, uygarlığa ne gibi katkılarda bulunabileceğini, politik açıdan ne gibi üstünlükler sağlayacağını tartışıyorlardı. Ay'ın oluşumunu tamamlamış bir gök cismi olup olmadığı sorusunu ortaya atıyorlar, bir daha değişime uğrayıp uğramayacağını tartışıyorlardı. Dünya'nın atmosferin var olmadan önceki durumuna mı benziyordu? Yeryüzünden görülmeyen yüzü nasıldı? Her ne kadar henüz söz konusu olan, tek bir gülle gönderilmesiye de, hepsi bunu bir dizi deneyin başlangıcı olarak görüyordu. Hepsi Amerika'nın bir gün o gizemli tepsinin son sırlarını da elde edeceğini umuyordu, hattâ içlerinden birkaçı, Ay'ın fethinin Avrupa'daki dengeyi önemli ölçüde bozacağından endişeleniyor gibiydi.

Tartışması yapılan bu tasarrın gerçekleşmesi konusunda yayın organlarının hiçbirini bir kuşku ileri sürmemişti. Bilimsel, yazınsal ve dinsel derneklerce yayınlanan kitapçıklar, broşürler, bültenler, resimli dergiler, hepsi, tasarrının olumlu yanlarını öne çıkanyordu. Boston'daki "Doğa Tarihi Derneği", Albany'deki "Amerikan Bilim ve Sanat Derneği", New York'taki "Coğrafya ve İstatistik Derneği", Philadelphia'daki "Amerikan Felsefe Derneği", Washington'daki "Smithson Kuruluşu" tarafından Gun-Club'a gönderilen kutlama mektuplarının sayısı bini bulmuştu. Mektupları yollayanlar, hizmet ve para sunmaya hazır olduklarını bildiriyorlardı.

Herhalde, diyebiliriz ki, hiçbir öneri bu kadar çok sayıda yandaş bulmamıştır.

1) Yeni Orleans'a verilen takma ad. (J.V.)

2) Yüz bin fersah. Elektriğin hızı. (J.V.)

Herhangi bir ikircikli karşılayış, kuşku ya da tedirginlik söz konusu olmamıştı. Ay'a mermi atma düşüncesinin Avrupa'da, hele Fransa'da yaratabileceği alaylar, karikatürler, şarkılar olsaydı, bunları yapana, çıkarana çok zararı dokunurdu. Öyle bir şey yapacak adamı genel öfke karşısında dünyanın hiçbir silahı kurtaramazdı. Bazı şeyler vardır ki, Yeni Dünyada onlara gülünmez. İşte, Impey Barbicane, o günden sonra, Birleşik Devletler'in en büyük yurttaşlarından biri, bilimin Washington'u gibi oldu. Bütün bir halkın tek bir adama böyle birden bağlanıvermesinin nereye kadar gideceğini şu olay iyice gösterir:

Gun-Club'daki o ünlü oturumdan birkaç gün sonra bir İngiliz tiyatro grubunun müdürü Baltimore Şehir Tiyatrosu'nda Shakespeare'in *Kuru Gürültü* yapıtını oynayacaklarını bildirdi. Halk, oyunun adında Başkan Barbicane'in tasarılarına küçümseyici bir gönderme olduğunu düşünüp tiyatroyu bastı, koltukları parçaladı. Zavallı müdür programı değiştirmek zorunda kaldı. Zeki bir adammış, halkın iradesine boyun eğip yine aynı yazarın *Beğendiğiniz Gibi* adlı oyununu temsil başlandı da haftalar boyu akıl almaz para kazandı.

CAMBRIDGE GÖZLEMEVİ'NİN YANITI

Bu arada Barbicane alkışlar, kendisi için dile getirilen “Yaşasın!” haykırıları arasında bir an bile duraksamamıştı. İlk işi, arkadaşlarını Gun-Club'un çalışma mekanlarında toplamak oldu. Orada, tartışmalarını bitirdikten sonra, girişimin astronomiyle ilgili bölümleri için uzmanlara başvurmaya karar verdiler. Ancak onlardan yanıt aldıktan sonra, mekanik araçları tartışacaklardı. Bu büyük girişimin başarıya ulaşması için ise hiçbir noktayı rastlantıya bırakmayacaklardı.

Birtakım özel sorular içeren bir muhtıra kaleme aldılar ve Massachusetts Eyaleti'ndeki Cambridge Gözlemevi'ne gönderdiler. Birleşik Devletler'in ilk üniversitesinin kurulmuş olduğu o kent, astronomi dairesiyle ünlüdür ve bu, hak edilmiş bir ündür. En değerli bilginler orada bulunur, Bond'un Andromeda adlı nebula-yı çözümlemesine, Clarke'ın Sirius yıldızını bulmasına olanak veren güçlü dürbün orada işler. Yani bu ünlü kuruluş, her bakımdan, Gun-Club'in güvenini hak ediyordu.

Gözlemevi'nin sabırsızlıkla beklenen yanıtı, iki gün sonra Başkan Barbicane'in elindeydi. Şöyle yazmışlardı:

Cambridge Gözlemevi Müdürü'nden Baltimore'da Gun-Club Başkanı'na

Cambridge, 7 Ekim

“Baltimore'da bulunan Gun-Club üyeleri adına Cambridge Gözlemevi'ne gönderdiğiniz 6 Ekim tarihli değerli mektubunuzu alır almaz, yönetim kurulumuz toplandı ve size aşağıdaki yanıtın gönderilmesini kararlaştırdı:

Yönetim kurulumuza yöneltilmiş sorular şunlardı:

1° Ay'a bir mermi gönderilebilir mi?

2° Yerküre ile uydusu arasındaki uzaklık kesin olarak ne kadardır?

3° Yeterli bir başlangıç hızı verilmiş bir merminin Ay'a ulaşma süresi ne kadar olacaktır, ve buna bağlı olarak, Ay'ın belirli bir noktasına ulaşabilmesi için mermi ne zaman fırlatılmalıdır?

4° Ay ne zaman merminin hedefi bulmasına en uygun konuma gelecektir?

5° Mermiyi atacak topla göğün hangi noktasına nişan alınmalıdır?

6° Merminin yola çıkması anında Ay göğün neresinde bulunacaktır?

Birinci soru: Ay'a bir mermi gönderilebilir mi?

Evet, mermiye saniyede on iki bin yardalık bir başlangıç hızı verilebilirse, gönderilebilir. Hesap, bu hızın yeteceğini göstermektedir. Yerküreden uzaklaşıldıkça, yerçekiminin etkisi uzaklığın karesiyle ters orantılı olarak azalmaktadır, yani uzaklık üç kat artarsa, yerçekimi etkisi dokuzda bire iner. Bunun sonucu olarak, güllenin ağırlığı hızla azalacak ve Ay ile Yerküre'nin çekimleri dengelendiği anda, yani aradaki uzaklığın kırk yedi bölü elli ikisinde, tümünden sıfırlanacaktır. O an merminin ağırlığı kalmayacak, o noktayı aştığındaysa Ay'ın çekiminin etkisi altında Ay yüzeyine düşecektir. Deneyin kuramsal olabilirliği kesinlikle ispatlanmıştır. Başarısına gelince, bu, sadece kullanılacak topun gücüne bağlı olacaktır.

İkinci soru: Yerküre ile uydusu arasındaki uzaklık ne kadardır?

Ay, Yerküre çevresinde bir çember çizmez; çizdiği bir elipstir ve küremiz bu elipsin odaklarından birinde yer alır. Bundan şu sonuç çıkar ki, Ay, Yerküre'ye bazen daha yakın bazen daha uzaktır ya da, astronomi deyiimiyle, kâh yerötesi kâh yerberi noktasında bulunur. Birbirlerine en uzun ve en yakın oldukları noktalar arasındaki fark, gözardı edilemeyecek kadar önemlidir. Çünkü, yerötesinde Ay, iki yüz kırk yedi bin beş yüz elli iki mil (4 kilometreden hesaplanırsa 99640 fersah), yerberisindeyse ancak iki yüz on sekiz bin altı yüz elli yedi mil (88010 fersah) uzağıımızdadır. Bu da, arada yirmi sekiz bin sekiz yüz doksan beş millik (11630 fersah) bir fark demektir. Şu halde yapılacak hesaplarda Ay'ın yerberisi uzaklığı esas alınacaktır.

Üçüncü soru: Yeterli bir başlangıç hızı verilmiş bir merminin Ay'a ulaşma süresi ne kadar olacaktır, ve buna bağlı olarak, Ay'ın belirli bir noktasına ulaşabilmesi için mermi ne zaman fırlatılmalıdır?

Şayet gülle saniyede on iki millik başlangıç hızını sonsuza dek korursa, gideceği yere topu topu yaklaşık dokuz saatte varır. Fakat, bu başlangıç hızı sürekli olarak azalacağından, hesaba göre mermi üç yüz bin saniye yani seksen üç saat yirmi dakikada Yerküre ile Ay'ın çekimlerinin birbirini sıfırladığı noktaya varacaktır; o

Dünya'dan Ay'a

noktadan Ay üzerine düşüşü için de elli bin saniye yani on üç saat elli üç dakika yirmi saniye gerekli olacaktır. Şu halde, merminin Ay'ın hedeflenen noktaya varmasından doksan yedi saat on üç dakika yirmi saniye önce fırlatılması gerekir.

Dördüncü soru: Ay ne zaman merminin hedefi bulmasına en uygun konuma gelecektir?

Yukarıda söylenilene göre, önce Ay'ın hem yerberisinde hem zenit' noktasında olduğu zamanı seçmek gerekir. Böylelikle alınacak yol, Yerküre'nin yarıçapına eşit bir miktar yani üç bin dokuz yüz on dokuz mil kısaltılmış olur. Bu durumda kesin yol için bulunan rakam, iki yüz on dört bin dokuz yüz yetmiş altı mildir (86 410 fersah). Ne var ki, uydumuz ayda bir kez yerberi noktasından geçer ama, her seferinde Zenit noktasında değildir. Bu iki koşulun bir araya gelmesi ancak uzun aralarla gerçekleşebilir. Şu halde, yerberi ve zenit noktalarından aynı anda geçtiği tarihin beklenmesi gerekecektir. Neyse ki Ay, önümüzdeki yılın 4 Aralık günü bu konuma gelecektir: Geceyarısı yerberisinde yani Yerküre'ye en yakın uzaklıkta bulunacak ve aynı zamanda zenit noktasından geçecektir.

Beşinci soru: Mermiyi atacak topa göğün hangi noktasına nişan alınmalıdır?

Daha önce yapılan gözlemler kabul edildiğine göre, top, bulunulan yerin zenit noktasında çevrilmelidir; böylece atış ufuk çizgisine dikey yapılacak ve mermi Yerküre'nin çekimi etkisinden daha kısa sürede kurtulacaktır. Fakat, Ay'ın bir noktanın zenitine çıkması için, o yerin yükseliminden daha yüksek bir enlemde olmaması yani 0° ile 28° kuzey ya da güney enlemler' arasında bulunması gerekir. Başka herhangi bir yerde, atışın eğik olması zorunludur; bu da deneyin başarısını tehlikeye sokar.

Altıncı soru: Merminin yola çıkması anında Ay göğün neresinde bulunacaktır?

Her gün otuz derece on saniye ve otuz beş salise ilerleyen Ay, merminin uzaya fırlatılması anında, zenit noktasından bu sayının dört katı yani elli iki derece kırk iki saniye ve yirmi salise uzaklıkta bulunacaktır. Bu, merminin yol alma süresi içinde Ay'ın alacağı yolu gösterir. Fakat, aynı zamanda Yerküre'nin dönüşü nedeniyle merminin ne kadar sapacağını da dikkate alınması gerektiğinden, mermi Ay'a ancak on altı Yerküre yarıçapına eşit bir sapmadan sonra varacağından ve bu, Yerküre yörüngesi üzerinde hesaplandığında on bir derece kadar ettiğinden, işbu on bir derecenin Ay'ın yukarıda söz edilen gecikmesini açıklayan derecelere eklenmesi gerekir. Böylece, yuvarlak hesap, altmış dört derece elde edilmiş olur. Şu halde, topun ateşlenmesi

- 1) Bir gözlemcinin başının üzerinden geçen dikey çizginin gökte vardığı noktaya zenit denilir. (J.V.)
- 2) Ay'ın zenit noktasına varacağı Yeryüzü bölgeleri Ekvator ile yirmisekizinci enlem arasında kalır. Yirmi sekiz dereceden kutuplara yaklaştıkça Ay, zenit noktasından uzaklaşır. (J.V.)

Jules Verne

anında, Ay'ın görünürlük yarıçapı, bulunulan noktadan çıkacak dikey çizgiyle altmış dört derecelik bir açı oluşturacaktır.

Gun-Club üyelerince Cambridge Gözlemevi'ne yöneltilen soruların yanıtları bunlardır.

Özetle:

1° Top, güney ya da kuzey 0° ile 28° enlem dereceleri arasında bir ülkeye yerleştirilecektir.

2° Bulunduğu yerin zenit noktasına nişan alacaktır.

3° Merminin başlangıç hızı saniyede on iki bin yarda olacaktır.

4° Ateşleme, gelecek yılın 1 Aralık günü saat on bire on üç dakika yirmi saniye kala yapılacaktır.

5° Merminin yola çıkmasından dört gün sonra, 4 Aralık'ta gece yarısı, zenit noktasına eriştiğinde hedefine varacaktır.

Şu halde, Gun-Club üyelerinin böyle bir girişim için gerekli çalışmalara vakit yitirmeden başlamaları ve belirtilen anda harekete geçmeye hazır olmaları gerekmektedir, çünkü bu 4 Aralık tarihini kaçırırlarsa, Ay'ı aynı yerötesi ve zenit koşullarında bulmaları için on sekiz yıl on bir gün beklemeleri gerekecektir.

Cambridge Gözlemevi yönetim kurulu, kuramsal astronomi konularında her türlü yardıma hazır olduğunu bildirir ve tüm Amerika'nın kutlamalarına katılır.

Yönetim kurulu adına:

J.-M. Belfast,
Cambridge Gözlemevi Müdürü

AY'IN ÖYKÜSÜ

Görüş keskinliği sonsuz bir gözlemci olsaydı ve çevresinde dünyanın döndüğü o bilinmeyen merkezde dursaydı, milyarlarca atomun evrenin kaos dönemindeki uzayı doldurduğunu görürdü. Fakat yüzyıllar boyu, yavaş yavaş bir değişiklik olmuş, bir çekim yasası ortaya çıkmış ve o zamana kadar başıboş dolaşan atomlar bu yasaya uymuşlardır. Atomlar kimyasal yakınlıklarına göre, bileşmiş, böylece moleküller ortaya çıkmış, gökkubenin derinliklerine serpiştirilmiş olan nebula kümeleri oluşmuştur.

Nebula kümeleri meydana gelir gelmez, bir merkez noktanın çevresinde dönmeye başlamıştır. Belirsiz moleküllerden oluşan o merkez de gittikçe yoğunlaşarak kendi çevresinde dönmeye koyulmuştur. Öte yandan, yoğunlaşmasına koşut olarak mekanik biliminin değişmez yasaları gereğince hacmi küçülürken dönme hızı da artmıştır; bu iki etkinin sonucunda bulutsu kümelerin merkezinde bir ana yıldız meydana gelmiştir.

Yukanda sözü edilen varsayımsal gözlemci, dikkatle bakınca, bu durumda, yığının öteki moleküllerinin merkezdeki yıldız gibi davrandığını, yani onun gibi gittikçe hızlanan bir dönüşle yoğunlaştığını ve o merkez yıldızın çevresinde sayısız yıldızlar biçiminde dolandığını görürdü. Bugün sayıları gökbilimcileri tarafından beş bine yakın olarak bildirilen nebular böyle oluşmuştu.

Bu beş bin dolayındaki bulutsu arasında bir tanesine insanlar Samanyolu adını verirler. Samanyolu'nda on sekiz milyon yıldız bulunur; bu yıldızların her biri bir Güneş evreninin merkezidir.

Gözlemcimiz bu on sekiz milyon yıldız arasında en gösterişsiz ve en az parlak

olanlardan birini¹, üçüncü sınıf bir tanesini, kibirli bir adlandırmayla şu Güneş denileni, özellikle incelirse, evrenin oluşumuna neden olan fenomenlerin hepsi birer birer gözünün önünde gerçekleşir.

Çünkü, devinimli moleküllerden oluşan ve henüz gaz durumunda bulunan o Güneş'i, yoğunlaşma işini bitirmek üzere kendi eksenini çevresinde dönerken görür. Mekanik biliminin yasalarına uygun olarak bu devinim, hacmin küçülmesiyle hızlanır ve bir an gelir ki, molekülleri merkeze süren merkezci güç merkezkaç güç tarafından aşılr.

O zaman, gözlemcinin önünde başka bir olay meydana gelir, güneşin tam orta düzleminde sıralanmış moleküller, ipi birden kopmuş bir sapanın içinden fırlayan taş gibi, gidip Güneş'in çevresinde Satürn'ünkine benzer, birden çok ortak merkezli halka oluşturur. Kozmik madde niteliğindeki bu halkalar da, merkezdeki kitlenin çevresinde dönmeye başlar ve kınılıp ikinci derecede bulutsular halinde çözülürler yani birer gezegene dönüşürler.

Bu durumda, gözlemcimiz tüm dikkatini o gezegenler üzerinde yoğunlaştırır, onların tıpkı Güneş gibi davrandıklarını ve bir ya da daha çok sayıda, adlarına uydu dediğimiz o ikincil yıldızların kaynağını oluşturan kozmik halkadan meydana geldiklerini görür.

Demek ki, böylece, atomdan moleküle, molekülden nebula kümelerine, nebula kümelerinden nebula, nebula ana yıldız, ana yıldızdan Güneş'e, Güneş'ten gezegene, gezegenden uyduya değin gelişimi takip ederek, gök cisimlerinin evrenin ilk günlerinden beri uğradıkları dönüşümler dizisini tamamlamış oluruz.

Güneş, yıldızlar aleminde kaybolmuş gibi görünürse de, bilimin bugünkü kuramlarına göre, Samanyolu adlı bulutsuya bağlıdır. Bir dizgenin merkezi olan Güneş, esirimsi bölgelerin ortasında ne denli ufak görünürse görünsün, aslında çok büyüktür, Yerküre'nin bir milyon dört yüz bin katı büyüklüktedir. Evrenin ilk zamanlarında kendi derinliklerinden çıkmış olan sekiz gezegen döner çevresinde. Bunlar, kendisine en yakından en uzağa doğru şu adları alır: Merkür, Venüs,

1) Sirius yıldızının çapı, Wollaston'a göre, Güneş'in çapının on iki katı yani 4 300 000 fersahtır. (J.V.)

Dünya'dan Ay'a

Dünya, Mars, Jüpiter, Satürn, Uranüs ve Neptün. Bunlardan başka, Mars ile Jüpiter arasında düzenli olarak dolaşan daha ufak gök cisimleri de vardır. Bugüne kadar sayılarının doksan yedi olduğu teleskopla saptanmış olan bu cisimlerin kırılıp da binlerce parçaya ayrılmış bir yıldızdan dağıldığı düşünülebilir.

Çekim gücüyle Güneş'in yörüngede tuttuğu bu yardımcılarının birkaçının da kendi uyduları vardır. Uranüs ve Satürn'ün sekizer, Jüpiter'in dört, Neptün'ün belki üç, Dünyamızın bir uydusu bulunur. Dünya'nın Ay denilen uydusu, Güneş aleminin en ufaklarından. İşte Amerikalıların o kendilerine özgü gözüpeklikleriyle fethe kalkıştıkları, bu gök cismiydi.

Gecelerin yıldızı, görece yakınlığıyla ve birbirinden değişik evrelerinin kısa sürelerde yenilenmesiyle, başlangıçta Dünyalıların ilgisini Güneş ile paylaşmıştı. Fakat, Güneş'e bakmak insanın gözünü yorar, ışığının görkemi, kendisine bakan kişiyi gözlerini yere indirmek zorunda bırakır.

Halbuki sanşın Phoibe, daha insancıl olduğundan alçak gönüllü zerafeti içinde kendisini göstermeye razı olur. Seyretmesi zevklidir; pek hırslı değildir, yine de bazen kardeşi parlak Apollon'u gölgede bırakmayı göze aldığı olur, hem de kendisini hiçbir zaman onun gölgesinde bırakmaksızın. Müslümanlar Yerküre'nin bu sadık dostunun kadrini bilmişler de, aylarını onun hareketine göre ayarlamışlardır¹.

İlk insan toplulukları, bu iffetli tanrıçaya özgü bir ibadet geliştirmişlerdir. Mısırlılar ona İsis, Fenikeliler Astarte derler, Yunanlılar ona Leto ile Zeus'un kızı Phoibe diye taparlardı. Ay tutulmasını Diana'nın yakışıklı Endymion'a yaptığı ziyaretlerle açıklarlardı. Mitolojideki söylenceye bakılırsa, Nemea aslanı Yeryüzü'ne gelmeden önce Ay'daki kırları gezip dolaşmıştır ve Plutarkhos'ta adı geçen ozan Agesianax, güzel Selen'e'nin aydınlık yörelerinin oluşturduğu o tatlı bakışları, o çekici burunla nazik ağzı dizeleriyle yüceltmıştır.

Fakat her ne kadar ilkçağ insanları Ay'ın mizacını, huyunu, kısaca mitolojik açıdan manevi niteliklerini iyice anlamışlarsa da, aralarında en bilgili olanlar bile selenografi² bakımından oldukça cahil kalmışlardır.

1) Yaklaşık yirmi dokuz buçuk gün. (J.V.)

2) Aybilimi. (ç.n.)

Bununla birlikte, geçmişte yaşamış birçok gökbilimcinin bulduğu nitelikleri bugünün bilimi doğrulamaktadır. Örneğin, Arkadhialılar¹ Ay'ın var olmadığını bir dönemde Yeryüzü'nde oturduklarını ileri sürmüşlerdir, Tatiüs² Ay'ı Güneşten kopmuş bir parça olarak görmüştür, Aristoteles'in öğrencisi Klearkhos, onu üzerine okyanus imgeleri yansıyan bir ayna yapmıştır, daha başkaları çıkıp onun Yerküre ya da başka bir yarı ateş yarı buz bir küreden yayılan buharların oluşturduğu ve kendi çevresinde dönen bir yığın olduğunu söylemişlerdir ama, elinde optik âletler bulunmayan birkaç bilgin de, ısrarlı gözlemleriyle Ay'ın bağlı olduğu yasaların çoğunu sezmışlerdir.

Bunlar arasında Miletoslu Thales, İ.Ö. 460 yılında, Ay'ın Güneş tarafından aydınlatıldığı düşüncesini ortaya atmış, Samoslu Aristarkhos³ ise Ay'ın evrelerinin gerçek bir açıklamasını yapabilmıştır. Kleomenes ayın, parlamasının yansıyan bir ışıktan kaynaklandığını öğretmiştir. Kaldeli Berosos⁴, Yerküre çevresinde dönüşle kendi çevresinde dönüşünün sürelerin aynı olduğunu ortaya koymuş ve böylelikle Ay'ın gördüğümüz yüzünün hep aynı yüz olduğunu açıklamıştır. Hipparkhos'a⁵ gelince, o da Hristiyanlığın doğuşundan iki yüzyıl önce uydumuzun devinimlerinde birtakım düzensizlikler fark etmiştir.

Bütün bu gözlemler daha sonra doğrulanmış, yeni gökbilimcilerin işine yarar. Ay'ın yörüngesinin dalgalı çizgisini izlerken Güneş'in etkisi altında uğradığı düzensizlikler konusunda Hipparkhos'un kaydettiklerini ikinci yüzyılda Ptolemaios, onuncu yüzyılda Arap bilgini Ebu Vefa tamamlamışlardır. Daha sonra, onbeşinci yüzyılda Kopernik ve onaltıncı yüzyılda Tycho Brahé dünyanın içinde bulunduğu sistemi ve Ay'ın gök cisimleri arasında oynadığı rolü açıkça ortaya koymuşlardır.

Galileo'dan önce Ay'ın hareketleri aşağı yukarı belirlenmişti, ancak fiziki yapısı hakkında az şey biliniyordu. Ay'ın bazı aşamalarındaki ışık olaylarını dağla-

1) Eskiden Yunanistan'da Peloponez bölgesinin orta kesimine verilen ad. (ç.n.)

2) Söylenceye göre, Roma'nın kurucusu Romulus ile birlikte saltanat süren hükümdar. (ç.n.)

3) İ.Ö. dördüncü-üçüncü yüzyılda yaşamış Yunanlı gökbilimci. (ç.n.)

4) İ.Ö. üçüncü yüzyılda etkin olduğu bilinen gökbilimci yaşamının sonlarına doğru İstanköy'e göç edip orada bir gökbilimi okulu kurmuştur. (ç.n.)

5) İznik'te doğmuş, Rodos'ta ölmüş İÖ ikinci yüzyıl gökbilimcisi. (ç.n.)

rın varlığı ile açıklayan ve söz konusu dağlara ortalama dört bin beş yüz tuvazlık¹ bir yükseklik biçen Galileo olmuştur.

Ondan sonra, Danzigli bir gökbilimci olan Hevelius gelip, en yüksek tepelerin rakımını iki bin altı yüz tuvaza indirmişse de, meslektaşı Riccioli aynı tepeleri yedi bin tuvaza çıkarmıştır.

On sekizinci yüzyılın sonunda ise Herschell, çok güçlü bir teleskopla çalışarak daha önce bulunmuş uzunlukları büyük ölçüde kısaltmış, en yüksek dağlara bin dokuz yüz tuvaz yükseklik tanımış, çeşitli yüksekliklerin ortalamasını topu topu dört yüz tuvaz olarak hesaplamıştır. Ne var ki, Herschell de yanılmaktaydı. Sorunun kesin çözüme ulaşması ancak, Shroeter, Louville, Halley, Nasmyth, Bianchini, Pastorf, Lohrman, Gruithuysen'in gözlemleri ve en çok da Bay Beer ve Bay Moedeler'in sabırla yürüttükleri çalışmalarla gerçekleştirilebilmiştir. Bugün Ay'daki dağların yüksekliği bu bilginler sayesinde kesinlikle bilinmektedir. Adı geçen bilginler, bin dokuz yüz beş yerin yüksekliğini ölçmüşlerdir. Bunlardan altısı iki bin altı yüz tuvazın altında kalır, yirmi ikisi iki bin dört yüzü aşar². Aralarındaki en yüksek doruk, üç bin sekiz yüz bir tuvazla tüm aya egemendir.

Bununla, Ay'ın keşfi tamamlanmış oluyordu. Yanardağ ağızlarıyla delik deşik bu gök cisminin öncelikle volkanik olan yapısı her gözlemede doğrulanıyordu. Gölgesinde kalan gezegenlerin yarıçaplarında kırılma olmamasından hemen hiç atmosferi olmadığı sonucuna varıldı. Bu hava yokluğuna bağlı olarak su da yoktu. Şu halde, Ay'da oturanların, bu koşullarda yaşaması için, özel bir yapıda bulunmaları, bundan ötürü de Yeryüzü'nde oturanlardan şaşılacak kertede farklı olmaları gerekirdi.

Bunlardan başka, en gelişmiş aletler, yeni yöntemler sayesinde, yüzeyinde incelenmemiş tek nokta bırakmadan dur durak bilmeksizin Ay'ı araştırdı. Çapı iki bin yüz elli mil³ uzunluğunda bulunurken yüzeyi Yeryüzü'nünkinin⁴ on üçte biri, hacmi de Yerküre'nin kırk dokuzda biri olarak hesaplandı. Bütün bu sırların

1) Bugün kullanılmayan bir uzunluk birimi, yaklaşık 2 metre. (ç.n.)

2) Mont Blanc'ın denizden yüksekliği 4.813 metredir. (J.V.)

3) Sekiz yüz altmış dokuz fersah, yani Yerküre yarıçapının dörtte birinden biraz fazla. (J.V.)

4) Otuz sekiz milyon kilometre kare. (J.V.)

hiçbiri astronomların gözünden kaçamazdı, o hünerli bilginler şaşırtıcı gözlemlerini daha da ileri götürdüler.

Götürdüler ve fark ettiler ki, dolunay sırasında Ay tepsisinin bazı bölümleri beyaz çizgili, öteki aşamalarsaysa siyah çizgili görünüyordu. Daha büyük bir titizlikle incelediler ve bu çizgilerin ne olduğunu çıkardılar. Bunlar, birbirlerine koşut kenarlar arasında kazılmış uzun ve dar izlerdi, genellikle yanardağ ağızlarının çevresine gelip dayanıyordu. Uzunlukları on ile yüz mil arasında, genişlikleri sekiz yüz tuvazdı. Gökbilimciler bunlara yatacık adını verdiler ama, yapabildikleri tek şey, onlara bu adı vermekten öteye gidemedi. Bu yatacıkların eskiden var olan ve bugün kurumuş ırmakların yatağı olup olmadığına gelince, o sorunu hiçbir zaman tümüyle çözemediler. İşte Amerikalılar, günün birinde bu jeolojik olguyu çözümlemeyi umuyorlardı. Ayrıca, Gruithuysen adında bilgisi derin bir Münihli Profesörün Ay yüzeyinde keşfettiği ve Ay'da yaşayan mühendislerce yapılmış olan yüksek surların incelenmesini de başkalarına bırakmamayı akıllarına koymuşlardı. Henüz aydınlanmamış bu iki nokta ve herhalde daha birçok şey, Ay ile doğrudan temasa geçilmedikçe çözümlenemeyecekti.

Işığının yoğunluğuna gelince, bu konuda öğrenilecek bir şey kalmamıştı. Bu ışığın, Güneş'inkinden üç yüz binde bir oranında güçsüz olduğu, ısısının termometrelerce değerlendirilemediği biliniyordu. Ay'ın ilk ve son aşamalarında daireyi bütünleyen ölgün ışık olayı denilen şeye gelince, bu, elbette Yeryüzü tarafından Ay'a yansıtılan Güneş ışığının etkisiyle açıklanabiliyordu.

İşte Dünya'nın uydusu hakkında edinilmiş olup da Gun-Club'ın her bakımdan, kozmoloji, jeoloji, siyaset ve ahlak bakımlarından tamamlamaya hazırlandığı bilgiler bunlardı.

BİRLEŞİK DEVLETLER'DE ARTIK BİLİNMEMESİ OLANAKSIZ OLANLA ARTIK İNANILMAYACAK OLAN

Barbican'e in getirdiği önerinin ilk sonucu, Ay ile ilgili tüm gökbilimsel olguların yeniden gündeme alınması olmuştur. Herkes sıkı bir çalışmaya oturdu. Sanık Ay ufukta ilk kez yükseliyordu ve hiç kimse daha önce onu fark etmemiştir. Ay, moda oldu, günün yıldızı oldu, yine de alçakgönüllülüğünden bir şey yitirmemiştir. Yıldızlar arasında bir yer almıştır ama, bundan ötürü böbürlenmiyordu. Gazeteler, bu "Kurtlar Güneş'i"nin yer aldığı birtakım fıkraları tazeleyip yayınladılar; cahil İlk Çağ insanların Ay'ın etkisi diye bildiğı şeyleri anımsattılar. Her telden çalarak Ay'ın türküsünü çıkırdılar. Bir, onun ağzından nükteler aktarmadıkları kaldı. Tüm Amerika selenomaniye, Ay çılgınlığına kapılmıştı.

Bilimsel yayın organlarına gelince, onlar daha çok, Gun-Club'ın girişimiyle ilgili sorunları ele alıyorlardı. Cambridge Gözlemevi'nin mektubunu açımlayarak ve katıksız bir destek vererek yayınladılar.

Kısaca, artık en cahil Amerikalının bile Yerküre'nin uydusuyla ilgili sorunlardan bir tekini bilmemesine, ülkenin evde kalmış kızlarının en dar kafalısının bile Ay konusundaki kör inanışlara bel bağlamasına izin verilmiyordu. Bilim onlara her şekilde ulaşıyor, gözlerinden, kulaklarından içeri giriyordu. Astronomiden sınıfta kalmanın olanağı yoktu artık.

O zamana kadar pek çok kimse, Ay ile Yerküre arasındaki uzaklığın nasıl hesaplanmış olduğunu bilmezdi. Bu fırsattan yararlanıp onlara bu uzaklığın Ay'ın

paralaksının ölçülmesiyle elde edildiği öğretilirdi. Adamlar *paralaks* sözcüğünü duyunca şaşırıyorlarsa, bunun Yerküre yarıçapının iki ucundan Ay'a kadar çekilen iki doğru çizginin oluşturduğu açı olduğunu söylüyorlardı. Bu yöntemden kuşkulandılar mı, hemen onlara, o uzaklığın ortalamasının iki yüz otuz dört bin üç yüz kırk yedi mil (94 330 fersah) olduğunu ispatlamakla kalmıyorlar, aynı zamanda gökbilimcilerin yetmiş mil (30 fersah) bile yanılmadıklarını anlatıyorlardı.

Ay'ın hareketleri hakkında bilgisi olmayanlara günlük gazeteler, her gün, uydumuzun iki çeşit ve birbirinden ayrı iki hareketi olduğunu, birincisine bir eksen çevresinde dönüş, ikincisine Yerküre çevresinde dönüş dendiğini, her ikisinin de aynı süre içinde, yirmi yedi artı bir çeyrek günde tamamlandığını anlatıyorlardı.

Yerküre çevresindeki dönüşüyle Ay yüzeyinde gün ve gece birbirini izler; yalnız, bir Ay ayı içinde tek bir gün ve tek bir gece vardır ve her biri üç yüz elli dört saat sürer. Neyse ki, Yerküre'ye dönük yüzü, Yerküre tarafından on dört tane Ay'ınkine eşit bir ışıkla aydınlatılır. Öteki yüzüne, görülmeyen yüzüne gelince, o doğal olarak, üç yüz elli dört saatlik deliksiz bir gece yaşar. Bu deliksiz gecenin üzerine sadece "yıldızlardan gelen o ölgün ışık" düşer. Bu olay, kendi eksenini çevresinde dönmeyle bir başka cismin yani Yerküre'nin çevresinde dönme zamanlarının kesinlikle aynı olması özelliğinden gelir sadece. Cassini ve Herschell'in yazdıklarına göre, aynı olay, Jüpiter'in uydularında da gözlemlenmiştir, ve büyük olasılıkla, geri kalan bütün uydularda da gözlemlenebilir.

Önceleri, iyi niyetli ama biraz tutucu kimseler, Ay'ın Yeryüzü'ne hep aynı yüzünü göstermesinin aynı zaman parçası içinde kendi çevresinde de dönmekte olmasından ileri geldiğini anlayamıyorlardı. Böylelerine şu söyleniyordu: "Yemek odasına gidin ve sofranın çevresinde hep merkezine bakarak dönün. Çembersel devriminiz son bulduğunda, gözleriniz odanın bütün noktalarını görmüş olacağı için, kendi çevrenizde de dönmüş olacaksınız. İşte, Gök yemek odası, Yerküre masa, Ay da sizsiniz!" Dinleyenler de bu benzetmeden pek hoşnut, oradan ayrılıyorlardı.

Demek ki, Ay, bizlere sürekli olarak aynı yüzünü gösteriyordu; bununla birlikte, tam doğrusu istenirse, şunu söylemek gerekir ki, kuzeyden güneye ve batıdan doğuya olan ve adına "Ay salınımı" denilen bir sallanma nedeniyle, görülen

Dünya'dan Ay'a

kesim, dairenin tam yarısından biraz fazladır, aşağı yukarı yüzde elli yedilik bir parçadır.

Cambridge Gözlemevi Müdürü'nün Ay'ın kendi çevresinde dönüşü hakkında bildiklerini cahiller de öğrenince, bunlar bu kez de Yerküre çevresindeki dönüşünü merak etmeye başladılar. Bunun üzerine, yirmi tane bilimsel dergi, kolları sıvayıp adamları bu konuda aydınlattı. O zaman öğrendiler ki, sonsuz sayıdaki yıldızlarıyla gökyüzüne, üzerinde Ay'ın dolaşıp dünyalılara gerçek saati bildirdiği bir saat kadranı diye bakılabilmiş. Gecelerin yıldızı, geçirdiği evreleri bu hareketi sırasında gösteriyormuş. Ay, Güneş ile karşı konumda olduğunda yani üç gök cismi de bir sırada bulunduklarında, Dolunaydı. Yerküre ile Güneş'in arasına girdiğinde yani kavuşum durumunda, Yeni Ay idi ve nihayet Güneş ve Yerküre ile tepesinde bir dik açı yaptığı zaman birinci ya da sonuncu evrede oluyordu.

Bazı kafalı Yankiler bundan, Ay tutulmalarının sadece kavuşum ya da karşı konumda olabileceği sonucunu çıkardılar. Doğru mantık yürütüyorlardı. Kavuşum durumunda, Ay, Güneş'in görünmesini engelleyebilir; karşı konumdayken de Yerküre, Ay'ın görünmesini engelleyebilir. Bu engelleme ya da tutulmaların, bir Ay ayı içinde yani iki Ay arasındaki zamanda iki kez olmamasının nedeni, Ay'ın devinimi sırasında izlediği düzlemin Yerküre'nin yörünge düzlemine eğik olmasıdır.

Gecelerin yıldızının ufka olan yüksekliğine gelince, Cambridge Gözlemevi Müdürü bu konuda her şeyi söylemişti. Herkes biliyordu ki, bu yükseklik, gözlemcinin durduğu yerin enlemine göre değişir. Fakat, Ay sadece yirmisekizinci enlemle ekvator arasındaki bölgelerde zenitten, yani ona bakanların tam üzerinden geçer. Bundan ötürüdür ki, merminin dikey olarak fırlatılarak yerçekimi etkisinden daha çabuk kurtulabilmesi için, deneyin bu kesimdeki herhangi bir noktada yapılması önemle öğütlenmekteydi. Bu, deneyin başarıya ulaşması için temel bir koşuldu; kamuoyu da bu konuda tasalanmaktaydı.

Ay'ın Yerküre çevresinde dolanırken izlediği çizgiye gelince, Cambridge Gözlemevi tüm ülkelerdeki en cahillere bile öğretmişti ki, o çizgi bir çember değil, bir elipstir ve dünyamız o elipsin merkezlerinden birinde yer alır. Bu elips biçimi yörüngeler, her gezegende olduğu gibi her uyduda da aynıdır. Cisimlerin devinim

ve dengelerini konu alan bilim dalı¹, bunun başka türlü olamayacağını ispatlamıştır. Ay'ın yeröte noktasında olduğu an Yerküreden en uzak noktada, yerberi noktasındayken de en yakın noktada bulunduğu da bilinmektedir.

İşte, her Amerikalı'nın istese de istemese de öğrenmiş olduğu, kendine saygısı olan bir kimsenin bilmemesinin ayıp sayılacağı bilgiler bunlardı. Fakat bu gerçek ilkelerin kısa sürede halk arasında yayılmasına karşın, pek çok yanlış bilginin ve birtakım uydurma korkuların sökülüp atılması o kadar kolay olmadı.

Örneğin, bazı kendi halinde insanlar çıkıp Ay'ın eski bir kuyruklu yıldız olduğunu, Güneş'in çevresindeki yörüngesinde dönerken Yerküre'nin yakınından geçtiğini, böylece onun yerçekiminin etkisi altına girdiğini söylüyorlardı. Bu salon gökbilimcileri, Ay'ın yanık yüzünü böyle açıklıyorlar, o yanıktan ötürü de Güneş'i suçluyorlardı. Ne var ki, bu kimselere kuyruklu yıldızlar da atmosfer olduğunu, halbuki Ay'da böyle bir şey bulunmadığı anımsatılınca, verecek yanıt bulamıyorlardı.

Daha başkaları, korkaklar sınıfından olanlar, Ay ile ilgili birtakım korkularını ortaya koyuyorlardı; Halifeler döneminde yapılmış gözlemlerden beri, Ay'ın Yerküre çevresindeki dönüşünün belli bir oranda hızlandığını duymuşlar, bunun –hiç de manuksız olmayarak– hareketin hız kazanmasının iki yıldız arasındaki mesafenin kısalması anlamına geldiğini, bu çifte etki sonsuza kadar süreceğinden günün birinde Ay'ın Yeryüzü'ne düşeceği sonucunu çıkarmışlardı. Ne var ki, kısa süre sonra böylelerinin içi rahat etti ve gelecek kuşaklar adına çektikleri korkular dindi; çünkü ünlü Fransız matematikçisi Laplace'ın hesaplarına göre bu hız artışının çok sınırlı kaldığını ve yakında görece bir azalma olacağını öğrendiler. Böylelikle, Güneş alevinin dengesinin önümüzdeki yüzyıllarda bozulamayacağını anlamışlardı.

Geriye batıl inançları olan cahiller sınıfı kalıyordu. Bu gibi insanlar, bir şey bilmemekle kalmazlar bir de olmayanı da bilirler; Ay konusunda da pek çok şey biliyorlardı. Bir bölümü Ay tekerine cilalı bir ayna gibi bakıyordu, dünyanın çeşitli noktalarından insanın bakıp da kendini göreceği ya da düşüncelerini açacağı bir

1) Jules Verne zamanında 'mécannique rationnelle' denilen disiplin. (ç.n.)

Dünya'dan Ay'a

ayna. Diğerleri, gözlemlenen bin tane yeni Ay'dan dokuz yüz ellisinin önemli değişikliklere, devrim, deprem, tufan gibi afetlere yol açtığını, ileri sürüyorlardı. Yani bunlar gece yıldızının insanların yazgısı üzerinde gizemli bir etkisi olduğuna inanıyorlar, onu yaşam için "gerçek karşı güç" olarak görüyorlardı. Ay halkından her bir kişinin yeryüzü halkından bir kişi ile göze görünmez bir bağlantısı olduğuna inanıyorlardı. Doktor Mead gibi, onlar da *yaşam dizgemiz tümüyle Ay'a bağımlıdır*, diyor da, başka bir şey demiyorlardı. İnanışlarına göre, erkek çocuklar yeni Ay zamanında, kızlar Ay'ın son evresinde doğarlarmış, daha neler de neler. Ne olursa olsun, bu kaba saba yanlışlardan vazgeçip var olan tek gerçeğe dönmek hepsi için kaçınılmazdı. Etkilerinden sıyrılan Ay, tüm güçlerin tek elde toplanmasından hoşlanan o kimselerin gözünden düştü, bazıları da ona sırt çevirdi ama, büyük çoğunluk Ay'dan yana çıktı. Yankilere gelince, artık onların havalardaki bu yeni anakaraya sahip olmaktan, en yüksek doruğuna Amerika Birleşik Devletleri bayrağını dikmekten başka bir tutkusu yoktu.

GÜLLEYE ÖVGÜ

Cambridge Gözlemevi 7 Ekim tarihli ünlü mektubunda konuyu astronomi açısından ele almaktaydı. Ondan sonra yapılacak şey, o sorunu mekanik yolla çözmlemektir. Amerikalılar dışında kim olursa olsun, uygulamada karşılaşılan zorluklar karşısında pes ederlerdi. Onlar içinse, çocuk oyunu kadar basitti.

Başkan Barbicane, vakit kaybetmeden, Gun-Club bünyesi içinde bir yürütme kurulu oluşturmuştu. Bu kurul, üç oturumda, üç büyük sorunu aydınlatacaktı; bunlar top, mermi ve barut konularıydı. Kurul, bu alanlarda çok bilgili dört üyeden oluşuyordu: Oylamada evet ve hayırların eşit çıkması durumunda oyu ağırlık taşıyacak olan Barbicane, General Morgan, Binbaşı Elphiston ve grubun vazgeçilmez üyesi J.-T. Maston. Kendisi sekreterlik görevini üstlenmişti.

8 Ekim günü, Kurul, Başkan Barbicane'in 3, Republican Street adresindeki evinde toplandı. Midelerin böylesine ciddi bir görüşmeyi feryatlarıyla rahatsız etmemesi gerektiğinden, Gun-Club'ın dört üyesinin önündeki masa sandviçlerle ve kocaman çay demlikleriyle donatılmıştı. J.-T. Maston, vakit geçirmeden demir kancasına kalemmini taktı ve oturum başladı.

İlk sözü Barbicane aldı:

"Sevgili meslektaşlarım," dedi, "balistğin, yani herhangi bir itici güçle boşluğa fırlatıldıktan sonra kendi başına bırakılmış cisimlerin devinimini inceleyen bu gerçek bilimin, en önemli sorunlarından birini çözümlenmemiz gerekiyor."

"Ah! Balistik! Balistik!" diye söylendi J.-T. Maston yüksek ve duygu yüklü bir sesle.

"Belki, bu ilk oturumu topun tartışılmasına ayırsaydık daha mantıklı olurdu,"

diye sürdürdü konuşmasını Barbicane.

“Gerçekten de öyle.” Bu yanıtı veren General Morgan'dı.

“Ne var ki,” dedi Barbicane, epeyce düşündükten sonra, “bana öyle geldi ki, mermi sorunu top sorununa oranla öncelik taşıyor. Çünkü topun boyutları, merminin büyüklüğüne göre saptanacak.”

“Söz istiyorum” diye bağırdı J.-T.Mason.

İstediği söz, onurlu geçmişinin layık olduğu bir coşkuyla verildi.

“Mert dostlarım,” diye başladı esin dolu bir vurgulamayla, “başkanımız atılacak mermi sorununa öncelik tanımakta haklı. Ay'a fırlatacağımız bu gülle, bizim habercimiz, elçimiz olacaktır. İzin verirseniz, onu salt manevi açıdan ele alacağım.”

Mermiye böyle yeni bir açıdan bakma, Kurul üyelerinin merakını çekmişti. O nedenle de kulak kesilip J.-T. Maston'ın sözlerini dinlemeye koyuldular.

“Sevgili arkadaşlarım,” diye sürdürdü konuşmasını, “sözü uzatmayacağım. Güllenin, öldüren güllenin fiziksel varlığını bir yana bırakıyor, sadece soyut, manevi gülleyi incelemeye alıyorum. Gülle, benim için, insan gücünün en parlak dışavurumudur. İnsan gücü tümüyle onda özetlenir. İnsan Tanrı'ya en çok, gülleyi yaratırken yaklaşmıştır!”

“Çok iyi!” dedi Binbaşı Elphiston.

“Çünkü,” diye bağınyordu konuşmacı, “Tanrı yıldızları ve gezegenleri yaratırsa, insan da gülleyi yaratmıştır. O, yeryüzündeki hızın ölçütüdür, uzayda başıboş dolaşan ve gerçekte birer mermi olan gök cisimlerini baskı altına alacak olan nesnedir. Elektriğin, ışığın hızı, kuyruklu ve kuyuksuz yıldızların, gezegenlerin, uyduların, sesin, rüzgârın hızı Tanrıdandır. Fakat, güllenin trenlerinkini, en güçlü atarinkini yüz kez geride bırakan hızı insan kaynaklıdır!”

J.-T. Maston kendini koyuvermişti. Gülle için bu övgü dolu sözleri söylerken sesinde dua eden bir kimsenin dudaklarından çıkan ezgiler vardı.

“Rakamlar mı istiyorsunuz?” diye sordu. “İşte size açıklayıcıyı rakamlar! Gösterişsiz bir yirmi dördlük¹ gülleyi ele alalım. Her ne kadar elektriğin sekiz yüz bin-

1) Yani yirmi dört libre ağırlığında. (J.V.) Libre: Zaman içinde 380 gramla 550 gram arasında değişmiş bir ağırlık ölçüsü. (ç.n.)

de biri kadar, Yerküre'nin Güneş çevresindeki dönüş hızının yetmiş altıda biri kadar bir hızla yol alsa da, topun ağzından çıktığı andaki hızı, sesin hızını aşar¹ ve saniyede iki yüz tuvaza ulaşır, bu, on saniyede iki bin tuvaz, dakikada on dört mil (6 fersah), saatte sekiz yüz kırk mil (360 fersah), günde yirmi bin yüz mil (8 640 fersah) eder yani Yerküre'nin dönüşü sırasında ekvator üzerindeki bir noktanın sahip olacağı hıza ulaşır, bu, yılda yedi milyon üç yüz otuz altı bin beş yüz mil-lik (3 155 760 fersah) bir hız demektir. Şu halde, Ay'a on bir günde, Güneş'e on iki yılda, Güneş sisteminin sınırlarındaki Neptün'e üç yüz altmış yılda varacaktır. İşte bizlerin el emeği şu gösterişsiz güllenin yapacağı şeyler! O halde bu rakamı yirmi katına çıkarıp saniyede yedi millik bir hızla fırlattığımızda neler yapmaz? Ah o görkemli gülle, şaşıklı mermi! Seni yukarılarda dünyamızdan giden bir el-çiye layık onurlandırmayla karşılayacaklarını düşünüyorum da!"

Bu cıfcaflı bitiriş bölümü büyük coşkuyla karşılandı; J.-T. Maston kutlamalar arasında yerine otururken coşkusunu gizleyemiyordu.

"Artık," diye söze başladı Barbicane, "işin şiirsel kısmını bırakıp, doğrudan so-runu geçelim."

"Hazırız," diye yanıtladılar Kurul'un öteki üyeleri. Bu arada her biri beş altı sandviçi gövdeye indirmişti.

"Çözümlemesi gereken sorunun ne olduğunu biliyorsunuz," diye konuşma-sını sürdürdü başkan. "Amaçlanan, bir mermiye saniyede on iki bin yarıdalık bir hız vermek. Bunu başarabileceğimizi düşünmek için birtakım nedenlerim var. Fa-kat, ilk elde, bugüne kadar elde edilmiş hızları inceleyeceğiz. General Morgan bi-ze bu konuda bilgi verebilir."

"Savaşta deney kurulu üyesi olduğum için bu görevi kolayca yerine getirebili-rim," dedi general. "Dahlgreen'in iki bin beş yüz tuvaz uzaklıktaki hedefleri vuran yüz-lük toplarıyla başlayayım. Bunların başlangıç hızı saniyede beş yüz yarıdadır."

"Peki, ya Columbiad² Rodman?" diye sordu başkan.

"New York yakınlarındaki Hamilton Kalesi'nde denemesi yapılan Columbiad

1) Bu demektir ki, bir kimse ateşlemenin sesini duymuşsa, merminin kendisine isabet etmesi tehlikesini artık atlatmıştır.

2) Amerikalılar o çok büyük toplara Columbiad adını verirlerdi. (J.V.)

Rodman, yarım tonluk bir gülleyi saniyede sekiz yüz yardalık hızla altı mil uzakta bir hedefe atıyordu. Armstrong ve Palliser İngiltere'de bu sonucu hiçbir zaman elde edemediler."

"Oooh, İngilizler!" dedi J.-T. Maston o korkunç kancasını doğu yönünde ufka çevirerek.

"O halde," dedi Barbicane, "bu sekiz yüz yarda bugüne kadar elde edilen en yüksek hız mı oluyor?"

"Evet," diye yanıtladı Morgan.

"Bununla birlikte," dedi J.-T. Maston, "benim havan topum parçalanmasaydı..."

"Evet ama, parçalandı işte." Barbicane bunu düşmanlıkla söylemediğini gösterir bir işaret yapmıştı. "Demek ki, hareket noktamız olarak bu sekiz yüz yarda alacağız. Bunu yirmi katına çıkarmak zorundayız. Bu hızın nasıl elde edileceği tartışmasını başka bir oturuma bırakarak, şimdi sevgili meslektaşlarım, dikkatimizi güllenin boyutları üzerine çekmek istiyorum. Biliyorsunuz ki, artık söz konusu olan, en fazla yarım tonluk bir gülle değil!"

"Neden olmasın?" diye sordu binbaşı.

"Çünkü bu güllenin Ay'dakilerin –elbette öyle bir halk varsa– dikkatini çekecek kadar büyük olması gerekiyor."

"Doğru," dedi Barbicane, "aynıca daha önemli bir başka nedenden ötürü de büyük olması gerekiyor."

"Ne demek istiyorsunuz, Barbicane?" diye sordu binbaşı.

"Demek istiyorum ki, bir gülle fırlatıp sonra bir daha onunla ilgilenmemek olmaz. Hedefine ulaşınca kadar gülleyi tüm yolu boyunca izlememiz gerekir."

"Nasıl?" diye irkildiler generalle binbaşı. Öneriye biraz şaşmışlardı.

"Elbette," dedi Barbicane kendinden emin bir sesle. "Elbette, yoksa deneyimiz hiçbir işe yaramaz."

"O halde," dedi binbaşı, "siz bu gülleyi çok büyük boyutlarda mı yapacaksınız?"

"Hayır. Lütfen beni iyi dinleyiniz. Biliyorsunuz ki, optik aletlerde büyük bir

gelişme oldu. Bazı teleskoplar altı bin kez büyütüyor, Ay'ı kırk mil (on altı fersah) kadar yaklaşıyor. Bir kenarı altmış kadem olan bir nesne o uzaklıktan iyice görülebilir. Teleskopların gücünün daha artırılmamasının nedeni, güç arttıkça ışığın azalmasıdır. Yansıtıcı bir aynadan başka bir şey olmayan Ay'ı, o sınırın aşılabilemesi için daha da çok büyütebilecek kadar yoğun bir ışık göndermez.”

“Peki, ne yapacaksınız o halde? diye sordu general. Merminizin çapı altmış kadem mi olacak?”

“Kesinlikle hayır!”

“Şu halde Ay'ı daha aydınlık kılmaya mı çalışacaksınız?”

“Kesinlikle evet!”

“İşte bu biraz fazla!” diye haykırdı J.-T. Maston.

“Fakat, çok basit,” diye yanıtladı Barbicane. “Çünkü Ay'ın ışığının içinden geçtiği hava katmanının kalınlığını azaltabilirsem, o ışığı yoğunlaştırmış olmaz mıym?”

“Elbette.”

“Tamam öyleyse. O sonuca ulaşmak için, yüksek bir dağın tepesine bir teleskop oturtmam yetecek. Yapacağımız şey, işte bu.”

“Pes ettim. Pes ettim. İşleri öylesine sadeleştiriyorsunuz ki... Peki, bu yolla ne kadarlık bir büyütme umut ediyorsunuz?”

“Kırk sekiz katlık bir büyütme. Bununla Ay sadece beş mil yakınımıza gelecek. Nesneleri görebilmemiz için dokuz kadem çapında olmaları yeterli.”

“Mükemmel!” diye bağırdı J.-T. Maston. Öyleyse güllerimizin çapı dokuz kadem olacak.

“Kesinlikle öyle.”

“Fakat, izin verin de şunu söyleyeyim,” diye sürdürdü konuşmasını binbaşı Elphiston, “gülle öylesine ağır olacak ki...”

“Aman, Binbaşı,” diye yanıtladı Barbicane, “ağırlığına gelmeden önce, siz bana izin verin de atalarımızın bu alanda nasıl harikalar yarattığını söyleyeyim. Balistik bilimi ilerlemedi, demiyorum. Haşa. Fakat, unutmamakta yarar var ki, daha Ortaçağda, şaşırtıcı, hattâ bizimkinden şaşırtıcı diyeceğim sonuçlar alınıyordu.”

Dünya'dan Ay'a

"Bakın hele!" diye yanıtladı Morgan.

"Kamıtlayın bu dediklerinizi," dedi bağırarak J.-T. Maston.

"Ondan kolayı can sağlığı," dedi Barbicane. "Önerimi destekleyecek iki örnek var elimde. 1453'te II. Mehmet Bizans'ı kuşattığında bin dokuz yüz libre ağırlığında güller fırlatılmış; herhalde büyüklükleri de ona göreydi."

"Oh, oh!" dedi binbaşı. "Bin dokuz yüz libre, büyük rakam!"

"Malta'da da, şövalyeler zamanında, Saint-Elme hisarında bir top iki bin beş yüz libre ağırlığında güller atarmış."

"Olacak şey değil!"

"Son bir şey daha. Bir Fransız tarihçinin yazdığına göre, XI. Louis'nin saltanatı döneminde bir havan topu varmış, attığı güllerin ağırlığı beş yüz libreden fazla değilmiş ama, Bastille'den –delilerin akıllıları kapatukları bir yerdi orası– atılan gülle, Charenton'a –orası da akıllıların delileri kapattığı bir yer– düşmüş."

"Çok iyi," dedi J.-T. Maston.

"Özet olarak; Armstrong'un topları beş yüz librelik, Columbiad Rodmanlar yarım tonluk güller atıyorlardı! Anlaşıldığına göre, top mermilerinin menzilinde gelişme olurken, ağırlıkları azalmış. Halbuki, biz o yönde bir çaba göstererek, bilimdeki ilerlemeler sayesinde II. Mehmet'in ve Malta şövalyelerinin kullandığı güllerin ağırlığını on katına çıkarabiliriz."

"Orası açık," dedi binbaşı, "ama gülle için hangi metali kullanmak niyetinde-siniz?"

"Basbayağı dökme demir," dedi General Morgan.

"Hıh! Dökmeymiş!" diye bağırır J.-T. Maston pek hor görür bir sesle. "Ay'a gönderilecek mermiye layık madde mi dökme demir?"

"Abartmayalım, saygıdeğer dostum," diye yanıtladı Morgan, "dökme demir yeter."

"Peki, o halde," diye sözü aldı Binbaşı Elphiston, "madem ki ağırlığı hacmine orantılıymış, dokuz kadem çapında bir dökme gülle, korkunç bir ağırlıkta olacaktır!"

"Doluysa, evet. İçi boşsa, hayır," dedi Barbicane.

“Boş mu? O halde, bu bir obüs mü olacak?”

“İçine kısa mektuplar ve dünyamızdan örnekler koyanız.” Bunu söyleyen J.-T. Maston’dur.

“Evet, bir obüs olacak,” diyordu Barbicane. “Böyle olması kesinlikle gerekli. Sekiz yüz parmaklık dolu bir gülle iki yüz bin libre ağırlığında olur. Elbette bu, pek büyük bir ağırlıktır. Ne var ki, mermide belli bir denge kurmak gerektiğinden, ben beş bin librelilik bir ağırlık verilmesini öneririm.”

“Peki, çeper kalınlığı ne kadar olacak?” diye sordu binbaşı.

“Alışıla gelmiş orana bağlı kalırsak,” diye sürdürdü Morgan, “çap yüz sekiz parmak olunca, çeperlerin en az iki kadem olması gerekir.”

“Çok fazla olur,” diye yanıtladı Barbicane; “dikkat edin, burada amaçladığımız, levhalar delemek bir gülle değil; ateşlendiğinde barutun basıncına dayanabilsin, yeter. Yani sorun şu: Dökme demirden bir obüsün kalınlığı ne kadar olmalıdır ki, ağırlığı yirmi bin libreyi geçmesin? Becerikli aritmetikçimiz, değerli Maston hemen hesaplayıverir bize.”

“Ondan kolay ne var” dedi Kurul’un saygıdeğer sekreteri.

Bunu söylerken kâğıda birtakım cebir formülleri çiziktiriyordu. Karesi alınmış π ler, x ler belirdi. Hattâ bir ara kaşıla göz arasında bir de küp kök aldı ve sonunda konuştu:

“Çeperler iki parmak kalınlığı ya bulur ya bulmaz.”

“Yetecek mi?” diye sordu binbaşı kuşkuyla.

“Hayır,” diye yanıt verdi Başkan Barbicane, “elbette hayır.”

“Peki, o halde, ne yapmalı?” diye bir soru daha sordu Elphiston.

“Dökme demirden başka bir metal kullanacağız.”

“Bakır mı?” Bunu soran Morgan’dı.

“Hayır, o da fazla ağır olur. Benim önereceğim ondan iyi.”

“Neymiş?” dedi binbaşı.

“Alüminyum.”

“Alüminyum mu!” diye bağırdı üç arkadaşı birden.

“Elbette, dostlarım. Biliyorsunuz ki, ünlü bir Fransız kimyacı, 1854 yılında,

alüminyum sıklıkla kütlesi durumunda elde etmeyi başardı. Bu metal, gümüş kadar beyaz, altın kadar saf, demir kadar sağlamdır, bakır gibi kolay eriyebilir ve cam kadar hafiftir. Kolay işlenir, kayaların çoğunun temeli alüminyum olduğu için, doğada son derecede yaygındır. Demirin üçte biri ağırlıktadır. Hani neredeyse, sırf bizim gülemizi yapabilmemiz için var olmuş bir madde.”

“Yaşasın, alüminyum!” diye bağırды heyecanını hep gürültülü biçimde dile getiren Kurul sekreteri.

“Fakat, sayın başkan,” dedi binbaşı, “alüminyumun maliyeti son derecede yüksek değil midir?”

“İdi,” diye yanıtladı Barbicane. “Yeni keşfedildiği sıralarda libresi yüz altmışla iki yüz seksen dolar arasındaydı; sonra yirmi yedi dolara düştü, bugünse dokuz dolara satılıyor.”

“Ama, libre başına dokuz dolar da,” diye yanıtladı kolay pes etmeyen binbaşı, “çok yüksek bir fiyat.”

“Kuşkusuz, binbaşım, ama erişilemez bir fiyat da değil.”

“Bu durumda merminin ağırlığı ne kadar olacak?” diye sordu Morgan.

“Yaptığım hesaplar şu sonucu verdi,” dedi Barbicane. “Yüz sekiz parmak çapında ve çeper kalınlığı on iki parmak¹ olan bir gülle, dökme demirden olursa, altmış yedi bin dört yüz kırk libre çeker. Alüminyumdan olursa, ağırlığı on dokuz bin iki yüz elli libreye düşer.”

“Mükemmel!” diye bağırды Maston, “tam bize göre.”

“Mükemmel! Mükemmel!” diye katıldı binbaşı, “ama bilmiyor musunuz ki, libresi on sekiz dolara kadar çıkarsa bu merminin maliyeti...”

“Yüz yetmiş üç bin iki yüz elli doları bulur. Bunu elbette biliyorum; fakat korkacak bir şey yok dostlarım; bu tasarımızda para sıkıntısı çekmeyeceğiz. Benden size söz.”

“Kasamıza para akacak,” diye destekledi J.-T. Maston.

“Evet, ne diyorsunuz alüminyuma?” diye sordu başkan.

“Kabul,” dedi Kurul'un üç üyesi.

1) Otuz santimetre; Amerikalılarda parmak 25 milimetredir. (J.V.)

“Merminin biçimine gelince,” diye sürdürdü konuşmasını Barbicane, “onun pek önemi yok, çünkü atmosferi geçti mi, boşlukta yol alacak. Bu nedenle ben yuvarlak gülle öneriyorum. Kendi çevresinde döner, istediği gibi davranır.”

Kurul’un ilk oturumu böyle son buldu. Mermi sorunu kesinlikle çözülmemişti. J.-T. Maston Aylılara alüminyumdan yapılmış bir gülle gönderecekleri için pek sevinçliydi, “Dünyalıların neler yapabileceğini görsünler bakalım,” diye söyleniyordu.

TOPUN TARİHİ

O oturumda alınan kararlar, dışarıda büyük bir etki yapmıştı. Bazı korkaklar, uzaya fırlatılacak yirmi bin librelilik bir gülleden biraz ürküyorlardı. Böylesine bir kütleye yetecek başlangıç hızını nasıl bir topun verebileceğini merak ediyorlardı. Kurul'un ikinci oturumunda tutulan zabıtlar bu soruları başarıyla yanıtlıyacaktı.

Ertesi akşam, Gun-Club'ın dört üyesi, yeni sandviç dağlarının karşısına ve tam bir çay okyanusunun kıyısında masaya oturdular. Görüşme, bu kez herhangi bir giriş konuşması yapılmaksızın başladı.

"Sevgili arkadaşlarım," dedi Barbicane, "yapılacak araç hakkında konuşacağız; uzunluğunu, biçimini, bileşimini ve ağırlığını ele alacağız. Boyutlarını çok büyük tutmamız gerekebilir. Fakat zorluklar ne kadar büyük olursa olsun, sanayideki büyük becerimiz bunun üstesinden kolaylıkla gelecektir. Şu halde lütfen beni dinleyin ve herhangi bir itirazınız varsa bunu dile getirmekten çekinmeyin. Onlardan korkmuyorum!"

Bu demecin karşılığı, birtakım onaylama ünlemleri oldu.

"Dünkü görüşmemizin bizi hangi noktaya getirdiğini anımsayalım," diye sürdürdü konuşmasını Barbicane; "sorun şimdi şöylece karşımızda: Yüz sekiz parmak çapında, yirmi bin libre ağırlığında bir top mermisine saniyede on iki bin yardalık bir başlangıç hızı verebilmemiz gerekiyor."

"İşte sorun bu, gerçekten de." Bunu söyleyen Binbaşı Elphiston idi.

"Devam ediyorum," dedi Barbicane. "Bir mermi boşluğa atılınca ne olur? Birbirinden bağımsız üç güç tarafından çekilir. Bunlar, ortamın direnci, Yerküre'nin çekimi ve mermiyi harekete geçiren itme gücüdür. Bu üç gücü inceleyelim. Orta-

mın yani havanın direncinin pek önemi olmayacaktır, çünkü Yerküre'mizin atmosferi topu topu kırk mil (yaklaşık 16 fersah) kalınlığındadır. Bu demektir ki, bizim mermi, on iki bin yarda hızla, bunu beş saniyede geçip dışına çıkar. Bu süre de, ortam direncinin önemsiz kabul edilmesini gerektirecek kadar kısa bir süredir. Şimdi Yerküre'nin çekimine yani merminin ağırlığına gelelim. Biliyoruz ki, bu ağırlık uzaklığın karesiyle ters orantılı olarak azalacaktır. Çünkü, fizik bize şunu öğretiyor: Kendi başına bırakılan bir cisim yeryüzüne düşer, düşüş hızı ilk saniyede on beş kademdir; aynı cisim iki yüz elli yedi bin yüz kırk iki mil öteye yani Ay'ın bulunduğu noktaya götürülürse ilk saniyedeki düşüş hızı ilk saniyede yaklaşık yarım-linye düşecektir. Bu da, neredeyse devimsizlik demektir. Şu halde, yapılması gereken, bu ağırlık etkisini derece derece azaltmak olacaktır. Bunu nasıl başaracağız? İtme gücüyle."

"İşte zorluk burada," dedi binbaşı.

"Gerçekten de evet," diye onayladı başkan, "fakat başaracağız. Çünkü bize gerekli olan o itme gücü, topun uzunluğuna ve onunla birlikte, kullanacağımız barutun miktarına bağlıdır. Bu miktarda topun direnciyle alakalıdır. O halde, bugün topun boyutlarını ele alalım. Şurası açık ki, hareket ettiremeyeceği için, bu topu sınırsız bir dirence sahip olacak şekilde yapabiliriz."

"Bu çok belli bir şey," dedi general.

"Bugüne kadar," diye sürdürdü Barbicane, "en uzun toplar, o koskoca Columbiadlar bile yirmi beş kadem uzunluğu aşmamıştır. Şu halde, bizimkinin boyutlarıyla pek çok kimseyi şaşırtacağız."

"Kuşkusuz öyle," diye bağırdı J.-T. Maston. "Ben, kendi hesabıma, en azından yarım mil uzunluğunda bir top olsun isterim."

"Yarım millik mi?" diye haykırdı bir ağızdan binbaşıyla general.

"Evet, yarım millik, hattâ bir yarısı kadar daha uzun olsa yeridir."

"Hadi Maston, hadi," dedi Morgan, abartıyorsunuz.

"Hiç de değil," diye yanıtladı coşkulu sekreter, "neden abartmakla suçladınız beni, anlamadım."

"Fazla ileri gittiniz de, ondan!"

Dünya'dan Ay'a

“Şunu unutmayınız ki, efendim,” dedi J.-T. Maston, “bir topçu, top güllesi gibidir, hiçbir zaman çok ileri gitmez!”

Tartışma kişiselleşmeye başlamıştı ki, başkan araya girdi.

“Soğukkanlı olalım, dostlarım, soğukkanlı olalım ve düşünelim. Elbette, uzunluk merminin altında yığılan gazın genleşmesini artıracığına göre, büyük bir top gerekli bize. Fakat bu böyledir diye, birtakım sınırları aşmamız da gereksiz.”

“Çok doğru,” dedi binbaşı.

“Böyle durumlarda uygulanan kurallar nelerdir? Genellikle, topun uzunluğu, atacağı güllenin çapının yirmi ya da yirmi beş katı, ağırlığı da onun ağırlığının iki yüz otuz beş ile iki yüz kırk katı arasında olur.”

“Yetmez!” diye haykırdı J.-T. Maston öfkeyle karışık bir coşkuyla.

“Kabul ediyorum, değerli dostum, gerçekten de, bu orana göre, dokuz kadem genişliğinde yirmi bin libre ağırlığında bir mermiyi atacak topun ancak iki yüz yirmi sekiz kadem uzunlukta, yedi milyon iki yüz bin libre ağırlıkta olması gerekir.”

“Gülünç bir şey,” diye atıldı yine J.-T. Maston. “Neden tabancayla atmıyoruz acaba?”

“Bence de öyle,” diye yanıtladı Barbicane. “Zaten o nedenledir ki, bu uzunluğu dört katına çıkarıp dokuz yüz kademlik bir top döktürmenin yerinde olacağını düşünüyorum.”

Generalle binbaşı bir iki noktada karşı çıktılarsa da, Gun-Club'ın Sekreterince coşkuyla desteklenen bu öneri sonunda benimsendi.

“Şimdi,” dedi Elphiston, “çeperlerin kalınlığına geliyoruz.”

“Altı kademlik bir kalınlık,” diye yanıtladı Barbicane.

“Top yuvasına öyle bir kütleyle yerleştirmek niyetinde değilsiniz, herhalde?” Soruyu soran binbaşydı.

“Ne görkemli olurdu ama!” dedi J.-T. Maston.

“Fakat, uygulanması imkânsız olurdu,” diye yanıtladı Barbicane. “Hayır, bu topu toprağın içinde, döktürmek ve dövme demirden çemberlerle beslemek, sonunda da taş ve harçla çevresini örmek niyetindeyim. Böylelikle ona kendisini çevreleyen arazinin olanca direncini sağlamayı düşünüyorum. Top döküldükten

sonra, iç çeperi özenle ölçülüp gülleyle arasında hiç boşluk kalmayacak biçimde tornalanacak. Böylece hiç gaz yitirilmeyecek, barutun tüm genişleme gücü mermiyi fırlatmaya harcanacak.”

“Yaşasın! Yaşasın!” diye bağırdı J.-T. Maston. “Topumuz hazır demektir.”

“Henüz değil,” diye yanıtladı Barbicane. “Bir yandan da heyecanlı arkadaşını eliyle yatıştırmaya çalışıyordu.”

“Nedenmiş o?”

“Henüz biçimini tartışmadık da, ondan. Top mu, obüs mü yoksa havan topu mu olacak?”

“Top,” diye yanıtladı Morgan.

“Obüs,” dedi binbaşı.

“Havan topu olacak!” Bu yanıt da J.-T. Maston’dan geliyordu.

Her bir üyenin kendi gözde silahını övdüğü yeni ve oldukça coşkulu bir tartışma başlayacaktı ki, başkan araya girip kısa kesti.

“Dostlarım,” diye başladı, “hepinizin görüşünü bağdaştıracam. Bizim Columbiad, bu önerdiğiniz üç çeşit ağır ateşli silahın özelliklerini alarak inşa edilecek. Barut yuvası ile iç kesim aynı çapta olacağından bu, bir top olacaktır. Mermi atacağına göre bu bir obüs olacaktır. Son olarak da, doksan derecelik bir açıyla atış yapacağından, sarsılmaz biçimde zemine yerleştirildiğinden ve geri tepme olasılığı bulunmadığından böylece içindeki olanca itme gücünü gülleyle geçireceğinden bu, bir havan topu olacaktır.”

“Kabul edilmiştir,” diye yanıtladılar Kurul üyeleri.

“Basit bir nokta var,” dedi Elphiston sorusunu yöneltirken. “Bu top-obüs-havan topu yivli mi olacak?”

“Hayır,” diye yanıtladı Barbicane, “hayır. Bize çok büyük bir başlangıç hızı gerekli. Biliyorsunuz ki, yivli namludan gülle yivsizlerde olduğu kadar hızlı çıkmaz.”

“Doğru.”

“En sonunda, oldu. Topumuz hazır!” diye az önce söylediğini yineledi J.-T. Maston.

“Henüz tam hazır değil,” diye yanıtladı yine başkan.

“Niçin?”

“Çünkü hangi metalden yapacağımızı henüz bilmiyoruz.”

“Gecikmeden kararımızı verelim.”

“Ben de size bunu önerecektim.”

Kurul'un dört üyesi de birer düzine sandviç yiyip koca birer fincan çay içtikten sonra görüşme yeniden başladı.

“Değerli arkadaşlarım,” dedi Barbicane, “topumuzun çok ince, çok sağlam, sıcağa dayanıklı, ergimez ve asitlerin etkisi altında paslanmaz olması gerekiyor.”

“Ondan kuşkumuz yok,” diye yanıtladı binbaşı. “Büyük miktarda metal kullanacağımızdan elimizde geniş bir seçim yelpazesi yok zaten.”

“Peki, o halde,” dedi Morgan, “ben Columbiad'ın yapımında bugüne kadar bilinen alaşımların en iyisi olanın yani yüz ölçü bakıra on iki ölçü kalay ve altı ölçü pirinçten oluşan alaşımın kullanılmasını öneriyorum.”

“Dostlarım,” diye yanıtladı başkan, “bu bileşimle çok iyi sonuçlar alındığını kabul ediyorum ama, bizim işimizde çok pahalıya gelir ve kullanımı kolay olmaz. Sanırım, dökme demir gibi çok iyi, ama ucuz bir madde kullanmamız gerekir. Siz de bu düşüncede değil misiniz, binbaşım?”

“Kesinlikle,” diye yanıtladı Elphiston.

“Gerçekten de,” diye sürdürdü konuşmasını Barbicane, “dökme demir, bronzun onda biri ucuzluktur; dökmesi kolaydır, kumdan yapılma kalıplara basit bir biçimde akıtılabilir; işlenmesi çok zaman almaz. Kısaca, hem paradan hem zamandan kazanılır bununla. Öte yandan, yaptığı iş değerlidir; savaş sırasında, Atlanta kuşatmasında dökme demirden topların her birinin yirmi dakikada bir bin kez ateşlendiğini ve hiçbirinin bir zarar görmediğini anımsıyorum.”

“Ne var ki, dökme demir kolay kırılır,” dedi Morgan.

“Evet ama, aynı zamanda dirençlidir de. Ben kefilim, parçalanmayacaktır.”

“Dürüstlüğünüzden şüphem yok ama bu topun parçalanmasını engellemez,” dedi J.-T. Maston söylev verir gibi bir havayla.

“Elbette,” diye yanıtladı Barbicane. “Şu halde, değerli sekreterimizden rica ediyorum, bize dokuz yüz kadem uzunluğunda, iç çapı dokuz kademlik, çeper

kalınlığı altı kademlik bir topun ağırlığını hesaplasın.”

“Derhal,” diye yanıtladı J.-T. Maston.

Bir gün önce yaptığı gibi, büyük bir rahatlıkla formüllerini hemen sıralayıp, bir dakika sonra sonucu bildirdi:

“Bu top, altmış sekiz bin kırk ton (68 040 000 kg) ağırlığında olacaktır.”

“Peki, libresi iki sentten ne edecek?”

“İki milyon beş yüz on bin yedi yüz bir dolar.”

J.-T. Maston, binbaşı ve general tedirgin gözlerle Barbicane’e baktılar.

“Bakın, beyler,” dedi başkan, “dün söylediğimi yineliyorum, gönlünüzü ferah tutun. Para sıkıntısı çekmeyeceğiz.”

Başkanı’nın verdiği bu güvence üzerine Kurul, üçüncü oturumunu ertesi gün yapmak üzere, dağıldı.

BARUT SORUNU

Geriye barut sorununu ele almak kalıyordu. Halk endişe içinde bu son kararı beklemekteydi. Merminin büyüklüğü de topun uzunluğu da bilindiğine göre, ateşlemede kullanılacak barut miktarı ne kadar olmalıydı? İnsanın etkilerini kontrol altına aldığı bu korkutucu maddeden bu kez istenen, alışılmamış ölçülerde bir görev yüklenmesiydi.

Genellikle bilinen ve sık yinelenen bir nokta, barutun on dördüncü yüzyılda, Schwartz adında bir keşiş tarafından icat edildiği ve adamın bunu hayatıyla ödemiş olduğu yolundadır. Fakat bugün aşağı yukarı kesin biçimde ispatlandığına göre, bu olayı Orta Çağ masallarının rafına kaldırmak gerekir. Barut kimse tarafından icat edilmemiştir; doğrudan doğruya *Bizans Ateşi*'nden, onun gibi kükürt ve güherçileden oluşmuştur. Ne var ki, eskiden hedefe varmadan patlayan bu karışımlar, zamanla değişmiş, patlayıcı maddelere dönüşmüştür.

Fakat barutun bu uydurma tarihini ezbere bilen ne kadar bilgili kişi varsa, onun mekanik gücünden haberi olan pek az insan vardı. İşte, Yürütme Kurulu'na sunulan sorunun önemini anlamak için bunu bilmek gerekiyordu.

Bir litre barut yaklaşık iki libre (900 gram¹⁾) ağırlığındadır; alev aldığı anda dört yüz litre gaz üretir, bu gazlar açığa çıktığında, iki bin dört yüz derece sıcaklık altında, dört bin litrelik yer kaplar. Şu halde, barutun hacmi ile patlaması sonucu ortaya çıkan gazların hacmi arasındaki oran bire dört bindir. Bu böyle olunca, bir de gereğinden dört bin kez küçük bir mekân içinde sıkışmış gazların korkunç itici gücünü düşünün!

1) Amerikan libresi 453 gramdır. (J.V.)

Kurul üyeleri ertesi gün toplantıya girerken bunları çok iyi bilmekteydiler. Barbicane ilk sözü savaş sırasında baruthane müdürü olan Binbaşı Elphiston'a verdi.

"Sevgili arkadaşlarım," diye söze girdi bu saygıdeğer kimyacı, "konuşmama bizim için temel dayanak görevindeki yadsınamaz rakamlarla başlayacağım. Önceki gün sayın J.-T. Maston'un bize pek şairane sözcüklerle anlattığı yirmi dört-lük gülle, namlunun ağzından topu topu on altı libre barutla dışarı atılır."

"Bu rakamdan emin misiniz?" diye sordu Barbicane.

"Kesinlikle eminim," dedi binbaşı. "Amstrong topu, sekiz yüz librelik bir gül-le için ancak yetmiş beş libre barut harcar; Columbiad Rodman'a ise, yarım ton-luk güllisini altı mil uzaklığa fırlatmak için yüz altmış libreden fazla barut gerek-mez. Bu olgulardan kuşkulanamayız, çünkü bunları ben kendim tophane kurulu tutanaklarından aldım."

"Evet, elbette," diye yanıtladı general.

"İşte," diye sürdürdü binbaşı konuşmasını, "bu rakamlardan şu sonuçları çı-karabiliriz. Kullanılacak barutun miktarı güllenin ağırlığıyla birlikte artmaz. Çün-kü, yirmi dörtlük bir gülleye on altı libre barut gerekir, ya da şöyle söyleyeyim, güllenin ağırlığının üçte ikisi kadar barut kullanılır ama, bu oran sabit değildir. Hesaplayın, göreceksiniz ki, yarım tonluk gülleye üç yüz otuz üç libre barut ye-rine gerçekte kullanılan miktar yüz altmış libreye inmiştir."

"Bununla ne demek istiyorsunuz?" diye sordu başkan.

"Kuramınızı son sınırına kadar zorlarsanız, sevgili binbaşım," dedi J.-T. Mas-ton, "şunu fark edeceksiniz ki, gülleniz yeteri kadar ağır olduğunda, artık barut miktarını artırmanız gerekmez."

"Dostum Maston en ciddi sorunlarda bile şakayı elden bırakmıyor," diye ya-nıt verdi binbaşı, "ama üzülmesin, az sonra önereceğim barut miktarları kendisi-nin topçu onuruna saygıda kusur etmeyecek. Yalnızca, şu gözlem üzerinde duru-yorum ki, savaş sırasında ve en büyük toplar için barutun miktarı, deneylere da-yanarak güllenin ağırlığının onda birine kadar indirilmiştir."

"Son derecede doğru," dedi Morgan. "Fakat gerekli imte gücünü sağlayacak barut miktarını kararlaştırmadan önce, sanırım, ne çeşit barut kullanılacağını saptamalısınız."

“İri taneli barut kullanacağız,” dedi binbaşı, “ince baruttan daha çabuk ateşlenir.”

“Elbette,” diye yanıtladı Morgan, “fakat fazlasıyla çabuk ateş aldığından topla-
rın iç kısımlarını bozar.”

“Doğru! Uzun süre kullanılacak bir top için sakınca olacak bu nitelik, bizim Columbiad için öyle sayılmaz. Herhangi bir patlama tehlikesiyle karşı karşıya de-
ğiliz biz; mekanik etkisinin tam olması, barutun hemen alev almasına bağlı.”

“Belki,” diye başladı J.-T. Maston, “aynı anda birden fazla noktadan ateşleye-
bilmek için birden fazla falya deliği açılabilir.”

“Kuşkusuz, açılabilir,” diye yanıtladı Elphiston, “fakat böyle bir şey, hareket
yeteneğini zorlaştırır. Şu halde, iri taneli barutuma dönüyorum ben, onunla bu
çeşit zorluklar olmayacaktır.”

“Kabul,” dedi general.

“Rodman,” diye açıklamasına başladı binbaşı, “Columbiad’ını ateşlemek için
dökme kazanlarda kavrulmuş söğüt kömüründen yapılan kestane iriliğinde tane-
li barut kullanırdı. Sert ve parlak bir baruttu bu. İnsanın elinde hiç iz bırakmaz-
dı, içerdiği hidrojen ve oksijen oranı yüksekti, hemen ateş alırdı, fakat hemen ateş
almasına karşın toplara öyle hissedilir derecede zarar vermezdi.”

“Pekâlâ,” dedi J.-T. Maston, “sanırım artık tereddüt ettiğimiz bir nokta kalma-
dı, seçimimizi yaptık.”

“Meğer ki, altın tozunu yeğleyesiniz,” dedi binbaşı. Bunu söylerken gülüyor-
du ama, bu söz yine de alıngan dostunun kancasının öfkesinden kurtaramadı.

O ana kadar, Barbicane tartışmanın dışında kalmıştı, arkadaşlarını konuşturur-
yor, onları dinliyordu. Bir düşüncesi olduğu açıktı. Nitekim sadece:

“Şimdi dostlarım, ne miktar barut öneriyorsunuz?” demekle yetindi.

Gun-Club’ın üç üyesi bir an bakiştılar.

“İki yüz bin libre,” dedi sonunda Morgan.

“Beş yüz bin,” diye yanıtladı binbaşı.

“Sekiz yüz bin!” diye artırdı bağırarak J.-T. Maston.

Bu kez, Elphiston arkadaşını abartmakla suçlamayı göze alamadı. Çünkü,

amaçladıkları şey, yirmi bin libre ağırlığında bir mermiyi saniyede on iki bin yarıdalık bir başlangıç hızıyla Ay'a kadar göndermekti. Üç arkadaşın önerilerini bir anlık bir sessizlik izledi.

Sonunda sessizliği bozan Başkan Barbicane oldu.

"Değerli arkadaşlarım," diye başladı dingin bir sesle, "istenilen koşullarda yapılmış topumuzun direncinin sınırsız olacağı ilkesinden yola çıkıyorum. Yani, hesaplarında çekingen davrandığını söyleyerek ve onun ileri sürdüğü sekiz yüz bin librenin iki katının alınmasını önererek sayın J.-T. Maston'u şaşırtacağım."

"Bir milyon altı yüz bin libre mi?" dedi J.-T. Maston sandalyesinden fırlayarak.

"Tastamam öyle."

"Fakat, o zaman, benim yarım mil uzunluğundaki topa geri dönmemiz gerekecek."

"Elbette," dedi binbaşı.

"Bir milyon altı yüz bin libre barut," diye sürdürdü Kurul sekreteri, "aşağı yuvarkanı yirmi iki bin kadem küp¹ yer tutar. Oysa ki, sizin topun alabileceği ancak eli dört bin kadem küp, bu kadar barutla top yarıya kadar dolacak, gazın genişleşip de mermiyi yeter bir güçle itebilmesi için gerekli boşluk kalmayacak namluda."

Buna verecek yanıt yoktu. J.-T. Maston doğru söylüyordu. Barbicane'e baktılar.

"Yine de," dedi başkan, "o miktar barutta direnirim. Düşünün, bir milyon altı yüz bin libre barut, altı milyar litre gaz çıkaracak ortaya. Altı milyar! Duydunuz, değil mi?"

"Peki, o halde ne yapmalı?" diye sordu general.

"Çok basit; bu barutun miktarını, mekanik gücüne dokunmaksızın azaltmak gerekir. Hepiniz, bitkilerin basit dokusunu oluşturan o garip maddeyi, selülozu bilirsiniz."

"Aa," dedi binbaşı, "sizi anlıyorum, sevgili Barbicane."

"Bu madde," dedi başkan, "çeşitli cisimlerde, bu arada pamukta, tam katıksız durumda bulunur. Pamuk ise, soğukta nitrik asitle birleştiğinde çözülmeyen, yanıcı ve patlayıcı bir maddeye dönüşür. Bunu birkaç yıl önce, 1832'de, Braconnot

1) 800 m³ ten biraz az. (J.V.)

adında bir Fransız kimyager bulmuş, adına da *ksiloidin* demişti. 1838'de, yine bir Fransız, Pelouze, bu maddenin çeşitli özelliklerini inceledi, son olarak da, Basel'de Shonbein adında bir kimya öğretmeni 1846 yılında bunun savaşta barut olarak kullanılmasını önerdi. Bu barut nitrik pamuktur.”

“Ya da piroksil¹,” diye yanıtladı Elphiston.

“Veya fülmikoton²,” dedi Morgan.

“Bu keşfe verilecek bir Amerikan adı yok mu, kuzum?” diye bağırdı J.-T. Maston; ulusal duyguları incinmişti.

“Ne yazık bir tane bile yok,” diye yanıtladı binbaşı.

“Yine de,” diye başkan sözü aldı, “Maston'u hoşnut etmek için, ona diyeceğim ki, yurttaşlarımızdan birinin çalışmaları selülozun incelenmesine bağlanabilir, çünkü fotoğrafçılığın en önemli malzemesinden olan kolodyum, içine alkol katılmış eterde eritilmiş piroksilden başka bir şey değildir. Onu bulan da, o tarihte Boston'da tıp öğrencisi olan Maynard'dır.”

“Yaşasın Maynard! Yaşasın fülmikoton!” diye haykırdı Gun-Club'ın patırtıcı sekreteri.

“Piroksil dönüyorum,” diye sürdürdü Barbicane konuşmasını. “Özelliklerini ve bizim için ne kadar değerli olacağını biliyorsunuz. Pek kolay hazırlanıyor. Pamuğu on beş dakika süreyle dumanlı³ nitrik aside batınyorlar, sonra bol suyla yıkıyorlar, en sonunda da kurutuyorlar. Hepsi bu kadar işte.”

“Bundan sadesi can sağlığı, gerçekten de,” dedi Morgan.

“Üstelik, piroksil nemden bozulmuyor. Bu, bizim için değerli bir nitelik. Çünkü, topun doldurulması günler sürecek. İki yüz kırk değil, yüz yetmiş derecede ateş alıyor. Patlaması da öylesine birden oluyor ki, adi barut üzerinde tutuşturabilirsiniz, barut ateş almadan o alev dönüşür.”

“Mükemmel,” dedi binbaşı.

1) Yunanca *pyro* (ateş) ve *xulon* (odun) sözcüklerinden on dokuzuncu yüzyıl ortalarında türetilmiş sözcük. (ç.n.)

2) Latince *fulmen* (yıldırım) ve Fransızca *coton* (pamuk) sözcüklerinden yine aynı yıllarda türetilmiş sözcük. (ç.n.)

3) Beyazımsı renkte yoğun buğu çıkardığı için bu ad verilir. (J.V.)

“Yalnız, daha pahalıdır.”

“Ne önemi var?” dedi J.-T. Maston.

“Ayrıca, mermilere barutun verdiğinden dört kat daha yüksek bir hız verir. Hattâ şunu da ekleyeceğim, ağırlığının onda sekizi oranında potasyum nitratla karıştırılırsa genişleme gücü epeyce artar.”

“Onu yapmak gerekir mi?” diye sordu binbaşı.

“Sanmam,” diye yanıtladı Barbicane. “Şu halde, bir milyon altı yüz bin libre barut yerine, dört yüz bin libre fûlmikoton kullanacağız ve beş yüz libre pamuğu herhangi bir tehlike olmaksızın yirmi yedi kadem küplük bir hacimde sıkıştırabileceğimiz için, bu madde Columbiad içinde ancak otuz tuvazlık bir yükseklik tutacak. Böylelikle gülle, topun içinde, altı milyar litre gazın itmesi altında, yedi yüz kademden daha uzun bir yol geçecek ve ondan sonra Ay’a doğru yola çıkacak.”

J.-T. Maston kendini tutamadı ve bir mermi hızıyla kendini dostunun kollarına attı; neyse ki, Barbicane gülle işlemez bir yapıdadır; yoksa neredeyse adamın içine gömülecekti.

Bu olayla Kurul’un üçüncü oturumu son buluyordu. Hiçbir şeyin imkânsız olmadığını düşünen Barbicane ve arkadaşları çok karma bir sorun olan mermi, top ve barut sorununu çözümlemişlerdi. Planlarını tamamladıklarına göre, şimdi iş onu uygulamaya kalıyordu.

“Ufak iş o, büyütecek şey değil”, diyordu J.-T. Maston.

Not – Bu tartışmada Başkan Barbicane, kolodyumun icadını kendi yurttaşların-
dan birine mal etmekle bir yanlışa düşmüş oluyordu. Değerli J.-T. Maston kusura
bakmasın, bu, ad benzerliğinden doğan bir yanlışlıktır.

1847 de Boston’da tıp öğrencisi olan Maynard kolodyumu yaraların iyileştiril-
mesinde kullanmayı gerçekten düşünmüştür ama, söz konusu madde daha 1846 da
Fransa’da bilinmekteydi. Bu önemli keşfin onuru, ressam, şair, filozof, Yunan dili
ve uygarlığı uzmanı ve kimyager olan seçkin düşün adamı, Fransız Bilgin Louis Mé-
nard’a aittir.

YİRMİ BEŞ MİLYON DOSTA KARŞILIK BİR DÜŞMAN

Amerikan kamuoyu, Gun-Club'ın girişiminin tüm ayrıntılarına büyük ilgi gösteriyor, Kurul'un tartışmalarını günü gününe izliyordu. Bu büyük girişimin en basit hazırlığı, çıkan rakamlar, çözümlenmesi gereken zorluklar, kısaca "işin rayına oturulması" halkı son derecede heyecanlandırıyordu.

Çalışmaların başlangıcıyla sonuçlandırılması arasında bir yıldan fazla bir zaman vardı ama, o süre heyecansız geçmeyecekti; zemin araştırması, kalıbın yapımı, Columbiad'ın dökülmesi, o çok tehlikeli dolum işlemi, bütün bunlar halkın merakını çekmeye yetip de artardı. Mermi bir kez fırlatıldı mı, saniyeden kısa bir sürede gözden yitirilecekti. Sonra başına ne geleceğini, uzayda nasıl hareket edeceğini, Ay'a nasıl varacağını, bunları ancak bir avuç ayrıcalıklı adam kendi gözleriyle görebilecekti. Asıl ilgiyi uyandıran, şu halde, deneyin hazırlıkları, uygulamaya geçişin ince ayrıntılarıydı.

Ne var ki, birdenbire, ufak bir olay, girişimin salt bilimsel olan yönünü alevlendiriverdi.

Barbican'e in tasarısının adamın çevresinde nice kalabalık bir hayranlar ve dostlar ordusu topladığını biliyoruz. Bununla birlikte, bu kalabalık ne derecede onurlu, ne derecede sıradışı olursa olsun, sonuna dek tek kişi gibi düşünmedi, o kalabalıktan oybirliği çıkmadı. Tek bir adam, Birliğin Eyaletleri içinden tek bir adam çıktı ve Gun-Club'ın girişimini protesto etti. Şiddetle suçluyordu onu; ve insan doğası böyledir. Barbican'e, bütün ötekilerin alkışlarından çok, bu adamın karşı çıkışına duyarlılık gösterdi.

Halbuki, bu karşıtlığın, tek kişiden gelen bu düşmanlığın gerekçesini, neden kişisel olduğunu, ne zamandan kaldığını, nasıl bir öz saygı çatışmasından kaynaklandığını biliyordu.

Gun-Club'ın Başkanı bu inatçı düşmanı hiç görmemişti. İyi ki görmemişti, çünkü iki adam karşılaşsalardı, bundan tatsız bir sonuç çıkacağı kesindi. Bu rakip, Barbicane gibi bilgindi, başı dik ve gözüpek biriydi, yaptığını inanarak yapardı, ateşliydi, tam bir Kuzeyliydi. Yüzbaşı Nicholl diyorlardı. Philadelphia'da oturuyordu.

İç savaş sırasında mermiyle zırhlı gemiler arasında geçen acayip çekişmeyi herkes bilir. Birincinin görevi, ikinciyi delmekti, ikincininki de kendini ona deldirmemek. Güney ve Kuzey Amerika Eyaletlerinde donanmanın köklü bir dönüşümden geçirilmesi, bunun sonucudur. Gülle ile gövde, sabit bir oranda, biri irileşip öteki kalınlaşarak, görülmemiş bir direnmeyle çekişmişlerdi. Çok güzel toplarla donanmış gemiler, yara almaz gövdeleriyle ateşe göğüs geriyordu. *Merrimaclar*, *Monitorlar*, *Ram-Tenesseler*, *Weckausenlar*¹, önce gövdelerini karşı tarafın güllerine karşı zırhla kuşanıyorlar, sonra çok büyük güller atıyorlardı. Kendilerine yapılmasını istemediklerini başkalarına yapıyorlardı, yani tüm savaş sanatının dayandığı ahlakdışı ilkeyi izliyorlardı.

Barbicane, büyük bir gülle dökümcüsüye, Nicholl da büyük bir sac işleme ustasıydı. Biri, gece gündüz Baltimore'da döküm yapıyor, öteki Philadelphia'da gündüz gece metal işliyordu. Her biri, ötekininkine temelde zıt bir düşünce akımını izliyordu.

Barbicane yeni bir gülle icat eder etmez, Nicholl yeni bir levha buluyordu. Gun-Club'ın Başkanı, günlerini delikler delmekle, yüzbaşı da onu bundan alıkoymakla geçiriyordu. Bu sürekli rekabet başkalarına da yansımıştı. Barbicane düşlerinde, kurşun işlemez bir gemi zırhı gibi gördüğü Nicholl'a çarpıp parçalanıyordu. Kendisi de Nicholl'un düşlerinde onu delip geçen bir mermiydi.

Bununla birlikte, her ne kadar birbirinden uzaklaşan rotalar izleseler de, bu iki bilgin geometrinin tüm aksiyomlarına karşın, sonunda bir gün karşı karşıya gelirlerdi; ama bu karşılaşma düello alanında olurdu. Neyse ki, ülkelerine pek yararlı bu iki yurttaşın arasında elli altmış mil bir uzaklık bulunmaktaydı. Ayrıca, dostları yolu öylesine engellerle döşemişlerdi ki, ikisi hiçbir zaman bir araya gelmedi.

1) Amerikan donanmasına ait gemiler. (J.V.)

Şimdi, iki mucitten hangisinin ötekine üstün olduğu pek kestirilemiyordu. Elde edilen sonuçlar sağlıklı bir yargıya varılmasını zorlaştırıyordu. Yine de, iyice ölçülüp tartılırsa, galiba, sonunda zırh, meydanı gülleyle bırakacaktı.

Yine de bu işten anlayanlara göre, durum tam kesinlik kazanmamıştı. Son deneylerde, Barbicane'in silindir-koni biçimli mermileri Nicholl'un levhalarının üzerine toplu iğne gibi saplanmakla kalmıştı; o gün Philadelphialı dövmeçi zafer kazandığını sandı ve artık rakibini pek fazla önemsemedi. Fakat, rakibi daha sonra koni biçimli mermilerin yerine altı yüz librelik basit güller koydu ve yüzbaşının süngüsü düşüverdi. Çünkü bu seferkiler, hızları öyle pek yüksek olmasa da¹, en iyi metal-den yapıma saçları kırıyor, deliyor, parçalayıp havalara savuruyordu.

İşte, olaylar bu noktadayken yani zaferi kazananın gülle olduğu düşünülürken, Nicholl dövme çelikten yeni bir gemi zırhı yaptı; ne var ki savaş, tam da onun bu zırhı kotardığı gün bitiverdi. Ortaya çıkan örnek, türünün bir başyapıtıydı; dünyanın tüm mermilerine meydan okuyordu. Yüzbaşı, zırhı Washington'daki atış alanına naklettirdi. Gun-Club'ın Başkanı'na meydan okuyarak onu zırhı parçalamaya davet etti. Fakat Barbicane, barış imzalanmış olduğundan öyle bir şeyi denemek istemedi.

O zaman Nicholl çok öfkелendi ve sacı en olmayacak mermilerin, dolu, içi boş, küresel ya da konik, her türlüşünün vuruşuna sunduğunu bildirdi. Hayır, başkan son başarısının tadını kaçırmak istemiyordu.

Nasıl nitelendireceğini bilmediği bu inat karşısında, işin peşine büsbütün düşen Nicholl, Barbicane'e tüm şansları tanıyarak onu çatışma alanına çekmek istedi. O, levhasını topun iki yüz yarda yakınına koymayı öneriyor, Barbicane de inadını sürdürüyordu. *Yüz yarda olsun? Yetmiş beş de olsa, olmaz.*

"Elli olsun, o halde! diye bağırıyordu yüzbaşı gazetelerin ağzından. Levhama yirmi beş yarda uzaktan atсын, ben de arkasında duracağım."

Barbicane, buna karşı, yüzbaşının isterse levhanın arkasında değil, önünde durabileceğini, fakat kendisinin yine de ateş etmeyeceğini söyledi.

Bu yanıtı alınca, artık Nicholl kendini tutamadı, çekişmeyi kişiselleştirdi. Tam bir korkaklık örneğiyle karşı karşıya bulunduğunu söylüyordu; topu ateşleme önerisini geri çeviren her kimse, korkak biriymiş. Aslında, artık altı mil uzaktan sava-

1) Kullanılan barutun ağırlığı obüsün ağırlığının ancak yarısı kadardı. (J.V.)

şan bu topçular bireysel yürekliliğin yerine matematik formüllerini koymuşlar; zaten bir sacın arkasına geçip istifini bozmadan gülleyi beklemek de, gülleyi kurallarına uygun biçimde atmak kadar gözüpeklik isteyen bir şeymiş.

Bu dokundurmalarla Barbicane hiçbir yanıt vermedi. Kulağına gitmemiş de olabilir, çünkü o sıralarda kendini tümüyle büyük girişimine vermiş bulunuyordu.

O, Gun-Club'daki ünlü konuşmasını yaptığı zaman, Yüzbaşı Nicholl büsbütün küplere bindi. Öfkesinin üzerine büyük bir kıskançlık ve tam bir çaresizlik biniyordu. Columbiad dedikleri bu dokuz yüz kademlik toptan daha iyi bir şey icat etmek için ne yapmalıydı? Yirmi bin librelik bir gülleye hangi zırh dayanabilirdi? Öncele-ri neye uğradığını şaşırان, çöken, bu "top darbesi" ile parçalanان Nicholl, daha sonra, kendini topladı ve Barbicane'i kanıtlarıyla ezmeye karar verdi.

Gun-Club'in çalışmalarına var gücüyle saldırdı; birçok mektup yazdı, gazeteler de bunları yayınlamaya dünden hazırıldı. Barbicane'in yapıtını bilimsel yoldan yıkmaya çalışıyordu. Bir kez kapışma başladıktan sonra, her çeşit açıklamaya başvurdu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bunlardaki dayanakları çoğu zaman aldatıcı, güvenilmeyecek şeylerdi.

Barbicane önce rakamların saldırısına uğradı. Nicholl $A + B$ diye adamın formüllerinin yanlışlığını ispatlamaya çalıştı, onu balistik biliminin en basit temellerini bilmemekle suçladı. Nicholl'in hesaplarına göre, birçok da yanlış varmış, bunlardan biri, herhangi bir cisme saniyede on iki bin yardalık bir başlangıç hızı vermenin olanaksızlığıymış. O kadar hız verilse bile, öylesine ağır bir cismin Yerküre atmosferini aşamayacağı görüşünü cebir hesaplarına dayanarak savunuyordu. Sekiz fersah bile yol alamazmış! Dahası da vardı. Hızın verildiği ve yeteceği kabul edilse bile, gülle, sekiz yüz bin libre barutun yanmasından çıkacak gazların basıncına dayanamazdı; hadi diyelim dayandı, o zaman da en azından o sıcaklığı kaldıramaz, daha Columbiad'ın içinden çıkarken erir, kaynar bir yağmur olup düşüncesiz seyircilerin başına yağardı.

Bu saldırılara hiçbir tepki göstermeyen Barbicane çalışmalarını sürdürdü.

Bunun üzerine, Nicholl sorunu başka yönleriyle ele aldı. Bu deneyin yararsızlığını bir yana bırakıyor, çok tehlikeli oluşu üzerinde duruyordu bu kez. Orada bulunmalarıyla böylesine yanlış bir şeye izin verecek yurttaşlar için de tehlikeliymiş, bu iş-

Dünya'dan Ay'a

renç topun çevresindeki kentler için de. Ayrıca, bir de hedefini vurması kesinlikle olanaksız bulunan bu merminin, kesinlikle geri gelip Yerküre üzerine düşeceğine işareti ediyordu. "Hızının karesiyle çarpılınca böyle bir kütlenin düşüşü," dediğine göre, Yeryüzü'nün bir yerinde çok büyük bir hasara yol açacaktı. Yönetimin özgür yurttaşların haklarına zarar vermeden işe el koymasının gerekli olduğu durumlar vardı. Bu da onlardandı ve tek kişinin keyfi için herkesin güvenliği tehlikeye atılmamalıydı.

Yüzbaşı Nicholl'ın nasıl bir abartıya kapıldığını görüyoruz. Savunduğu görüşün tek temsilcisi, kendisiydi. Bundan ötürü de, kimse onun olumsuz öngörülerine al-dırmıyordu. Madem ki, öyle istiyordu, canının istediğince, ciğerlerindeki son soluk bitinceye dek bağırıp çağırmasına izin verdiler. Daha başından yitirilmiş bir davanın savunucusu olmuştu. Söylediklerini işitiyorlardı ama, dinlemiyorlardı. Gun-Club Başkanı'nun hayranlarından bir tekini bile kazanamadı. Zaten, başkan da rakibinin ileri sürdüklerini yanıtlama zahmetine girmemişti.

lyice çaresiz kalan Nicholl canını da ortaya koymanın fayda etmediğini görünce parasını ortaya koymaya karar verdi. Richmond'da çıkan *Enquirer* gazetesinde tutarı gittikçe yükselen bir dizi bahis ilanı yayınlattı:

- 1° Gun-Club'ın girişimine gerekli fonun bulunamayacağına 1 000 dolarına,
 - 2° Dokuz yüz kademlik bir topun başarıyla dökülemeyeceğine . . . 2 000 dolarına,
 - 3° Columbiad'ın doldurulamayacağına ve piroksilin gülle ağırlığı altında alev alacağına 3 000 dolarına,
 - 4° Columbiad'ın ilk ateşlemede parçalanacağına 4 000 dolarına,
 - 5° Güllenin atıldıktan birkaç saniye sonra geri tepip altı mil yol alamayacağına 5 000 dolarına
- bahse giriyordu.

Görülüyor ki yüzbaşı, o yola gelmez inadiyla, pek büyük bir tutarı gözden çıkarmıştı.

Tam tamına 15 000 dolar.

Bahis tutarının böylesine yüksek olmasına karşın, 19 Mayıs günü son derece kısa ve öz bir cevap aldı.

Baltimore, 18 Ekim

Kabul.

Barbican

FLORIDA VE TEKSAS

Bununla birlikte, çözüme ulaştırılması gereken bir sorun kalıyordu. Deneyin yapılmasına uygun bir yer seçmek gerekiyordu. Cambridge Gözlemevi'nin öğüdü uyarınca atış, ufuk çizgisine dikey olarak yani zenite doğru yapılacaktı. Ay'ın zenit noktasında olduğu yerler ise, 0° ile 28° enlemler arasındadır; başka bir anlamla yükselimi¹ topu topu 28° liktir. Şu halde amaçlanan, Yerküre'nin hangi noktasında o dev Columbiad'ın döküm işinin yapılacağını belirlemektir.

20 Ekim günü, Barbicane, Gun-Club'ın genel kurul toplantısına Z. Belltrops tarafından yapılmış çok güzel bir Birleşik Devletler haritası getirdi. Fakat, J.-T. Maston, ona haritayı açma fırsatı vermeden söz aldı ve her zamanki coşkusuyla şöyle dedi:

“Saygıdeğer arkadaşlar, bugün ele alınacak konu, kesinlikle ulusal çapta bir önem taşıyor; bu bizler için yurtseverliğimizi gözler önüne serme fırsatıdır.”

Üyeler, konuşmacının sözü nereye getireceğini pek kestiremeden bakıyorlardı.

“Aranızdan hiçbiri,” diye sürdürdü, “ülkesinin onurlu adına saygısızlık göstermek istemez. Birleşik Devletler'in kendinde hak gördüğü bir şey varsa, o da, Gun-Club'ın sıradışı topunu bulundurmaktır. Oysa, içinde bulunduğumuz koşullarda...”

“Cesur Maston,” diye araya girdi başkan.

“İzin verin de açıklamamı bitireyim,” dedi konuşmacı. “İçinde bulunduğumuz koşullarda, girişimin uygun biçimde yürütülebilmesi için, ekvatora oldukça yakın bir nokta seçmemiz gerekiyor.”

1) Bir gökcisminin yükselimi, gökkubbe içindeki enlemidir, ağıması ise boylamıdır. (J.V.)

"İsterseniz," diye yeniden söze karıştı Barbicane.

"Düşüncelerimizin açık biçimde tartışılmasını istiyorum," diye yanıtladı bunu ateşli J.-T. Maston, "şu noktada direniyorum ki, anlı şanlı mermimizin fırlatılacağı yer, Birleşik Devletler'e ait bir yer olmalı."

"Kuşkusuz," diye yanıtladı birkaç üye.

"Tamam! Yüzölçümümüz pek geniş olmadığına göre, güneyde Okyanus aşılmaz bir engel oluşturduğuna, şu yirmi sekizinci enlemi Birleşik Devletler'in dışında ve sınır komşumuz olan bir ülkede aramamız gerektiğine göre, haklı bir savaş nedeniyle karşı karşıyayız, demektir. Meksika'ya savaş açmamızı öneriyorum!"

"Olmaz! Olmaz!" diye bağrışmalar yükseldi her yandan.

"Olmaz mı?" diye yanıt verdi J.-T. Maston. "Bu kubbenin altında bu sözü duy-mak beni pek şaşırttı."

"Ama, dinle biraz!"

"Dinleyemem!" diye bağırıyordu ateşli konuşmacı. "Er ya da geç, bu savaş yapılacaktır, ve ben bunun bugün başlamasını istiyorum."

"Maston," dedi Barbicane elindeki çanı olanca gücüyle sallayarak, "konuşma hakkınıza son veriyorum!"

Maston yanıt vermek istediye de, arkadaşlarından birkaçı tarafından yatıştırıldı.

"Kabul ederim ki," dedi Barbicane, "deneye ancak Birleşik Devletler toprakları üzerinde girişilebilir ve girişilmelidir. Fakat, sabırsız arkadaşımız sözümü bitirmeme izin verseydi ve haritaya bir göz atsaydı, komşularımıza savaş açmanın tümünden yararsız olduğunu anlardı. Çünkü, Birleşik Devletler'in bazı sınırları yirmi sekizinci enlemin ötesine geçmektedir. Bakınız, Teksas'ın bütün güney kesimi ve Florida var."

Sorun daha fazla uzatılamazdı; bununla birlikte, J.-T. Maston hâlâ bir şeylere esef ediyordu. Bu durumda, Columbiad'ın kalıbının döküm işleminin Teksas ve Florida eyaletlerinden birinin toprakları üzerinde gerçekleşmesine karar verildi. Ne var ki bu karar, söz konusu eyaletlerin kentleri arasında o zamana kadar görülmemiş bir çekişmeye yol açacaktı.

Yirmi sekizinci enlem, Amerikan kıyılarına geldiğinde Florida Yarımadası'ndan geçer ve onu aşağı yukarı eşit iki parçaya ayırır. Sonra, Meksika Körfezi üzerinden Alabama, Mississippi ve Louisiana kıyılarının oluşturduğu yayın iki ucunu birleştirir, Teksas kıyısını izler, Sonora'yı aşar, eski Kaliforniya'yı atlar ve Büyük Okyanus sularında yitip gider. Şu halde, Cambridge Gözlemevi tarafından öğütlenen enlem koşullarında sadece, Teksas ve Florida'nın o enlemin güneyinde kalan bölümlerinden başka bir yer yoktu.

Florida'nın güney kesiminde büyük kent yoktur. Sadece göçebe Kızılderililere karşı dikilmiş, birbirlerine yakın konumlarda kaleler vardır. Sadece tek bir kent, Tampa-Town, konumu gereği bir böyle bir ayrıcalığa sahip olmak için hak iddia edebilirdi.

Halbuki Teksas'ta kentlerin hem sayısı daha fazladır hem de daha önemli kentlerdir. Nueces kesimindeki Corpus-Christi; Rio Bravo kıyısındaki tüm kentler; Laredo, Comalites, Web'deki San-Ignacio; Roma, Starr'daki Rio-Grande-City, Hidalgo'daki Edinburg; Santa-Rita, El Panda, Cameron'daki Brownsville, bütün bu kentler, Florida'nın iddiasının arkasında saf oluşturdu.

Alınan karar duyulur duyulmaz, Teksas ve Florida temsilcileri vakit yitirmeden Baltimore'a koştular. Artık gece gündüz, Başkan Barbicane de, Gun-Club'ın hatın sayılan üyeleri de gelenlerin ısrarlı istekleriyle karşı karşıyaydılar. Yunanistan'ın yedi kentinin Homeros'un anayurdu olmanın onuru adına çekişmeleri gibi, bu iki eyalet de neredeyse bir top yüzünden kapışacaklardı.

Bu "düşman kardeş"lerin Baltimore sokaklarında ellerinde silahla dolaştıkları görülmeye başlanmıştı. Her karşı karşıya gelişlerinde bir sürtüşme çıkacağından korkuluyordu. Neyse ki, Başkan Barbicane'in dikkatli davranışı bu tehlikeyi önledi. Kişisel gösteriler, çeşitli eyaletlerin gazetelerine birer eğlence gibi yansıyor-du. Bu arada *New York Herald* ile *Tribune*, Teksas'ı tutarken *Times* ile *American Review* da Florida temsilcilerini destekliyordu. Gun-Club üyeleriye hangi birine kulak vereceklerini bilemiyorlardı.

Teksas, her an ateşe hazır yirmi altı tane *County* ya da il ile pek övünüyordu ama, onun altında biri kadar bir yüzölçümüne sahip Florida da kendisindeki on iki

County olduğunu, bunların o yirmi altıya üstün olduğunu ileri sürüyordu.

Teksas, üç yüz otuz bin nüfusuyla şişinirken, Florida elli altı binlik nüfusunun dar sınırları içinde yarattığı kalabalıkla böbürleniyor, bir yandan da Teksas'ı, yılına göre, birkaç bin kişinin canına mal olan bir sıtma çeşidinin üstesinden gelemediği için suçluyordu. Haksız da değildi.

Berikine gelince, o da Florida'daki ateşli hastalıkların kendisindekinden geri kalmadığını, topraklarında sürekli olarak "vómito negro"¹ çekilen bir eyaletin komşusuna taş atmasının en hafif deyişiyle düşüncesizlik sayılacağını ileri sürüyordu. Haksız da değildi. "Zaten," diye ekliyorlardı Teksaslılar *New York Herald*'ın sayfalarında, "Amerika'nın en güzel pamuğunu yetiştiren, gemi yapımında kullanılacak en iyi pırnalı üreten bir eyalete, hiç firesiz yüzde yüz verim sağlayan birinci sınıf kömür ve demir yataklarına sahip bir eyalete gereken saygıyı göstermek gerekir."

Buna karşı *American Review* dergisinin yanıtı şuydu: Florida arazisi o kadar zengin değildi ama, Columbiad'ın kalıplanıp dökümü için daha iyi koşullar sunuyordu, çünkü kumdan ve killi topraktan oluşmaktaydı.

"Fakat," diye yanıtlıyorlardı Teksaslılar, "bir ülkede herhangi bir şeyin dökümünü yapmadan önce, o ülkeye gitmek gerekir. Eh, Florida'ya ulaşım koşulları da çok zordur, halbuki Teksas kıyılarında bulunan ve çevresi on dört fersah uzunluğunda bulunan Galveston Körfezi dünyanın donanmasını barındırabilir."

"Peki, diyordu Florida'ya sadık gazeteler, "yirmi dokuzuncu enlemdaki Galveston Körfezinizle elimize koz vermiş oldunuz. Bizim Espiritu-Santo Körfezimiz yok mu? Tam da yirmi sekizince enleme açılmıyor mu? Tampa-Town'a gelen gemiler oradan geçmiyor mu?"

"Ne de güzel körfez ama!" diye yanıtlıyordu Teksas, "yan yana kum doludur o!"

"Kumlu size denir!" diye haykırıyordu Florida. "Durmayın bir de vahşilerin ülkesinden olduğumu söyleyin."

"Gerçekten de, sizin çayırılarda hâlâ Seminoller at koşturuyor."

"Peki, sizin Apaçiler, Komançiler pek mi uygar, efendim?"

1) İspanyolca: Kara kusmuk. (ç.n.)

Savaş böyle birkaç gün sürdükten sonra, Florida rakibini başka bir alana çekmeye karar verip bir gün, *Times* gazetesinde, girişimin “özü itibarıyla tam bir Amerikan” girişimi olduğunu ve “öz be öz Amerikan” toprağından başka bir yerde uygulamaya konulamayacağını dokundurdu.

Bunu okuyan Teksas zıvanadan çıktı. “Amerikalıymış! diye bağıyordu. “Biz de sizin kadar Amerikalı değil miyiz? Teksas da Florida da Birliğe 1845’te katılmadı mı?”

“Elbette,” diye yanıtladı *Times*, “fakat biz 1820’den beri Amerika’ya aitiz.”

“Doğru dediniz,” diye sürdürüyordu *Tribune*, “iki yüz yıl İspanyol ya da İngiliz olarak yaşadıktan sonra, beş milyona sizi Birleşik Devletler’e sattılar!”

“Ne olacak yani,” diye soruyordu Floridalılar, “utanacak mıyız bundan? Louisiana 1803’te Napolyon’dan on altı milyon dolara satın alınmadı mı?”

“Utanın! diye bağıyordu bu kez Teksas temsilcileri. “Florida gibi zavallı bir toprak parçası, kendisini Teksas ile karşılaştırmaya kalkıyor. O Teksas ki, kendisini satacağına bağımsızlığını kendisi kazanıp 2 Mart 1836’da Meksikalıları topraklarından kovmuştur, Samuel Hudson’ın San-Jacinto kıyılarında Santa-Anna birliklerini yenmesinden sonra kendisini federe devlet ilan etmiştir. Kendi isteğıyle Amerika Birleşik Devletler’ine katılmış bir eyalettir!”

“Meksikalılardan korktuğı için yapmıştır bunu”, diye yanıt geldi Florida’dan.

Korkmak mı? Bu sözcüğün söylendiğı gün, işler dayanılmaz bir durum alıverdi. Tarafların Baltimore sokaklarında kapişması işten değildi. Temsilcilerin göz hapsinde tutulması gerekti.

Bunalan Başkan Barbicane ne yapacağını şaşırmıştı. Evine notlar, belgeler, tehdit mektupları yağıyordu. Hangi tarafı tutacaktı. Toprağın uygunluğu, erişim kolaylıkları, ulaşım hızı bakımından iki eyalet gerçekten eşitti. Siyasi kişilere gelince, onların bu sorunda işi olmamalıydı.

Bu ikircikli durum, bu sıkıntı uzun zaman sürüp gitti, sonunda Barbicane bundan kurtulmanın zamanı geldiğine karar verdi. Arkadaşlarını topladı. Getirdiğı öneri, göreceğimiz gibi, çok bilgece bir çözümdü.

“Florida ile Teksas arasında geçenleri iyice tartınca,” dedi, “açıkça görülüyor

Dünya'dan Ay'a

ki, seçilecek eyaletin kentleri arasında da aynı tatsızlıklar baş gösterecek. Rekabet genelden özele inecek, eyaletler arasıyken kentler arası bir niteliğe bürünecek. İşte bu kadar. Teksas'ın aradığımız koşullara uygun on iki kenti var. Bunlar, kendi aralarında çekişerek başımıza yeni işler açacaklar. Halbuki, Florida'da o koşullarda tek bir kent bulunuyor. O halde, Florida'yı alalım; girişim Tampa-Town'da yapılsın.”

Bu karar ilan edilince, Teksas temsilcileri neye uğradıklarını şaşırıyorlar. Anlatılamaz bir öfkeye kapılıp Gun-Club'ın üyelerine kişisel hakaretlerde bulundular. Baltimore Kenti yöneticilerinin elinde yapacak tek şey vardı, onu yaptılar. Bir özel tren hazırlayıp isteseler de istemeseler de Teksaslıları bindirdiler ve geldikleri yere saatte otuz mil hızla gönderdiler.

Fakat, berikiler, ne kadar hızlı toplanıp yollanırlarsa yollansınlar, yine de rakiplerine son bir alaylı tehdit savurdular.

İki deniz arasında sıkışmış bir yarımada olan Florida'nın topun sarsıntısına dayanamayacak kadar dar olduğunu, ilk ateşlemede havaya uçacağını söylediler.

“Pekâlâ, uçsun!” oldu Floridalıların Antikçağ insanlarınıkini andıran bilgece yanıtı.

URBI ET ORBI¹

Astronomi, mekanik ve topografi alanlarında karşılaşılan güçlükler aşıldıktan sonra sıra, para sorununa gelmişti. Tasarının uygulamaya konulabilmesi için, çok büyük bir tutarın elde edilmesi amaçlanıyordu. Hiçbir kişi, hattâ devlet, gereken bu milyonları cebinden çıkarıp veremeyecekti.

Bu durumda, her ne kadar girişim Amerika kökenliyse de, Başkan Barbicane bunu evrensel çapta bir dava yapma yolunu seçti. Öyle yapacak ve her ülkeden mali işbirliğinde bulunmasını isteyecekti. Uydusunda olan bitenler hakkında bilgi sahibi olmak ve müdahalede bulunmak tüm Yerküre'nin hakkı ve göreviydi. Bu amaçla bir yardım kampanyası başlatıldı; Baltimore'dan *urbi et orbi* yayıldı.

Bu yardım her türlü umudun ötesinde başarılı oldu. Halbuki, söz konusu para ödünç verilmiyordu, bütbütün bağışlanıyordu; ne bir faiz bekleniyordu ne bir çıkar gözetiliyordu bu para verilirken. Kimseye bir kâr olasılığı tanıımıyordu.

Fakat haberin ülkeden ülkeye yayılmasının etkisi altında, Barbicane, Birleşik Devletler sınırında durmamış, Atlas Okyanusu'nu ve Büyük Okyanus'u aşip Asya, Avrupa, Afrika ve Okyanusya'ya da el atmıştı. Birliğin gözlemcileri hemen yabancı ülkelerin gözlemcileriyle temasa geçti. Paris, Petersburg, Capetown, Berlin, Altona, Stockholm, Varşova, Hamburg, Bude, Bologna, Malta, Lizbon, Benares, Madras ve Pekin gözlemcileri, Gun-Club'a kutlama yazıları gönderdi. Ötekiler tedbirli davranıp bekleme yolunu seçmişti.

Greenwich Gözlemevi'ne gelince, Büyük Britanya'nın geri kalan yirmi dört

1) Latince. Kente (Roma'ya) ve evrene. Penceresinden San Pietro Alanı'ndaki halka seslenen Papa'nın kutsama sözleri. (ç.n.).

Dünya'dan Ay'a

astronomi kuruluşunun onayını da alarak, çok açık davrandı. Tasarının başarı olasılığını hiç çekinmeden reddediyordu. Yüzbaşı Nicholl'ın kuramlarının yanında yer almıştı. Keza, çeşitli bilimsel derneklerin Tampa-Town'a gözlemci-temsilci gönderme sözü vermelerine karşın, Greenwich yönetim kurulu, gündemindeki maddeleri görüşürken Barbicane'in önerisini kabaca atlayıverdi. Bu, basbayağı İngiliz kıskançlığıydı. Başka bir açıklaması yoktu.

Kısaca, bilim dünyası üzerindeki izlenim çok iyiydi. Tasarı, daha sonra, geniş kitleleri de etkiledi; genellikle insanlar soruna coşkulu bir ilgi gösterdiler. Bu nokta çok önemliydi, çünkü o insanlardan hatırı sayılır bir para istenecekti.

Başkan Barbicane, 8 Ekim günü, coşku dolu bir çağrıda bulundu. "Yeryüzü'ndeki tüm iyi niyetli kişiler"e sesleniyordu. Bu belge tüm dillere çevrildi ve çok ses getirdi.

Birliğin belli başlı kentlerinde yardım kampanyasına katılma yerleri belirlendi; verilenler Baltimore Bankası'nın Baltimore Caddesi 9 numaradaki binasında toplanacaktı. Sonra, iki kıtanın çeşitli ülkelerinde de aynı şey yapıldı:

Viyana'da, S.-M. de Rothschild;
Petersburg'da, Stieglitz ve Ort.;
Paris'te, Crédit Mobilier;
Stockholm'de, Tottie ve Arfuredson;
Londra'da, N.-M. de Rothschild ve Oğlu;
Torino'da, Ardouin ve Ort.;
Berlin'de, Mendelssohn;
Cenevre'de, Lombard, Odier ve Ort.;
İstanbul'da, Osmanlı Bankası;
Brüksel'de, S. Lambert;
Madrid'de, Daniel Weisweller;
Amsterdam'da, Crédit Néerlandais;
Roma'da, Torlonia ve Ort.;
Lizbon'da, Lecesne;
Kopenhag'da, Özel Banka;
Buenos Aires'te, Maua Bankası;
Rio de Janeiro'da, aynı banka;

Montevideo'da, aynı banka;
Valparaiso'da, Thomas La Chambre ve Ort.;
Meksiko'da, Martin Daran ve Ort.;
Lima'da, Thomas La Chambre ve Ort.

Başkan Barbicane çağrısını yayınladıktan üç gün sonra, Birliğin çeşitli kentlerinde dört milyon dolar toplanmıştı bile. Böyle bir parayla Gun-Club işe başlayabilirdi.

Fakat, birkaç gün sonra Amerika telgraflardan öğrendi ki, yabancılar yardımlarını coşkulu bir sabırsızlıkla yağıdırıyorlardı. Bazı ülkeler, cömertlikte, ötekileri çok geride bırakmıştı; bazılarıysa kesenin ağzını açmakta tereddüt ediyorlardı. Ne yaparsınız, herkesin huyu başka oluyor.

Hem zaten, sözün burada değeri yok. Şimdi rakamlar konuşuyor; işte kampanya sonunda Gun-Club'ın alacak hesabına yatırılan paranın resmi görünümü:

Rusya, kendi payına, üç yüz altmış sekiz bin yedi yüz otuz üç ruble gibi çok büyük bir tutar yatırmıştı. Rusların bilim sevgisini, en başta geleni iki milyon rubleye çıkmış olan çok sayıdaki gözlemvleriyle astronomi alanındaki çalışmalara getirdikleri ilerlemeleri bilenler için bu, şaşırtıcı bir şey değildir.

Fransa, önce Amerikalıların iddiasına gülmüştü. Ay, bin çeşit bayat şakaya, zevksizlikle cehaletin yarıştığı yirmi tane gülünç tiyatro oyununa konu olmuştu. Fakat yine de, Fransızlar hem gülüp hem parayı bastırmışlardı. Toplanan tutar, bir milyon iki elli üç bin dokuz yüz otuz frankı buluyordu. Eh, bu fiyata biraz gülmek de haklarıydı.

Avusturya, kendi para sıkıntılarına karşın epeyce cömert davranmıştı. Onun halkının iki yüz on altı bin florine varan katkısı pek hora geçti.

Elli iki bin riksdal¹ de İsveç ve Norveç'ten geldi. Toprakların yüzölçümüne göre bu rakam, çok büyüktü ama, yardım kampanyası Stockholm ile birlikte Christiania'da² da açılmış olsaydı, herhalde tutar daha da yüksek olurdu. Hangi nedenle olursa olsun, Norveçliler paralarını İsveç'e göndermekten hoşlanmazlar.

1) Felemenk dilinde 'rijks daaler' (krallık taleri) sözcüklerinden gelen ve eskiden Avrupa'nın kuzeyinde ve doğusundaki çeşitli yerlerde kullanılmış bir gümüş paraya verilen ad. (ç.n.)

2) Oslo'nun eski adı. (ç.n.)

Dünya'dan Ay'a

Prusya, iki yüz elli bin talerlik¹ katkısıyla girişime tam destek verdiğini belli etmişti. Başkan Barbicane'i en büyük coşkuyla yüreklendiren, coşkuyla büyük paralar veren Prusya gözlemleri olmuştur.

Türkiye cömert davranmıştı ama, bu konuya kişisel bir ilgi duyuyordu. Çünkü, onun yıllarının akışını, Ramazan ayı orucunu düzenleyen Ay'dır. Bir milyon üç yüz yetmiş iki bin altı yüz kırk kuruştan aşağı vermek ona yakışmazmış. Ne var ki, verişindeki içtenlikte Babiali'nin bir çeşit baskısı da hissedilmiyor değildi.

Belçika, ikinci sınıf ülkeler arasında sivrilip beş yüz on üç bin frankı bir araya getirmişti. Bu, adam başına yaklaşık on iki santim eder.

Hollanda ve sömürgeleri, girişime yüz on bin florinlik bir ilgi duymuş, ancak, bunu nakit ödediği için yüzde beşlik bir indirim talebinde bulunmuştu.

Danimarka, daracak toprağına karşın, dokuz bin saf duka çıkarmıştı; bu da Danimarkalıların bilimsel seferlere duydukları sevginin bir kanıtıydı.

Cermen Konfederasyonu² otuz dört bin iki yüz seksen sekiz florinlik katkıda bulunmaya söz vermişti; ondan daha fazlası istenemezdi, istense de vermezdi.

İtalya, çok sıkıntıda olmasına karşın, çocuklarının ceplerini bile boşaltmış ve iki yüz bin lîret çıkarabilmişti. Veneto³ Eyaleti elinde kalmış olsaydı, daha fazla verirdi ama, çıkmıştı işte Veneto elinden.

Vatikan yedi bin kırk Roma eküsünden az yollamayı şanına yakıştıramamıştı. Portekiz ise, bilime bağlılığını otuz bin cruzadoya kadar götürmüştü.

Meksika'ya gelince, onun katkısı pek fakiraneydi, seksen altı ağır kurus göndermişlerdi ama, eriyen imparatorluklar hep böyle sıkıntıda olurdu.

İki yüz elli yedi frank. Bu da İsviçre'nin Amerikan girişimine küçük çaptaki katkısıydı. Açık söylemek gerekirse, İsviçre bu girişimin çıkar getirecek yanını göremiyordu. Ay'a bir gülle gönderme işi, İsviçre'ye Ay ile alışveriş ilişkisi kuracak çeşitten bir girişim gibi görünmemişti. Öyle olunca da böylesine belirsiz bir şeye sermaye

1) Alman ülkelerinde kullanılan eski bir gümüş para. Dolar sözcüğü thaleden türemiştir. (ç.n.)

2) Kuzey Cermen Konfederasyonu.1867 yılında Prusya'nın hegemonyası altında kurulmuş ve Mainz Irmağı'nın kuzeyindeki Alman ülkelerini içine alan bir birlik. 1871'de Alman İmparatorluğu'na katılmıştır. (ç.n.)

3) O tarihte Veneto, 1815'te Avusturya'nın hegemonyası altında kurulmuş Lombardia-Venezia Krallığı'nın bir parçasıydı. (ç.n.)

yatırmak yaş tahtaya basmak gibi geliyordu. Aslına bakılırsa, belki de haklıydı.

İspanya'ya gelince, orada yüz on realden fazlasını bir araya getiremedi. Demiryollarını bitirmek zorunda olduğunu ileri sürmüştü. Gerçek ise başka türlüydü, o ülkede bilime pek iyi gözle bakmazlardı. Biraz geri kalmıştır da o ülke. Hem sonra, bazı İspanyollar, öyle en eğitimsizler de değil, güllenin kütesinin Ay'ın kütesine oranını pek iyi kavrayamamışlardı. Gülle Ay'ın yörüngesini sarsar, onun uydu görevini bozar, Yerküre üzerine düşürür diye korkuyorlardı. Eh, durum böyle olunca, çekimser kalmak daha iyiydi. Onlar da, o bir avuç reali saymazsak, öyle yapmışlardı.

Geriye İngiltere kalıyor. Barbicane'in önerisini nasıl küçümsediğini biliyoruz. Büyük Britanya üzerinde yaşayan yirmi beş milyon İngilizin tek bir ruhu vardır. Gun-Club'ın girişiminin, "müdahalede bulunmama ilkesi"ne aykırı olduğunu dokundurdular ve metelik vermediler.

Bunu öğrenen Gun-Club, omuzlarını silkmekle yetindi ve işinin başına döndü. Güney Amerika yani Peru, Şili, Brezilya, La Plata ve Kolombiya Eyaletleri, topluca üç yüz bin dolar teslim edince Kulüp kendini koskoca bir fonla karşı karşıya buluverdi. Bu fonun dökümü şöyleydi:

Birleşik Devletlerde toplanan	4 000 000 dolar
Yabancı ülkelerde toplanan	1 446 675 dolar
Toplam	5 446 675 dolar

Bu, halk Gun-Club'ın kasasına beş milyon dört yüz kırk altı bin altı yüz yetmiş beş dolar akıttı, demektir.

Kimse tutarın yüksekliğine şaşmasın. Dökme ve delme işleri, duvar örme, işçilerin getirilip götürülmesi, hemen hemen boş bir yere yerleştirilmeleri, fırınların, binaların yapılması, ışıkların donanımı, barut, mermi, yan giderler, bütün bunlar, çıkarılan hesaba göre, bu parayı yutacaktı. Kuzey Güney Savaşı'ndaki bazı top atışlarının beheri bin dolara patlamıştı. Barbicane'in topu, topçuluk mesleğinin görkemli örnekleri arasında tek olacaktı ve pekâlâ o rakamın beş katı ederdi.

20 Ekim günü, New York yakınlarındaki Goldspring Fabrikasıyla anlaşma imzalandı. Savaşta Parrott'a en iyi dökme topları sağlamış olan bu firmaydı.

Dünya'dan Ay'a

Taraflar arasında varılan anlaşmaya göre, Goldspring Fabrikası Columbiad'ın dökümü için gerekli malzemeyi Güney Florida'daki Tampa-Town'a nakletmeyi taahhüt ediyordu. İş, en geç, gelecek yılın 15 Ekime gününe kadar bitirilecek, top kullanıma hazır durumda teslim edilecekti. Gecikme durumunda, Ay'ın aynı koşullara gireceği tarihe kadar geçecek sürenin her bir günü için firma yüz dolar zarar ziyan ödeyecekti. O süre, on sekiz yıl ve on bir gündü. Goldspring Firması işçileri bulmayı, ücretlerini ödemeyi ve gerekli tüm düzenlemeleri yapmayı taahhüt ediyordu.

İki nüsha olarak kaleme alınan anlaşma, Gun-Club'ın Başkanı I. Barbicane ile Goldspring Fabrikası'nın Müdürü J. Murchison tarafından onaylanarak imzalandı.

STONE'S HILL¹

Gun-Club üyeleri seçimlerini yapıp Teksas'ı safdışı bıraktıktan sonra, herkes Florida coğrafyasını çalışıp öğrenmeyi –Amerika'da tüm yurttaşlar okuma bilir– kendine ödev bildi. O güne kadar kitapçılar hiç bu kadar çok *Bartram's travel in Florida*, *Roman's natural history of East and West Florida*, *William's territory of Florida*, *Cleland on the culture of the Sugar-Cane in East Florida* satmamıştı. Yeni bas-kılar yapmak zorunda kalındı. Coşkulu bir hücum vardı.

Barbicane'in okumaktan daha iyi bir iş yapması gerekiyordu; Columbiadin yerini kendi gözleriyle seçip belirlemek istiyordu. Onun için de hiç zaman yitirmeden Cambridge Gözlemevi'ne bir teleskop yapımına gerekli parayı verdi ve merminin alüminyum dökümü için Albany'de yerleşik bir firma olan Breadwill and C° ile bir sözleşme imzaladı. Sonra, J.-T. Maston, Binbaşı Elphiston ve Goldspring Fabrika-sı'nın Müdürü'nü yanına alıp yola çıktı.

Ertesi gün, dört yol arkadaşı Yeni Orléans'a vardılar. Orada hemen *Tampico*'ya bindiler. *Tampico*, Amerikan Donanması'na ait küçük bir savaş gemisiydi. Hükümet tarafından onların kullanımına verilmişti. Kazanlar fayrap edince, Louisiana kıyıları kısa sürede gözden kayboldu.

Yol uzun sürmedi; *Tampico* hareketinden iki gün sonra, dört yüz seksen mil-lik² yolu almış, Florida kıyısına varmıştı. Karaya yaklaşırlarken Barbicane, alçak, epeyce çorak görünümlü bir toprakla karşı karşıya olduklarını gördü. *Tampico*, is-tiridye ve istakoz bakımından zengin bir dizi ufak koyu geçtikten sonra, Espiri-

1) Taşlı Tepe. (ç.n.)

2) Yaklaşık iki yüz fersah. (J.V.)

tu-Santo Körfezi'ne girdi.

Bu körfez iki tane uzun doğal koya ayrılır. Gemi, Tampa ve Hillisboro adlı bu koyların orta yerindeki açıklığı hemen aşmıştı. Biraz sonra, Broocke Kalesi'nin deniz düzeyinin hemen üzerindeki bataryaları belirdi. Tampa, Hillisboro Irmağı ağzının oluşturduğu ufak doğal limanın bittiği noktada düzensiz biçimde yayılmış bir kentti. 22 Ekim günü *Tampico* işte o ufak limanda demirledi ve dört yolcu hemen karaya çıktılar.

Florida toprağına ayak basınca, Barbicane kalp atışlarının hızlandığını duydu. Mimarlar bir evin sağlamlığına bakarken nasıl zemini yoklarsa, o da toprağı ayaklarıyla denetliyor gibiydi. J.-T. Maston ise toprağı kancasının ucuyla eşeliyordu.

"Beyler," dedi Barbicane, yitirecek vaktimiz yok; bunun için hemen, yarın atlarımızı binip araziye keşfe çıkacağız."

Barbicane karaya çıktığında, Tampa-Town'lı üç bin kişi onları karşılamaya gelmişti. Bu, seçimiyle onları kayırmış olan Gun-Club Başkanı'na hak ettiği bir saygı gösterisiydi. Alkışlar, onaylama sesleriyle karşıladılar ama, Barbicane her türlü coşku gösterisinden kaçarak Franklin Otelinde bir odaya kapandı ve kimseyi kabul etmedi. Ünlü adam rolü ona göre değildi.

Ertesi gün, 23 Ekim'de, canlı, yerine duramayan ufak cüsseli İspanyol atları, pencerelerinin önünde kişniyordu. Fakat, dört yerine elli tane at gelmişti. Sırtlarında da binicileri. Barbicane üç yol arkadaşıyla birlikte aşağı indi. Kendini bir atlı birliğin ortasında bulunca, şaşırdı. Bu arada, her atının omzunda bir tüfek asılı olduğunu, ayrıca eğere asılı deri torbalarında da tabancalar bulunduğunu fark etmişti. Bunca silahlı güç toplanmış olmasının nedenini çok geçmeden Floridalı bir delikanlı açıkladı:

"Efendim," dedi, "Seminoller var da."

"Ne Seminolü?"

"Otlaklardan canlarının istediğı gibi geçen vahşiler. Size eşlik etsek fena olmaz diye düşündük."

"Hıh! dedi J.-T. Maston atına binerken.

"Böylesi sizin için daha emin," diye konuşmasını sürdürdü Floridalı.

“Beyler,” diye yanıtladı Barbicane, “nezaketinize teşekkür ederim. Haydi artık, yola çıkıyoruz!”

Küçük birlik hemen harekete geçip bir toz bulutunun içinde gözden kayboldu. Saat sabahın beşiydi, güneş görkemle parıldamaya başlamıştı bile. Derece 84°¹ gösteriyordu ama, denizden esen serin bir meltem bu aşırı ısıya hafifletiyordu.

Barbicane, Tampa-Town'dan çıkarak güneye doğru indi, kıyıyı izleyip Alifia Deresi'ne vardı. Bu cılız akarsu, kentin on iki mil aşağısında, Hillisboro Koyu'na dökülür. Barbicane ve yanındakiler derenin sağ kıyısı boyunca yol alarak batıya doğru çıktılar. Az sonra, körfezin dalgalarını, bir yüksekliğin arkasında gözden yitirdiler. Artık önlerinde Florida'nın geniş boşlukları vardı.

Florida iki bölüme ayrılır: Kuzeydeki bölümde nüfus daha yoğun ve dağılımı daha dengelidir, merkezi Tallahassee'dir; Birleşik Devletler'in en önemli gemi tersanelerinden biri olan Pensacola burada bulunur. Kendisini suları ile çevreleyen Atlas Okyanusu ile Meksika Körfezi arasında sıkışmış olan öteki bölüm, Gulf-Stream akıntısının kemirdiği incecik bir yarımada, ufak bir takımadanın orta yerinde göze çarpmayan bir noktadır. Bahama Kanalı'ndan giren o pek çok sayıda gemi, hep onun önünden gelip geçerler. Körfez'in büyük fırtınalardaki öncü karakolu gibidir. Eyalet'in yüzölçümü otuz sekiz milyon otuz üç bin iki yüz altmış yedi akr² tutar. İşte buradan yirmi sekizinci enlemin ötesinde ve girilecek işe elverişli bir akrılık toprak seçilecekti. Barbicane de bunun için toprağın genel görünümünü ve özel dağılımını inceliyordu.

Florida, 1512 yılının çiçekli paskalya yortusuna rastlayan gün, Juan Ponce de Léon tarafından keşfedilmiş, adına önceleri çiçekli paskalya anlamında Pascua Florida denilmişti. Çorak ve yanmış kıyılarıyla bu sevimli adı pek hak etmiyordu. Fakat kıyından birkaç mil uzaklaşıncaya toprağın genel görünümünü değişti ve taşıdığı ada layık olduğunu belli etti. Toprak küçük akarsularla ve göllerle bölünüyordu. İnsan kendini Hollanda'da ya da Guyana'da sanacaktı neredeyse. Fakat arazi hissedilir derecede yükseldi ve ekili ovalar ortaya çıktı. Burada gerek Kuzey'in ge-

1) Fahrenheit derecesi. 28 santigrad karşılığı. (J.V.)

2) On beş milyon üç yüz altmış beş bin dört yüz kırk hektar. (J.V.)

rek Güney'in tüm ürünleri yetiştirirdi. Geniş tarlalarında tropiklerin güneşiyle, kil-li toprakta saklanan suyla başarılı bir tarım yapılırdı. Daha sonra göz alabildiğine uzanan, zenginliklerini umursamaz bir eliaçıklıkla ortaya seren ananas bahçeleri, inhame¹, tütün, pirinç, pamuk, şeker kamışı tarlaları vardı sırada.

Barbicane'in arazinin yavaş yavaş yükselişinden hoşnut kaldığı anlaşıyordu. J.-T. Maston bu konuda kendisine soru sorunca:

"Aziz dostum," dedi, "Columbiad'ımızı yüksek arazide dökmemizin büyük yararı olacaktır."

"Ay'a daha yakın olmak için mi?" diye bağırarak sordu Gun-Club'in sekreteri.

"Hayır," diye yanıtladı Barbicane gülümseyerek. "Birkaç tuvaz yakın birkaç tu-vaz uzak olmuş, ne fark eder? Hayır, fakat yüksek arazi ortasında sularla cenkleş-mek zorunda kalmayız; çalışmalarımız hızlı ilerler. Uzun ve pahalı borular döşe-mekten kurtuluruz. Dokuz yüz kadem derinliğinde kuyu kazacak olanın bunu düşünmesi gerekir."

"Hakkınız var," dedi bunun üzerine Mühendis Murchison. "Delme işlemi sı-rasında, elden geldigince, akarsulardan kaçınmak gerekir. Fakat, bir kaynağa rast-larsak, iş ona kalsın, onu ya makinelerimizle kuruturuz ya da yatağını değiştiririz. Burada yapılacak olan artezyen kuyusu değil. O kuyular dar ve karanlık olu-yor, onları kazarken kılavuz, kovan, burgu, kısaca kuyu kazan işçinin ne kadar avadanı varsa hepsi kör işler. Hayır biz, elimizde kazma kürekle, açık havada ça-lışacağız ve toprağın yardımıyla işimizin üstesinden kısa sürede geleceğiz."

"Bununla birlikte," diye sürdürdü konuşmasını Barbicane, "toprağın yüksek oluşu ya da elverişli niteliği bizi yeraltı sularıyla uğraşmaktan kurtarırsa, çalışma-lar daha hızlı ilerler, daha eksiksiz olur. O halde, kazımızı deniz düzeyinin birkaç yüz tuvaz yukarısında bir alanda yapmalıyız."

"Haklısınız, bay Barbicane, ve yanılmıyorsam, çok geçmeden uygun bir yer bulacağız."

"Ah," dedi başkan, "ilk kazmanın vurulduğunu bir görsem!"

"Ben de sonuncusunu!" diye bağırıldı J.-T. Maston.

1) Bir Afrika dilinden alınmış Portekizce sözcük. Unlu yumrukokleri yenilen birbitki. (ç.n.)

“Başaracağız beyler,” diye yanıtladı mühendis, “ve inanın bana, Goldspring Şirketi size gecikme parası ödemek zorunda kalmayacak.”

“İyi de edersiniz,” dedi J.-T. Maston, “Ay, uygun koşullara yeniden gelinceye kadar yani on sekiz yıl on bir gün süreyle günde yüz dolar, biliyor musunuz ki, altı yüz elli sekiz bin yüz dolar eder?”

“Bilmiyoruz efendim, öğrenmemiz de gerekmeyecek.”

Saat sabahın onuna yaklaşıırken, küçük topluluk on, on iki mil yol almıştı. Verimli kırların ardından ormanlık bir bölge geliyordu. Orada bir tropikal bolluk içinde pek çok çeşit ağaç görülüyordu. Meyveleri ve çiçekleri birbirinden güzel renklerde olan, birbirinden güzel kokan nar, portakal, limon, incir, zeytin, kayısı, muz ağaçlarından, bağ kütüklerinden oluşan bu ormanlar neredeyse girilemeyecek sıklıkta idi. Bu çok güzel ağaçların kokulu gölgesinde parlak renkli kuşlar ötüyor ve uçuyorlardı. Bunların arasında da alaca balıkçıl dikkati çekiyordu; herhalde bu tüylü mücevhere layık olmak için yuvasının da mücevher kutusu olması gerekiyordu.

J.-T. Maston ve binbaşının böylesine zengin bir doğa parçası içinde bulunup da o görkemli güzellikler karşısında hayranlığa düşmemeleri olanaksızdı. Fakat Başkan Barbicane, böyle güzelliklere pek duyarlık göstermiyor, ilerlemek istiyordu. Bu verimli yöreden verimli olması nedeniyle hoşlanmamıştı. Pek hidroskop¹ olmamakla birlikte, ayaklarının altında suyun varlığını duyuyor ve tam kurak bir yer arıyordu ama, boşuna.

Bu arada ilerliyorlardı. Birçok akarsuyun sığ kesimini bulup aşmaları gerekti. Bunun tehlikeli bir yanı da vardı, çünkü akarsular on beşle on sekiz kadem uzunluğunda kaymanlarla² doluydu. J.-T. Maston ürkütücü çengeliyle onları tehdit ettiyse de, korkutabildiği sadece o kıyılarının yabanıl sakinleri pelikanlar, bağırıtlaklar ve tropikkuşları oldu. Kocaman flamingolarsa bir şey anlamadan bakıyorlardı.

Sonunda, nemli yörelerin sahipleri olan bu canlılar da gözden yitirildi; or-

1) Eskiden yeraltı sularının yerini saptama yeteneğine sahip olduğuna inanılan kişiler için kullanılan sıfat. (ç.n.)

2) Amerikanın tropik ve ekvator bölgelerinin sularında yaşayan ve timsaha benzeyen bir sürüngen. (J.V.)

manlar seyreliyor, ağaçlar ufalıyordu. Ürkek karaca sürülerinin geçtiği uçsuz bucaksız ovaların ortasında bir araya gelmiş birtakım ağaç toplulukları gördüler.

"İşte sonunda! diye bağırdı Barbicane üzengilerinin üzerinde dikilerek, "işte çamlık bölge!"

"Ve yabanılların bölgesi," diye yanıtladı binbaşı.

Gerçekten de, ufukta birkaç Seminol belirmişti. Kıpır kıpırdılar, hızlı giden atlarının üzerinde birbirlerine yaklaşıp uzaklaşıyorlardı. Uzun mızraklar gösteriyorlar, boğuk sesli tüfeklerini boşaltıyorlardı. Ne var ki, bu düşmanca gösterilerle yetindiler ve Barbicane ile yol arkadaşlarını doğrudan rahatsız etmediler.

Keşif gezisindekiler, dönümlerce uzanan taşlı bir düzlükte durmuşlardı. Tepelerinde yakıcı bir güneş vardı. Üzerinde bulundukları açıklık, geniş bir tümsek alandı ve Gun-Club üyelerine toplarının yerleştirilmesi için aranan koşullara sahip gibi geldi.

"Dur!" diye bağırdı Barbicane dururken. "Buranın bir adı var mı?"

"Stone's-Hill derler," diye yanıtladı Floridalılardan biri.

Barbicane tek sözcük etmeden atından indi, aygıtlarını alıp büyük bir titizlikle bulundukları noktanın konumunu belirlemeye başladı. Küçük grup onun çevresine sıralanmış, yaptıklarını hiç ses çıkarmadan izliyordu.

O an, Güneş meridyenden geçiyordu. Kısa sürede Barbicane, gözlemlerinin sonucunu rakama döktü ve konuştu:

"27°7'enlem ve 5°7' batı boylamında bulunan bu noktanın deniz düzeyinden yüksekliği üç yüz tuvadır. Kurak ve taşlı olması dolayısıyla, burayı girişime uygun koşullara sahip görüyorum. Şu halde, depolarımız, ışıklarımız, fırınlarımız, işçi kulübelerimiz burada yapılacak. Buradan," diye yineledi, ayağıyla Stone's-Hill'in tepesine vururken, "mermiyi Güneş aleminin boşluklarına göndereceğiz."

KAZMA VE MALA

Barbican ve yol arkadaşları Tampa-Town'a aynı günün akşamı döndüler ve Mühendis Murchison Yeni Orléans'a gitmek üzere *Tampico* gemisine bindi. Bir işçi ordusu toplayacak ve malzemenin büyük bölümünü getirecekti. Gun-Club üyeleri Tampa-Town'da kaldılar, yerli halkın yardımıyla ilk çalışmaları bir düzene koyacaklardı.

Tampico, hareketinden sekiz gün sonra peşinde ufak bir buharlı gemi donanmasıyla birlikte Espiritu-Santo'ya döndü. Murchison bin beş yüz emekçi bulmuştu. Köleliğin henüz kalkmadığı o kötü günlerde olsaydı, zamanını da zahmetini de boşa harcamış olurdu. Fakat, özgürlük ülkesi Amerika bağrında yalnızca özgür insanları barındırır olduğundan beri, bol para veren her yere insanlar koşup geliyordu, Gun-Club'da para eksik değildi. Kulüp, çalıştırdıklarına yüksek ücret ve ona göre de dolgun ikramiye veriyordu. Florida'da çalıştırmak üzere alınan bir işçi, işin bitiminde, Baltimore Bankası'nda adına yatırılmış bir sermayesi olacağına güvenebilirdi. Kısaca, Murchison adam bulmakta değil, ancak adaylar arasında seçim yapmakta zorlanmış, o bollukta emekçilerin zekâsı ve becerisi üzerinde durması gerekmişti. Bu durumda, topladığı o çalışanlar ordusunda, makine uzmanlarının, ocakçı, dökmeçi, kireç ocakçısı, madenci ve kiremitçilerin, siyah olsun beyaz olsun her çeşit el işçisinin en iyilerinin bulunduğunu rahatça söyleyebiliriz. Aralarından birçoğu ailesini de getirmişti. Yaşanan, tam bir göç hareketiydi.

31 Ekim günü, saat sabahın onunda, bütün o kalabalık Tampa-Town Rıhtımı'na çıktı. Bir günde nüfusu iki katına yükselen küçük kentte nasıl bir hareket, nasıl bir gidiş geliş başladığı kolayca kestirilebilir. Tampa-Town, gerçekten de,

Gun-Club'ın girişimi sayesinde çok para kazanacaktı. Bu da çok sayıda işçi olması nedeniyle değildi. Onlar hemen Stone's-Hill'e sevk edilmişti. Kazanç, yavaş yavaş dünyanın dört bucağından Florida Yanmadası'na akın etmekte olan meraklı kalabalıkla birlikte gelecekti.

İlk günler, ufak donanmayla gelen aygıt ve avadanların, makine ve erzakın boşaltılmasıyla uğraşıldı. Bir miktar da sökülüp üzerleri numaralanmış saç baraka getirilmişti. Bu arada, Barbicane, Stone's-Hill ile Tampa-Town'ı birbirine bağlayacak on beş mil uzunluğunda bir demir yolunun ilk kazıklarını çakıyordu.

Amerikan Demiryolu'nun hangi koşullarda yapıldığı bilinir. Olmayacak yerlerde dönemeç alan, dimdik rampalara tırmanan, koruma çubuklarını ve başka yardımcı yapılan hafife alan, tepelere tırmanıp, vadilere inen *rail-road* kör bir koşu tutturup gider, düz çizgi diye bir şeye aldırılmaz. Pahalıya çıkmaz. Kimseyi rahatsız etmez. Sadece, yolcu canının istediği gibi bazen aşağı atlayıp iner, bazen sıçrayıp biner. Tampa-Town'dan Stone's-Hill'e döşenecek yol, çocuk oyuncuğu sayılırdı. Ne uzun bir zamana ne büyük bir paraya gereksinim vardı.

Bu'arada, Barbicane, çağrısına uyup koşan tüm o insanların ruhu olmuştu; onlara can veriyor, coşkusunu, inancını onlara geçiriyordu. Sanki birden fazla yerde aynı zamanda bulunma yetisi varmış gibi, nerede aransa oradaydı ve peşinden de, vızıldayan bir sinek gibi, J.-T. Maston geliyordu. Pratik zekâsıyla bin türlü yeni icat kotarmaya çalışıyordu. Onunla insan hiçbir engele çarpmaz, hiçbir zorlukla karşılaşmaz, hiçbir sıkıntıya düşmezdi. Topçu olduğu kadar madenciydi, duvarcıydı, makinistti. Her soruya yanıt, her soruna çözüm buluyordu. Gun-Club ya da Goldspring Fabrikasıyla doğrudan mektuplaşıyordu. Gece gündüz istim üzerinde harekete hazır *Tampico*, Hillisboro barınağında onun buyruklarını bekliyordu.

1 Kasım günü Barbicane, yanına bir miktar adam alıp Tampa-Town'dan ayrıldı; hemen ertesi gün de Stone's-Hill çevresinde prefabrik evlerden yapılmış bir kent yükseliverdi. Bu yeni kenti bir de tahta perdeyle kuşattılar. Hareketliliğini, ateşliliğini gören neredeyse Birliğin büyük kentlerinden biri sanabilirdi. Kentteki yaşam disipline sokuldu. Çalışmalar eksiksiz bir düzen içinde başladı.

Titizlikle yürütülen sondajlar, toprağın niteliği hakkında gerekli bilgiyi ver-

mişti. Kazı işine 4 Kasım'da başlanılabildi. O gün, Barbicane ustabaşlarını topladı ve onlara şunu söyledi:

"Dostlarım, sizleri Florida'nın bu ıssız kesiminde neden topladığımı hepiniz biliyorsunuz. Amacımız, iç çapı dokuz kademlik, çeperleri altı kadem, taş kaplaması on dokuz buçuk kadem kalınlığında bir top dökmek. Özetlersek, dokuz yüz kadem derinlikte altmış kadem genişinde bir kuyu kazılacak, demektir. Bu büyük işin sekiz ay içinde bitmesi gerekiyor. Böylece, iki yüz elli beş günde yerden iki milyon beş yüz kırk üç bin dört yüz kadem küblük toprak çıkaracaksınız, yuvarlak hesap, günde çıkaracağınız toprak miktarı on bin kadem küb oluyor. Rahat çalışan bin işçi için hiçbir zorluk çıkarmayacak bu iş, oldukça kısıtlı bir yerde daha sıkıntılı olacaktır. Ne var ki, madem ki bu işin yapılması gerekiyor, yapılacaktır. Becerinize olduğu kadar yürekliliğinize de güveniyorum."

Florida toprağına ilk kazma, sabahın saat sekizinde vuruldu. O andan sonra da, bu çalışkan araç, kazı işçilerinin elinden bir an bile düşmedi. İşçiler çeyrek günlük vardiyalarla çalışıyorlardı.

Zaten, iş ne denli büyük olursa olsun, insan gücünün sınırlarını aşmıyordu. O sınıra varmaktan da çok uzaktı. Daha elle tutulur bir güçlük gösteren nice iş vardır ki, doğa koşullarının doğrudan alt edilmesini gerektirir, ama yine de üstesinden gelinmiştir. Benzerlerinden bir örnek vermek gerekirse, henüz makinelelerin insan gücünü yüz katına çıkarmadığı bir dönemde Sultan Selahattin tarafından Kahire yakınlarında açtırılmış olan ve Nil'in düzeyine inen *Yusuf Baba Kuyusu* üç yüz kadem derinliktedir. Koblenz'de Baden prensi Johann'ın açtırdığı kuyunun derinliğiye altı yüz kademliktir. Peki, şimdi yapılması istenen neydi? Bu derinliğin üç katına çıkarılması, bunu yaparken de genişliğin on kat fazla tutulması. Böylesinde, delme işi de kolaydır. Durum böyle olunca, başarıya ulaşılabileceğinden kuşku duyan tek bir usta, tek bir işçi yoktu.

Mühendis Murchison'ın Başkan Barbicane ile anlaşmaya vardıktan sonra verdiği önemli bir karar, çalışmaların daha da hızlandırılmasını sağladı. Sözleşmenin bir maddesi, Columbiad'ın dövme demirden ve kızdırılmış çemberlerle kuşaklanmasını öngörüyordu. Bu, yararsız bir sakınımdı, çünkü topun bu sıkıştırıcı halkalara gerek-

Dünya'dan Ay'a

sinimi olmayacaktı. Bu maddeden vazgeçildi.

Böylece zamandan kazanıyorlardı. Çünkü, zamanımızda kuyu açmada kullanılan ve hem duvar örme hem delme işlemlerinin geçerli olduğu yeni yöntemden yararlanılabilecekti. Bu çok yalın yöntemle, artık toprakları payandalamak gerekmiyordu; duvar gibi örülmüş çeper, sarsılmaz bir güçle toprağı tutuyor ve kendi ağırlığıyla aşağı iniyordu.

Çalışmanın bu aşaması, ancak kazma, zeminin sert kesimine vardığı zaman başlayacaktı.

4 Kasım günü, elli işçi, çevresi tahta perdelenmiş merkezde yani Stone's-Hill'in üst kesiminde, altmış kadem genişliğinde yuvarlak bir çukur kazdı.

Kazma ilk önce çürümüş bitkilerden oluşan altı parmak kalınlığında siyah bir humus katmanına rastladı ve kolayca onun hakkından geldi. Humus katmanını iki kadem kalınlığında ince kum katmanı izliyordu. Kumu özenle kaldırıp bir yana koydular, çünkü iç kalıbın yapımında kullanılacaktı.

Bu kumdan sonra, hayli yoğun bir beyaz kil tabakası görüldü. İngiliz marnına benziyordu; kalınlığı da dört kadem vardı.

Kazmaların ucunu, daha sonra, sert bir katman, kabuklu hayvanların taşlaşmış kabuklarından oluşmuş çok kuru, çok sert bir kaya pınıldattı. Bu katman, böylece aşağı doğru, bir süreklilik gösteriyordu. O noktada, deliğin derinliği altı buçuk kadem bulmuştu ve duvar örme çalışması başlamıştı.

Kazılan yerin dibinde meşe kerestesinden bir kuyu kasnağı kuruldu; bu, iyice sabitleştirilmiş, son derecede dayanıklı yuvarlak bir levhaydı. Merkezinde çapı Columbiad'ın dış çapına eşit bir delik vardı. Örülecek duvarın ilk sıraları kasnağa yerleştirildi. Suda sertleşen çimentoyla taşlar hiç oynamayacak biçimde birbirine tutturuluyordu. İşçiler, duvar işini çevreden merkeze doğru gerçekleştirildikten sonra, kendilerini yirmi bir kademlik bir kuyuda hapis olmuş buldular.

Bu iş de bittikten sonra, kazıcılar külünklerini, kazmalarını yeniden kavrayıp kuyu kasnağının altındaki kayayı kırmaya başladılar. Kayayı bir çeşit iskeleye dayıyorlar, kazdıkları yer iki kadem derinliğe vardı mı, iskeleyi çekiyorlardı; böylece kasnak ve onunla birlikte halka biçimi masif taş yapı da, işçiler en üst kesiminde

alışmalarını kesmeksizin, yavaş yavaş aşağı iniyordu. Döküm sırasında gazların ı-kacağı yerlerde birer delik bırakılıyordu.

Böyle bir çalışma, işçilerin büyük beceri sahibi olmasını ve bir an bile dikkät-sizlik etmemelerini gerektirirdi. Kasnağın altını kazanlardan birkaç tanesi, sıra-yan taş parçalarıyla tehlikeli biçimde yaralanmış, hattâ aralarından ölen olmuştu. Fakat coşku, gece gündüz bir an bile olsun azalmadı. Birkaç ay geçtikten sonra, bu çorak toprakta gündüzleri sıcaklık kırk dereceye varıyordu. Geceleriye, elekt-rik işığının beyaz örtüsü atında külünklerin kayaya vururken çıkardığı ses, ma-yınların patlaması, makinelerin gıcirtısı, döne döne yükselen ve havada dağılan duman bulutları, Stone's-Hill çevresinde bizon sürülerinin de, Seminol topluluk-larının da aşmayı göze alamadığı bir korku çemberi oluşturmuştu.

alışmalar düzenli olarak ilerliyordu. Malzeme buharlı vinçlerle kaldınılıyordu. Beklenmeyen bir engelle pek az karşılaşıldı. Sadece öngörölmüş zorluklar vardı, beceriklilikleri sayesinde onların da hakkında geliyorlardı.

İlk ay bittiğinde, kuyu o kadarlık süre için öngörölen derinliğe yani yüz on iki kademe varmıştı. Aralık ayında bu derinlik iki, Ocakta üç katına çıktı. şubat bo-yunca işçiler, yer kabuğundan ortaya çıkan bir su tabakasıyla uğraştılar. Bir gemi-de oluşan deliği tıkamak için yapıldığı gibi önce güçlü su pompaları ve sıkıştırıl-mış havayla çalışan aletlerle suyun kaynağını kurutmak sonra da deliği doldur-mak gerekti. Sonunda işi zorlaştıran bu akıntılardan kurtuldular. Sadece, topra-đın hareketliliği yüzünden, kuyu kasnağı kısmen çöktü ve bir miktar taşma oldu. Yetmiş beş tuvaz yüksekliğindeki bu levhanın itmesini düşünelim bir! Bu kaza birçok işçinin yaşamına mal oldu.

Taş kaplamayı payandalama, olanı yıkmadan temelinden ele alma ve kasnağı başlangıçtaki sağamlığına kavuşturmak için yapılan işler üç haftalarını aldı. Fakat, yapı kısa süre tehlikeye girer gibi olduysa da, mühendisin becerisi, kullanılan maki-nelerin gücüyle, işler yoluna girdi ve delme işi sürdü.

Ondan sonra, işleri sekteye uğratan herhangi bir olay çıkmadı ve Barbicane'in saptadığı tarihten yirmi gün önce, 10 Haziran'da, kuyu baştan aşağı taş döşenmiş olarak dokuz yüz kadem derinliği bulmuştu. Dipte taş döşeme, otuz kadem ka-

Dünya'dan Ay'a

lınlıkta masif bir kübe dayanıyordu. Üst kesimiye zeminle birdi.

Başkan Barbicane ile Gun-Club'ın üyeleri, Mühendis Murchison'ı coşkuyla kutladılar. Dev ölçülerdeki yapıtı, olağandışı bir hızla tamamlamıştı.

Barbicane, bu sekiz ay boyunca, Stone's-Hill'den bir an bile ayrılmamıştı. Hem kuyunun kazılmasını yakından izliyor, hem de durup dinlenmeden çalışanların rahatı ve sağlığıyla ilgileniyordu. Büyük topluluklarda görülen ve her türlü tropikal etkiye açık bölgelerde felaket ölçüsüne varan salgın hastalıklardan kaçınmakta da epeyce başarılı oldu.

Gerçi, birçok işçi bu tehlikeli işlerde her zaman rastlanabilen dikkâtsizliklerini yaşamlarıyla ödedi ama, bu çeşit felaketler de hiçbir zaman tûmden önlenemez. Amerikalılar bu ayrıntılarla pek uğraşmazlar. Genel olarak insanlığa, özel olarak bireye verdikleri önemden fazlasını verirler. Ne var ki, Barbicane'in ilkele-ri bunun tersi yöndeydi ve ilkelerini her fırsatta uygulamaya koyardı. Bu nedenle de, onun özeni, zekâsı, zor durumlara el koyması, şaşırtıcı ve insancıl öngörüsü sayesinde, kazaların ortalaması, okyanus aşırı ülkelerden önlemlerde lüks de-nebilecek derece ileri gitmeleriyle ün kazanmışların, örneğin her iki yüz bin franklık yapım işinde yaklaşık bir kaza kaydedilen Fransa'nın felaket ortalamasını aşmadı.

DÖKÜM İŞLEMİ

Kuyu kazma işinde geçirilen sekiz ay boyunca, bir yandan da döküm işinin hazırlık çalışmaları çok büyük bir hızla yürütülmüştü. Durumdan haberi olmayan bir yabancı Stone's-Hill'e gelse karşılaştığı görüntü onu çok şaşırtırdı.

Kuyudan altı yüz yarda uzakta ve onun çevresinde birbirlerinden yarım tuvaz ara ile bin iki yüz tane kümbetli fırın sıralanmıştı; her biri altı kadem genişliğindeydi. Bu bin iki yüz fırının oluşturduğu çizginin uzunluğu iki mili¹ buluyordu. Hepsi aynı modele göre yapılmıştı. Dört köşe tabanlı yüksek bacalarıyla çok garip bir görünüm sunuyorlardı. J.-T. Maston bu mimari düzenlemeyi pek beğenmişti. Ona Washington'daki anıtları hatırlatıyormuş. Ona göre, Yunanistan'da bile bundan güzel bir şey bulunamazmış. Ne var ki, Yunanistan'a hiç gitmediğini de sözlerine ekliyordu.

Yürütme Kurulu'nun üçüncü oturumunda, Columbiad için dökme demir ve özellikle gri dökme demir kullanılmasının kararlaştırıldığını anımsıyoruz. Bu seçimin nedeni, o maddenin daha dayanıklı, çekilip uzatılmaya daha uygun, daha yumuşak olması, kolayca tornaya gelmesi, her türlü kalıplama işlemine uygunluğudur, ayrıca, taş kömürü ile birlikte işlem gördüğünde, top, buhar makinesi silindiri, hidrolük pres gibi büyük direnç isteyen şeylerin yapımında çok aranan bir nitelik taşır.

Fakat, tek bir ergimeden geçmiş dökümün homojen olmasına seyrek rastlanır. Ancak, ikinci ergimeyle topraklı kalıntılarından arındırılarak arlaşırlır, inceltilir.

Bu nedenle, Tampa-Town'a gönderilen demir cevheri, Goldspring yüksek fırınlarında, kömürle, yüksek bir derecede ısıtılmış silisyumla işleminden geçirilmiş,

1) Yaklaşık üç bin altı yüz metre. (J.V.)

Dünya'dan Ay'a

karbonlaşmış ve dökme demire dönüştürülmüştü. Metal, Stone's-Hill'e bu birinci işlemten sonra gönderilmişti. Fakat, söz konusu olan, yüz otuz altı milyon libre dökme demirdi yani trenle taşınması astarı yüzünden fazlaya malolacak bir miktardı. Taşıma ücreti maddenin maliyetinin iki katı olacaktı. Bu nedenle, New York'tan gemi kiralayıp demiri çubuklar halinde yükleme yolu seçildi. Bunun için de altmış sekiz tane bin tonlatoluk gemi yani ufak bir filo gerekiyordu. İşte bu ufak filo, 3 Mayıs günü New York'ta rıhtımdan ayrılıp Okyanus'a açıldı, Amerikan kıyılarını izleyerek Bahama Kanalı'na girdi, Florida Burnu'nu geride bırakıp o ayın 10 unda Espiritu-Santo Körfezi'ni yukarı doğru çıkarak kazasız belasız Tampa-Town Limanı'na vardı.

Orada, gemilerin yükü Stone's-Hill demiryolunun vagonlarına boşaltıldı ve Ocak ayı ortalarına doğru o koca metal kütlesi gönderildiği yere vardı.

Bin iki yüz fırının bu altmış bin ton dökme demire fazla gelmeyeceği kolayca kabul edilebilir bir şeydir. Bu fırınların her biri yüz on dört bin libre metal alabiliyordu ve Rodman topunun dökümünde kullanılmış olan fırınların modeline göre yapılmıştı yani yamuk biçiminde ve çok basıklaştırılmıştı. Isıtma yeriyle baca, fırının iki ucunda bulunuyordu; öyle ki, fırının olanca genişliğinde ısı aynı derecedeydi. Ateş tuğlasından yapılmış bu fırınlarda taşkömürünün yakıldığı tek bir ızgara ile dökme çubukların konulacağı tek bir taban vardı. Yirmi beş derecelik bir eğimle yerleştirilmiş olan bu taban, metalin havuzlara akmasına olanak veriyordu; havuzlardan da aynı noktaya yönelmiş bin iki yüz tane oluk, ergimiş metali merkez kuyuya akıtıyordu.

Kuyunun açılması ve duvarın örülmesi işlerinin bittiği günün ertesinde, Barbicane iç kalıbı yaptırmaya başladı. Bu, kuyunun merkezinde, onun eksenini izleyen dokuz yüz kadem yükseklik, dokuz kadem genişlikte bir silindir olacaktı ve Columbiad'ın iç boşluğu ile çıkışacaktı. Bu silindir, killi toprak, kum, ot ve saman karışımı bir maddeden yapıldı. Kalıpla duvar arasında kalan kesim ergime durumundaki metalle doldurulacaktı, böylece altı kadem kalınlığında çeperler elde edilecekti.

Silindiri dengede tutabilmek için, demir çemberlerle sağlamlaştırdılar ve uzaktan uzağa taş duvara sıkıca gömülmüş traverslerle tutturdular. Bu traversle-

rin herhangi bir sakıncası olmazdı, çünkü hepsi metal blokun içinde kalacaktı.

Bu işlem, 8 Temmuz'da son buldu. Ertesi gün dökme işi başlayacaktı.

"Şu döküm işlemi çok güzel bir tören olacak," dedi J.-T.Maston dostu Barbicane'e."

"Kuşkusuz," diye yanıtladı Barbicane, "fakat halka açık bir eğlence olmaya-
cak."

"Nasıl? Yapı yerinin kapılarını herkese açmayacak mısınız?"

"Öyle bir şey yapmaktan özellikle kaçınırım, Maston; Columbiad'ın dökümü, tehlikeli demesem de, nazik bir iştir, onun gözlerden uzak gerçekleştirilmesini yeğlerim. Mermi atılırken, istenirse eğlence yapılsın, fakat o zamana kadar, hayır."

Başkan haklıydı; söz konusu işlemin birtakım öngörülemezlikler tehlikeleri olabilir. Büyük kalabalığın gelmesiyle, öyle bir tehlikenin atlatılmasını engellerebilir. Görevliler rahat hareket edebilmeliydi. Bu nedenle, Gun-Club üyelerinden Tampa-Town'a gelmiş bir heyet dışında, kimse yapı yerine alınmadı. Gelen heyette o yerinde duramayan Bilsby vardı, Tom Hunter vardı, Albay Blombery, Binbaşı Elphiston, General Morgan vardı, Columbiad'ın dökümünü kişisel bir mesele olarak ele alan kim varsa, hepsi gelmişti. Onlara çevreyi tanıtır görevini üstlenen J.-T. Maston, hiçbir ayrıntıyı es geçmiyordu. Adamları her yere götürdü, depolara, işliklere sokuyor, makinelerin arasından geçiriyordu. Bin iki yüz fırının hepsini teker teker gezmek zorunda kaldılar. Bin iki yüzüncü ziyarette biraz mideleri kalkmış, tiksiniş durumdaydılar.

Döküm, tam öğle vakti başlayacaktı. Bir gün önce, fırınların her birine yüz on dört bin libre metal çubuk doldurulmuştu. Sıcak hava rahatça dolaşabilirdi diye çubuklar çaprazlama istif edilmişti. Sabahtan beri, bin iki yüz baca havaya alev selleri kusuyordu; toprak boğuk titreşimlerle sarsılıyordu. Kaç libre metal eritilecekse, o kadar libre taşkömürü yakılacaktı. Demek ki, altmış sekiz bin ton kömür, güneşin önünde kara dumandan bir perde çekiyordu.

Homurtuları gökgürültüsünü andıran bu fırınların çemberi içindeki sıcaklık kısa sürede dayanılmaz kerteğe vardı. Güçlü vantilatörler de buna aralıksız soluklarını katıyor ve akkor durumundaki o ocakları oksijenle besliyordu.

Dünya'dan Ay'a

İşlemin başarıya ulaşabilmesi için, kısa sürede kotarılması gerekiyordu. Bir top atışıyla işaret verilir verilmez, her fırın sıvı durumdaki metali çıkarmaya başlayacak ve içini tümüyle boşaltacaktı.

Bu ön saptamalar kesinleştikten sonra, ustabaşları ve işçiler, başlama anını biraz heyecanla karışık bir sabırsızlıkla beklemeye koyuldular. Fırınların oluşturduğu çemberin içinde kimse kalmamıştı. Döküm ustalarının her biri, akıtma deliklerinin yanında, kendine ait olan yerde ayakta bekliyordu.

Barbican ve arkadaşları, yakındaki bir yükseltinin üzerine çıkmış, işlemi izliyorlardı. Önlerinde bir top, mühendisin bir işareti üzerine ateşlenmeye hazır, bekliyordu.

Öğleye birkaç dakika kala, ilk metal damlacıkları dökülmeye başladı; toplama havuzları yavaş yavaş doldu ve döküm maddesi tümünden sıvılaşınca, yabancı maddelerden arınabilmesi için kısa bir süre bekletildi.

Saat öğleyi vurdu. Birden bir top patladı ve havaya yoğun, kısa ve kızılımsı sarı ışığını fırlattı. Bin iki yüz akıtma deliği aynı anda açıldı, bin iki yüz ateş yılanı, akkor halkalarını açarak merkezdeki kuyuya doğru sürünerek ilerlemeye başladı. Kuyuya vardıklarında, korkunç bir gürültüyle ve hızla, dokuz yüz kademlik derinliğe doğru atıldılar. Bu, şaşırtıcı ve pek görkemli bir görüntüydü. Döküm maddesi dalgaları gökyüzüne dumandan burgaçlar göndererek kalıbın nemini buharlaştırıp, taş örgünün hava deliklerinden yoğun buhar biçiminde dışarı atarken, ayaklar altında toprağın titrediği duyuluyordu. Bu yapay bulutlar, yoğun kıvrımlarını aç aça, zenit doğrultusunda beş yüz tuvazlık bir yüksekliğe çıkıyorlardı. Ufuk çizgisinin ötesinde bir Kızılderi'ni bunu görse, Florida'nın orta yerine yeni bir yanardağ ağızı açıldı sanırdı. Halbuki, ne bir yanardağ patlaması vardı ne de bir hortum oluşmuştu! Doğanın yaratabileceği korkunç herhangi bir olay karşısında da bulunmuyordu! Hayır! Bu kızılımsı dumanları, ancak bir yanardağdan çıkabilecek bu dev alevleri, bir depreminkine benzer bu gürültülü sarsıntuları, kasırgalarla, fırtınalarla yarışan bu uğultuları yaratan sadece ve sadece insandı! İnsan elinin kazdığı bir uçuruma, erime durumunda madenden bir şelaleyi akıtan yine insan eliydi.

COLUMBIAD

Döküm işi başarılı olmuş muydu? Artık sadece birtakım tahminler yürütülüyordu. Halbuki, fırınlarda sıvı durumuna getirilmiş metalin tümü kalıbın içine girdiğine göre, başarısız olunduğunu düşünmek için bir neden yoktu. Fakat, yine de, uzun bir zaman geçmeden kesinlikle emin olunamazdı.

Çünkü, Binbaşı Rodman yüz altmış bin librelik topunu döktüğünde, soğutulması için tam on beş gün beklenilmesi gerekmişti. Şu halde, tepesinde buhar burçaçları dönen, çok yüksek sıcaklığı nedeniyle yaklaşılamayan bu koskocaman Columbiad'ın hayranlarının önüne çıkabilmesi için kimbilir ne kadar zaman gerekliydi? Bunu hesaplamak zordu.

Gun-Club üyelerinin sabrı bu süre içinde çok zorlandı ama, yapılabilecek bir şey yoktu. J.-T. Maston, davaya bağlılığından neredeyse yanacaktı. Dökümden on beş gün sonra bile, hâlâ göğün ortasında dumandan oluşan çok yüksek bir sorğu yükselmekteydi ve Stone's-Hill'in çevresinde iki yüz kadem yarı çapında bir yerde toprak, üzerine basan ayakları yakıyordu.

Günler geçti, haftalar birbirini izledi. Koca silindiri soğutmanın yolu yoktu. Yaklaşmak olanaksızdı. Beklemek gerekiyordu. Gun-Club üyeleri gittikçe daha fazla sabırsızlanıyorlardı.

"Bugün 10 Ağustos," dedi bir sabah J.-T. Maston. "1 Aralık gününe dört aydan az bir zaman kaldı. İç kalıbı sökmek, topun iç boşluğunun ölçümünü yapmak, Columbiad'ı doldurmak, bütün bunlar yapılacak daha! Zamanında hazır olamayacağız. Topa yaklaşılmıyor bile! Hiç soğumayacak mı yoksa? Eğer öyleyse bu gerçekten kötü bir şaka!"

Dünya'dan Ay'a

Sabırsız sekreteri yatıştırmaya çalışıyorlarsa da, başarılı olamıyorlardı. Barbicane bir şey demiyordu ama, sinirlendiğini sessizliği ile saklıyordu. Üstesinden yalnızca zamanın, bu durumlarda korkunç bir düşman olan zamanın gelebileceği bir engelle eli kolu bağlanmış olmak, düşmanın insafına kalmak, savaş adamlarına çok zor gelir.

Bununla birlikte, gündelik gözlemler sayesinde, zeminin durumunda bir değişme fark edildi. Fıskıran buharların yoğunluğu ve kalınlığı 15 Ağustos tarihine doğru azalmaya başlamıştı. Birkaç gün sonra, topraktan ancak hafif bir buğu çıktığı görüldü. Bu, taş lahinde gömülü canavarın son soluguydu. Yavaş yavaş toprağın titremeleri duruldu, sıcaklık çemberi daraldı; seyircilerden en sabırsızlar yaklaşıyorlardı; bir gün iki tuvazlık yer kazanıldı, ertesi gün bu, dört tuvaza çıktı. 22 Ağustos günü, Barbicane ve arkadaşları ile mühendis, Stone's-Hill'in üzerindeki dökme örtüsü üzerinde yer alabildiler. Sağlığa pek uygun bir yerdi, kimse nin ayakları üşümezdi orada.

"Nihayet!" diye haykırdı, Gun-Club'in Başkanı rahatça derin bir soluk alarak.

Aynı gün çalışmalara yeniden başlandı. Hemen, topun iç boşluğunu serbest bırakabilmek için, iç kalıbın çıkarılması işi ele alındı. Kazma, küçük, delgi, dur durak bilmeden işliyordu. Killi toprakla kum, sıcaklığın etkisi altında son derecede sertleşmişti; fakat, dökme demirin çeperlerine değen bu yakıcı karışımın hakkından makinelerle gelindi. Çıkarılan madde hemen buharla işleyen arabalarla kaldırılıyordu. Öylesine iyi çalışıldı, öylesine bir coşku gösterildi, Barbicane'in işe müdahalesi o kadar ısrarla ve dolarları sayesinde gücü o derecede büyüktü ki, 3 Eylül günü kalıptan iz kalmamıştı.

Hemen perdah vurma işlemine girildi. Vakit yitirmeden makineleri yerleştirdiler ve kısa sürede güçlü perdah burgularını işletmeye başladılar. Bunların keskin yüzü, dökme demirin pürüzlerini temizlemeye başladı. Birkaç hafta sonra, dev borunun içi kusursuz bir silindir biçimini almış, topun iç boşluğuna eksiksiz biçimde perdah vurulmuştu.

Nihayet, Barbicane'in ilk konuşmasının üzerinden henüz tam bir yıl geçmeden, 22 Eylül günü, kesinlikle kalibrelenmiş, hassas aletlerle hesaplanarak tam

dikey konuma getirilmiş olan dev top kullanıma hazırды. Geriye bir tek Ay'ı beklemek kalıyordu. Onun randevuya geleceğinden ise kesinlikle emindiler.

J.-T. Maston'un sevinci sınır tanımıyordu; dokuz yüz kademlik boşluğa bakayım derken az kalsın içine düşüp, korkunç bir kazaya kurban gidecekti. Neyse ki, saygıdeğer Albay Blomssberry'nin sağ kolu sol kolu gibi kopmayıp yerinde kalmıştı da, Gun-Club'ın sekreterini kurtardı; yoksa zavalılık, Columbiad'ın derinliklerinde, bir zamane Herostratos'u¹ gibi ölecekti.

Evet, top tamamlanmıştı. Eksiksiz yapılmış olduğundan kuşku duyulamazdı; bundan ötürü de, 6 Ekim günü Yüzbaşı Nicholl, gönülsüzce de olsa, Barbicane'e borcunu verdi ve o da, muhasebe defterine iki bin doları kaydetti. Yüzbaşı'nın öfke ve hırsının adamı hasta edecek kertede olduğunu kolayca kestirebiliriz. Ne var ki, henüz üç bin, dört bin ve beş bin dolarlık üç tane bahis vardı geride. Yüzbaşı bunlardan ikisini kazansa, eline geçecek şey pek büyük bir tutar olmasa bile, kârda sayılırdı. Fakat onun hesaplarında paranın işlevi yoktu; rakibinin on tuvaşlık levhaların dayanamayacağı bir topu döküm işleminde elde ettiğİ başarı, Nicholl'a büyük darbe olmuştu.

Stone's-Hill yapı yeri, 23 Eylül'den başlayarak, halka tümnden açılmıştı; görmeye gelenlerin ne denli kalabalık olduğU kolayca kestirilebilir.

Birleşik Devletler'in dört köşesinden pek çok meraklı Florida'ya akın ediyordu. Tampa Kent'i, tümüyle Gun-Club çalışmalarına ayrılan o yıl boyunca büyük ölçülerde gelişmişti. Nüfusu yüz elli bine varmıştı. Brooke Kalesi çevresinde bir sokaklar ağı oluşmuştu ve şimdi kent Espiritu-Santo Körfezi'nin iki koyunu birbirinden ayıran kıyı şeridi üzerinde uzanıp gitmekteydi. Yeni mahalleler kurulmuş, yeni alanlar açılmıştı. Daha kısa süre önce Amerika güneşinin kızdırdığı çakıl taşlarından başka bir şey görülmeyen bu yerlerde, evlerden bir orman yükseliyordu. Kilise, okul, konut yapımı işleri alan şirketler kurulmuştu. Bir yıldan kısa bir süre içinde, kentin toprakları yayılıp yüzölçümü on katına çıkmıştı.

Yankilerin tüccar doğduklarını biliriz. Yazgı onları, buzlu bölgelerden kızgın

1) Efes'teki Artemis tapınagını ateşe verdiği için yakılarak ölüme mahkum edilen adam. (İ.Ö. dördüncü yüzyıl) (ç.n.)

çöllere kadar, nereye atarsa atsın, onlardaki iş içgüdüsü yararlı bir şey bulup çıkarır. İşte bundan ötürüdür ki, sıradan meraklılar, Florida'ya sırf Gun-Club'in çalışmalarını izlemeye gelmiş olanlar, Tampa'ya yerleşir yerleşmez, ticaret işlerine sürükleniverdiler. Malzeme ve işçi taşınması için kiralanmış gemiler, limanda o zamana kadar eşi görülmemiş bir etkinlik yaratmıştı. Çok geçmeden, başka gemiler, türlü biçimlerde, değişik tonilatolarda gemiler de, yiyecek, çeşitli maddeler yüklenip körfezin iki koyuna yanaşmaya başladı. Büyük armatör firmaları, simsar yazıhaneleri kente yerleşti. *Shipping Gazette*¹ adlı yayın organı her gün Tampa Liman'ına gelecek gemileri bildirmeye başladı.

Kentin çevresinde kara yolları çoğalırken, kent yönetimi de, nüfusunun aşırı ölçüde çoğalmasını göz önüne alarak Birliğin güney eyaletlerinin demiryollarına bağlandı. Mobile ile güneyin büyük gemi tezgâhlarının bulunduğu Pensacola arasına bir hat döşendi. Sonra, o önemli noktadan Tallahassee'ye yönelindi. Orada daha önceden yirmi bir millik kısa bir demiryolu vardı. Tallahassee'yi, deniz kıyısındaki Saint-Marks'a bağlayan bu hattı. Tampa-Town'a kadar uzatılan da bu hat oldu. Demiryolu, geçtiği yerlerde orta Florida'nın ölü ya da uykudaki kesimlerini uyandırıp canlandırınıyordu. Sonunda Tampa, sanayi harikaları sayesinde, büyük bir kent havasına büründü; o harikaları ise bir adamın kafasında günün birinde doğuvarmış bir düşünceye borçluydu. Tampa'ya "Moon-City"² diye ad takmışlardı; ve Florida'nın başkentini gölgede bırakıyordu.

Teksas ile Florida arasında niçin bu kadar büyük bir yarışma olduğunu, Gun-Club tarafından seçilenin kendileri olmadığını görünce Teksaslıların neden böylesine sinirlendiklerini şimdi daha iyi anlayabiliriz. Barbicane'in deneyiminden bir eyaletin neler kazanabileceğini, bir top atışının sağlayacağı iyilikleri o parlak sezgileriyle öngörmüşlerdi. Teksas, geniş bir ticaret merkezine, demiryollarına ve önemli bir nüfus artışına sahip olma fırsatını yitiriyordu. Bütün bu nimetler, körfezin çırpınılarıyla Atlas Okyanusu'nun dalgaları arasına bir set gibi atılmış o sefil Florida Yarımadası'na yöneliyordu. Bu nedenlerden ötürü de, Barbicane ve Ge-

1) Gemicilik gazetesi. (J.V.)

2) Ay Kenti. (J.V.)

neral Santa-Ana, Teksaslılara son derecede sevimsiz geliyordu.

Bununla birlikte, Tampa-Town'ın yeni halkı, ticaret ve sanayi ateşine kapılmış olmakla birlikte, Gun-Club'ın gerçekleştirdiği ilginç çalışmaları da unutmuyorlardı. Tersine, yapılan işin en ince ayrıntıları, en ufak bir kazma darbesi, onları heyecanlandırıyordu. Kentle Stone's-Hill arasında sürekli bir gidiş geliş, adeta bir t rens el geçit, hattâ bir hac ziyareti vardı, denilebilir.

Topun atılacağı gün seyirci sayısının milyonları bulacağı şimdiden kestirilebilirdi.       daha şimdiden dünyanın dört bir tarafından, daracak yarımadaya yığılıyorlardı. Avrupa, Amerika'ya g   ediyordu.

Fakat, şunu söylemek gerekir ki, gelen bu meraklı kalabalık aradığını pek d            bulabiliyordu. Bir     d      işlemini görmeyi ummu , dumanlarla yetinmek zorunda kalmıştı. Bu, meraklı g  lerin hevesini kursa ında bırakmak demekti ama, Barbicane o işleme kimseyi kabul etmek istememi tı. Bundan       de, birtakım ho nutsuzluklarını belli etmişler ve serzenişte bulunmu lardı. Başkanı suçladılar, zorbalık ettiğini söyleyenler çıktı. Yöntemini pek "amerikanvari" bulmadılar. Stone's-Hill'i çevreleyen tahtaperdenin dışında k      çapta bir ayaklanma oldu. Barbicane, mal  m, kararından d  nmedi.

Fakat, Columbiad t  m yle bitirildikten sonra, i ler daha fazla gizlenemedi. Zaten kapıları kapamak bir k    niyet göstergesi olurdu, daha da fenası, halkın duyguları incinirdi. Bu nedenle, Barbicane yapı yerini isteyen herkese açtı; ne var ki, pratik zekasının etkisi altında, girişi paralı yaptı.

O b      Columbiad'ı seyretmek   nemli şeydi, fakat bir de derinliklerine inmek, bir Amerikalı için bu dünya mutlulu unda *nec plus ultra*¹ idi. Gelen meraklılar arasında tek kişi yoktu ki, bu metal uçurumun i ini ziyaret etmek istemesin. Buharla işleyen bir  ıkır a asılı aygıtları görüp meraklarını rahatça giderebildiler. Tutkulu bir hücum vardı. Kadın,  ocuk, ya lı, hepsi, dev topun y re indeki gizleri çözmeyi görev edindiler. A a ı inmeye kişi başına be  dolar alınıyordu, b  lesine yüksek biçilmiş fiyata karşın, atı ın gerçekleşmesinden önceki iki ay boyunca Gun-Club kasalarına be  y   bin dolara yakın para girdi.

1) Latince.Olabilenin en iyisi. ( .n.)

Columbiad'ın ilk ziyaretçilerinin Gun-Club üyeleri olduğunu söylemek herhalde gereksizdir. Bu, o değerli kurula sunulmuş bir ayrıcalıktı. Törensel ziyaret 25 Eylül günü yapıldı. Özel bir kasa¹, Başkan Barbicane'i, J.-T. Maston'ı, Binbaşı Elphiston'ı, General Morgan'ı, Albay Blomsberry'i, Mühendis Murchison'ı ve ünlü kulübün seçkin üyelerinden birkaçını aşağıya indirdi. Hepsi toplam on kişiydi. Uzun metal borunun dibinde ısı hâlâ yüksekti. Soluk almakta biraz sıkıntı çekiyorlardı. Ama ne sevinç! Ne coşku! Elektrik ışığıyla *a giorno*² aydınlatılmış Columbiad'a destek olan yekpare taş blok üzerinde on kişilik bir sofraya kurulmuştu. Gökten iner gibi gelip konukların önüne birbiri arkasına sürülen yemeklerin hem çeşidi çoktu hem nefis şeylerdi. Yerin dokuz yüz kadem altında yapılan bu şölen-de Fransız şaraplarının en iyileri su gibi aktı.

Görkemli yemek pek canlı, hattâ epeyce gürültülü geçti; Yerküre onuruna kadeh kaldırıldı, Yerküre'nin uydusu, Gun-Club, Birlik, Ay, Phœbe, Diana, Selene, Gecelerin Yıldızı, bütün bu adlara içildi. "Göklerin sakin habercisi" onuruna da kadeh kaldırıldı. Tınlayan dev borunun ses dalgalarıyla taşınan bütün bu coşkulu seslenişler, çıkış noktasına gökgürültüsü ölçeğinde varıyor, Stone's-Hill çevresindeki halk da dev Columbiad'ın dibindeki şölen sofrasında oturan on kişiye yürekleri ve çılgınlıklarıyla katılıyordu.

J.-T. Maston artık kendini tutamıyordu. Acaba bağışları el kol hareketlerinden daha mı fazla, daha mı azdı? Yediginden çok mu, az mı içti? O noktalar pek açık değildi. Her ne olursa olsun, o, bulunduğu yeri koca bir imparatorluğa değişmezdi. "Hayır," diyordu, "şu top doldurulup ateşlendiğinde, beni gezegenler alemine parça parça gönderecek olsa bile."

1) Fransızcada 'asansör' sözcüğü ilk kez bu kitabın yayınlanmasından iki yıl sonra kullanılmıştır. (ç.n.)

2) İtalyanca. Gün ışığı kadar parlak. (ç.n.)

BİR TELGRAF

Gun-Club'ın giriştiği işin büyük bölümü hemen hemen bitmişti ama, merminin Ay'a fırlatılmasına daha iki ay vardı. Tüm dünyanın içinde bulunduğu sabırsızlığa göre ölçülürse yıllar gibi uzun gelecek iki ay! O zamana kadar hazırlığın en ufak ayrıntı her gün gazetelerde yer almıştı. Herkes de gazeteleri, büyük bir tutkuyla takip ediyordu. Fakat halka dağıtılan bu "kâr payı"nın artık ufala ufala pek azalmış olmasından korkuluyordu. İnsanlar günlük heyecan paylarına el atmaktan ürker olmuşlardı.

Korkulan, başa gelmedi. En beklenilmeyen, en sıradışı, en inanılmaz, en olmayacak şey ortaya çıkıp yeniden heyecanları körükledi ve tüm dünyayı daha da büyük bir coşkunun kucağına attı.

Bir gün, 30 Eylül günü, saat öğleden sonra üç kırk yedide, Valentia (İrlanda) ile Terre-Neuve ve Amerikan kıyıları arasındaki sualtı kabloları aracılığıyla gönderilmiş bir telgraf Başkan Barbicane'in adresini buldu.

Başkan Barbicane, telgraf kâğıdının kapalı yerini yırtıp açtı, metne baktı ve o yirmi sözcüğü okuyunca, hakimiyetini kaybetti, dudaklarının rengi uçtu, gözleri bulandı.

Bugün Gun-Club arşivlerinde bulunan telgrafın metni şöyleydi:

Fransa, Paris

30 Eylül, sabah saat 4

Barbicane, Tampa, Florida

Birleşik Devletler

Küresel obüsün yerine konik silindir mermi koyunuz. İçinde gideceğim. Atlanta Gemisiyle geliyorum.

Michel Ardan

“ATLANTA” GEMİSİ’NİN YOLCUSU

Bu bomba gibi haber, elektrik tellerinin üzerinde uçmayıp da Fransız, İrlandalı, Terre-Neuvelü, Amerikalı memurların haberi olmaksızın sıradan bir zarfın içinde gelmiş olsaydı, Barbicane, hem tedbiri elden bırakmamak hem yapıtının gördüğü saygıyı bozmamak için susar otururdu, hattâ bunda bir an bile duraksamazdı. Bu telgrafın altında, hele bir Fransız’dan geldiği göz önüne alınırsa, bir aldatmaca bulunduğu düşünülebilirdi. Böylesine bir yolculuğu sadece kafasından geçirmesi için insanın ne denli gözüpek olması gerekirdi. Ayrıca, o çeşit bir insan neye benzerdi? Böyle bir adam gerçekten varsa bile, mermiye koymak yerine, tımarhaneye kapatmak gerekirdi.

Ne var ki, telgrafın metni biliniyordu, çünkü telgraf iletme makineleri, yapıları gereği, öyle sır tutan şeyler değildir. Michel Ardan’ın önerisi şimdiden Birliğin çeşitli eyaletlerinde duyulmuştu. Şu halde, Barbicane’in susması hiçbir işine yaramazdı. Tampa-Town’da bulunan arkadaşlarını topladı, ne düşündüğünü belli etmeden, telgrafta yazılı olan şeye inanılıp inanılmamasını tartışmadan sadece o kısa metni okumakla yetindi.

“Olacak şey değil!” “Akıl almaz şey!” “Basbayağı şaka!” “Bizimle alay etmişler!” “Gülünç!” “Saçma!” Dakikalarca, böyle kuşku ve inanmazlık dile getiren, aptallıkla, delilikle suçlayan pek çok sözcük söylendi. Bu arada, benzer durumda görülen el kol hareketleri de eksik olmuyordu. Üyeler, o anda içinde bulundukları ruh haline göre, gülümsüyor, gülüyor, omuzlarını silkiyor ya da kahkaha atıyorlardı. Sadece J.-T. Maston dört dörtlük bir laf etti.

“Buna fikir derim ben!” diye bağırды.

“Evet,” diye yanıtladı binbaşı, “böyle fikirler çıksın arada, ama uygulamayı düşlemesinler bile.”

“Neden uygulanmaya konulamazmı?” diye sert bir tavırla karşılık verdi Gun-Club’ın tartışmaya hazır sekreteri. Fakat onu daha fazla kıskırtmak istemediler.

Bu arada, Michel Ardan adı Tampa Kent’inde ağızdan ağza dolaşmaya başlamıştı bile. Yabancı, yerlisi birbirlerine bakıyor, birbirlerine bir şeyler soruyor, gerçekte var olduğu kesin bilinmeyen, hayal kişi gibi gelen o Avrupalı hakkında değil de, o kişinin varlığına inanmış olan J.-T. Maston hakkında şakalar yapıyorlardı. Barbicane Ay’a bir mermi gönderilmesini önerdiğinde, herkes bu girişimi doğal, uygulanabilir, salt balistik açıdan ele alınması gereken bir şey gibi görmüştü. Fakat, aklı başında bir kişinin merminin içinde yer almayı önermesi, o olmayacak yolculuğu göz alması, oyun gibi bir öneriydi, bir şakaydı; Fransızların tek-lifsiz konuşmalarında “göz boyama” dedikleri türden bir şeydi!

Aylar, ardi arkası kesilmeden akşama dek sürdü. Denilebilir ki, Birlik Eyaletlerinin tümü kahkaha krizine tutulmuştu. En olmayacak girişimlerin hemen övgüler topladığı, yandaş bulduğu, peşinden insanlar sürüklediği bir ülkede bu, pek alışılmış bir şey değildi.

Yine de, Michel Ardan’ın önerisi, her yeni fikir gibi, bazılarının zihnini uğraştırmaktan geri kalmıyordu. Bu da, alışılmış heyecan akışını bozuyordu. “Böyle bir şeyi düşünmemiştik!” Bu olay, çok geçmeden, yalnızca garipliği nedeniyle zihinlerde bir takıntı olup kaldı. Olayı düşünüyorlardı. Nice şey vardır ki, bir gün yadsınır, ertesi gün gerçekleşir. Neden böyle bir yolculuk günün birinde gerçekleşmesin? Fakat, her ne olursa olsun, kendini böylesine bir tehlikeye atmak isteyen adam kaçık olmalıydı ve madem ki tasarısı ciddiye alınamazdı, saçmalıklarıyla koca bir topluluğu rahatsız edeceğine, sussa elbette daha iyi ederdi.

Fakat bakalım, acaba böyle bir kişi gerçekten var mıydı? Bu ad, Michel Ardan adı, Amerika’da bilinmiyor değildi. Gözüpek girişimlerinden ötürü kendinden çok söz ettiren bir Avrupalıydı. Sonra, Atlas Okyanusu’nun derinliklerinden fırlatılmış o telgraf, Fransız’ın *bindim* dediği gemi, geminin varacağı tarih, bütün bunlar olaya bir gerçeklik boyutu kazandırıyordu. Emin olunmalıydı. Çok sür-

medi, insanlar üçer beşer toplanıp gruplar oluşturdu, gruplar merakın etkisi altında, molekül çekimine uğramış atomlar gibi yoğunlaştı; sonunda sıkışık bir kalabalık ortaya çıkıp Barbicane'in oturduğu yere doğru yürüyüşe geçti.

Telgrafi aldığından beri Barbicane ağzını açıp bir şey söylememiştir. J.-T. Maston'un fikrinin öğrenilmesini engellememiş, kendisi ise onu ne onaylamış ne eleştirmiştir. Sessiz ve dingin duruyordu; olayları beklemek niyetindeydi. Fakat, halkın sabırsızlığını kestirememiştir. Pencerelelerinin altında Tampa Halkı'nı gördüğünde de pek hoşnut olmadı. Çok sürmedi, birtakım mırıldanmalar, yüksek sesle ve öfkeli konuşmalar üzerine, ortaya çıkmak zorunda kaldı. Görülüyor ki, ünlü olmanın tüm görevlerini, buna bağlı olarak da tüm sıkıntılarını üstlenmişti.

Evet, ortaya çıktı; sesler dindi ve yurttaşlardan biri söz alarak şu soruyu açtıkça dile getirdi: "Telgrafta Michel Ardan adıyla belirtilen kişi Amerika'ya gelmek üzere yola çıkmış mıdır? Evet mi, hayır mı?"

"Beyler," diye yanıt verdi Barbicane, "sizin bildiğinizden fazlasını bilmiyorum."

"Bilmek gerekir," diye yükseldi birkaç sabırsız ses.

"Zaman bildirecektir," oldu başkanın soğuk yanıtı.

"Zamanın tüm bir ülkeyi merakta bekletmeye hakkı yok," diye yanıtladı gelenlerin sözcüsü. "Merminin planını telgrafta istendiği gibi değiştirdiniz mi?"

"Henüz değiştirilmedi, beyler; fakat hakkınız var, ne ile karşı karşıya bulunulduğu bilinmeli. Bütün bu heyecana neden olan telgraf, bu bilgileri tamamlama işini de üstlenecektir."

"Telgrafhaneye! Telgrafhaneye!" diye bağırmaya başladı kalabalık.

Barbicane aşağı indi ve büyük kalabalığın önüne geçerek yönetim binasına doğru yürüdü.

Birkaç dakika sonra, geminin Liverpool'daki acentesine bir telgraf gönderilmişti. Şu sorulara bir yanıt isteniyordu:

"Atlanta Gemisi nasıl bir gemidir?" "Avrupa'dan ne zaman yola çıkmıştır?" "Gemide Michel Ardan adında bir Fransız bulunmakta mıdır?"

İki saat sonra, Barbicane'in eline, hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak kesinlikte bilgiler geçiyordu.

“Buharlı bir gemi olan Atlanta, 2 Ekim günü Tampa-Town’a gitmek üzere Liverpool’dan ayrıldı. Yolcu listesinde Michel Ardan adında bir Fransız kayıtlıdır.”

Birinci telgrafi doğrulayan bu bilgiyi alan başkanın gözleri birden parladı, yumrukları sıkıldı ve şöyle mırıldandığı duyuldu:

“Demek doğruymuş! Demek olabilmış! Şu Fransız gerçekten varmış ve on beş gün sonra burada olacak! Ama, adam deli! Çıldırılmış! Asla böyle bir şeye razı olmam...”

Bununla birlikte, daha o akşam, Breadwill and C° Firması’na bir mektup yazarak yeni bir bildiriye kadar merminin dökümünün ertelenmesini rica etti.

Artık tüm Amerika’nın nasıl bir heyecana kapıldığını, Barbicane’in ilk bildirisinin yarattığı etkinin nasıl on kat geride bırakıldığını, Birliğin gazetelerinin neler yazdıklarını, habere gösterdikleri tepkileri, yaşlı anakaradan çıkan bu kahramanın gelişini hangi perdelerden duyurduklarını, halkın saatleri, dakikaları, saniyeleri sayarak yaşadığı ateşli hareketliliği anlatmak, tek bir düşüncenin egemenliği altındaki bütün kafaların yorucu saplantısı hakkında şöyle böyle de olsa bir fikir vermek, tek bir tasaya göre ayarlanan uğraşları, yarı yerde durdurulan işleri, askıya alınan ilişkileri, demir almak üzereyken Atlanta Gemisinin gelişini kaçırmamak için liman girişinde yeniden halat atan tekneleri, dopdolu gelip boş dönen konvoyları, buharlı gemilerin, yolcu gemilerinin, yatların, her boy hız teknesinin sürekli olarak girip çıktığı Espiritu-Santo Körfezi’ni tanımlamak, Tampa-Town’ın nüfusunu on beş günde dört katına çıkaran ve arazide konaklayan askerler gibi çadırda yatan o binlerce meraklıyı betimlemek insan gücünü aşan bir emek ister, ancak büyük bir gözüpeklikle böyle bir şeye girişebiliriz.

20 Ekim günü, saat sabahın dokuzunda, Bahama Kanalı’nın semaforları ufuktaki yoğun bir sisi haber verdi. İki saat sonra, büyük bir buharlı gemi semaforlarla keşif haberleşmesine geçmişti. Hemen Atlanta adı Tampa-Town’a bildirildi. Saat dörtte İngiliz gemisi Espiritu-Santo Körfezi’ne giriyordu. Beşte tam yol Hillisboro Geçidindeydi. Altıda Tampa Limanı’na demir attı.

Attığı demir daha dipteki kuma değmeden Atlanta’nın çevresini beş yüz tekne alıverdi ve insanlar güvertesine hücum ettiler. Küpeşteyi ilk aşan Barbicane,

Dünya'dan Ay'a

heyecanını belli etmemeye çalıştığı ancak başarılı olamadığı bir sesle:

“Michel Ardan!” diye bağırdı.

“Burada!” Yanıt, kış güvertedeki yüksekliğin üzerinde duran bir adamdan gelmişti.

Barbicane, kollarını kavuşturup, hiçbir şey demeksizin sorgulayan bakışlarını *Atlanta* yolcusundan ayırıyordu.

Kırk iki yaşında bir adamdı, uzun boyluydu ama şimdiden, sırtında bir balkon taşıyan o heykeller gibi hafifçe kamburu çıkmıştı. Heybetli bir başı vardı, aslan yelesi gibi saçlarını ara sıra sallıyordu. Şakaklarda genişleyen kısa çehresi kedi bıyığına benzer bir bıyıkla süslüydü, yanaklarının tam orta yerinde sarımsı tüy toplulukları görülüyordu, miyop bakışlı biraz dalgın bakan yuvarlak gözleri, bu her şeyden çok kediyi anımsatan çehreyi tamamlıyordu. Fakat burnu keskin çizgilerle belirliydi. Alını açıktı ve hiç nadasa bırakılmamış bir tarla gibi çizgilerle doluydu. Bacaklarının üzerine dimdik oturmuş iyi gelişmiş gövdesi, güçlü ve iyi tutturulmuş birer kaldıraca benzeyen kaslı kolları, kararlı yürüyüşü, –maden işleme sanatının deyimlerinden birini kullanmak gerekirse– “dökme demirden çok dövme demiri” yapıdaki bu sağlam Avrupalı'yı tamamlıyordu.

Lavater ya da Gratiolet'nin öğrencileri, bu adamı görseler, herhalde kafatasında ve fizyonomisinde mücadeleciliğin yani tehlikeye karşı yürekliliğin ve engelleri aşmaya olan eğilimin şaşmaz işaretlerini kolayca okuyabilirler, bu kişide, aynı zamanda, bazı kimseleri insanüstü şeyler peşinde koşturan sıradışı bir tevazu ve mükemmelliyetçilik olduğunu, fakat buna karşı elde etme, sahip olma hırasının zerresinin bulunmadığını fark ederlerdi.

Atlanta Gemisi yolcusu Michel Ardan'ın fiziksel tipini tam olarak betimlemek için geniş ve ferah giysilerini, kendisine bile “kumaşlar içindeki ölü” dedirtecek bolluktaki pantolonuyla paltosunu, teklifsizce kravatını gevşetip açtığı yakasını, kıpır kıpır ellerini açıkta bırakan ve düğmeleri her zaman çözük yenlerini de eklemek gerekir. En çetin kış günlerinde, en büyük tehlikeler karşısında bile bu adamın ürpermediği hissediliyordu.

Zaten, güvertedeki kalabalığın ortasında sürekli gidip geliyor, hiç yerinde dur-

muyordu. Tayfaların deyimiyle “demir tanyor”, el kol hareketleri yapıyor, herkesle senli benli konuşuyor, sinirli bir oburlukla tırnaklarını kemiriyordu. Yaradanın şakacı bir anında meydana getirip de hemen arkasından kalıbını kırdığı, türünün tek örneği kişilerdendi.

Gerçekten de, Michel Ardan'ın kişiliği, bir ruh çözümleyicisi için geniş bir gözlem alanı oluştururdu. Bu şaşırtıcı adam, sürekli olarak abartılı bir anlatım içindeydi. Sanki hâlâ çocukların abartılı sözler ettikleri o yaşı aşmamış gibiydi. Nesneler, gözünün ağ tabakasına ölçüsüz boyutlarda yansıyor. Ondan ötürü de, ortaya dev bir düşünce çağrışımı çıkıyordu. Güçlükler ve insanlar dışında, her şeyi büyük görüyordu.

Zaten, taşkın bir doğası vardı, içgüdülerine güvenen bir sanatçıydı, parlak bir zekâyâ sahipti, öyle seçme sözcüklerle yaylım ateşi açmaz da, sözlerini daha çok kılıç gibi kullanırdı. Tartışmalarda mantığı pek tasa etmezdi, usavurum denilen şeye baş kaldırırdı –kendisine kalsa böyle bir şeyi icat etmezdi-, vuruşları kendine özgüydü. Gürültülü patırtılı olaylar çıkarmaktan hoşlanır, karşısındakinin kişiliğine uygun darbeler indirmeyi ve bu darbelerden istediği sonucu almasını bilirdi. Umutsuz davaları canını dişine takıp savunurdu.

Acayip huyları arasında, Shakespeare gibi kendini “muhteşem bir cahil” ilan etmesi vardı; bilginleri açıkça hor görürdü. “Bizim oynadığımız oyunun sayılarını yazmaktan başka işe yaramazlar,” derdi. Kısaca, harikalar diyarındaki bir berduştu. Maceralara atılırdı ama, maceracı değildi; gözünü budaktan sakınmazdı; Güneş'in arabasını olanca hızıyla süren bir Phaeton'du¹; yedek kanatlarla uçan bir Ikarus²tu. Öte yandan, yaptıklarının bedelini öderdi ve dürüstçe öderdi. Çılginca girişimlere gözü kapalı atlar, girişiminden vazgeçmemek için gemilerini yakardı. Çok zahmetli işlere her an hazır. Hepsinin sonunda da, hacıyatmaz gibi yeniden dikilirdi.

Kendisine ilke edindiği söz, “Yine de!” idi. Pope'un o güzel deyimiyle söylemek gerekirse “ruling passion”³ da olanaksız sevmesiydi.

1) Phaeton. Yunan mitolojisinde Güneş'in oğullarından biri; babasının arabasını sürerken çevresine öylesine zarar verir ki, Zeus onu yıldırımla çarpıp yok etmek zorunda kalır. (ç.n.)

2) Ikaros. Yunan mitolojisinde uçabilen ilk adam. Babası Daidalos'un fazla yükselmemesi öğüdünü dinlemediği için balmumundan kanatlarının güneşte erimesi üzerine düşüp ölür. (ç.n.)

3) Davranışlara yön veren tutku.(ç.n.)

Fakat, bu girişken adamın kusurları da iyi nitelikleri ölçüsündeydi. Tehlikeyi göze alamayan hiçbir nimetten yararlanamaz, derler. Ardan, çoğu zaman tehlikeyi göze alırdı ama yararlandığı nimet de pek yoktu. Paranın hesabını bilmezdi, di-bi delik fıçı gibiydi, bir cebinden giren para öteki cebinden çıkardı. Hiç çıkarını bilmezdi; ayrıca nasıl birden içine doğan bir heves uğruna harekete geçerse, aynı biçimde, hiç düşünmeden de karar verirdi. Yardıma koşmaktan hoşlanan bir kimseydi, can düşmanına bile kötülük edemezdi; bir zenciyi tutsaklıktan kurtarmak için kendisini esir pazarında satmaya razı olurdu.

Fransa'da, Avrupa'da, herkes onu, o parlak ve gürültücü kişiyi tanırdı. Ünü nedeniyle hep ondan söz edilmiyor muydu? Tüm dünyayı en kişisel sırlarına ortak ettiği bir camdan köşte oturmuyor muydu? Fakat, öte yandan, şu ya da bu nedenle gücendirdiği, yaraladığı, kalabalık içinde kendine yol açarken acımasızca yere vurduğu kimseler arasından pekâlâ bir dizi de düşman çıkardı.

Ne var ki, genellikle seviliyordu, insanlar ona şımarık bir çocukmuş gibi bakıyorlardı. Halkın “göklere çıkaracağı” ya da “tu kaka” diyeceği tiplerdendi; göklere çıkarma yolu seçilmişti. Herkes onun gözüpek girişimlerine ilgi duyuyor, yaptıklarını endişeli bir halde izliyordu. Onun ihtiyatsız gözüpekliliği herkes tarafından biliniyordu. Bir arkadaşı onu yakın bir felaket karşısında uyarıp da atacağı adıma engel olmak isteyince alacağı yanıt şu olurdu: “Orman yanmak istiyorsa bırak yansın, tutuşan kendi ağacıdır.” Ne var ki, Ardan bunu, Arap atasözlerinin en güzellerinden biri olduğunu bilmeden söylerdi.

İşte *Atlanta* Gemisinin hep hareketli, hep içindeki ateşle kaynayan yolcusu böyle bir adamdı. Her zaman coşkuluydu, şimdi de Amerika'da yapmaya geldiği şeyden ötürü değil –onu düşündüğü bile yoktu-, o işin son derece hareketli düzenlenmesinden coşku duyuyordu. Fransız Michel Ardan ile Amerikalı Barbicane, iki insan arasında olabilecek zıtlıkların en çarpıcısını sergiliyordu. Halbuki, ikisi de kendi tarzlarında girişimci, gözüpek, yürekli adamlardı.

Kendisini gölgede bırakacak bu yabancıyı Gun-Club Başkanı'nın incelemesi pek uzun süremedi, çünkü hemen kalabalıktan “Yaşla!”, “Yaşasın!” sesleri ve alkışlar yükselmeye başlamıştı. Bu bağış çığırışlar öylesine cılgın, öylesine coşkulu bir

hal aldı ki, Michel Ardan, bin kadar el sıktıktan, bu arada on parmağını yitirme tehlikesi atlattıktan sonra, kamarasına sığınmak zorunda kaldı.

Barbican, tek sözcük söylemeden, peşinden gitti.

İkisi yalnız kalır kalmaz “Siz Barbican misiniz?” diye sordu Michel Ardan. Ses tonu, yirmi yıllık bir dostla konuşur gibiydi.

“Evet,” diye yanıtladı Gun-Club Başkanı.

“O halde, günaydın, Barbican, işler nasıl? Çok mu iyi? İyi, iyi, daha iyi ya!”

“Demek ki,” dedi Barbican herhangi bir giriş yapmadan, “gitmeye kararlısınız?”

“Kesinlikle kararlıyım.”

“Hiçbir şey sizi durdurmaz mı?”

“Hiçbir şey. Telgrafımda bildirdiğim gibi mermiyi değiştirdiniz mi?”

“Gelişinizi bekliyordum. Fakat,” diye direnerek yeniden sordu Barbican, “iyi düşündünüz mü?”

“Düşünmek mi? Benim yitirilecek vaktim mi var? Ay’a kadar bir gezinti yapma olanağını bulmuşum, bundan yararlanıyorum, işte o kadar. Sanırım bu pek fazla düşünmeye değmez.”

Barbican, böylesine bir hafiflikle, tam bir tasasızlıkla, hiçbir tedirginlik duymaksızın yolculuk tasarısından söz eden bu adama içini okumak ister gibi bakıyordu.

“Ama, hiç değilse bunu nasıl gerçekleştireceğinize dair bir planınız vardır, öyle değil mi?”

“Hem de en iyisinden, sevgili Barbican. İzin verin de, şunu söyleyeyim: İşin başında herkese bir kez durumumu anlatmak, sonra bir daha bu konuya dönmemek isterim. Böylece aynı lafları tekrar etmekten kurtuluruz. O halde, daha iyi bir öneriniz yoksa, dostlarınızı çağırın, çalışma arkadaşlarınızı, tüm kenti, tüm Florida’yı, isterseniz Amerika’nın tümünü toplayın. Yarın tüm karşı düşünceleri yanıtlamaya hazır olacağım. İçiniz rahat etsin; dimdik ayakta, tüm sorulara yanıt vereceğim. Bu sizin için de uygun mu?”

“Uygun,” dedi Barbican.

Dünya'dan Ay'a

Bu konuşmadan sonra, başkan kamaradan çıktı ve kalabalığa Michel Ardan'ın önerisini duyurdu. Sözlerini tepinmeler, sevinç bağırımları izledi. Sıkıntılar ortadan kalkmıştı. Ertesi gün, herkes Avrupalı kahramanı istediği gibi görebilecekti. Yine de, *Atlanta*'nın güvertesinden ayrılmak istemeyen birkaç inatçı seyirci vardı. Bunlar arasında bulunan J.-T. Maston, kancasını kış bordanın kaplamaları arasında sıkıştırılmıştı, adamı oradan ayırmak için ufak bir vinç getirmek zorunda kaldılar.

J.-T. Maston "Kahraman! Bu adam bir kahraman!" diye bağınıyordu. "Bu Avrupalı'nın yanında bizler hanım evladınız."

Başkana gelince, ziyaretçilerin gemiden inmelerini rica ettikten sonra, yolcunun kamarasına girdi ve ancak geminin çanı gece yarısından sonraki çeyreği bildirirken oradan çıktı.

Ayrılırlarken halk tarafından sevilmede birbirinin rakibi olan bu iki kişi sevgiyle el sıkışıyorlar, Michel Ardan, başkana 'sen' diye hitap ediyordu.

BİR TOPLANTI

Topluluk öylesine sabırsızdı ki, güneş bir türlü doğmak bilmiyor gibi geldi. Böylesine sevinçli bir günü aydınlatacak olan Güneş'i tembel buluyorlardı. Michel Ardan'a teklifsiz sorular sorulmasından korkan Barbicane, dinleyicileri az sayıda ilgiliyle, örneğin kendi çalışma arkadaşlarıyla sınırlamak istemişti, ama bu, Niyagara'nın önüne set çekmek gibi bir şey olacaktı. Niyetinden vazgeçmek, yeni dostunu halka açık bir toplantıda karşılaştıklarıyla baş başa bırakmak zorunda kaldı. Tampa-Town'daki yeni borsa salonunun, çok geniş olmasına karşın, yapılacak tören için yetersiz olduğuna karar verildi, çünkü tasarlanan toplantı, tam bir açık hava toplantısı boyutları kazanmak üzereydi.

Kentin dışında geniş bir düzlük seçildi. Birkaç saat gibi kısa bir sürede orayı güneşten korunur duruma getirmeyi başardılar. Limandaki yelken, yedek direk, seren ve çeşitli donanım bakımından zengin gemiler, dev boyutlarda bir çadır yapmak için gerekli malzemeyi verdi. Kısa sürede, sıcaktan kavrulan çayırın üzerine yelken bezinden bir gökyüzü gerilmiş ve orayı güneşin yakıcılığından korumaya başlamıştı. Üç yüz bin kişi, bezin altında kendine bir yer buldu ve Fransız'ı beklerken saatlerce boğucu bir sığa göğüs gerdi. Bu izleyici kalabalığının üçte biri görebiliyor ve işitebiliyordu, ikinci üçte bir şöyle böyle görüyordu, ama işitemiyordu, sonuncu üçte bire gelince, o ne bir şey görüyor ne de işitiyordu. Ne var ki, alkışlamada kimseden geri kaldıkları da yoktu.

Saat üç'te Michel Ardan, yanında Gun-Club'ın kalbur üstü üyeleriyle, göründü. Sağ koluna Başkan Barbicane, sol koluna ise öğle güneşinden daha parlak ve hemen hemen onun kadar canlı J.-T. Maston girmişti. Ardan, hazırlanmış yüksek-

tinin üzerine çıktı; bulunduğu yerden bir siyah şapka okyanusu görüyordu. Hiç de sıkıntılı bir hali yoktu. Poz verir gibi de değildi. Sanki evinde gibiydi, neşeli, teklifsiz, nazik. Kendisini karşılayan alkış ve 'yaşa' seslerine nazik bir hareketle yanıt verdi. Sonra, eliyle bir işaret yapıp susmalarını istedi. İngilizce konuşmaya başladı; derdini çok düzgün anlatıyordu. Şunları söyledi:

"Beyler," diye başladı, "sizin de ilgi duyduğunuz anlaşılan birtakım tasarılar konusunda, havanın çok sıcak olmasına karşın, size birkaç açıklama yapmak üzere zamanınızı alacağım. Ben ne iyi bir konuşmacıyım ne bilgin. Herkesin içinde konuşmak niyetinde değildim ama, dostum Barbicane, konuşmamın sizleri hoşnut edeceğini söyleyince boyun eğdim. Şu halde, altı yüz bin kulağınızla beni dinleyin ve sözlerin sahibinin yapacağı yanlışları bağışlayın."

Bu teklifsiz başlangıç orada bulunanlarca pek beğenildi. Beğendiklerini çok yaygın bir hoşnutsuluk mırıldanmasıyla belli ettiler.

"Beyler," dedi, "herkes onaylamasını ve yermesini dile getirmekte özgürdür. Bunu böylece belirttikten sonra, başlıyorum. Önce, şunu unutmayınız ki, bilgisiz biriyle karşı karşıyasınız. Bilgisizliği o derecede ki, zorluklardan bile haberi olmayan biri. Durum böyle olunca da, bir merminin içine girip Ay'a gitmek o kişiye sade, doğal, kolay bir şey gibi göründü. Bu yolculuk er ya da geç yapılacaktı. Yararlanılacak taşıma aracına gelince, o da doğal olarak toplumdaki gelişmenin yasalarını izliyor. İnsanoğlu yolculuğuna dört ayak üzerinde başladı; sonra, günün birinde, iki ayağının üzerinde dikildi; onu iki tekerlekli, zamanla dört tekerlekli arabaya binmesi izledi; uzun yolculukların rahatsız arabalarında, gösterişli posta arabalarında dolaştı; sıra demir yoluna geldi; şimdi de, geleceğin taşıtının mermi olduğunu görüyoruz. Aslına bakılırsa, gezegenler birer mermiden başka bir şey değil; Tanrı'nın eliyle fırlatılmış birer basit top güllesi hepsi. Ama, biz taşıtımıza dönelim. Bazılarınız, beyler, belki merminin hızının aşırı olduğunu sanmışsınızdır; hiç de öyle değil. Bütün gök cisimleri hızla o mermiyi geçer, Yerküre'nin kendisine gelince o, Güneş çevresinde dönerken bizi mermininkinin üç katı bir hızla sürüklemektedir. Birkaç örnek vereceğim ama, birim olarak fersahı kullanmak için izninizi rica ediyorum, çünkü Amerikan ölçü birimlerine pek alışık değilim de, hesapları karıştırmam diye korkuyorum."

Konuşmacının ricası pek yalındı, hiçbir zorluk çıkmadı. Sözlerini sürdürdü:

“İşte, beyler, çeşitli gezegenlerin hızları. İtiraf etmem gerekir ki, bilgisizliğime karşın, bu küçük astronomik ayrıntıyı çok kesin olarak bilirim; ama iki dakıkaya varmaz, siz de benim kadar bilgi sahibi olursunuz. Evet, bilin ki, Neptün saatte beş bin fersah hız yapar. Uranüs yedi bin; Satürn sekiz bin sekiz yüz elli sekiz; Jüpiter on bir bin altı yüz yetmiş beş; Mars yirmi iki bin on bir; Yerküre yirmi yedi bin beş yüz; Venüs otuz iki bin yüz doksan; Merkür elli iki bin beş yüz yirmi; bazı kuyruklu yıldızlar, yörüngelerinin Güneş'e en yakın noktasında bin dört yüz fersah hızla yol alırlar. Bize gelince, biz aylaklar, biz acelesi olmayanlar, bizim hızımız dokuz bin dokuz yüz fersahı geçmeyecek, ve bu hız gittikçe azalacak! Sorarım size, bunda şaşacak, hayran olacak bir şey var mı? Pek kısa bir sürede, bu hızın da mekanik etmeni belki ışık ya da elektrik gücü olacak olan daha yüksek hızlarla gölgeleneceği, geride kalacağı açık değil mi?”

Michel Ardan'ın bu saptamasından kuşkulandı benzeyen bir kimse çıkmadı.

“Sevgili dinleyicilerim,” diye sürdürdü konuşmasını, “bazı dar kafalılara baktarsak –bu adamlara öyle demek gerekiyor–, insanlık bir Popillius çemberine¹ tıkmış, onu aşamazmış, gezegenler arasındaki boşluğa çıkamadan şu küremizin üzerinde ot gibi yaşamaya yazgılıymış. Gerçek hiç de öyle değil. Bugün nasıl Liverpool'dan New York'a, kolayca, hızla, güvenlik içinde gidiliyorsa, Ay'a, gezegenlere, yıldızlara da gidilecek, ve atmosfer okyanusu da yakında Ay'daki okyanuslar gibi aşılabilecek. İki nokta arasındaki uzaklık, görece bir sözcükten başka bir şey değildir ve sonunda sifıra indirgenecektir.”

Dinleyenler, her ne kadar Fransız kahramandan yana iseler de, bu gözüpek kuram karşısında biraz afalladılar. Galiba Michel Ardan da bunu anladı ki, nazik bir gülüşle şöyle konuştu:

“Pek inanmışa benzemiyorsunuz, değerli ev sahiplerim. Peki, biraz düşünelim. Biliyor musunuz, bir ekspres tren Ay'a ne kadar zamanda gider? Üç yüz gün. Daha fazla değil. Seksen altı bin dört yüz on fersah, ama nedir ki bu? Yerküre çev-

1) Gaius Popillius Laenas. İ.Ö. ikinci yüzyılda Selevkos kralı IV. Antiokhos'a Mısır'dan çıkıp gitmesi için ultimatö verene ve kralın çevresinde ultimatö süresince içinden çıkmasını yasakladığı bir çember çizen Roma elçisi. (ç.n.)

resinin dokuz katı bile değil. Hiçbir denizci ya da biraz hareketli bir gezgin yoktur ki, ömrü boyunca bundan fazlasını yapmamış olsun. O halde, düşünün ki, ben topu topu doksan yedi saatlik bir yolculuk yapmış olacağım. Ya, öyle işte. Ay'ın Dünya'dan uzak olduğunu, bu serüvene girişmeden iyice ölçüp biçmek gerektiğini düşünüyorsunuz. Peki, Güneş'ten bir milyar dört yüz yetmiş milyon fersah uzakta dönüp duran Neptün'e gitmek söz konusu olsaydı, ne diyecerdiniz?. Kilometre başına beş metelik ödenerek bile olsa, pek az insanın yapabileceği yolculuk asıl bu işte. Baron de Rothschild bile, cebindeki milyanına karşın, bilet parasını veremezdi de, yüz kırk yedi milyonu çıkışmadığı için yarı yolda kalırdı!”

Söylediklerini böyle bir örnekle desteklemesinin, dinleyenlerce pek beğenildiği anlaşıyordu. Zaten Michel Ardan da kendisini konuya kaptırmış, büyük coşkuyla anlatıyordu. Hevesle dinlendiğini görünce, hayran olunacak bir güvenle konuşmasını sürdürdü:

“İşte, dostlarım, yıldızların uzaklığı düşünülürse, Neptün ile Güneş arası hiçbir şey değil. Çünkü, yıldızların uzaklığını saptamak için en küçüğü dokuz rakamlı sayılara giriş gerekir. Birim diye milyarı alacaksınız. İnsanın başını döndürecek bir hesaplama. Bu soru üzerine böylesine bilgi verdiğim için kusura bakmayın. Çok ilginç de ondan. Dinleyin, ve kararı siz verin. Santor kümesindeki Alfa sekiz bin milyar fersah uzaktadır; Vega elli bin milyar, Siryüs elli bin milyar, Arkturus elli iki bin milyar, Kutup Yıldızı yüz on yedi bin milyar, Oglak yüz yetmiş bin milyar fersah. Öteki yıldızlar da bin, milyon ve milyar kez milyar fersah uzaktadır. Bir de, biz oturmuş, gezegenlerin Güneş'e olan uzaklığından söz ediyoruz. Sanki böyle bir uzaklık varmış gibi. Yanılgı! Yanlış! Bu bir duyu yanılsamasıdır! Güneş ile başlayıp Neptün ile son bulan bu evren konusunda ben ne düşünürüm, biliyor musunuz? Benim kuramımı öğrenmek ister misiniz? Bakın, çok basit. Bana göre, Güneş evreni bir katı cisimdir, homojen bir katı cisim. O evreni oluşturan gezegenler sıkışıklar, birbirlerine değerler, yapışıklar, aralarındaki boşluk, gümüş, demir ya da platin gibi en yoğun metallerin moleküllerini birbirinden ayıran boşluktan daha fazla değildir. O halde, şunu söylemeye hakkım var, ve hepinizin kavrayacağı bir inançla yineliyorum ki, uzaklık boş bir sözcükten öteye an-

lam taşımaz, uzaklık diye bir şey yoktur!”

“Doğru! Doğru konuştu! Aferin! Yaşasın!” diye haykırdı hep bir ağızdan dinleyenler. Konuşmacının hareketleriyle, sesiyle, vurgulamalarıyla, düşüncesinin gözüpekliliğiyle çarpılmış gibiydiler.

“Hayır!” diye ötekileri bastıran bir sesle haykırıyordu J.-T. Maston, “uzaklık yoktur!”

Bunları söylerken eliyle, koluyla, vücuduyla öylesine coşkulu hareketler yaptı ki, az kalsın kendisini tutamayıp tribünden düşecekti. Kendini toparlayıp dengesini buldu da, uzaklık denen şeyin boş bir sözcük olmadığını acılı yolla algılamaktan kurtuldu. Az sonra, konuşmacının sözlerine yeniden kapılmakta gecikmedi.

“Dostlarım,” diyordu Michel Ardan, “sanırım artık bu sorun çözümlenmiştir. İnandırımadıklarım varsa aranızda, bu, örneklerimde, kanıtlarımda çekingen davranmamdan ileri geliyor; sorumlu tutulması gereken de kâğıt üzerindeki bilgilerin yetersizliği. Her ne olursa olsun, yineliyorum, Yerküre ile uydusu arasındaki uzaklık gerçekten azdır, ciddi bir kafayı yormaya değmez. Yani, gelecekte mermi katarları düzenleneceğini, bunlarla Dünya’dan Ay’a rahatça yolculuk yapılabileceğini söylersem, fazla ileri gitmiş olmam, sanırım. Böyle bir yolculukta ne çarpışma olacaktır, ne raydan çıkma diye bir şeyden korkulacaktır; varış noktasına hızla, yorulmaksızın, dümdüz, sizin kürk avcılarının deyimiyle ‘arı uçuşuyla’ erişilecektir. Yirmi yıla kalmayacak, Yeryüzü halkının yarısı Ay’ı ziyaret etmiş olacaktır.”

“Yaşasın! Ya ya ya şa şa şa, Michel Ardan çok yaşa!” sesleri yükseldi dinleyenlerden. En az akli yatanlar bile coşkuyla bağırıyordu.

“Yaşasın Barbicane!” diye yanıtladı bunları konuşmacı alçakgönüllüce.

Girişimi başlatana gösterdiği bu hakbilirlik de, yine topluluğun tümünden gelen alkışlarla karşılandı.

“Şimdi dostlarım,” dedi Michel Ardan, “bana yöneltecek sorularınız varsa, elbette benim gibi zavallı birini zor durumda bırakacaksınız ama, yine de sizlere yanıt vermeye çalışacağım.”

O ana kadar konuşmanın gidişi, Gun-Club’ın Başkanı’nı çok hoşnut bırakacak bir yol izlemişti. Konuşma, onun kuramlarına, birtakım soyut usa vuruşlar-

dan çıkardığı kendi kuramlarına dayanıyordu. Dipdiri imgeleminin peşinden giden Michel Ardan da bu kuramları pek parlak biçimde dile getiriyordu. Şu halde, onu uygulamalı sorunlara kaymaktan alıkoymalıydı. Herhalde o sorunların içinden aynı kolaylıkla çıkamazdı. Barbicane hemen söz aldı ve yeni dostuna Ay'da ya da gezegenlerde canlıların olup olmadığına ilişkin bir soru sordu.

"Bu bana yönelttiğin, büyük bir sorun, sayın başkanım," diye yanıtladı konuşmacı gülerek. "Ne var ki, yanılmıyorsam, çok zeki insanlar, örneğin Plutharkos, Swedenborg, Bernardin de Saint-Pierre ve daha başkaları, bu soruyu olumlu yanıtlamıştır. Ben de, doğacı felsefe görüşü açısından yer alarak, onlar gibi düşünme eğilimindeyim. Düşünüyorum ki, bu evrende hiçbir şey yararsız değildir, ve senin soruna başka bir soruyla yanıt verirsem, dostum Barbicane, derim ki, oraları yaşanabilir yerler mi, öyle ise şayet, oralarda yaşayanlar vardır ya da olmuştur veya olacaktır."

"Çok doğru!" diye bağıştı ön sıralarda oturan dinleyiciler; onların yargısı, arkalarda oturanlar için yasa gücündeydi.

"Bundan daha mantıklı, daha doğru bir yanıt verilemez," dedi Gun-Club Başkanı. "O halde, sorun şuna indirgeniyor: Dünyamız dışındaki dünyalarda yaşanabilir mi? Ben, kendi hesabıma, yaşanabileceğini sanıyorum."

"Bense, kesinlikle eminim," dedi Michel Ardan.

"Bununla birlikte," diye söze karıştı dinleyenlerden biri, "o dünyalarda yaşanamayacağı konusunda kanıtlar var. Birçoğunda, elbette, yaşam ilkelerinin değişik olması gerekir. Örneğin, sadece gezegenleri ele alırsak, Güneş'e yakın ya da uzak oluşlarına göre, bir bölümünde yanıp kavrulur, bir bölümünde de donar insan."

"Kendisine yanıt vermeye çalışacağım saygıdeğer muhalifimi kişisel olarak tanımadığım için üzülüğümü belirtirim," diye söze başladı Michel Ardan. "İleri sürdüyü karşıt düşüncenin bir değeri var. Fakat sanırım, bu dünyaların yaşanabilirliğini konu alan bütün düşüncelere olduğu gibi bu düşünceye de karşı çıkılabilir ve tartışılabilir. Fizikçi olsaydım, derdim ki, Güneş'e yakın gezegenlerde daha az, uzak olanlarda daha çok kalorik enerji deviniyorsa, bu basit olay, ısıyı dengeleme ve o gezegenlerin sıcaklığını bizim gibi organik varlıklar için dayanılabilir kılmaya yeter. Doğabilimci olsaydım, birçok büyük bilginin söylediklerini yineleyerek

ona derdim ki, doğa, dünyamızda pek farklı koşullarda yaşayan hayvanlar tanıtır; balıklar, başka hayvanlar için öldürücü olan bir ortamda soluk alırlar; amfibielerin açıklanması zor bir çifte yaşamı vardır; bazı deniz canlıları çok derinlerde yaşarlar, elli atmosferlik, altmış atmosferlik basınç altında ezilmezler; sıcaklığa duysız kalan çeşitli deniz böceklerine kâh kaynar su pınarlarında kâh kutup okyanuslarının buzlu ovalarında rastlanır. Doğanın etkileme yollarında çoğu zaman aklımızın almadığı ama yine de gerçek olan ve mutlak güce varan bir çeşitlilik vardır. Kimyacı olsaydım, ona derdim ki, yerkabuğunun dışında oluştukları besbelli gök taşlarının çözülmesi, bunlarda karbon bulunduğunu tartışılmaz biçimde ortaya koymuştur, bu maddenin kökeni ancak organik varlıklar olabilir, ve Reichenbach'ın deneylerine göre, karbonun bir "hayvan aşaması"ndan geçmiş olması gerekir. Ve nihayet, tanrıbilimci olsaydım, ona derdim ki, Aziz Paulus'a göre, Tanrı'nın bağışlaması yalnız bizim Dünyamızı değil, bu gökkubenin altındaki tüm dünyaları da kapsar. Ne var ki ben ne tanrıbilimciyim, ne kimyacı ne doğabilimci ne de fizikçi. Bu nedenle de, evreni yöneten büyük yasaları hiç bilmediğimden, şu yanıtla yetineceğim: Oralarda yaşam olup olmadığını bilmiyorum, ve bilmediğim için de, gidip göreceğim."

Michel Ardan'a karşı çıkmış olan kişi yeni kanıtlar ortaya attı mı? Bunu bilemeyiz. Çünkü dinleyiciler öylesine bir coşkuyla bağırıp çağırıyorlardı ki, herhangi bir düşüncenin ileri sürülmesi olanakdışı kalmıştı. Bağırışlar dinip en uzaktaki gruplara bile sessizlik hakim olduktan sonra, zaferinin tadını çıkaran konuşmacı şu düşüncelerini ekledi:

"Tahmin edersiniz ki, sevgili Amerikalılar, bu çok büyük sorunu ancak yüzeysel biçimde ele almış bulunuyorum. Ben buraya size konferans vermeye, bu geniş konuda bir görüş savunması yapmaya gelmedim. Dışımızdaki dünyaların yaşanabilirliği doğrultusunda pek çok kanıt vardır ama, onları bir yana bırakıyorum. Yalnız, izin verin de bir nokta üzerinde ısrar edeyim. Gezegenlerde yaşam olmadığı görüşünü savunanlara şöyle yanıt vermek gerekir: Yerküre'nin olabilecek en iyi gezegen olduğu ispatlanırsa, haklı olabilirsiniz, fakat Voltaire ne derse desin, böyle bir şey ispat edilmemiştir. Yerküremizin topu topu tek bir uydusu var, halbuki Jüpiter'in, Uranüs, Satürn, Neptün'ün çevresinde bir alay uydu dolaşıyor. Göz ar-

dı edilecek şey değil bu. Fakat bizim küreyi rahatsız bir yer yapan şey, asıl, ekseninin yörüngesine eğik olması. Gün ve gecelerin eşit olmayışı, mevsimlerin o rahatsız edici farklılığı hep bundan doğuyor. Dertli küremizde hava, ya gereğinden sıcak ya da gereğinden soğuk olur. Kışları donarız, yazları yanarız. Nezle gezegenidir bizimki, tıkalı burunlar, hırıldayan göğüsler gezegeni. Halbuki örneğin, eksenin çok az bir eğim gösterdiği Jüpiter'in¹ yüzeyinde oturanlar –varsa– değişmez sıcaklıkların tadını çıkarırlar. Orada sürekli bahar, yaz, sonbahar ve kış bölgeleri vardır; her Jüpiterli hoşuna giden iklimi seçip yaşamı boyunca, sıcaklık değişimlerine karşı kendini güven altına alabilir. Jüpiter'in bu açıdan gezegenimize üstünlüğünü kolayca kabul edersiniz. Bir Jüpiter yılının bizimkinin on iki katı olduğunu artık bir yana bırakıyorum. Üstelik, bu verilerin desteğiyle ve bu koşullar altında, açıkça şu sonuca varıyorum ki, o mutlu gezegende oturanlar üstün varlıklardır, bilginleri daha bilgin, sanatçıları daha sanatçı, kötülerini daha kötü, iyileri daha iyidir. Bizim yassı küremizin o tamlığa erişmesi için ne eksik? Pek az şey. Dönüş ekseninin Dünyamızın yörünge düzlemine daha az eğik olması.

“O halde,” diye bağırdı güçlü bir ses, “el birliğiyle gerekli makineleri icat edelim ve Yerküre'nin eksenini dikleştirelim.”

Bu öneri gökgürültüsü gibi patlayan alkışlarla karşılandı. Alkışların başını çeken, elbette, J.-T. Maston'dan başkası değildi. Coşkulu sekreterin bu gözüpek öneriyi hemen kabullenmesinde içindeki mühendis dürtülerinin etkisi olmuş olabilir. Fakat şunu söylemek gerekir ki, çünkü gerçek bu yoldadır, birçok kimse de bağış ve çılgınlıklarıyla onu desteklemekten geri kalmadı. Herhalde, Amerikalılar Arşimed'in istediği destek noktasını bulsalar, dünyayı kaldırıp eksenini dikleştirecek kaldırıcı yaparlardı. Ama destek noktası? İşte gözünü budaktan sakınmaz makine mühendislerinin eksigi buydu.

Yine de, bu “son derecede pratik” fikir, çok tutuldu, çok beğenildi. Tartışma en az bir çeyrek saat aynı eksende döndü, ve uzun zaman, çok uzun zaman Amerika'da Gun-Club'ın değişmez sekreterinin böylesine güçlü biçimde dile getirdiği o öneriden söz edildi.

1) Jüpiter'in ekseninin yörüngesiyle yaptığı açı 3°5' yı geçmez. (J.V.)

SALDIRI VE YANITI

Bu olay, görüşmeyi bitirecek gibiydi. “Son söz” buydu, ondan iyisi de olamazdı. Ne var ki, coşku dalgası durulduğunda güçlü ve ciddi bir sesin şöyle dediği duyuldu:

“Konuşmacı, düş ürünlerine geniş bir yer ayırdığına göre, artık lütfen konuya dönüp daha az kuram ileri sürerek seferinin uygulamasına geçer mi?”

Bütün bakışlar bunları söyleyen kişiye çevrildi. Zayıf, kuru bir adamdı, kararlı bir çehresi ve çenesinin altında Amerikan traşlı bir sakalı vardı. Dinleyiciler arasındaki kıpırdamalar, sağa sola kaymalarla açılan boşluktan yavaş yavaş ön sıralara gelmişti. Orada, kollarını kavuşturmuş, parlak ve cesur gözleriyle toplantının kahramanına dimdik bakıyordu. İsteğini dile getirdikten sonra susmuştu, ne üzerine çevrilmiş binlerce çift gözden ne sözlerinin uyandırdığı eleştiri homurdanmalarından tedirgin olmuş görünüyordu. Yanıt alamayınca, sorusunu aynı açık seçik vurgulamayla yineledi ve sonra şunu ekledi:

“Burada Yerküre değil, Ay ile uğraşmak üzere toplanmış bulunuyoruz.”

“Hakkınız var, efendim,” diye yanıtladı Michel Ardan, “tartışmanın konusu kaydı. Ay’a dönelim.”

“Beyim,” dedi yabancı, “uydumuzda yaşam olduğunu ileri sürüyorsunuz. Pekâlâ. Fakat Aylılar varsa, bu kimseler, soluk almadan yaşıyor olmalılar; çünkü, –sizi kendi iyiliğiniz için uyarayım– Ay’ın yüzeyinde en ufak bir hava molekülü yoktur.”

Bu kesin konuşmayı duyan Ardan’ın kızıl sarı yelesi kabardı. Bu adamla çatışmanın sorunun tam can alacak noktası çevresinde döneceğini anlamıştı. O da ona dimdik baktı ve şöyle dedi:

"Ya? Ay'da hava yokmuş! Peki, bunu kimin ileri sürdüğünü söyler misiniz lütfen?"

"Bilginler."

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten."

"Beyim," diye sürdürdü sözünü Michel, "her türlü şaka bir yana, bilen bilginlere derin saygım vardır ama, bilmeyen bilginleri de pek hor görürüm."

"Bu sonuncu sınıftan tanıdıklarınız var mıdır?"

"Hem nasıl! Fransa'da bir kuşun uçamayacağını 'matematiksel olarak' savunan bir tane var. Ve bir başkası da balığın su içinde yaşayamayacağını kuramsal olarak ispatlıyor."

"Söz konusu olanlar bu gibiler değil beyim. Sözlerimi desteklemek için yadsıyamayacağınız adlar verebilirim."

"O halde, beyim, bilgilenmekten daha başka bir şey istemeyen zavallı bir cahili çok zor durumda bırakacaksınız, demektir bu."

"Peki, okumadığınız bilimsel konulara neden el atıyorsunuz?" diye sordu yabancısı epeyce kaba bir biçimde.

"Neden mi?" dedi Ardan. "Şu nedenle ki, tehlikeden haberi olmayan her zaman cesurdur. Bir şey bilmiyorum, doğru, ama işte gücüm de bu zayıflığımdan kaynaklanıyor."

"Zayıflığınız deliliğe varıyor," diye bağırdı yabancı canı sıkın bir sesle.

"Eh," diye yanıtladı Fransız, "deliliğim beni Ay'a götürürse, ne alâ."

Barbican ve çalışma arkadaşları, pişmiş aşı soğuk su katan bu yabancıyı gözleriyle adeta yiyorlardı. Hiçbiri adamı tanımiyordu, böylesine açık sözlü bir tartışmanın sonuçlarından pek emin olmayan başkan da, yeni dostuna biraz korkuyla karışık bir sıkıntıyla bakıyordu. Hazır bulunanların tümü dikkat kesilmişti; ciddi olarak tedirgindiler. Çünkü bu çatışma, dikkatlerini seferin tehlikeleri hatırlatma gerçek olanaksızlığı üzerine çekmişti.

"Beyim," diye sürdürdü konuşmasını Michel Ardan'ın muhalifi, "Ay'da herhangi bir atmosfer bulunmadığı pek çok ve tartışılmaz nedenle kanıtlanabilir."

Hattâ her hangi bir deneyi beklemeden söyleyebilirim ki, bir zamanlar böyle bir atmosfer olmuş olsa bile, onun yavaş yavaş Yerküre tarafından çekilmiş olması gerekir. Fakat, size reddedilemez olgular göstermeyi tercih ediyorum.”

“Gösterin, beyim,” diye yanıtladı Michel Ardan, eksiksiz bir nezaketle, “canınızın istediğince gösterin!”

“Bilirsiniz ki,” dedi yabancı, “ışınlar hava gibi bir ortamdan geçtiklerinde, doğru çizgiden saparlar ya da, başka bir anlatımla, kırılmaya uğrarlar. İşte, yıldızlar Ay tarafından gölgede bırakıldığında, onun yanı başından geçen ışınlar hiçbir zaman sapmaz, en ufak bir kırılma belirtisi göstermez. Bundan da Ay’ın atmosfer ile kaplı olmadığı sonucu açıkça ortaya çıkar.”

Fransız’a bakıyorlardı. Çünkü, gözlem bir kez kabul edildi mi, sonuçları tartışma götürmeyecekti.

“Gerçekten de,” dedi Michel Ardan, “bu, sizin tek demeyeyim de, en iyi kanıtınız. Bir bilgin belki buna yanıt vermekte sıkıntıya düşerdi. Ben ise, sadece şunu söyleyeceğim, bu kanıtın mutlak bir değeri yok, çünkü Ay’ın hareketi sırasındaki çapının tam olarak saptandığını var sayıyor, halbuki o çap saptanmış değildir. Ama bunu geçelim, söyleyin bana, efendim, Ay’ın yüzeyinde volkanlar bulunduğunu kabul ediyor musunuz?”

“Sönmüş volkan evet, yanar durumda hayır.”

“Yine de, müsaade edin, ben bunların, bir dönem etkin olduklarını –mantık sınırlarını zorlamaksızın– düşünüyüm.”

“Orası gerçek, ama, yanma olayı için gerekli oksijeni kendileri sağlayabildikleri için, bu volkanların püskürmesi, Ay’da bir atmosfer olduğunu hiçbir biçimde ispatlamaz.”

“Bunu da geçelim o halde,” dedi Michel Ardan. “Bu çeşit kanıtları bir yana bırakalım da doğrudan gözlemlere geleyim. Fakat, şimdiden söylemeliyim, birtakım adlar vereceğim.”

“Veriniz.”

“Buyrun. 1715 yılında, astronom Louville ve Halley adındaki gökbilimciler, 3 Mayıs’taki tutulmayı izlerken yıldırım düşmesine benzer birtakım şaşırtıcı olaylar

Dünya'dan Ay'a

gözlemlediler. Bu kısa süreli ışık çakmaları, Ay atmosferinde kopan fırtınalardan bilindi."

"1715 yılında," diye yanıtladı yabancı, "Louville ve Halley, bizim atmosferimizde meydana gelen ve tümünden dünyasal olan göktaşı düşmesi ya da başka şeyler gibi bazı olayları Ay olayı sandılar. O olgular duyurulduğunda bilginler bu yanıtı verdi. Ben de onlara katılıyorum."

"Peki, bunu da geçelim," dedi Ardan. "Aldığı yanıtı hiç etkilenmemişti. 1787'de Herschell Ay'ın yüzeyinde pek çok ışıklı nokta gözlemlemedi mi?"

"Kuşkusuz; fakat Herschell'in kendisi o ışıklı noktaların kaynağı konusunda hiçbir şey söylemedi, onların görünmesinden Ay'da bir atmosfer bulunması gerektiği sonucunu çıkarmadı."

"İyi yanıt," diyen Ardan muhalifini pohpohladı. "Görüyorum ki, Aybilim de güçlüsünüz."

"Çok güçlüyüm, beyim. Şunu da ekleyeyim ki, en becerikli gözlemciler, Ay'ı en iyi incelemiş olan Bay Beer ve Bay Møelder, Ay yüzeyinde hiç hava bulunmadığı konusunda tam düşünce birliği içindeler."

Dinleyenlerde bir kıpırdanma oldu. Bu değişik adamın ileri sürdüğü kanıtlardan etkilenmiş benziyorlardı.

"Yine başka bir şeye geçiyoruz," dedi Michel Ardan istifini bozmadan. "Şimdi önemli bir olaya geliyoruz. Değerli bir Fransız gökbilimcisi olan Laussedat, 18 Temmuz 1860 tutulmasını izlerken, Güneş hilalinin uçlarının yuvarlak ve kesik olduğunu gözlemledi. Bu olaysa, ancak, Güneş ışınlarının Ay atmosferi içinde sapmasıyla yani kırılmasıyla gerçekleşebilir; başka bir açıklaması olamaz."

"Fakat o olgu kesin mi?" diye sordu yabancı adam heyecanla.

"Tümüyle kesin!"

Bu kez topluluk tersine bir kıpırdanmayla tarafını tuttuğu kendi kahramanına döndü. Kahramanın muhalifi susmuştu. Ardan yeniden söz aldı ve son zafereyle şişinmeden, sadece şunu söyledi:

"İşte görüyorsunuz ya, azizim, Ay yüzeyinde atmosfer bulunmasına karşı kesin tavır almamak gerekiyor. Söz konusu atmosfer belki pek yoğun olmayabilir,

oldukça seyrek bir katmandır, ama bugün bilim onun varlığını genellikle kabul etmektedir.”

“Kusura bakmayın ama, dağ tepelerinde varlığı kabul edilmemektedir,” dedi yabancı. Bir türlü pes etmek istemiyordu.

“Hayır ama, vadilerin dibinde var ve yüksekliği birkaç yüz kademi geçmiyor.”

“Her halde, siz önlemlerinizi almanız iyi olur, çünkü bulacağınız o hava korutucu derecede basıncı düşük bir havadır, yetersizdir.”

“Ah, değerli dostum, yine de bir kişiye yeter. Zaten, oraya bir çıkayım, havayı elimden geldiğince idareli kullanmaya çalışırım, ancak önemli anlarda solurum.”

Nereden geldiği bilinmeyen yabancının kulaklarında gökgürültüsü gibi bir kahkaha patladı. Adam tepeden bakar biçimde, gözlerini dinleyicilerin arasında dolaştırdı.

“Şu halde,” diye sürdürdü konuşmasını Michel Ardan, umursamaz bir havayla, “bir çeşit atmosferin varlığında birleştiğimize göre, bir miktar su bulunduğunu da kabullenmek zorundayız. Ben kendi hesabıma bundan pek hoşnudum. Öte yandan, nazik muhalifim, bir şey daha söylememe izin verin. Bizler Ay’ın sadece bir yüzünü tanıyoruz. Bize bakan yüzde az hava olabilir ama, diğer yüzde çok hava bulunması pekâlâ akla yatkın bir şey.”

“Neden ötürü?”

“Çünkü Ay, yerçekimi etkisiyle bizim alt ucundan gördüğümüz bir yumurta biçimi almıştır. Bundan da Hansen’in hesaplarına dayanarak onun ağırlık merkezinin öteki yarıkürede olduğu sonucu çıkar. Ayrıca, uydumuzun yaratılışının daha ilk günlerinde tüm hava ve su kütlelerinin öteki yüze sürüklendiğini anlatır.”

“Baştan sonra uydurma! diye bağırdı yabancı.”

“Hayır! Baştan sona kuram. Mekanik yasalarına dayanan kuramlar bunlar. Reddetmesi güç şeyler sanırım. Bu durumda, dinleyicilerimize sesleniyorum ve yaşamın, dünyamızda var olan gibi bir yaşamın Ay yüzeyinde olup olmayacağı sorununu oya koyuyorum.”

Üç yüz bin dinleyici bu öneriyi hep birlikte aynı anda alkışladı. Michel Ardan’ın rakibi daha konuşmak istiyordu ama, sesini duyuramıyordu. Bağışlar,

tehditler adamın üzerinde dolu taneleri gibi yağıyordu.

"Yeter! Yeter!" diyordu bir bölümü.

"Atın şu bozguncuyu!" diye bağırıyordu bazıları da.

"Kapı dışarı! Kapı dışarı!"

Fakat, o, tribünün parmaklıklarını kavramış, kıpırdamıyor, fırtınanın geçmesini bekliyordu. Patırtı, daha korkunç boyutlar almak üzereydi ki, Michel Ardan'ın bir işaretiyle yatıştı. Fransız, muhalifini böyle uç bir durumda terk etmeyecek kadar efendi idi.

"Birkaç sözcük daha eklemek ister misiniz?" diye sordu adama.

"Evet, yüz tane, bin tane eklemek isterim," diye öfkeyle yanıtladı yabancı. "Ya da hayır, tek sözcük ekleyeceğim. Girişiminizde bu kadar ısrarcı olmanız için, sizin..."

"Kaçık olmam gerekir, değil mi? Nasıl bana kaçık dersiniz, ben ki yolda sin-caplar gibi dertop olmayayım diye, dostum Barbicane'den silindir-koni biçiminde bir mermi yaptırmasını rica ettim."

"Ama, zavallı adam, o korkunç çarpma sizi daha yola çıkışta paramparça edecek!"

"Sevgili muhalifim, gerçek ve tek zorluk üzerine parmağınızı bastınız şimdi. Yine de, Amerikalıların mühendislik yeteneklerine öylesine güveniyorum ki, bu sorunu çözemeyeceklerini düşünmüyorum bile."

"Peki, hava katmanlarından geçerken merminin hızıyla meydana gelecek ısı?"

"Ooo, çeperler kalın; hem atmosferi öyle büyük hızla aşmış olacağım ki!"

"Fakat, yiyecek, içecek?"

"Bir yıllık götürebileceğimi hesapladım, benim yolumsa dört gün sürecek!"

"Peki, yolda soluyacağınız hava?"

"Kimyasal yöntemlerle hava yapacağım."

"Ee, Ay üzerine düşüşünüz? O da, oraya varırsanız elbette."

"Yerçekimi, Ay yüzeyindeki çekimin altı katı olduğuna göre, düşüşüm, yeryüzüne düşüşün altıda biri hızda olacak."

"Yine de sizi cam gibi parçalamaya yeter."

“Uygun biçimde yerleştirilmiş ve gereken anda ateşlenecek füzelerle düşüşümü yavaşlatmama kim engel olabilir ki?”

“Her türlü olumlu koşulun sizden yana olup da tüm güçlüklerin yenildiğini, tüm engellerin aşıldığını varsaysak, sağ salım Ay’a vardığınızı kabul etsek bile, nasıl döneceksiniz?”

“Dönmeyeceğim!”

Sadeliğiyle neredeyse soylulaşan bu yanıtı duyan dinleyicilerden çıt çıkmadı. Fakat bu sessizlik, coşkulu bağrışlardan daha anlam yüklü bir sessizlikti. Yabancı bundan yararlanıp son bir darbe indirdi.

“Kendinizi öldürmüş olacağınız kesin,” dedi, “ama ölümünüz bir delinin ölümü olacak. Bilime bile yararı dokunmayacak!”

“Devam edin, soylu muhalifim, gerçekten de pek hoş tahminler yürütüyorsunuz.”

“A, bu kadar fazla!” diye bağırdı Michel Ardan’ın muhalifi; “ciddiyetten böylesine uzak bir tartışmayı neden sürdürüyorum, bilmem ki! Canınızın istediği gibi sürdürün bu çılgın girişiminizi! Kızılacak olan siz değilsiniz ki, zaten!”

“Sıkılmayın, söyleyin.”

“Hayır! Hareketlerinizin sorumluluğunu taşıyacak olan, başkası!”

“Kimmiş o, rica ederim?” diye sordu Michel Ardan buyruk verir gibi bir sesle.

“Gülünç olduğu kadar da gerçekleştirilemez olan bu girişimi düzenleyen cahil!”

Saldırı, doğrudan doğruya yapılmıştı. Yabancı’nın ilk söz alışından beri Barbicane’in içi içini yiyor ama kendini tutmak için büyük çaba harcıyordu. Fakat böylesine küstah sözlerle hedef gösterilince hemen kalktı; kendisine meydan okuyan yabancıya doğru yürüyecek oldu ama, birden kendisiyle adamın arasının açıldığını fark etti. Konuşmacıların kürsüsü, birdenbire elli çift kol tarafından kaldırıldı ve, Gun-Club’ın Başkanı Michel Ardan ile, eller üstünde zaferi paylaştı. Üzerinde yer aldıkları sahanlık ağırdı ama, taşıyanlar omuz vermek için aralarında tartışıyor, sık sık birbirleriyle yer değiştiriyorlardı.

Ne var ki, yabancı adam, bu dalgalanmadan yararlanıp gitmemişti. Zaten istese de, o sıkışıklıkta gidebilir miydi? Gidemezdi, herhalde. Ne olursa olsun, kolla-

rını kavuşturmuş, ilk sırada duruyor, Barbicane'i gözleriyle paralıyordu.

Barbicane de onu gözden yitirmiyordu; iki adamın bakışları yalın iki kılıç gibi birbirleriyle çarpışıyordu.

O çok geniş kalabalığın bağışları, zafer yürüyüşü boyunca hep en yüksek perdeden duyuldu. Michel Ardan öyle tepelerde taşınmaktan basbayağı tat alıyordu. Yüzü pırl pırlıdı. Üzerinde bulundukları konuşmacı kürsüsü bazen dalgalara kapılmış bir tekne gibi yalpalıyorsa da, toplantının iki kahramanı deniz tutacak türden değillerdi. Kolları kıpırdamıyordu. Sonunda gemileri kazasız belasız Tampa-Town Limanı'na vardı. Michel Ardan güçlü hayranlarının son kucaklamalarından başarıyla kurtulup kaldığı Franklin Oteli'ne kaçabildi. Hemen odasına çıkarak yatağına girdi. Uyumayıp onun penceresinin altında bekleyenlerin sayısı ise yüz bini buluyordu.

Bu arada kimliği bilinmeyen yabancı ile Gun-Club'ın Başkanı arasında kısa, ağır, sert bir sahne geçti.

Barbicane, kendisini taşıyanlardan kurtulduktan sonra, hasmına doğru yürüdü.

"Gelin!" dedi kısaca.

Adam nıhtında onun peşinden gitti, az sonra John's Fall'a bakan bir iskelenin ucunda ikisi yalnız kalmıştı.

Orada, henüz birbirini tanımayan iki düşman birbirlerine baktılar.

"Kimsiniz siz?" diye sordu Barbicane.

"Yüzbaşı Nicholl."

"Tahmin etmiştim. Bugüne kadar olaylar sizi yolumun üzerinde bulmamı engellemişti."

"Ben kendim geldim!"

"Bana hakaret ettiniz!"

"Herkesin içinde."

"Bu hakaretin hesabını da vereceksiniz."

"Derhal."

"Hayır. İstiyorum ki, her şey aramızda gizlice olup bitsin. Tampa'ya üç mil uzakta bir kuru var. Skersnaw Ormanı diyorlar. Biliyor musunuz?"

“Bilirim.”

“Yarın sabah saat beşte o ormanın bir ucundan girmeye ne dersiniz?”

“Siz de öteki ucundan girecekseniz, kabul.”

“Silahınızı da unutmazsınız, değil mi?” dedi Barbicane.

“Siz nasıl unutmazsanız,” diye yanıtladı Nicholl.

Soğukkanlılıkla edilen bu sözlerden sonra, Gun-Club Başkanı'yla yüzbaşı ayrıldılar. Barbicane kaldığı konuta döndü, fakat birkaç saat dinleneceğine, geceyi merminin çarpma etkisini yok etme ve böylelikle Michel Ardan'ın toplantıda ortaya koyduğu o zor sorunu çözme yollarını araştırarak geçirdi.

BİR FRANSIZ'IN SORUN ÇÖZME YÖNTEMİ

Başkanla yüzbaşı hasımların canavarlaştığı korkunç ve yabanıl bir karşılaşma olan düellonun koşullarını tartışırken, Michel Ardan da zaferinin yorgunluğunu atıyordu. Yorgunluk atmak bu duruma pek yakışan bir deyim olmayabilir, çünkü Amerikan yatakları sertlikte mermer masalarla yarışır.

Bu nedenle Ardan pek rahat uyuyamıyor, çarşaf niyetine serdikleri örtülerin arasında dönüp duruyordu. Merminin içine daha rahat bir döşek sermeyi tasarlıyordu ki, birden şiddetli bir gürültüyle düşlerinden sıyrıldı. Kapısı düzensiz aralıklarla sarsılıyordu. Sanki demir bir aletle vuruyorlar gibi geldi. Sabahın pek erken saatlerindeki bu gürültüye bir de yüksek sesle bağrışlar karışıyordu.

“Aç!” diye bağırıyorlardı. “Açsana Tanrı aşkına, aç artık!”

Ardan'ın böylesine bir gürültüyle dile getirilmiş bir isteği olumlu karşılaması için hiçbir neden yoktu ama, yine de kalkıp inatçı konunun vuruşlarıyla kırılmak üzere olan kapısını açtı. Gun-Club'ın Sekreteri odaya daldı. Bomba bile olsa, biraz daha hazırlıklı girerdi.

“Dün akşam,” diye bağırıyordu J.-T. Maston hiçbir giriş yapmadan, “başkanımız toplantıda herkesin ortasında hakarete uğradı! Hakaret edeni yani Yüzbaşı Nicholl'ı düelloya davet etmiş. Bu sabah Skersnaw Ormanı'nda dövülecekler. Her şeyi Barbicane'in ağzından duydum. Öldürülürse, birim tasarılar suya düştü demektir. Barbicane'i durduracak dünyada tek kişi var, o da Michel Ardan!”

J.-T. Maston böyle konuşurken, Michel Ardan onun sözünü kesmekten vazgeçmiş, bol pantolonuna koşmuştu. İki dakika geçmemiştii ki, iki arkadaş hızlı adımlarla Tampa-Town'ın dış mahallelerine koşuyordu.

Maston bu hızlı koşu sırasında Ardan'a durumu anlattı. Barbicane ile Nicholl arasındaki düşmanlığın gerçek nedenlerini, bu düşmanlığın çok eskilere dayandığını, ortak dostların neden o güne kadar başkanla yüzbaşının karşı karşıya gelmelerini engellediklerini bir bir anlattı. Söz konusu edilen şeyin, sadece bir levha ve gülle sorunu olduğunu da söyledi. Toplantıda geçen olayın ise, içindeki kini doyumak için Nicholl'ın uzun süredir aradığı fırsat olduğunu da sözlerine ekledi.

Amerika'daki bu özel düellolar kadar korkunç bir şey olamaz. Bu karşılaşmalarda iki hasım birbirlerini ağaççıklar arasında bekler, çalılıkların köşesinden gözetler ve sık bitki topluluklarının arkasında siper alıp yaban hayvanı avlar gibi, birbirlerine ateş ederler. Herhalde o anda, ikisi de otlaklardaki Kızılderililerin o şaşılasi doğal yeteneklerine, hızlı çalışan kafalarına, becerikli hilelerine, iz sürme yetilerine, düşmanın varlığını sezmelerine imrenir. Çünkü bir yanlış, bir ikircikli duraksayış ya da yanlış bir adım, ölüm demektir. Bu karşılaşmalarda, beyaz Amerikalılar genellikle köpeklerini yanlarına alırlar ve hem avcı hem av kimlikleriyle, saatlerce karşılıklı birbirlerini arar ve birbirlerinden kaçarlardı.

"Ne adamlarmışsınız siz böyle!" diye bağırdı Michel Ardan bütün bu sahneleri gözünde canlandırarak anlatan yol arkadaşına.

"Böyleyizdir biz işte," diye yanıtladı J.-T. Maston hafiften utanarak, "ama acele edelim."

Ne var ki, Michel Ardan ve Maston hâlâ sabahın çığlılarıyla nemli olan düzlüğün bir yanından ötekine boşuna koştu, kestirmeden gidebilmek için pirinç tarlalarını, denizin içeri doğru uzantılarını aşmaları da boşuna oldu. Skersnaw Ormanı'na saat beş buçuktan önce varamadılar. Barbicane ormana gireli herhalde yarım saat olmuştu.

Bir oduncuya rastladılar; adam baltasıyla kestiklerini demet yapmakla uğraşıyordu. Maston bağıarak koştu:

"Elinde silahla ormana giren birini gördün mü? Barbicane'i, Başkanı? En yakın dostum olur."

Gun-Club'ın dürüst sekreteri, başkanının herkesçe tanındığını sanıyordu safça. "Bir avcı?" dedi Ardan.

"Avcıysa, evet," diye yanıtladı oduncu.

"Çok oluyor mu?"

"Bir saat kadar oluyor."

"İş işten geçmiş!" diye bağırды Maston.

"Tüfek sesi duydun mu?" diye sordu Michel Ardan.

"Duymadım."

"Tek bir atış da mı duymadın?"

"Duymadım. Sizin avcının işi pek rast gitmemiş herhalde."

"Ne yapacağız?" diye sordu Maston.

"Başkasına atılan bir kurşuna hedef olmak pahasına ormana gireceğiz."

"Ooo," diye haykırdı Maston, "Barbican'e başına bir isabet almasındansa ben kafama on kurşun yemeye razıyım. Bunları dile getirirken sesi, içtenliğini belli ediyordu."

"Haydi öyleyse!" dedi Ardan yol arkadaşının elini sıkarken.

Birkaç saniye sonra, iki arkadaş koruluğun içinde kaybolmuştu. İçine daldıkları yer, dev servi, firavuninciri, zeytin ağacı, demirhindi, meşe, lale ağacı denilen Amerika'ya özgü bir tür ve manolyadan oluşan pek sık bir ormandı. Bu çeşitli ağaçların dalları birbirlerine dolanıp kolay çözülmez bir yumak meydana getirdiğinden, uzakları görülemiyordu. Michel Ardan ile Maston yan yana yürüyorlar, yüksek otların yanından sessizce geçiyor, kalın sarmaşıklar arasından kendilerine bir yol açarken gözleriyle çalılıkları ya da yaprakların koyu renk kalınlığında kaybolmuş dalları tanyorlardı; bu arada, her adımda, korktukları silah sesi patlayacakmış gibi geliyordu ikisine de. Barbican'e in ormandan geçerken bıraktığı izleri görüp tanımalan olanaksızdı. Belli belirsiz patikalarda kör bir keşifteydiler. Bunlarda ancak bir Kızılderili, düşmanın izini adım adım sürebilirdi.

Bir saat boyunca boşuna arandıktan sonra, iki arkadaş da durdu. Tedirginlikleri artıyordu.

"Artık her şey bitmiştir," dedi cesareti kırılan Maston. "Barbican gibi bir adam hasmına hile yapmaz, tuzak kurmaz, numaralara baş vurmaz. Bunları yapmayacak kadar açıktır ve yüreklidir. Önce o girmiştir, bir yere sapmadan tehlike-

ye doğru yürümüştür. Herhalde oduncunun çok uzağına gitmiş olmalı ki, adam silah sesini duymadı.”

“Ama biz? Biz!” diye yanıtladı Michel Ardan. “Ormana girdiğimizden beri öyle bir şey duymadık.”

“Ya her şey olup bittikten sonra girmişsek?” dedi bağırarak Maston. Umutsuzluğu sesinden belli oluyordu.

Michel Ardan verecek yanıt bulamamıştı. Yeniden yürümeye başladılar. Ara sıra yüksek sesle kâh Barbicane’e kâh Nicholl’a sesleniyorlardı. Fakat düelloocularının ne birinden ne de ötekinden yanıt geliyordu. Gürültüye uyanan kuşlar cıvı cıvı sürüler oluşturup dalların arasında yitiyordu. Birkaç da ürkmüş karacanın baltalıklara girip öte yana geçtiğini gördüler.

Bir saat daha aramalarını sürdürdüler. Ormanın büyük bölümünü taramışlardı. Düelloocularının varlığını belirtecek herhangi bir iz yoktu. Oduncunun söylediklerinden kuşkulananmaya başlıyorlardı. Michel Ardan bu yararsız keşif gezisinden vazgeçmek üzereydi ki, Maston birden duruverdi.

“Hişt!” dedi. “Orada biri var.”

“Biri mi?” dedi Michel Ardan.

“Evet, bir insan! Kıpırdamıyor gibi. Elinde silahı da yok. Ne yapar ki bu adam?”

“Adamı tanıdın mı ki?” diye sordu Michel Ardan. Kendisinin miyop gözleri böyle durumlarda pek işine yaramazdı.

“Evet, evet. Dönüyor,” diye yanıtladı Maston.

“Kim peki?”

“Yüzbaşı Nicholl!”

“Nicholl!” diye bağırды Michel tıkanır gibi bir sesle.

Nicholl silahsız olsun? O halde hasmından korkacağı bir şey kalmamış adamın.

“Ona doğru gidelim,” dedi Michel Ardan, “durumun ne olduğunu öğreniriz.”

İki arkadaş, elli adım atmadan yüzbaşının yanına vardılar ve adamı daha yakından incelemek için durdular. Kanlar içinde ve gözünü öç hırsı bürümüş birisini bulacaklarını sanıyorlardı. Gördükleri şeyle şaşırıp kaldılar.

İki ağacın arasında sık gözlü bir ağ geriliydi ve orta yerine sıkışıp kalmış, kanatları birbirinin üzerinde çaprazlanmış bir küçük kuş, imdat çıgıkları atıp duruyordu. Bu çözülmez ağı geren kuşçu da insan değil, bir zehirli örümcekti. O bölgeye özgü, güvercin yumurtası büyüklüğünde, koca ayaklı bir örümcek. Korkunç hayvan tam avının üzerine atılacakken yolunu değiştirip ağacın üst dallarına sığınmak zorunda kalmıştı. Çünkü bu kez de kendisi, ürkülecek bir düşmanın tehdidi altındaydı.

Yüzbaşı Nicholl, silahını yere koymuş, konumunun getireceği tehlikeye aldırmaksızın canavar örümceğin ağına takılmış kurbanı elinden geldiğince yumuşak hareketlerle kurtarmaya çalışıyordu. Bitirdiğinde kuşu havaya fırlattı; o da sevinçle kanatlarını çırparak gözden yitip gitti.

Nicholl, duygulu bir biçimde, kuşun dallar arasından kaçışına bakıyordu ki şu sözleri duydu:

“Mert bir adamsınız, siz!”

Döndü, Michel Ardan’la burun buruna geldi. Ardan, alçak ve yüksek, her türlü perden yineliyordu:

“Aynı zamanda sevecen bir adamsınız da!”

“Michel Ardan!” diye bağırdı yüzbaşı. “Burada ne işiniz var, beyim?”

“Elinizi sıkmaya geldim, Nicholl, elinizi sıkmaya ve Barbicane’i öldürmenizi önlemeye ya da Barbicane tarafından öldürülmenizi.”

“Barbicane mi? diye bağırdı yüzbaşı. İki saattir onu arıyorum, ben. Nereye saklanmış?”

“Nicholl,” dedi Michel Ardan, “sözleriniz hiç de nazik değil. İnsan her zaman hasmına saygı göstermeli. İçiniz rahat etsin. Sağsa, Barbicane’i bulacağız, hem daha kolay buluruz. Tuzağa düşmüş kuş kurtarmakla oyalanmadığı için sizin gibi, o da sizi arıyordur. Fakat bulduğumuzda, bakın, ben, Michel Ardan söylüyorum bunu, aranızda düello diye bir şey söz konusu olmayacak.”

“Başkan Barbicane ile benim aramda,” dedi çok ciddi bir sesle Nicholl, “öyle bir yarışma var ki, ancak ikimizden birinin ölümü...”

“Hadi canım, hadi canım,” dedi Michel Ardan, “sizin gibi değerli kimseler, bir-

birine kızmış olabilir ama, birbirinin değerini de bilir. Dövüşmeyeceksiniz.”

“Ben dövüşürüm, beyim.”

“Hayır!”

“Yüzbaşı,” diye söze girdi J.-T. Maston büyük yüreklilikle, “ben başkanın dostuyum, onun ikinci kişiliğiyim; ille birini öldürmek istiyorsanız, bana ateş edin, sonuç tümünden aynı şey olacaktır.”

“Beyim,” dedi Nicholl silahını iyice kavrayarak, “bu şakalar...”

“Dostum Maston şaka yapmıyor,” diye yanıtladı Michel Ardan, “onun kendini sevdiği bir insanın yerine öldürtme düşüncesini anlıyorum. Fakat o da, Barbicane de Yüzbaşı Nicholl’ın kurşunları altında can vermeyecektir. Çünkü düelloculara ben öylesine çekici bir öneride bulunacağım ki, ikisi de bunu kabul etmek için can atacaklar.”

“Neymiş o öneri?” diye sordu Nicholl pek belli olan bir inanmazlıkla.

“Bekleyin,” dedi Ardan. “Bunu ancak Barbicane’in önünde söyleyebilirim.”

“O halde arayalım onu,” dedi coşkuyla yüzbaşı.

Hemen, üçü birden yola koyuldu. Yüzbaşı tek sözcük etmeden kurşunları çıkarıp silahını omzuna attı ve düzensiz adımlarla ilerledi.

Yarım saat boyunca yaptıkları araştırma bir işe yaramadı. Maston içinde kötü bir önsezi duyuyordu. Kötü kötü Nicholl’a bakıyor, yüzbaşının öcünü almış, zavallı Barbicane’in de vücudunda bir kurşunla kanlı bir çalılıkta yatıyor olmasından kuşkulanıyordu. Michel Ardan’ın aklına da aynı düşünce gelmiş gibiydi. İkisi de soran gözlerle Yüzbaşı Nicholl’a bakıyorlardı ki, birden Maston olduğu yerde duruverdi.

Yirmi adım kadar önlerinde, dev gibi yüksek bir katalpa ağacının dibine dayanmış bir adamın belden yukarısı görünüyordu. Vücudunun yarısı otlarla gizlenmişti.

“Bu, o!” dedi Maston.

Barbicane kıpırdamıyordu. Ardan yüzbaşının gözlerinin içine dik dik bakı ama, adam bakışlarını kaçırmadı. Ardan bağırarak birkaç adım ilerledi:

“Barbicane! Barbicane!”

Yanıt gelmedi. Ardan, dostuna doğru koştu, tam kolundan kavrayacağı sırada durdu ve şaşkınlıkla bir çığlık attı.

Barbican, elinde bir kurşun kalem, not defterine birtakım geometrik biçimler çiziyordu. Kurşunları çıkarılmış silahı da yanında, yerde duruyordu.

İşine dalan bilgin, düellosunu da öcünü de unutmuş, hiçbir şey görmemiş, hiçbir şey işitmemişti.

Fakat Ardan elini omzuna koyunca, dikildi ve ona şaşkınlıkla baktı.

"Ah!" dedi yüksek sesle, "sonunda geldin! Buldum, dostum, buldum!"

"Neyi?"

"Çareyi."

"Neyin çaresini?"

"Merminin gönderilme anındaki geri tepme etkisini ortadan kaldırmanın çaresini."

"Gerçekten mi?" dedi Michel göz ucuyla yüzbaşıya bakarak.

"Evet! Su! Basbayağı su, bu işi görecektir. Aa, Maston!" diye bağırdı Barbican, "siz de mi geldiniz?"

"Ta kendisi," diye Michel Ardan verdi yanıtı. "İzin ver de, bu arada seni sayın Yüzbaşı Nicholl ile tanıştırayım!"

"Nicholl!" diye haykırdı Barbican. Bir anda ayağa fırlamıştı. "Affedersiniz yüzbaşı," dedi, "unutmuşum. Hazırım..."

Michel Ardan, iki hasmın birbirlerine bir şey söylemelerine vakit bırakmadan konuştu:

"Beni dinlerseniz, sizin gibi iki değerli kişinin biz yetişmeden önce karşı karşıya gelmemiş olmaları mutlu bir rastlantı. Yoksa, şimdi ikisinden birinin arkasından ağlıyor olacaktık. Fakat, işe el koyan Tanrı'nın yardımıyla, artık korkulacak şey kalmadı. İnsan, bir kimseye duyduğu kini, mekanik sorunlarına dalecek ya da örümcekleri atlatmanın yollarını arayacak denli unutursa, o kinin kimseye zararı dokunmaz demektir."

Michel Ardan bunu söyledikten sonra, yüzbaşıyı bulduklarında onun ne yapmakta olduğunu başkana anlattı.

“Soranım size,” dedi sözünü bitirirken, “sizin gibi iki iyi insan, birbirlerini uzun namlulu tabancayla öldürsün diye mi dünyaya gelmiştir?”

Biraz gülünç olan bu durumda öyle beklenmedik bir şey vardı ki, Barbicane de Nicholl da birbirlerine karşı nasıl bir davranış göstereceklerini bilemiyordu. Michel Ardan bunu sezdiğinden barışmayı çabuklaştırmaya karar verdi.

“Değerli dostlarım,” dedi dudaklarına oturttuğu en iyi gülücüğüyle, “sizin aranızda hiçbir zaman bir anlaşmazlıktan fazla bir şey olmamıştır ki. Sadece anlaşmazlık. İşte, aranızda her şeyin bittiğini ispatlamak için, madem ki yaşamını tehlikeye atacak kişilersiniz, onun için, sizlere sunacağım öneriyi açık yürekle kabul ediniz.”

“Söyleyin,” dedi Nicholl.

“Dostumuz Barbicane, mermisinin sapmadan Ay’a gideceğine inanıyor.”

“Elbette, evet,” dedi başkan.

“Dostumuz Nicholl da merminin Yeryüzüne düşeceğinden emin.”

“Eminim,” diye güçlü bir sesle onayladı yüzbaşı.

“Peki,” diye sürdürdü Michel Ardan sözlerini. “Sizlere düşünce birliği ettirmek gibi bir iddiam yok. Fakat, sadece şunu söylüyorum: Benimle birlikte gelin ve yolda kalıp kalmayacağımızı görün.”

“Ne?” dedi J.-T. Maston. Afallamıştı.

Bu öneriyi duyan iki hasım, gözlerini birbirlerinin üzerine çevirmiş, karşılıklı birbirlerini süzüyorlardı. Barbicane yüzbaşının yanıtını, Nicholl da başkanın ağzından çıkacak sözleri bekliyordu.

“Evet?” dedi Michel en baştan çıkarıcı sesiyle. “Madem ki, artık geri tepmenin korkulacak yanı kalmadı?”

“Kabul!” diye haykırdı Barbicane.

Fakat, daha o bu sözcüğe başlar başlamaz, sonunu Nicholl onunla birlikte getirdi.

“Yaşasın! Oldu bu iş!” diyerek Michel Ardan ellerini iki hasma uzattı. “Sorun çözümlendiğine göre, dostlarım, izin verin de sizleri Fransız usulü ağırlayayım. Haydi, yemeğe.”

BİRLEŞİK DEVLETLER'İN YENİ VATANDAŞI

O gün, tüm Amerika, Yüzbaşı Nicholl ile Başkan Barbicane arasındaki olayı ve olayın tuhaf sonunu aynı anda öğrendi. Bu düello içinde kahraman Avrupalı'nın oynadığı rol, beklenmedik önerisiyle zorluğu çözmesi, iki hasmın aynı anda öneriyi benimsemesi, Fransa ile Birleşik Devletler'in birlikte çıkacakları Ay fethi, bütün bunlar, Michel Ardan'ın halkın gözündeki olumlu yerini daha da yükseltmişti.

Amerikalıların bir kişiye nasıl delicesine kapıldıklarını biliriz. Akıllı uslu yüksek devlet görevlilerinin bir dansözün arabasına koşulup kadına tantanalı bir resmi geçit yaptırdığı bir ülkede, o gözüpek Fransız'ın nasıl bir tutkuya yol açtığı kestirilebilir. Onun atlarını çözmediler, çünkü adamın arabası yoktu ama, geri kalan bütün öteki coşku gösterileri tamdı. Kafasıyla ve ruhuyla ondan yana olmayan tek bir yurttaş kalmamıştı. Zaten Birleşik Devletler'in ulusal sloganı da *ex pluribus unum*¹ değil midir?

O günden sonra, Michel Ardan tek bir an durup dinlenmedi. Birliğin dört bucağından gelen heyetler, adamı dur durak bilmeden rahatsız ediyorlardı. İstese de istemese de heyetleri kabul edecekti. Kaç el sıkıttı, kaç kişiyle senli benli konuştu, hesabını Tanrı bilir. Başını kaşıyacak vakti yoktu. Yaptığı sayısız konuşmalardan sesi kısılmıştı, dudaklarından anlaşılmaz seslerden başka şey çıkmaz olmuştu. Birliğin tüm eyaletleri onuruna kadeh kaldırmaktan neredeyse mide-bağırsak illetlerine uğrayacaktı. Onun yerinde başka biri olsa, daha ilk günden ne oldum delisi olurdu, fakat Michel Ardan, kendini sevimli bir ruhsal yarı sarhoşlukta tutmayı bildi.

1 Latince. Çokluktan doğan tek. (ç.n.)

Adamın başına üşüşen heyetler arasında “aysarlar”¹ heyeti, gelecekte Ay’ın fa-tihi olacak kişiye neler borçlu olduğunu unutmamıştı. Bir gün, Amerika’da sayı-ları hiç de az olmayan o zavallı insanlardan birkaçı Michel Ardan’ın kapısına ge-lip onunla birlikte ülkelerine dönme isteğinde bulundular. Aralarında ‘ay dili’ bil-digini ileri sürenler vardı, Ardan’a öğretmeyi öneriyorlardı. O da içtenlikle bu ki-şilerin zararsız kaçıklığına can-ı gönülden uyup Ay’daki dostlarına haber götür-meyi kabul etti.

Adamları başından savdıktan sonra, Barbicane’e “Acayip delilik!” dedi, “hem de çoğu zaman zekâsı parlak insanlara musallat oluyor. En büyük bilginlerimiz-den birinden, Arago’dan duydum, akıllı uslu ve düşüncelerinde çok ölçülü bir-çok kişi, ne zaman Ay’ın etkisinde kalsalar, coşar, inanılmaz gariplikler yaparmış. Sen Ay’ın hastalıklar üzerindeki etkisine inanmaz mısın?”

“Biraz inanırım,” diye yanıtladı Gun-Club Başkanı.

“Ben de inanmam ama tarih, en hafif deyimle şaşırtıcı denebilecek birtakım olaylar yazıyor. Örneğin, 1693 yılındaki bir salgın sırasında 21 Ocak günü, bir tutulma olmuş ve pek çok insan ölmüş. Ünlü Bacon, ay tutulmalarında bayılır, ancak Ay tümüyle ortaya çıktıktan sonra ayılırmış. 1399 yılı boyunca Kral VI. Charles’ın altı kez aklını yitirdiği, hepsinde de, bu durumunun yeniay veya dolu-nay dönemine rastladığı söylenir. Sinir hastalıklarının çoğu zaman Ay’ın etkisin-de kaldığı görülmüş. Mead, Ay karşı konumda olduğunda, çırpınan bir çocuktan söz eder. Gall, geri zekâlılarda zaman zaman ortaya çıkan uyanıklık durumunun ayda iki kez, yeniay ve dolunayda arttığını gözlemlemiş. Baş dönmeleri, humma-lar, uyurgezerlikle ilgili daha böyle pek çok örnek vardır, bunlar Ay’ın biz Dün-yalıların hastalıkları üzerinde gizemli bir etkisi olduğunu kanıtlar.”

“Ama nasıl? Niçin?” diye sordu Barbicane.

“Niçin mi?” diye yanıt verdi Michel Ardan. “Aslında, sana Arago’nun, Plutark-hos’tan bin dokuz yüz yıl sonra yinelediği yanıtın aynını verebilirim: ‘Belki, ger-çek olmadığı içindir!’”

Michel Ardan, zaferinin coşkusu içinde, ünlü kişi kimliğinin gerektirdiği an-

1) Ay’ın etkisiyle huyunun değiştiği sanılan kimse. (ç.n.)

garyaların hiçbirinden kurtulamamıştı. Başarı müteahhitleri adamı ortalara çıkarp sergilemek istediler. Barnum, tüm Birleşik Devletler'de kentten kente dolaştırıp garip bir hayvan gibi gösterme karşılığında kendisine bir milyon önerdi. Michel Ardan, adama fil bakıcısıymış gibi davranıp *Git sen kendini gezdir!* diye kovdu.

Ne var ki, halkın merakını doyumayı kabul etmese de, en azından resimleri dünyayı dolaşılıyor, albümlerde baş köşeye oturuyordu; doğal ölçülerden posta pulu boyutlarına kadar, her büyüklükte resmi basılıyordu. Herkes, kahramanını akla gelebilecek her pozda, sadece baş ya da büst, ayakta, cepheden, profilden, dörtte üç dönmüş olarak ya da arkadan, nasıl istiyorsa öyle alıp evine koyabiliyordu. Bir buçuk milyon resmi basıldı. Kendini, kutsal kalınlara yaptıkları gibi ticarete sunabilirdi ama, yapmadı. Teli bir dolardan saçlarını satsa, kimbilir ne servet yapardı!

Aslına bakılırsa, halk içinde böyle aranılır konumda olması hoşuna gitmiyor değildi. Tersine. Kendini halkın ilgisine sunuyor, tüm dünyayla ilişkiye giriyordu. Şakaları, en çok da ağzından çıkmamış olanlar ağızdan ağza dolaşıyordu. Zenginin malı zügürdün çenesini yorar kurallı uyarınca, laftan yana zengin olduğu için, sahihsiz çeşitli sözleri de ona yakıştırıyorlardı.

Yandaşları sadece erkekler değil, aynı zamanda kadınlardı da. “Yerleşmek” isteseydi, kimbilir o zamana kadar kaç tane “kârlı evlilik” yapardı! En çok da yaşlı bekâr kadınlar, kırk yıldır koca bekleyen kız kuruları, fotoğrafını karşılarına alıyor, gece gündüz hayal kuruyorlardı.

Peşinden uzaya gelmeleri koşulunu öne sürse bile, kendine yüzlerce eş bulabileceği kesindi. Kadınlar ya her şeyden korkarlar ya da gözlerini budaktan sakınmazlar. Fakat onun niyeti Ay'da kök salmak, Fransız Amerikan kırması bir döl sahibi olmak değildi. Bu nedenle de önerileri geri çeviriyordu.

“Yukarılara çıkıp da Havva'nın bir kızıyla Adem rolünü oynamak mı, eksik olsun,” diyordu. “Yılanlarla cenkleşirim, daha iyi.”

Sonunda, artık bir yeniliği kalmayan zafer sarhoşluğundan kendini sıyrabildi ve peşinde dostlarıyla Columbiad'ı görmeye gitti. Ona bir ziyaret borçluydu. Zaten, Barbicane, J.-T.Maston ve bütün ötekilerle birlikte olduğundan beri, balistik

alanında derin bilgi edinmişti. Sık sık o değerli topçulara “Sizler nazik ve bilgili birer katilden başka bir şey değilsiniz,” diye takılıyor, bundan da büyük zevk duyuyordu. Bu alandaki şakaları tükenmiyordu. Columbiad’ı ziyaret ettiği gün, onu çok beğendi ve kendisini yakında Ay’a fırlatacak olan o dev topun ta iç boşluğuna kadar indi.

“Hiç değilse,” dedi, “bu topun kimseye zararı dokunmayacak, bu da bir top için epeyce şaşırtıcı bir şey. Fakat, sizin o yok eden, yakan, kıran, öldüren makinelerinize gelince, onların hiç sözünü etmeyin bana. Hele ‘Onların da bir ruhu’ var’ demeyin, inanmam size!”

Burada J.-T. Maston’un bir önerisinden söz etmek gerekiyor. Gun-Club’ın Sekreteri, Michel Ardan tarafından yapılan öneriyi Barbicane ile Nicholl’ın kabul ettiklerini duyunca, kendisi de onlara katılmaya ve *bir dörtlü çevirmelerine* karar vermişti. Bir gün, yolculuğa katılma istemini açıkça dile getirdi. Barbicane, reddettiği için üzülerek ona merminin o kadar çok sayıda kimseyi götüremeyeceğini anlattı. Umutsuzluğa kapılan J.-T. Maston gidip Michel Ardan’ı buldu; o da ona duruma razı olmasını söyledi ve Maston’un bulunduğu durumla ilgili kanıtlar ileri sürdü.

“Bak, dostum Maston, sözlerimi kötüye alma sakın, ama, gerçekten, laf aramızda, sen Ay’a gelemeyecek kadar eksik olan bir kimsesin.”

“Eksik mi?”

“Evet, değerli dostum. Yukarıda yaşayanlar olduğunu ve onlarla karşılaştığımızı düşün. Burada olup bitenler konusunda kötü bir düşünceleri olsun, ister misin? Savaş nedir, öğrensinler mi? Zamanımızın en iyi bölümünü birbirimizi paralamakla, birbirimizi yemekle, birbirimizin kolunu, bacağına kırmakla geçirdiğimizi ve bütün bunların yüz milyar kişiyi doyurabilecek fakat üzerinde ancak bir milyar iki yüz milyon kişi yaşayan bir gezegende olup bittiğini öğrensinler, ister misin? Haydi, kıymetli dostum, bizi kapı dışarı ettirirsin, sonra.”

“Öyle ama oraya tek parça halinde varamazsanız siz de en az benim kadar eksik olacaksınız,” dedi J.-T. Maston.

1) Fransızca’da topun iç boşluğuna âme (ruh) adı verilmesine gönderme. (ç.n.)

Dünya'dan Ay'a

"Elbette," diye yanıt verdi Michel Ardan, "fakat biz Ay'a tek parça olarak gideceğiz!"

Böyle söylüyordu, çünkü, 18 Ekim günü yapılan bir hazırlık deneyi çok iyi sonuçlar vermiş, haklı umutlar doğurmuştu. Barbicane, merminin fırlatılması anında ki geri tepmenin sonuçlarını görmek istemiş ve Pensacola silah deposundan otuz iki parmaklık (0,75 santim) bir havan topu getirtmişti. Havanı, güllesi denize düşsün, düşüşünün hızı kesilsin diye Hillisboro Koyu kıyısına yerleştirmişlerdi. Amaçlanan, sadece başlangıçtaki sarsıntıyı denemektir. Varış noktasında yaşanılacak çarpma, deneyin dışındaydı. Bu acayip deneme için özenle içi boş bir mermi hazırlandı. En iyisinden çelik yaylara giydirilmiş bir kapitone kılıfla iç çeperler astarlandı. Özenle hazırlanmış yumuşak bir yuva oluşturuldu.

"Ne yazık bunun içinde yer alamamak!" diyerek hayıflanıyordu boyu bu serüvene atılmasına elvermeyen J.-T. Maston.

O güzel güllenin içine önce iri bir kedi, sonra bir sincap yerleştirdiler. Sincap Gun-Club'ın değişmez sekreterinindi ve adamcağız hayvanını pek severdi. Fakat, baş dönmesi çekecek cinsten olmayan o ufak hayvanın bu deneysel yolculuğa nasıl dayanacağını öğrenmek istiyorlardı.

Havana altmış libre barut dolduruldu, gülle yerine yerleştirildi. Ateşleme yapıldı.

Gülle hemen hızla yükseldi, yörüngesini izleyerek bin kadem kadar yüksekliğe çıktı ve zarif bir eğri izleyerek dalgaların ortasında yok oldu.

Küçük bir tekne, hiç vakit yitirmeden güllenin düştüğü noktaya yöneldi ve işini iyi bilen dalgıçlar suya atlayıp güllenin kulakçıklarına halatları geçirdiler. Gülle hemen tekneye çekildi. Hayvanların kapatılmasıyla hapishanelerinin kapağının açılması arasında beş dakika bile geçmemiştir.

Ardan, Barbicane, Maston ve Nicholl, teknedeydiler ve elbette işlemi merakla izliyorlardı. Gülle açılır açılmaz, kedi dışarıya fırladı; tüylerinin görünümü biraz bozulmuştu ama, dipdiri idi, hiç de bir hava yolculuğundan dönmüşe benzemiyordu. Fakat sincap ortada yoktu. Aradılar. İzine bile rastlamadılar. Sonunda gerçeği kabul etmek zorunda kaldılar: Kedi yol arkadaşını yemiştir.

J.-T. Maston zavallı sincabının ölümüne çok üzüldü ve onu bilim şehitleri liste-

sine kaydetmeye karar verdi.

Her ne olursa olsun, bu deneyden sonra, hiçbir tereddüt ve korku kalmadı. Öte yandan, Barbicane'in planları mermiyi mükemmelleştirecek ve geri tepmenin etkilerini hemen tûmden yok edecekti. Şu halde, yola çıkmaktan başka yapacak bir şey kalkmıyordu.

İki gün sonra, Michel Ardan Birliğin Başkanı'ndan bir mesaj aldı ve bundan pek büyük bir onur duydu.

Hükümet, ona da kahraman yurttaşı Marki La Fayette'e yaptığı gibi Amerika Birleşik Devletleri yurttaşlığını veriyordu.

MERMİ-VAGON

Ünlü Columbiad'ın tamamlanmasından sonra, halkın ilgisi hemen mermiye, yürekli üç serüvenciye uzayda bir yolculuğa çıkaracak olan bu yeni taşıta çevrildi. Michel Ardan'ın 30 Eylül tarihinde bir telgraf gönderip Kurul üyelerince saptanmış planlarda değişiklik yapılmasını istediğini kimse unutmamıştı.

O tarihte Başkan Barbicane, merminin biçiminin büyük önem taşımadığı düşüncesindeydi ve bunda haklıydı, çünkü birkaç saniyede atmosferi geçtikten sonra mutlak boşlukta yol alacaktı. Bundan ötürü de, canının istediğince hareket edebilsin, kendi çevresinde dönebilsin diye Kurul, güllenin küresel olmasını kararlaştırmıştı. Fakat gülle bir taşıma aracına dönüştüğüne göre, artık sorun değişiyordu. Michel Ardan'ın sincaplar gibi yolculuk etmeye niyeti yoktu. Başı yukarıda, ayakları aşağıda yükselmek istiyordu. Bir balonun sepetinde ne kadar saygıdeğer konumda yolculuk yapılırsa öyle olmayı, elbette daha hızlı gitmeyi, fakat hiç de yakkışık almayan atlayıp zıplamalar yapma zorunda kalmamayı amaçlıyordu.

Bunun üzerine, planlar yeniden Albany'deki Breadwill and C° Firması'na gönderildi; gecikmeden gerçekleştirilmesi tenmbih edildi. Böylece değiştirilen mermi 2 Kasım günü döküldü ve Doğu Demiryolları Şirketi'ne teslim edilerek Stone's-Hill'e sevk edildi. Mermi ayın 10'unda yerine vardı. Michel Ardan, Barbicane ve Nicholl yeni bir alemin keşfine doğru uçmak üzere içinde yer alacakları bu mermi-vagonu sabırsızlıkla bekliyorlardı.

Kabul etmek gerekir ki, pek görkemli bir metalik yapıt olmuştu. Amerikalıların sanayi becerisi açısından göğüs kabartacak bir şeydi. İlk kez külçe alüminyumdan böylesine büyük bir şey gerçekleştiriliyordu ve buna çok önemli bir ba-

şarı diye bakılabilirdi. Koca cüssesi, tepesindeki külahıyla Güneş'in altında pırıldayan bu pahalı mermiyi görünce, insana Ortaçağ mimarlarının şatoların köşelerine oturttukları o kalın duvarlı kulelerden biriyle karşı karşıya imiş gibi geliyordu. Tek eksiği, mazgalları, bir de rüzgâr gülüydü.

"İçinden çelik zırhını kuşanmış, elinde ağızdan doldurma tüfegiyle bir eski zaman silahşorunun çıkmasını bekliyorum," dedi Michel Ardan. "Bunun içine girdik mi kendimizi derebeyleri gibi hissedeceğiz. Birkaç da ateşli silahımız olsa, pekâlâ Aylılara kafa tutabiliriz. Tabii Ay'da yaşayan varsa."

"Demek taşıt hoşuna gitti?" diye sordu dostuna Barbicane.

"Evet, evet! Elbette!" diye yanıtladı Michel Ardan. Bir ressam gibi inceliyordu mermi-taşıtı. "Çizgilerinin biraz daha ince, tepedeki koninin biraz daha zarif olmamasına üzuldüm. Koni, ince metal şeritlerden bir yumakla, bir çeşit aslan başıyla, örneğin taş oluk gibi bir şeyle ya da açık ağızdan ateş püsküren masal kerntenkelesiyle son bulabilirdi."

"Ne işe yarardı?" diye sordu Barbicane. Deneysel bilimlere uygun kafası, sanatın sunduğu güzelliklere pek açık değildi.

"Ne işe yararmış? Dostum Barbicane, sorduğuna göre, korkarım hiç anlamayacaksınız!"

"Sen anlat yine de, değerli dostum."

"Dinle öyleyse. Bana göre, insan yaptığı her şeyin için biraz sanat oturtmalıdır. Öylesi daha iyi olur. *Çocuk Arabası* dedikleri bir Hintli oyunu bilir misin?"

"Adını bile işitmedim," diye yanıtladı Barbicane.

"Şaşmam," diye sürdürdü konuşmasını Michel Ardan. "İşte şimdi öğren ki, o oyunda bir hırsız vardır, bir evin duvarını delmek üzereyken acaba deliği çiçek biçimi mi yoksa rübat biçimi mi veya kuş ya da testi biçimi mi açaým diye düşünür. İşte, kardeşim Barbicane, davada jüri üyesi olsaydın, o hırsıza ceza verir miydin?"

"Gözümü kırpmadan," diye yanıt geldi Gun-Club'ın Başkanı'ndan, "ayrıca cebren girdiği için cezasını ağırlaştırdım."

"Bense, adamı beraat ettirdim, dostum. İşte bundan ötürüdür ki, sen beni hiç anlayamayacaksın."

“Anlamaya kalkışmam bile, değerli sanatçım benim.”

“Ama,” diye sürdürdü konuşmasını Michel Ardan, “madem ki şu bizim mermi-vagonun dışı böylesine çehre züğürdü, hiç değilse, içini istediğim gibi döşememe izin verilsin; şöyle Yeryüzü elçilerinin şanına yakışır biçimde bir şey olsun.”

“O bakımdan, sevgili Michel,” dedi Barbicane, “canının istediği gibi davranabilirsin, sana karışmayız.”

Fakat Gun-Club'ın Başkanı, keyiften önce gereklilikleri düşünmüştü; geri tepmenin etkilerini hafifletmek için kendisinin tasarladığı plan, eksiksiz biçimde uygulanmıştı.

Barbicane, hiçbir yayın şoku hafifletemeyeceğini düşünmüştü, bunda da haklıydı. Skersnaw Ormanı'ndaki o ünlü gezisi sırasında bu zor sorunu pek beceriklice çözmüştü. İstedığı şeyi su ile sağlayacaktı. Bakalım nasıl.

Mermi, üç kadem yüksekliğe kadar suyla dolduruluyordu; bu suyun yüzeyinde tahtadan ve hiç su geçirmez bir levha bulunuyordu. Levha merminin iç çeperleri üzerinde sürtünmeyle kayıyordu. Yolcular tam bir sal olacak olan bu levha üzerine yerleşiyordu. Sıvı kütleye gelince, bu da yatay konumda ayrıncılarla bölünüyordu. Hareket anındaki şok, bunları birbiri arkası sıra kırıyordu. En alçaktan en yükseğe kadar, her su katmanı, su boşaltma borularından yukarı doğru çıkıyor, böylece bir yay oluşturunuyordu. Çok güçlü tamponları bulunan tahta levha da, ancak, birbirini izleyen ayrıncıların ezilmesinden sonra dibe oturuyordu. Kuşkusuz, sıvı kitlenin boşalmasından sonra yolcular yine de şiddetli bir geri tepme duyacaklardı ama, bu güçlü yay ilk vuruşu çok büyük ölçüde hafifletmiş olacaktı.

Gerçi elli dört kadem kare bir yüzeyin üzerinde üç kadem yüksekliğinde su, on bir bin beş yüz libre ağırlığındadır ama, Columbiad içinde biriken gazların genleşmesi, Barbicane'in dediğine göre, bu ağırlık artımını yenecekti. Zaten çarpma, bütün bu suyu bir saniyeden kısa bir sürede atacak ve mermi hemen olağan ağırlığına dönecekti.

İşte Gun-Club Başkanı'nın çok önemli bir sorun olan geri tepme sorununu çözmek için tasarladığı buydu. Breadwill Firmasının mühendisleri de bu çalışmayı iyice anladılar ve eksiksiz biçimde uyguladılar. Geri tepme olduktan ve su

dışarı atıldıktan sonra, yolcular, kırılmış ayırma perdelerinden kolaylıkla kurtulabilecek ve yola çıkma anında kendilerini üzerinde taşımış olan hareketli tahta levhayı sökebileceklerdi.

Merminin yukarı çeperlerine gelince, bunlar, paslanmaz çelikten ve saat yayı esnekliğinde yaylar üzerine oturmuş kalın ve kapitone bir deri örtü ile kaplıydı. Bu örtünün altında bulunan su boşaltma borularının varlığı bile belli olmuyordu.

Böylece, geri tepmeyi hafifletmek için düşünülebilecek her önlem alınmıştı. Michel Ardan'ın dediği gibi, insanın ezilmesi için yapısının pek sakat olması gerekirdi.

Merminin dıştan genişliği dokuz, yüksekliği on iki kademdi. Saptanan ağırlığı geçmesin diye, iç çeperlerin kalınlığı biraz azaltılmış, alt kesimi güçlendirilmişti, çünkü piroksilin ateşlenmesiyle ortaya çıkacak gazların tüm şiddeti oraya binecekti. Zaten, küresel güllerde ve dibi her zaman daha kalın olan silindir-koni biçimindeki mermilerde bunun böyle yapılması âdettir.

O metalik kulenin içine, koninin çeperlerine yerleştirilmiş ve buhar kazanlarında bulunan, adına "insan deliği" denilen şeylere benzer dar bir açıklıktan giriliyordu. Bu açıklık, iç taraftan basınçlı vidalarla sıkıştırılabilen alüminyum bir levhayla tamamen kapatılıyordu. Yani yolcular Ay'a varınca gezgin hapishanelerinden çıkabileceklerdi.

Fakat gitmek yetmezdi, yol boyunca dışarıyı görmek gerekiyordu. O da pek kolay oldu. Kapitone kılıfın altında çok kalın camdan dört tane mercimek biçimi lomboz vardı. Bunların ikisi merminin çembersel çeperinde, üçüncüsü alt kesiminde, dördüncüsüye külahında bulunuyordu. Yolcular, yol boyunca, geride bıraktıkları Yerküre'yi, gittikçe yaklaştıkları Ay'ı ve gökkubenin yıldızlı boşluğunu buralardan gözlemleyebileceklerdi. Sadece, bu lombozlar güçlü gömme levhalarla başlangıç anının şokuna karşı korunuyordu. Bu levhalar iç kesimdeki contaları gevşetilerek kolayca sökülebilecekti. Böylece, mermi içindeki hava kaçmayacak, öte yandan gözlem yapılabilirdi.

Hayranlık verecek bir çalışmayla saptanmış bütün bu mekanizmalar, çok rahat işliyordu; mühendisler, mermi-vagonun iç düzeninde de öteki görevlerinde olduğu kadar zekice davranmışlardı.

Üç yolcunun su ve yiyecekleri için gerekli iki kap sıkıca tutturulmuştu. Ateş ve aydınlanma işlerini birkaç atmosferlik bir basınç altında bulundurulmuş özel bir kaptaki gazdan sağlayacaklardı. Tüm yapacakları, sadece bir musluk çevirmekten öteye gitmiyordu. Musluğu bir kez çevirdiler mi, bu rahat taşıtı altı gün boyunca hem aydınlatıp hem ısıtacaklardı. Yaşam hattâ rahat bir yaşam için eksik bir şey kalmadığı görülüyor. Üstelik, Michel Ardan'ın sezgilerinin yardımıyla, güzel ile yararlı bir araya gelmişti. Bunu birtakım sanat nesneleri koyarak sağlamışlardı. Yer olsaydı, merminin içini tam bir sanatçı işliğine çevirirdi. Ancak, üç kişinin bu metal kuleye zor sıkıştığını sananlar da aldandırlardı. Elli dört kadem karelik bir yüzeye sahiptiler. Yükseklik on kadem kadardı. Böyle olunca da oradaki üç kişiye epeyce bir devinme özgürlüğü kalıyordu. Birleşik Devletler'in en konforlu vagonunda böylesine rahat edemezlerdi.

Yiyecek ve aydınlanma sorunu çözümlenince, sıra hava sorununa gelmişti. Merminin içindeki havanın yolculara dört gün yetmeyeceği açıktı. Çünkü yüz litre havanın içindeki oksijeni bir insan yaklaşık bir saatte tüketir. Barbicane, iki arkadaşı ve götürmek niyetinde olduğu iki köpek, yirmi dört saatte iki bin dört yüz litre –ya da ağırlıkla söylenirse yaklaşık yedi libre– oksijen harcayacaklardı. Şu halde, merminin havasını yenilemek gerekecekti. Ama nasıl? Michel Ardan'ın toplantıdaki tartışmada sözünü ettiği çok sade bir yöntemle, Reiset ve Regnault yöntemiyle.

Havanın yirmi bir ölçü oksijenle yetmiş dokuz ölçü azottan oluştuğu bilinir. Peki, solunum sırasında olan nedir? Pek basit bir olay. İnsan, havanın öncelikle yaşamı sürdürmeye özgü olan bölümünü, oksijeni içine alır ve azotu olduğu gibi dışarı atar. Dışarı atılan hava, oksijeninin yaklaşık yüzde beşini yitirmiş ve aşağı yukarı onunkine eşit hacimde karbonik asit¹ içerir durumdadır. Bu, kandaki maddelerin insanın soluduğu oksijen tarafından yakılması sonucunda ortaya çıkan maddedir. Şu halde, kapalı bir ortamda, bir süre sonra, tüm oksijenin yerini aslında zararlı bir madde olan karbonik asit alır.

Bu durumda sorun şuna indirgenmiş oluyor: Azot olduğu gibi kaldığından, 1° solunmuş oksijeni yeniden yapmak; 2° dışarı atılmış karbonik asidi yok etmek.

1) Jules Verne'in bu terimi karbondioksit yerine kullandığı anlaşılıyor. (ç.n.)

Potas klorat ve kostik potas ile bu işlem pek kolay gerçekleştirilir.

Potas klorat beyaz pulcuklar halinde bulunan bir tuzdur. Dört yüz derecenin üzerindeki bir sıcaklıkta potasyum klorüre dönüşür ve içerdiği oksijen tümüyle açığa çıkar.

Kostik potasa gelince, o hava içindeki karbonik asidi almaya çok elverişli bir maddedir. Biraz çalkalayınca karbonik asidi alır ve potasyum bikarbonat oluşur. İşte karbonik asidi emmenin yolu da budur.

Bu iki yol birlikte uygulanırsa, kirli havaya canlandırıcı niteliklerinin yeniden kazandırılacağı kesindir. İkisi de birer kimyacı olan Reiset ve Regnault bunu denemiş ve başarıya ulaşmışlardır. Ancak, söylemek gerekir ki, söz konusu deney o zamana kadar *in anima vili*¹ yapılmıştı. O deneyin bilimsel kesinliği ne olursa olsun, insanların buna nasıl dayanacağı konusunda hiçbir şey bilinmiyordu.

İşte bu çok önemli sorunun görüldüğü oturumda dile getirilen karşı düşünce buydu. Michel Ardan, bu yapay havayla yaşama olanağından kuşkulandırılmasını istemiyordu. Bu nedenle de, yola çıkmadan önce deney yapılmasını önerdi. Fakat, J.-T. Maston bu zahmetli işi deneme onuruna canla başla istekli oldu.

“Madem ki yolculuğa katılmıyorum,” diyordu mert topçu, “hiç değilse, merminin içinde bir hafta kadar bir zaman geçireyim.”

İsteğini geri çevirmekle Maston’a kötülük yapmış olurlardı. Yeterince potas klorat ve kostik potas ile sekiz günlük yiyecek verildi kendisine; dostlarıyla vedalaştı ve 12 Kasım günü, saat sabahın altısında merminin içine süzüldü, levha iyice kapatıldı. Ayın 20’sinde akşam saat altı olmadan hapishanesini açmamalarını da sıkı sıkıya tenbih etmişti.

Bu sekiz gün içinde neler oldu? Kestirmesi olanaksız. Merminin çeperleri, içerideki herhangi bir gürültünün dışarı sızmasına olanak vermeyecek kadar kalındı.

20 Kasım günü, saat tam altıda, levha kaldırıldı; J.-T. Maston’un dostları, ne de olsa, tedirgindiler. Fakat hemen içleri rahat etti, çünkü içeriden şen bir ‘Yaşasın!’ sözcüğü yükselmişti.

Çok geçmedi, Gun-Club’ın Sekreteri koninin tepesinde zafer kazanmış bir edayla görüldü. Şişmanlamıştı!

1) Latince. Hayvanlar üzerinde. (ç.n.)

KAYALIK DAĞLARIN TELESKOPU

Bir önceki yıl, bağış kampanyası bittikten sonra, 20 Ekim günü, Gun-Club'ın Başkanı, Cambridge Gözlemevi'ne büyük bir optik alet yapımı için gerekli parayı teslim etmişti. Bu alet, dürbün ya da teleskop, Ay yüzeyinde bulunan ve en büyük boyutu dokuz kadem olan bir nesneyi gösterebilir güçte olacaktı.

Dürbünle teleskop aynı şey değildir, bu ayrımı burada anımsatmak yararlı olur. Dürbün, üst ucunda objektif denilen dışbükey bir merceğin, alt ucunda da oküler denilen ve gözlemcinin gözünü dayadığı başka bir merceğin bulunduğu borudan meydana gelmektedir. Nesneden yayılan ışınlar birinci mercekten geçer ve kırılma yoluyla, onun odağında¹ ters bir görüntü oluşturur. Bu görüntü, bir büyüteç işlevi gören oküler ile gözlemlenir. Şu halde, dürbünün borusu iki uçlarında bulunan bir objektif ve bir oküler ile kapalıdır.

Teleskopun borusu ise, bunun tersine, üst ucu açık bir borudur. Gözlemle-
nen nesneden hareket eden ışınlar o boruya serbestçe girer ve içbükey bir metalik aynaya çarpar yani birbirlerine yaklaşır. Oradan yansıyan ışınlar, elde edilen görüntüyü büyütecek biçimde oturtulmuş ve kendilerini okülere gönderecek olan ufak bir aynaya rastlar.

Şu halde, birincil rolü dürbünlerde kırılma, teleskoplardaysa yansıma oynamaktadır. Bundan ötürüdür ki, birincilere kırılmalı, ikincilere yansımali denilir. Bu optik aygıtları gerçekleştirmedeki tüm zorluk, ister mercekten ister metalik aynadan olsun, objektiflerin yapımındadır.

Ne var ki, Gun-Club o büyük deneyine girdiği dönemde bu araçlar şaşıllacak

1) Bu, ışınların kırıldıktan sonra toplandıkları noktadır. (J.V.)

denli gelişmişti ve bunlarla çok parlak sonuçlar alınmaktaydı. Gök cisimlerini Galileo'nun en çok yedi kat büyüten zavallı dürbünüyle gözlemlediği çağ uzaklarda kalmıştı. On altıncı yüzyıldan beri optik araçlar büyük oranlarda genişlemiş ve uzamıştır, ve yıldızlararası boşluk o zamana kadar bilinmeyen bir derinlikte değerlendirilebilmiştir. O dönemde kullanılmakta olan kırılmalı araçlar arasında, Rusya'daki Pulkowa Gözlemevi'nin objektifi on beş parmak (38 santim) genişliğinde¹ olan dürbününden, Fransız optik bilgini Lerebours'un yine aynı boyutlarda bir objekteye sahip dürbününden ve Cambridge Gözlemevi'nde bulunan ve objektifinin çapı on dokuz parmak (48 santim) olan dürbünden söz edilirdi.

Teleskoplardansa, iki tanesi, dev boyutları ve çok yüksek büyütme gücüyle ünlüydü. Bunlardan biri Herschell tarafından yapılmış uzunluğu otuz altı kadem, aynası dört buçuk kadem çapında olandır; bu, altı bin kez büyütürdü. İkincisi İrlanda'da, Birrcastle'daki Parsonstown'da bulunurdu ve Lord Rosse'a aitti. Borusunun uzunluğu kırk sekiz, aynasının çapı altı kadem (1,93 m) olan bu teleskop altı bin dört yüz kez büyütürdü. Yirmi sekiz bin libre ağırlığındaki bu aracın manevrasına gerekli aygıtları koyabilmek için çok büyük bir bina yapmak gerekmişti.

Fakat, görüldüğü gibi, bu dev boyutlara karşın, büyütme, yuvarlak rakam, altı bini aşmıyordu; halbuki altı bin kez bir büyütme Ay'ı getirse getirse otuz dokuz mil (16 fersah) yakına getirebilir. O uzaklıktan da, çok büyük nesneler değil, ancak altmış kadem çapında şeyler görülebilir.

Bizim konumuzda ise, görülecek olan, dokuz kadem eninde ve on beş kadem uzunluğunda bir mermiydi. Şu halde Ay'ı beş mil (2 fersah) yakına getirmek gerekiyordu. Bunun içinse nesnelerin kırk sekiz bin kez büyütülmesi zorunludur.

İşte Cambridge Gözlemevi'nin karşı karşıya bulunduğu sorun buydu. Parasal açıdan bir zorlukla karşılaşmayacaklardı; geriye kala kala gereçlerle ilgili zorluklar kalıyordu.

Önce, teleskopla dürbün arasında bir seçim yapılması gerekti. Dürbünlerin teleskoplara oranla bir üstünlüğü vardır. Objektifleri aynı olsa, dürbün daha fazla büyütür, çünkü mercekten geçen ışın, teleskopun aynası üzerine yansımaları duru-

1) 80 000 rubleye mal olmuştur. (J.V.)

munda yitireceğinden daha az yitime uğrar. Fakat bir merceğe verilebilecek kalınlık sınırlıdır. Çünkü, fazla kalınlıkta ışınları geçirmez olur. Ayrıca, bu geniş mercceklerin yapımı son derecede zordur ve yıllar sürebilecek bir zaman gerektirir.

Sonunda, her ne kadar görüntüler dürbünle daha aydınlık oluyorsa ve bu, Ay'ın gözlemlenmesinde paha biçilmez bir üstünlükse de, daha kısa zamanda yapılabilecek ve nesneleri daha çok büyütebilecek bir araç olan teleskopta karar kılındı. Ancak, ışınlar atmosferden geçerken yegınliklerini büyük ölçüde yitirdiğinden Gun-Club, hava katmanlarının kalınlığını azaltmak için, teleskopu Birliğin en yüksek dağlarından birine yerleştirmeye karar verdi.

Daha önce sözü edildiği gibi, teleskoplarda oküler yani gözlemcinin gözünü yerleştirdiği büyüteç, büyötmeyi sağlar, ve en güçlü büyötmelerin elde edildiği objektif de çapı en büyük, odak açıklığı en geniş olandır. Bir nesneyi kırk sekiz bin kez büyütebilmek için, Herschell'in objektifinin de Lord Rosse'ünün de ölçülerini çok geride bırakmak gerekiyordu. Zorluk da bu noktadaydı, çünkü o aynaların dökümü pek ince bir iştir.

Neyse ki, birkaç yıl önce Institut de France'dan bir bilgin, Léon Foucault, metalik aynaların yerine gümüş sırlı aynalar koyarak objektiflerin cilalanmasını çok kolay ve çok hızlı duruma getiren bir yöntem bulmuştu. İstenilen büyüklükte bir cam parçası dökölüyor ve sonra bu, bir gümüş tuzu ile kaplanıyordu. Objektifin yapımında, çok iyi sonuçlar alınmış olan bu yöntem uygulandı.

Bununla yetinilmedi ve objektif Herschell'in teleskoplar için tasarladığı biçimde oturtuldu. Slough Kasabası gökbilimcisi olan bu zatın büyük teleskopunda nesnelerin borunun dibine eğik yerleştirilmiş aynaya yansıyan görüntüsü, okülerin bulunduğu öteki uçta oluşurdu. Böylece, gözlemci, borunun aşağı kesiminde yer alacağına kendini yukarı kesime çeker ve elindeki büyüteciyle o büyük silindirin içine girerdi. Bu düzenin üstünlüğü, görevi görüntüyü okülere göndermek olan küçük aynanın aradan çıkarılmasındaydı. İmge iki kez değil, bir kez yansımış oluyordu. Şu halde, sönen ışın sayısı daha azdı. Şu halde, görüntü o kadar zayıflamamış oluyordu. Ve yine daha çok aydınlık elde edilebiliyordu ki, bu, yapılacak gözleme değerli bir üstünlük sağlıyordu.

Bu kararlar verildikten sonra, yapım çalışması başladı. Cambridge Gözlemevi yönetiminin hesaplarına göre, yeni yansıtıcının borusu iki yüz seksen kadem uzunluğunda, aynası da sekiz kadem çapında olacaktı. Böyle bir araç ne kerte dev boyutlarda olursa olsun, Gökbilimci Hooke'un birkaç yıl önce yapmayı önerdiği on bin kademlik (3 buçuk kilometre) teleskopla karşılaştırılmazdı. Yine de, bunun gibi bir tanesinin yapımı bile çok büyük zorluklar taşıyordu.

Yerinin seçimine gelince, o sorun kısa sürede çözümlendi. Amaçlanan, yüksek bir dağın seçimi idi, Birleşik Devletlerde ise yüksek dağ pek çok değildir.

Bu koca ülkenin dağ oluşumu dizgesi, aralarından Mississippi'nin geçtiği orta yükseklikte iki dağ zincirinden fazla bir şey içermez. Söz konusu ırmak öylesine görkemlidir ki, herhangi bir kralın varlığını kabul etseler, Amerikalılar ona "ırmakların kralı" derlerdi.

Doğuda, Yeni-Hampshire'de en yüksek doruğu beş bin altı yüz kademi geçmeyen Appalaş Dağları vardır. Bu da, pek büyük bir yükseklik sayılmaz.

Batıda ise, çok uzun bir zincir olan Kayalık Dağlar, Magellan Boğazı'ndan başlayıp Güney Amerika'nın batı kıyısını And Dağları adı altında izler, Panama Kıs-
tağı'nı aşır Kutup Denizi'nin kıyılarına kadar Kuzey Amerika boyunca ilerler.

Bu dağlar pek yüksek değildir; Alpler de Himalaya Dağları da kendi heybetlerinin tepesinden bunlara küçümseyerek bakabilirler. Çünkü Amerika'dakilerin en yüksek doruğu on bin yedi yüz bir kadem, halbuki deniz düzeyinden yükseklikleriyle Mont Blanc on dört bin dört yüz otuz dokuz ve Kinçingcinga yirmi altı bin yedi yüz yetmiş altı kadem yüksekliktedir.

Fakat madem ki Gun-Club, Columbiad'ın olduğu gibi teleskopun da Birlik içindeki Eyaletlerden birine yerleştirilmesini istiyordu, o halde Kayalık Dağlarla yetinilecekti; bu nedenle de gerekli malzemenin tümü Missouri toprakları içindeki Lon Tepesi'ne yöneltildi.

Amerikalı mühendislerin yenmek zorunda kaldıkları her çeşit zorluğu, yürekli ve becerikli yollardan gerçekleştirdikleri mucizeleri anlatmaya ne kalem ne söz yeter. Uсталık gerektiren bir işti. Son derece büyük taşların yükseğe çıkarılması ağır metalik parçaların dökülmesi, yine çok ağır profiller biçilmesi, geniş silindir

parçalar hazırlanması gerekti. Yalnızca objektifin ağırlığı otuz bin libreye yakındı. Bütün bunlar, yıl boyu erimeyen karlar düzeyinin ötesinde, on bin kadem yükseklikte yapılıyordu. Issız çayırlar, sık ormanlar, burgaçlı akarsular aşılmış, yerleşim merkezleri geride bırakılmış, yaşamın neredeyse her ayrıntısının çözülemez bir soruna dönüştüğü yabanıl bölgelere varılmıştı. Yine de, Amerikalıların yetkinliği bu bin bir çeşit engeli aşabildi. Çalışmanın başlamasının üzerinden bir yıldan kısa bir süre geçmişti ki, eylül ayının son günlerinde, dev yansıtıcının iki yüz sekken kademlik borusu havalara dikildi. Çok büyük bir demir yapı iskelesine asılıydı. İnce bir düzeneikle rahatça göğün her noktasına çevrilebiliyor, bir ufuk çizgisinden ötekine tüm gök cisimlerini uzaydaki ilerleyişleri boyunca izleyebiliyordu.

Dört yüz bin dolardan fazlaya mal olmuştu. İlk kez, Ay'a yöneltildi; gözlemlerde hem meraklı hem tedirgin bir heyecan vardı. Gözlemlenen nesneleri kırk sekiz bin kez büyüten bu teleskopun görüş alanı içinde neyle karşılaşacaklardı? İnsan toplulukları mı, Ay hayvanlarından sürüler mi? Kentler, göller, okyanuslar mı? Hayır, bilimin zaten bilmediği hiçbir şey görmeyeceklerdi. Görünen yüzünün her noktasında Ay'ın volkanik niteliği tam bir kesinlikle belirlenmişti.

Fakat, Kayalık Dağlardaki teleskop, Gun-Club'a hizmet etmeden önce astronomi bilimine çok yararlı oldu. Yüksek gücü, göğün derinliklerinin en son sınırlarına kadar incelenmesini sağlıyordu. Birçok yıldızın görünür çapı inceden inceleme ölçülebildi. Cambridge Gözlemevi yönetiminden Bay Clarke, Lord Rosse'un yansıtıcısının hiçbir zaman yeterince yaklaştıramadığı ve Boğa Takımyıldızında bulunan *crab nebula'yı*¹ çözümlledi.

1) Bir kerevit biçiminde görünen bulutsu. (J.V.)

SON AYRINTILAR

22 Kasım günüydü. Tarihe geçecek yolculuk, on gün sonra başlayacaktı. Gerçekleştirilmesi gereken tek bir işlem kalıyordu, ince, tehlikeli, sonsuz özen isteyen bir işlem. Yüzbaşı Nicholl'ın üçlü bahsin sonuncusuna konu aldığı işlem. Bunda amaçlanan, Columbiad'ı doldurmak, oraya dört yüz bin libre fûlmikoton yüklemektir. Nicholl böylesine büyük miktarda piroksille işlem yapmanın ciddi felaketler getireceğini, herhalde öncelikle patlayıcı niteliği taşıyan bu kitlenin merminin basıncı altında kendiliğinden alev alacağını düşünmüştü ve bunda belki de haklıydı.

Bu işte ciddi tehlikeler vardı; üstelik iç savaşta ağızlarında sigarayla güllerini dolduran Amerikalıların aldırmaazlığı, adamsendeciligi ile tehlike olasılığı artardı. Fakat Barbicane, başarmayı aklına koymuştu, iş tam kotarılmak üzereyken bozulmasını kabullenemezdi. Bu nedenle de, en iyi işçilerini seçti, çalışırlarken gözünü üzerlerinden ayırmadı, ihtiyatla, her türlü önlemi alarak, başının tüm koşullarını hazırladı.

Her şeyden önce, yüklenecek maddenin tümünü birden Stone's-Hill'deki şantiyeye getirme yanlısına düşmedi. Sımsıkı kapalı sandıklarda ve azar azar taşıttı. Dört yüz bin libre piroksil, beş yüz librelik kolilere bölüştürüldü. Böylece, Pensacola'nın en becerikli fişek ustalarınca yapılmış sekiz yüz tane kocaman hartuç elde edilmiş oldu. Her sandıkta on tane hartuç vardı ve bunlar, birbirini arkası sıra, Tampa-Town'a tren yoluyla sevk ediliyordu. Böylece, şantiye yerinde hiçbir zaman aynı anda beş bin libreden daha fazla piroksil bulunmadı. Her sandık, gelir gelmez çıplak ayakla çalışan işçilerce boşaltılıyor ve her bir hartuç Columbiad'ın ağızına taşınmıyor ve elle çalıştırılan vinçlerle aşağı indiriliyordu. Hiçbir çeşit buharlı makine kullanılmıyordu. İki millik çevrede tüm ateşler söndürülmüştü. Kasım ayı da olsa,

güneşin altında bunca fülmikoton bulundurmak bile fazlasıyla önemli bir şeydi. Bu nedenle, tercihen geceleyin, Ruhmkorff aygıtları sayesinde Columbiad'ın dibine kadar, yapay bir gün ışığı yaratan vakumlu lambalarla çalışılıyordu. Orada, hartuçlar tam bir düzenle istif ediliyor ve metalik bir telle birbirlerine bağlanıyordu. Tellerin işlevi, elektrik kıvılcımını aynı anda her bir hartucun merkezine göndermekti.

Çünkü, bu fülmikoton kitlesinin ateşlenmesi pille yapılacaktı. Yalıtıcı bir maddeyle kaplı olan bütün o teller, birleşip merminin askıda durdurulacağı yükseklikteki dar bir açıklıkta tek bir tel oluyor, dökme demirden kalın çeperi o noktada geçerek iç kaplamada bu iş için açık bırakılmış bir boşluktan yer yüzü düzeyine çıkıyordu. İki mil uzunlukta bir yol boyunca kazıklar üzerine tutturulmuş olan tel, Stone's-Hill'in tepesine erişti mi, bir devre kapatıcıdan geçip güçlü bir Bunzen piline varıyordu. Yani akımın hemen geçmesi ve dört yüz bin libre fülmikotonun ateşlenmesi için aygıtın düğmesine basmak yetecekti. Elbette, söylemek bile gereksiz, pil son anda etkinleştirilecekti.

18 Kasım günü, sekiz yüz tane hartuç Columbiad'ın dibine yerleştirilmiş durumdaydı. İşlemin bu bölümü başarıyla gerçekleştirilmişti. Fakat o ana kadar, Başkan Barbicane az sıkıntıya katlanmamış, başı az ağrınamıştı. Stone's-Hill çevresine girilmesini yasaklamak istemiş, bunda başarılı olamamıştı, çünkü her gün birtakım meraklılar çıkıp parmaklıklardan atlıyorlardı. Düşüncesizliklerini çılgınlığa kadar götürerek fülmikoton balyalarının arasında sigara içenler bile vardı. Barbicane her gün sinir krizi geçiriyordu. J.-T. Maston elinden geldiği kadar başkanına yardımcı olmaya çalışıyor, izinsiz girenleri kovalıyor, oraya buraya atıkların sönmemiş izmaritleri topluyordu. Kolay iş değildi, çünkü tahtaperdenin ötesinde itişip kakışanların sayısı üç yüz bini geçiyordu. Michel Ardan, sandıkların Columbiad'ın girişine taşınmasına eşlik etmeyi önermişti ki, birden kendi ağzında da koca bir sigara olduğunu fark ediverdi. Gun-Club Başkanı, bir yandan denizleri kovarken öte yandan onlara kötü örnek olan bu uslanmaz tütün tiryakisine güvenemeyeceğini anladı da, onu ayrı bir gözetim altına aldırdı.

Sonunda, herhalde topçuların da bir koruyucu meleği olmalıydı ki, hiçbir şey patlamadı ve yükleme işi başarıyla bitirildi. Kısaca, Yüzbaşı Nicholl'ın üçüncü id-

diası epeyce maceralı sonuçlanmıştı. Şimdi iş, mermiyi Columbiad'ın içine sokarak kalın fülmikoton katmanının üzerine oturtmaya kalmıştı.

Fakat, bu işleme başlamadan önce, yolculuk için gerekli nesneler mermi-vagona yerleştirildi. Bunların sayısı epey çoktu. Michel Ardan'a kalsa, yolculara ayrılmış yerin tümü eşya ile kaplanırdı. O sıcakkanlı Fransız'ın Ay'a götürmek istediği şeyleri tahmin bile edemezsiniz. Yararsız bir sürü ıvır zıvır. Neyse ki, Barbicane araya girince, bunlar ancak zorunlu eşyaya indirgendi.

Araç sandığına birçok termometre, barometre ve dürbün yerleştirildi.

Gidecek üç kişi, yolculuk sırasında Ay'ı incelemek merakındaydı. Bu yeni gök ülkesini keşfetmelerinde kendilerine yardımcı olması için, Beer ile Moedler'in dört levha olarak hazırladığı, haklı olarak tam bir gözlem ve sabır başyapıtı diye kabul edilen ve *Mappa selenographica* adını taşıyan çok iyi bir harita götürüyorlardı. Bu haritada Ay'ın Yerküre'ye bakan yüzünün en ufak ayrıntıları titiz bir doğrulukla veriliyordu. Dağlar, vadiler, taş ocakları, kraterler, tepeler, sel yatakları, hepsi tam boyutları ve gerçek konumlarıyla belirtilmişti. Doerfel Dağı ve doruğu Ay'ın bize görünen tekerleğinin doğu kesiminde yükselen Leibniz Dağı'ndan Kuzey kutbunu çevreleyen bölgelerde uzanan *Mare Frigoris*'e kadar adları da konulmuştu.

Kısaca bu, yolcular için değerli bir belgeydi, çünkü bununla, daha ayak basmadan o toprakları incelemiş olacaklardı.

Ayrıca, üç tane uzun namlulu tabanca, üç tane de kısa namlulu tüfek, barut ve bol miktarda kurşun götürüyorlardı.

"Neyle karşılaşacağımız bilinmez," diyordu Michel Ardan. "Kendilerini ziyaret etmemizden hoşlanmayacak insan da olur, hayvan da. Biz önlemlerimizi alalım da."

Öte yandan, bu kişisel savunma araçları dışında, külünkler, kazmalar, el testereleleri ve daha başka zorunlu avadanlar da alıyorlardı. Kutup soğuşundan kavurucu sıcaklara kadar her türlü sıcaklığa göre giysiler de düşünülmüştü.

Michel Ardan sefere bir miktar hayvan da almak istiyordu. Öyle her türden bir çift değil elbette, çünkü yılanı, aslanı, aligatoru, başka tehlikeli hayvanları Ay iklimine alıştırmak niyetinde değildi.

"Hayır," diyordu Barbicane'e, "ama birkaç yük hayvanı, öküz ya da inek, eşek

veya at, genel görünümüne yakışır, ayrıca bizim de çok işimize yarar.”

“Doğru, sevgili dostum Ardan,” diye yanıtlıyordu Gun-Club'ın Başkanı, “ama bizim mermi-vagon Nuh'un Gemisi değil. Ne onun hacminde, ne gideceği yer onunkine benziyor. Bu durumda, olanağın sınırları içinde kalmalıyız.”

Sonunda, uzun tartışmalardan sonra, Nicholl'ın av köpeğinin alınmasına karar verildi. Terre-Neuve cinsinden olan bu pek güçlü hayvan dişiydi. En yararlı tahıllardan birçok kasa, gerekenler listesine katıldı. Michel Ardan'a kalsa, tahılları ekmek için birkaç çuval da toprak götürürdü. Yine de, bir düzine kadar fidan aldı; bunlar samandan kılıflara sarıldı ve merminin bir köşesine yerleştirildi.

Geriye önemli bir sorun olan yiyecek sorunu kalıyordu. Çünkü Ay'ın tümünden verimsiz bir bölümüne inme olasılığını göz ardı edemezlerdi. Barbicane işleri öyle yönlendirdi ki, bir yıllık yiyecek alındı. Elbette, açıklamak gerekiyor, aldıkları şeyler konserve et ve hacmi hidrolik pres altında olabildiğince küçültülmüş sebzelerdi. Besleyici öğeleri yüksek şeylerdi. Pek çok çeşit yoktu ama, böyle bir seferde de yiyecekleri beğenmemek gibi bir şansları yoktu. Elli galonluk kadar viski ile ancak iki ay yetecek kadar da su alıyorlardı. Çünkü, gökbilimcilerin son gözlemleri sonucunda, artık kimse Ay yüzeyinde yeteri miktarda su bulunduğundan kuşku duymaz olmuştu. Yiyeceğe gelince, Dünyalıların orada beslenecek bir şey bulamayacaklarını sanmak hiç de akla yakın olmazdı. Michel Ardan'ın bu konuda hiç kuşkusu yoktu. Olsaydı, gitmeye kalkmazdı.

“Zaten,” dedi bir gün dostlarına, “Yeryüzündeki dostlarımız tarafından tümünden bırakılmayacağız. Bizi unutmayacaklardır.”

“Elbette,” diye yanıtladı J.-T. Maston.

“Nasıl olacak bu, sizce?” diye sordu Nicholl.

“Çok basit,” dedi Ardan. “Columbiad hep burada durmayacak mı? İyi ya, ne zaman Ay –yerberide olmasa bile– zenit konumuna gelse, yani yaklaşık yılda bir kez, bize yiyecek dolu güller gönderemezler mi? Biz de onu belirli günde bekleriz.”

“Yaşasın! Yaşasın!” diye bağırdı J.-T. Maston, aradığını bulmuş adamın neşesiyle. “Çok iyi dedin! Elbette, değerli dostlarım. Sizi unutmayız biz!”

“Size güveniyorum. Böylece, görüyorsunuz ya, Yerküre'den düzenli olarak ha-

ber alacağız ve biz de Yeryüzü'ndeki sevgili dostlarımızla iletişim kurma yollarını bulamazsak pek beceriksiz kimseleriz, demektir.”

Bu sözlerden öylesine bir güven fışkınyordu ki, Michel Ardan, kendinden emin havası, tepeden bakan kararlılığıyla tüm Gun-Club'ı peşinden sürükleyebilirdi. Söylediği sade, kolay bir şeymiş, kesin bir başarıdan söz ediyormuş gibi geliyordu; insanın bu Ay seferine katılmaması için, gerçekten dar kafalı olması gerekirdi.

Götürülecek çeşitli nesneler merminin içine yerleştirilirken, fırlatılma işleminde kullanılacak olan su çeper aralarına gönderildi ve aydınlanma gazı kabına sıkıştırıldı. Potasyum klorat ile yakıcı potasa gelince, Barbicane bunlardan, yolda beklenmedik gecikmeler olabileceğini düşünerek iki ay süreyle oksijeni yenilemeye ve karbonik asidi emmeye yetecek miktarda aldı. Son derecede ince hesaplarla yapılmış ve kendiliğinden işleyen bir aygıt da havaya insanı ferahlatıcı, canlı tutucu niteliklerini verecek ve tümüyle temizleyecekti. Kısaca, mermi hazırды; Columbiad'a indirilmesi kalmıştı bir tek. Ne var ki, bu da zorluk ve tehlikeler içeren bir işlemdi.

Dev mermi Stone's-Hill'in tepesine getirildi. Orada, güçlü vinçler onu kavrayıp metalik kuyunun tepesinde asılı olarak tuttular.

Yürek çarpıntısı veren bir andı. O büyük ağırlık zincirleri bir koparsa, öyle bir kitlenin düşüşü fûlmikotonu kesinlikle tutuştururdu.

Neyse ki, böyle bir şey olmadı, ve birkaç saat sonra mermi-vagon, yavaşça topun içine indirilmiş olarak patlayıcı şiltesinin yani piroksil katmanının üzerinde yerini almıştı. Onun verdiği basıncın tek bir etkisi olacaktı, o da Columbiad'ın yakıtını daha büyük bir güçle sıkıştırmasıydı.

“Kaybettim,” dedi yüzbaşı Başkan Barbicane'e üç bin doları uzatırken.

Barbicane yol arkadaşlarından birinden böyle bir para almak istemezdi; fakat Yeryüzü'nden ayrılmadan önce tüm sözlerini yerine getirmeyi kesinlikle isteyen Nicholl'ın direnmesi karşısında razı oldu.

“Bu durumda,” dedi Michel Ardan, “sizin için dileyeceğim tek bir şey kalıyor, değerli yüzbaşı.”

“Neymiş o?” diye sordu Nicholl.

“Öteki iki bahsi de yitirmeniz! Böylece, yolda kalmayacağımızdan emin oluruz.”

ATEŞ

Aralık ayının ilk günü, o önemli tarih, gelip çatmıştı. Çok önemliydi, çünkü mermi o akşam saat onu kırk altı dakika kırk saniye geçe yola çıkmazsa, Ay'ın o günkü gibi zenit ve yerberi koşullarında eşzamanlı olarak bulunması için, on sekiz yıl beklemek gerekecekti.

Hava çok güzeldi. Kışın yaklaşmasına karşın, güneş pırıl pırıldı ve sakinlerinden üçü yakında yeni bir dünyaya gidecek olan Yerküre'mizi ışıklarıyla yıkıyordu.

Büyük sabırsızlıkla beklenen o günden önceki geceyi, nice insan uykusuz geçirdi! Nice insanın göğsü, bekleyişin ağır yükü altında sıkıştı! Michel Ardan dışında, herkesin yüreği tedirgin çarpıntılar içindeydi. Hiçbir şeyden etkilenmeyen o adamsa, her zamanki hareketliliğiyle gidiyor, geliyordu; durumunda alışılmamış bir tasayı belli eden herhangi bir şey yoktu. Mareşal Turenne'in savaştan önce top kundağına yaslanıp uyuması gibi, deliksiz bir uyku çekmişti.

Sabahtan beri çok büyük bir kalabalık, Stone's-Hill çevresinde göz alabildiğine uzanan çayırılara yayılmıştı. Tren on beş dakikada bir Tampa-Town'dan yeni meraklılar getiriyordu. Bu göç hareketi kısa sürede akıllalmaz boyutlara erişti. *Tampa Town Observer* gazetesinin verdiği rakamlara göre, o unutulmaz günde Florida topraklarında bulunan seyircilerin sayısı beş milyonu.

Bir aydan beri o kalabalığın büyük bölümü, tahtaperdenin çevresinde geceliyor ve daha sonra Ardan's-Town adını alacak olan bir kentin temellerini atıyordu. Ovada barakalar, kulübeler, minik barınaklar, çadırlar yükselmişti. Bu geçici konutlarda, Avrupa'nın büyük kentlerine parmak ısırtacak bir nüfus barınıyordu.

Dünya'nın tüm halklarından temsilciler vardı; dünya dillerinin tümü aynı an-

da konuşuluyordu. Kutsal kitabın sözünü ettiği Babil Kulesi'ndeki gibi, diller burada da birbirine karışmıştı. Amerikan toplumunun çeşitli sınıfları tam bir eşitlik içinde iç içe girmişti. Bankacısı, çiftçisi, denizcisi, simsarı, pamuk ekeni, pamuk satanı, kayıkçısı, yargıcı, hepsi işlenmemiş bir teklifsizlikle burun burunaydı. Louisiana'nın yarı Fransızca konuşan Afrika göçmenleri, Indiana çiftçileriyle senli benli olmuşlardı. Kentucky ve Tennessee beyleri, zarif ve burnu havada Virginialılar, Göllerin yarı yabanıl kürk hayvanı tuzakçılarıyla, Cincinnati'nin sığır celepleriyle sohbet ediyorlardı. Kiminin başında beyaz kunduz kürkünden geniş kenarlı bir şapka, kimininkinde harcıalem bir panama; Opelousas fabrikalarından çıkma mavi pamuk pantolonlusu vardı, beyazlatılmamış doğal bezden sık gömleklisi vardı, ayaklarına parlak renkli potinlerini çekmiş olanlar, işli patiska mintan giymişler görülyordu; kimisi de gömleğine, manşetlerine, kravatlarına, on parmağına, hattâ kulaklarına yüzük, iğne, pırlanta, zincir, küpe, broş oturtmuştu. Pahalılığı zevksizliği ile yarış eden şeylerdi hepsi. Yanlarında, arkalarında, önlerinde de, süsleri püsleri en az kendilerinininkinin düzeyinde olan karıları, çocukları, hizmetçileri eksik değildi. Etrafı böyle çevrili kocalar, babalar, efendiler, kalabalık ailesinin ortasında yer alan kabile reislerini andırıyordu.

Yemek saatinde, bütün bu insanların, Florida'nın işesini tehdit edecek bir iştahla Güney Eyaletleri'nin özel yemeklerine saldırmaları görülecek şeydi. Saldırdıkları, kurbağa yahnisi, buğuda pişmiş maymun, "fish-chowder"¹, tavada sarıg, keseli sıçan bifteği ya da rakun ızgarası gibi bir Avrupalının midesini altüst edecek şeylerdi.

Fakat sindirimi zor bu besinlerin yardımına koşacak çeşit çeşit içkiler de eksik değildi. İçki içmeye ayrılmış acayip biçimde bardaklar, kupalar, kadehler, sürahiler, şişelerle, şeker kırma havanlarıyla, saman balyalarıyla süslenmiş meyhane ve salonlardan pek coşturucu bağrıışlar, pek yüreklendirici çıgırıışlar geliyordu.

"Doldur bir naneli gül şurubu!" diye bağırıyordu meyhanecilerden biri gür sesiyle.

"Bordolu bir sangaree²! Bu yana!" diye bir başkasının sesi yükseliyordu.

1) Çeşitli balıklarla yapılan bir yemek. (J.V.)

2) Sangaree ya da sangria. Genellikle kırmızı şarabın sulandırılıp narenciye dilimleri katılarak tatlandırılmasıyla hazırlanan bir içki. (ç.n.)

Dünya'dan Ay'a

“Cin-tonik!”

“Kokteyl ne oldu? Bir brendi ekle ona!”

“Kim son moda naneli gül şurubu ister?” diyen becerikli satıcıların dili işlerken bir yandan da elleri işliyor, serinletici içkiyi hazırladıkları hindistancevizi, şeker, limon, taze nane, kırılmış buz, su, kanyak ve taze ananas suyunu bardaktan bardağa aktarıyorlardı.

Baharatın etkisi altında susamış boğazlara seslenen, onları içmeye çağıran bu bağırsıklar genellikle havada birbirine çarpar, insanı sağır edici bir etki yaratırdı. Fakat o gün, aralık ayının ilk günü, sesler pek yükselmüyordu. İçki satıcıları bağırsalar da müşterileri harekete geçirmek için boşuna gırtlaklarını zorlamış olurlardı. Yemeyi içmeyi düşünen pek kalmamıştı. Kalabalığın arasında dolaşan nice kişi vardı ki, öğle yemeğini bile henüz yememişti. Daha da ilginç, Amerikalının oyun tutkusu bu coşkuya yenilmişti. Lobutlar yere yatırılmıştı, zarlar külahların-da bekliyordu, rulet dönmez olmuştu, kribic¹ tahtaları bir yana bırakılmış, çeşitli kâğıt oyunlarının takımları kutularına konulmuştu. Günün olayının başka her çeşit gereksinimi gölgede bıraktığı, herhangi bir eğlence ya da oyalanmaya yer kalmadığı anlaşıyordu.

Akşama kadar, bu sıkıntılı kalabalıkta büyük felaketler öncesinde görülenler gibi, pek fazla patırtı çıkarmayan, bağırsız çığırşız bir koşuşma, gidip gelme gözlemlendi. Zihinlerde anlatılamaz bir sıkıntı, üzüntü dolu bir uyuşukluk, yürekleri sıkıştıran tanımlaması zor bir duygu vardı. Herkes *bir bitse* şu iş diyordu.

Bununla birlikte, o ağır sessizlik saat yediye doğru birden dağılıverdi. Ufuktan Ay'ın yükseldiği görülmüştü. Milyonlarca *yaşal* sesi Ay'ı selamladı. Ay randevuya tam vaktinde gelmişti. Sarışın Phœbe, göz kamaştırıcı bir gecede sessizce parıldayarak bu başı dönmüş topluluğu en sevecen ışınlarıyla okşarken bağırsıklar göklere çıkıyor, her yandan alkışlar yükseliyordu.

O anda, üç gözüpük yolcu çıka geldi. Onları görünce sesler iki kat arttı. Hep bir ağızdan, o an, heyecanlı göğüslerden Birleşik Devletler'in ulusal marşı yükseldi. Beş milyon kişilik bir koronun söylediği *Yankee doodle* gökkubenin son sınır

1) Iskambil kâğıtlarıyla oynanan ve sonuçları bir tahtaya işaretlenen iki kişilik oyun. (ç.n.)

larına uzanan bir fırtına gibiydi.

Bu dayanılmaz coşku bittikten, şarkı son bulup son ezgi de duyulmaz olunca, gürültü de dağıldı ve derinden etkilenmiş bu kalabalığın üzerinde sadece sessiz bir mırıltı dolaşır oldu. Bu arada, Fransız ile iki Amerikalı, çevresinde o büyük topluluğun birbirini sıkıştırarak beklediği tahta perdeyi aşır içeri girmişlerdi. Yanlarında Gun-Club üyeleriyle Avrupa Gözlemeylerinin gönderdikleri heyetler vardı. Soğuk ve dingin Barbicane, sesini yükseltmeden son buyruklarını veriyordu. Nicholl, dudaklarını sıkmış, elleri arkasında, ölçülü ve emin adımlarla yürüyordu. Her zamanki gibi rahat, sıkıntısız Michel Ardan, tam bir gezgin gibi giyinmişti; ayaklarında deri tozluklar vardı, kahverengi kadifeden bol giysilerinin içinde yitip gidecek gibiydi. Omzundan askılı bir çanta sarkıyordu. Ağzında sigarıyla yürürken yolunun üzerinde sağlı sollu dizilmiş kimselerin ellerini hem sıcak hem lütfeder bir tavırla sıkıyordu. Coşkusu, neşesi tükenmeyen, güler yüzlü, şakacı bir insandı. Koskoca J.-T. Maston'a küçük çocuklar gibi takılıyordu. Tek sözcükle, son ana kadar "Fransız", daha da kötüsü, "Parisli" kaldı. Saat onu vurdu. Mermiye girip yerleşmenin zamanı gelmişti. Aşağı inmek için gerekli işlem, kapama levhasının vidalanması, vinçlerin ve Columbiad'ın girişi üzerine eğik olarak iskelenin çözülmesi, bütün bunlar bir zaman istiyordu.

Barbicane kronometresini, saniyenin onda biri kadar bir farkla, barutu elektrik kıvılcımıyla ateşlemekle görevli olan mühendis Murchison'unkine ayarlamıştı. Merminin içinde kapalı olan yolcular, böylece yola çıkış anını kesin olarak gösterecek o duygusuz, cansız ibreyi gözleriyle izleyebileceklerdi.

Veda anı gelip çatmıştı. Dokunaklı bir sahne yaşanıyordu. Michel Ardan duygulandığının farkındaydı. J.-T. Maston kurumuş gözkapaklarının altında eskiden kalma bir damla yaş buldu. Her halde bu an için saklamış olmalıydı. Onu da sevgili ve değerli başkanının alnına akıttı.

"Ben de gitseydim?" dedi."Daha vakit var!"

"Olacak şey değil, Maston'cuğum," diye yanıtladı Barbicane.

Pek kısa bir süre sonra, üç arkadaş merminin içinde yerlerini almış, kapak levhasının vidalarını içeriden sıkıştırmışlardı. Columbiad'ın girişi tümünden temizlen-

miş, göğe bakıyordu.

Nicholl, Barbicane ve Michel Ardan dönülmez biçimde metalik taşıtlarına kaplanmışlardı.

O anda doruğuna varmış olan evrensel coşku nasıl anlatılabilir?

Ay, duru bir anlıktaki gökyüzünde yolunun üzerindeki yıldızları sönmükleştirerek ilerliyordu. O sırada İkizler Takımıyıldızı'ndan geçmekteydi ve hemen hemen ufukla zenitin orta yerinde bulunuyordu. Yani herkes kolayca anlayabilirdi ki, bir avcı nasıl vurmak istediği tavşanın önüne nişan alırsa, burada da hedefin daha ilerisi amaçlanmaktaydı.

Tüm bu sahnede korkutucu bir sessizlik egemendi. Göğüslerde tek soluk kalmamış gibiydi. Yürekler çarpmaya korkuyordu. Dehşet içindeki bakışların tümü Columbiad'ın açık ağzına çevrilmişti.

Murchison, kronometresinin ibresini gözüyle izliyordu. Harekete kırk saniye kalmıştı ancak, ama her bir saniye yüzyıl gibi geliyordu.

Yirmi saniye kala evrensel bir titreme oldu; kalabalık, merminin içinde kapalı o gözüpek yolcuların da aynı korkunç zaman sayımını yapmakta olduklarını düşünüyormuş olmalıydı. Oradan buradan kendini tutamayıp bağırانlar oluyordu:

“Otuz beş! – Otuz altı! – Otuz yedi! – Otuz sekiz! – Otuz dokuz! – Kırk! Ateş!!!”

Hemen Murchison, parmağını aygıtın devre kesici düğmesine basıp akımı geçirdi ve Columbiad'ın dibine elektrik kıvılcımını gönderdi.

Hemen o an, korkunç, o zamana kadar hiç duyulmamış, insan üstü, hiçbir şeye, yıldınma da yanardağ püskürmesine de benzetilemeyecek bir patlama oldu. Toprağın bağrından, yanardağ ağzından çıkar gibi, çok büyük ve ateş demeti fişkırdı. Toprak yükseldi; zafer kazanmış olan merminin alevli dumanlar arasından havayı yapıp gidişini ise ancak birkaç kişi görebildi.

KAPALI HAVA

Akkor durumundaki demet gökte çok yükseldiğinde, alevlerin ışığı Florida'yı aydınlatmaya başladı. Bir süre, ülkenin epeyce bir kesiminde gündüz, gecenin yerini aldı. Bu dev renk cümbüşü, gerek körfezde gerek Atlas Okyanusu'nda yüz mil uzaktan görülüyordu. Birçok kaptan seyir defterine "*dev bir göktaşı görüldü,*" diye yazdı.

Columbiad'ın ateşlenmesiyle tam bir deprem oldu. Florida ta derinliklerinden sarsıldığını duydu. Patlayıcının ısıyla genleşen gazları, atmosfer katmanlarını başka bir şeyinkiyle karşılaştırmayacak bir şiddetle itti ve büyük fırtınalardakinden yüz kat daha hızlı bu yapay kasırğa, havadan bir hortum gibi geçti.

İzleyicilerden ayakta kalan yoktu. Erkek, kadın, çocuk, hepsi güçlü bir rüzgara kapılmış başaklar gibi yere yatmıştı. Açıklanamaz bir karışıklık yaşandı. Her türlü ihtiyatı bir yana bırakıp çok fazla öne çıkmış olan J.-T. Maston, yirmi tuvalet geriye fırlatılıp yurttaşlarının başının üzerinden top güllesi gibi geçti. Üç yüz bin kişi bir süre için sağır olmuş ve neye uğradığını şaşırılmıştı.

Atmosferdeki akım, barakaları devirdikten, kulübeleri yıktuktan, yirmi mil yarıncapında bir kesimde bulunan ağaçları söktükten, demiryolundaki trenleri Tampa'ya kadar sürdükten sonra, kentın üzerine bir çığ gibi düştü ve aralarında Saint-Mary Kilisesi de bulunan yüz kadar binayı yıktı. Yeni borsa binasında da boydan boya bir çatlak oluştu. Limandaki yapılardan birkaçı birbirine çarpıp çöktü. Gemilerden on kadarı kıyıya çarptı. Zincirleri pamuk ipliği gibi kopmuştu.

Fakat yıkımın sınırları daha ileriye, Birleşik Devletler sınırının ötesine uzandı. Geri tepme etkisi, batı rüzgarlarının da yardımıyla, Atlas Okyanusu'nun Ame-

rika kıyılarına üç yüz mil uzağındaki kıyılarında duyuldu. Yapay bir fırtına, beklenmedik, Amiral Fitz-Roy tarafından öngörülememiş bir fırtına, gemilerin üzerine o zamana kadar duyulmamış bir şiddetle çöktü. Birçok tekne, bu korkunç burgaca kapılmış, indirmeye vakit bulamadığı yelkenlerinin altında kalmıştı. Böylelerinin arasında Liverpool Limanı'na bağlı *Childe-Harold* da vardı ve bu acı felaket İngiltere'nin olayı ağır dille kınamasına yol açtı.

Elde birkaç yerlinin ileri sürdüğünden başka güvenilir kaynak yok ama, olanların tümünü söylemek gerekirse, merminin yola çıkışından yarım saat sonra, Gorée ve Sierra-Leone halkı, boğuk bir çarpma sesi duyduklarını dile getirmişlerdi. Bu, herhalde Atlas Okyanusu'nu geçip Afrika kıyısına çarpan ses dalgalarının son hareketiydi.

Fakat, biz Florida'ya dönelim. Karışıklığın ilk anları geçince, yaralananlar, sağır olanlar, kısaca kalabalık uyanıp delicesine çılgınlık atmaya başladı: "Yaşasın Ardan! Yaşasın Barbicane! Yaşasın Nichol!" sesleri göklere yükseliyordu. Yarasını, beresini, heyecanını unutmuş ve aklı sadece mermide birkaç milyon kişi, burununu havaya dikmiş, teleskoplarını, dürbünlerini, gözlüklerini kavramışlar uzaydan haber soruyordu. Fakat, boşuna arıyorlardı. Artık görülemezdi. Long's-Peak'ten gelecek telgrafları beklemekten başka çare yoktu. Cambridge Gözlemevi'nin Müdürü Kayalık Dağlarda iş başındaydı. Hem bilgili hem sabırlı bir gökbilimci olduğu için, gözlem işi ona verilmişti.

Fakat öngörülmesi kolay olmasına karşın, beklenmeyen ve kendisine karşı elden bir şey gelmeyen bir olay çıkıp halkın sabırsızlığının üstüne bindirdi.

O ana kadar çok güzel giden hava birden bozdu. Gökyüzü bulutlarla kaplanmıştı. Atmosfer katmanlarının öylesine altüst olmasından, dört yüz bin libre piroksilin ateşlenmesinden ortaya çıkan o büyük miktarlardaki buhardan sonra, zaten ne beklenirdi ki? Her türlü doğal düzen allak bullak olmuştu. Çoğu zaman deniz savaşlarında top ateşlerinin atmosferde değişiklikler yarattığı bilindiğinden, böyle bir şey şaşırtıcı olmamalıydı.

Ertesi gün, güneş kalın ve ağır bulutlu bir ufuktan doğdu. Yerle gök arasında hiçbir şey geçirmez bir perde gerilmiş gibiydi, ve ne yazık ki, bu perde Kayalık Dağ-

lara kadar uzanıyordu. Kaçınılmaz bir felaketti. Dünya'nın dört bir yanından yakınlara yükseldiyse de, doğanın kılı kıpırdamadı. İnsanlar patlamaları, çatlamalarıyla atmosferi rahatsız etmişlerdi, şimdi, elbette, bunun sonuçlarına katlanacaklardı.

Birinci gün, herkes ı ışık geçirmez bulut perdesinin arkasını görmeye çalıştıysa da çektiği sıkıntıyla kaldı. Zaten herkes gözlerini gökyüzüne çevirmekle hata ediyordu. Çünkü, Yerküre'nin hareketinden ötürü, mermi zaten görüş alanından çıkmıştı.

Her ne olursa olsun, hava kararıp Yeryüzü'ne koyu, derin bir gece çökünce, ufukta yükselen Ay görülemedi. Sanki kendisini top atışına tutan bu serüvencilerden isteyerek saklanıyor gibiydi. Kısaca gözlem yapılamadı; Long's-Peak'ten gelen telgraflar da bu tatsız durumu doğruluyordu.

Bununla birlikte, deney başarıya ulaşmışsa, 1 Aralık günü saat onu kırk altı dakika kırk saniye geçe hareket eden yolcuların ayın 4'ünde gece yarısı varmış olmaları gerekiyordu. Şu halde, mermi kadar küçük bir cisim o koşullarda pek gözlemlenemeyeceğine göre, o tarihe kadar ses çıkarmadan sabretmek gerekecekti.

4 Aralık günü, akşamın sekizinden gece yarısına kadar merminin izi sürülebildi. Ay'ın parlak tepsisi üzerinde siyah bir nokta gibi görülüyordu. Fakat hava hâlâ acımasızca kapalıydı. Bu da halkın öfkesini doruğa taşıdı. Öyle ki, sonunda Ay'a, kendini göstermiyor diye, küfür edenler bile çıktı. Bizim dünya, aşağılar böyledir işte!

J.-T. Maston, umutsuzluğa kapılıp Long's-Peak'e gitti. Bizzat gözlem yapmak istiyordu. Dostlarının yolculuğun sonuna varıp varmadıkları kuşkulu bir soru gibi kalmamalıydı zihninde. Öte yandan merminin Yeryüzü'nün herhangi bir noktasında, bir adaya ya da anakaraya düştüğü yolunda bir haber de gelmemişti. Zaten J.-T. Maston, Yerküre'yi dörtte üç oranında kaplayan denizlerden birine düşme olasılığını bir an bile kabul etmiyordu.

Ayın 5'i, aynı saat. Eski Dünya'nın büyük teleskopları, Herschell'in, Rosse'un, Foucault'nunki, hepsi Ay'a çevrilmişti; çünkü Avrupa'da hava çok açıktı, fakat bu araçların hiçbirisi yararlı bir gözlem yapılmasına yetecek güçte değildi.

Ayın 6'sı, aynı saat. Dünya'nın dörtte üçü sabırsızlıktan kıvranıyor. O kadar

ki, bulutları dağıtmak için çılgınca yollar önerenler çıkıyor.

Ayın 7'si. Gökyüzü biraz değişir gibi oluyor. Umutlanılıyorsa da, pek uzun sürmüyor. Akşam, yine kalın bulutlar gelip yıldızlı kubbeyi gözlerden saklıyor.

Artık durum ciddileşiyor, çünkü 11 Aralık'ta, saat sabah dokuzu on bir geçte Ay son çeyreğine girecek. O andan sonra, hava açsa bile gözlem olasılığı zayıflayacak; çünkü Ay'ın görünen yüzü gittikçe küçülecek, sonunda yeni ay durumunu alacak; yani güneşle doğup güneşle batacak. O durumda da, Güneş'in ışınları Ay'ın görülmesini tümenden engelleyecek. Bu durumda, gözlemlere başlayabilmek için 3 Ocak gününe yani dolunay görününceye kadar beklemek gerekecekti.

Gazeteler bu bilgileri çeşitli yorumlarla yayınlıyor ve bir melek sabırla beklemeleri gerektiğini halktan saklamıyorlardı.

Ayın 8'i, bir şey yok. 9'u, Güneş Amerikalılarla alay eder gibi bir an yüzünü gösteriyor. Halk bağırıp yuhalayınca, böyle karşılığına gücenmiş gibi yine saklanıyor.

Ayın 10'u, değişiklik yok. J.-T Maston neredeyse aklını yitirecek. Bu değerli adamın dazlak kafatasının içinde o güne kadar başarıyla saklayabildiği ruh sağlığından kaygı duyuluyor.

Fakat ayın 11'i olunca, atmosferde tropiklerarası o korkunç fırtınalardan biri kopuyor. Doğudan esen güçlü rüzgarlar uzun süredir birbiri üzerine yığılmış bulutları süpürüyor, ve akşam, Ay'ın yansı kemirilmiş parlak tepsisi, gökyüzünün duru yıldız kümelerinin ortasından olanca görkemiyle geçiyor.

YENİ BİR GÖKCİSMİ

Hemen o gece, uzun süredir beklenen heyecanlı haber, Birliğin Eyaletlerinde yıldırım düşmüş gibi bir etki yarattı. Sonra da Okyanus aşırı bir atılım yaparak gezegenimizin tüm telgraf telleri boyunca yayıldı. Mermi, Long's-Peak'teki dev yansıtıcıyla görülebilmşti.

Cambridge Gözlemevi Müdürü'nün bu konuda yayınladığı ve Gun-Club'ın bu büyük deneyinin bilimsel sonucunu veren duyuru şöyle:

Long's-Peak, 12 Aralık

CAMBRIDGE GÖZLEMEVİ YÖNETİM KURULU'NUN SAYIN ÜYELERİ,

Stone's-Hill'e yerleştirilmiş Columbiad ile fırlatılan mermi, 12 Aralık günü, Bay Bel-fast ve Bay J.-T. Maston tarafından saat sekizi kırk yedi dakika geçe gözlemlenmiştir. O sırada Ay, dördüncü çeyreğine girmiş bulunuyordu.

Söz konusu mermi, hedefine ulaşmamış, onu ıskalamış, fakat epeyce yakınından geçmiş, sonra da Ay çekimine kapılmıştır.

Orada, doğru çizgisel olan devinimi, baş döndürücü bir hızla çembersel devinime dönüşen mermi, Ay'ın çevresinde elips biçimi bir yörüngeye oturarak Ay'ın gerçek bir uydusu olmuştur.

Bu yeni gök cisminin verileri henüz belirlenememiştir. Ne öteleme hızı ne dönme hızı hakkında bir bilgi vardır. Ay'ın yüzeyi ile arasındaki uzaklık iki bin sekiz yüz otuz üç mil (4 500 fersah) dolaylarında olarak kestirilmektedir.

Bu durumda iki varsayım ortaya çıkarak eskiden var olan durumda bir değişiklik yaratabilir:

Ya Ay'ın çekimi üstün gelecek ve yolcular yolculuklarının sonuna varacaklardır;

Ya da mermi, değişmez bir düzen içinde kalarak sonsuza dek Ay çevresinde dönecektir.

Dünya'dan Ay'a

Bu, ileride gözlemlerden öğrenilecektir. Fakat şimdiye kadar Gun-Club'ın girişimi sadece güneş sistemimize yeni bir gökcismi eklemekten başka bir sonuç vermemiştir.

J.-M. Belfast

Bu beklenmeyen sonuç, kendisiyle birlikte birçok soruyu da beraberinde getiriyordu! Bilim araştırmalarını ileride neler bekliyordu! Üç insanın cesareti ve özveriyle, görünüşte ciddiyetten oldukça uzak bir serüven olan Ay'a gülle gönderme girişimi, öylesine büyük bir sonuç vermişti ki, sonraki aşamalarından neler çıkacağı şimdiden hesaplanamazdı. Yeni bir uydunun içinde kapalı kalan yolcular, her ne kadar amaçlarına ulaşamamışlarsa da, en azından Ay aleminin bir parçası olmuşlardı. Ay'ın çevresinde, onun çekimine kapılmış olarak dönüyorlardı ve insan gözü, ilk kez, onun tüm gizlerini görebiliyordu. Nicholl, Barbicane ve Michel Ardan adları, astronominin şanlı sayfalarında sonsuza dek ününü koruyacaktı. Çünkü, insanların bilgi çemberini genişletme peşinde koşan bu gözüpük kâşifler, büyük yüreklilikle uzaya atılmış ve Yeniçağ'ın en şaşılası girişiminde yaşamlarını ortaya koymuşlardı.

Her ne olursa olsun, Long's-Peak'ten yayınlanan bilgi öğrenildiğinde, tüm dünyada bir şaşkınlık ve ürküntü duyuldu. O gözüpük Dünyalılara yardım edilebilir miydi? Edilemezdi, herhalde; çünkü Tanrı'nın Dünyalılara çizdiği sınırları aşmakla insanlık aleminin dışına çıkmışlardı. İki ay boyunca kendilerine hava sağlayabiliyorlardı. Fakat sonra? En duygusuz yürekler bile bu korkunç soruyla çırpınıyordu.

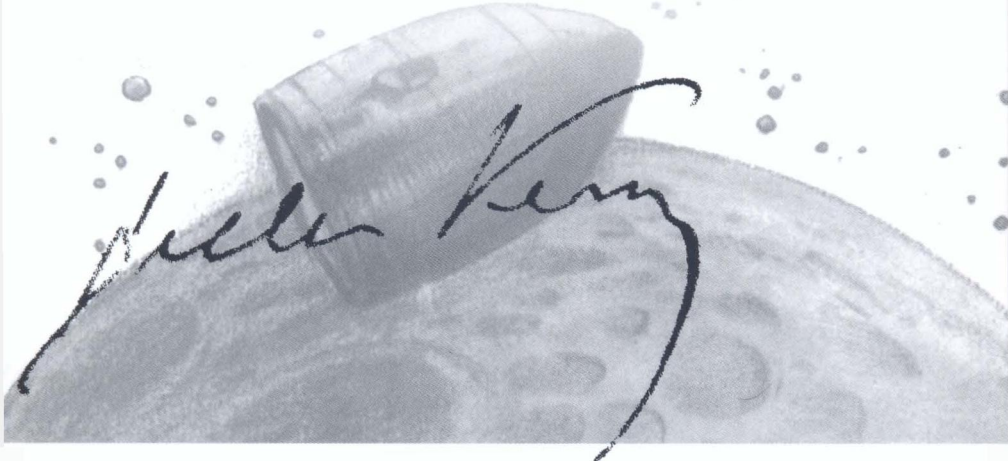
Durumun umutsuz olduğunu kabul etmeyen tek bir adam vardı. Yalnız o adam güveniyordu. O, onların sadık ve onlar kadar gözüpük ve kararlı dostu J.-T. Maston'dı.

Zaten, onları gözden yitirmiyordu. Artık Long's-Peak konutu olmuştu, ufkuda dev yansıtıcının aynasıydı. Ufukta ay görünür görünmez, onu teleskopun görüş alanı içine çerçeveliyor, bir an bile gözden yitirmiyor, yıldızlar arasındaki ilerleyişini sürekli izliyordu. Merminin gümüş levhasının üzerinde geçişini de sonu gelmez bir sabırla gözlemliyordu. Bu değerli adam, üç dostuyla gerçekten iletişim durumundaydı. Onları bir gün göreceğinden umudunu kesmiyordu.

Kendisini dinleyen çıkarsa “Koşullar elverir vermez, onlarla haberleşmeye geçeriz, diyordu, haberlerini alınız, bizden de haber göndeririz. Zaten, ben onları bilirim, zeki adamlardır, beceriklidirler. Üçü bir olup uzaya sanat, bilim ve zanaat götürdüler. Her ne istenirse yapılır, bütün bunlarla. Göreceksiniz, bu beladan kurtulacaklardır.”

JULES VERNE

Dünyadan Aya

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısı, Amerika... Kuzey-Güney savaşı bitmiştir.

Kuzeyin eski askerleri, özellikle topçu subayları işsiz (!) kalmış olmaktan yakınır. Aralarından biri, Ay'a bir mermi atmayı önerir. Büyük çabalardan sonra bu atışı gerçekleştirecek topu, atılacak mermiyi kotarırlar. Yolculuğun sonuna kadar gözlem yapmalarına yarayacak güçte bir teleskop da hazırdır.

Hazırlıkların tamamlanmasına doğru, sıradışı bir Fransız ortaya çıkar ve merminin içinde Ay'a gitmek istediğini söyler. İsteği kabul edilir; ancak, gökbilimcilerle tasarının sahipleri arasında doğan bir çekişme sonucu, Ay'a bir değil, üç kişinin gönderilmesine karar verilir. Önceden saptanan gün ve saatte mermi fırlatılır...

Yazıldığı dönemde 'Ay'a yolculuk' gibi sıradışı bir hayale dayanan ve tartışmalar yaratan, bir solukta okuyacağınız bir Jules Verne harikası.